

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

**Omezování kontrolních orgánů ve Venezuele, Bolívii, Ekvádoru a
Nikaragui**

(Vláda prezidentů Cháveze, Moralese, Correy a Ortegy)

Diplomová práce

Autor: Jana Hnilicová
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. Karel Kouba, M.A., Ph.D.

Hradec Králové, 2019

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Jana Hnilicová
Studium: F12610
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia
Název diplomové práce: Omezování kontrolních orgánů ve Venezuele, Bolívii, Ekvádoru a Nikaragui
Název diplomové práce AJ: Constraining of Control Institutions in Venezuela, Bolivia, Ecuador and Nicaragua

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

2) Grzymala-Busse, Anna. 2006. ?The Discreet Charm of Formal Institutions: Postcommunist Party Competition and State Oversight.? Comparative Political Studies 39, č. 3, 271-300. 3) Levi-Faur, David a Jacint, Jordana. 2006. ?Strengthening Regulatory Agencies: Institutional Designs for Autonomy, Accountability and Professionalism.? Instituto de Investigaciones Sociales, 1-74. 4) Mainwaring, Scott a Welna, Christopher. 2003. ?Democratic Accountability in Latin America.? New York: Oxford University Press. 5) O'Donnell, Guillermo. 1994. ?Delegative Democracy.? Journal of Democracy 5, č. 2, 55-69. 6) Weyland, Kurt. 2001. ?Clarifying a Contested Concept. Populism in the Study of Latin American Politics. Comparative Politics 34, č. 2, 1-22.

Diplomová práce se bude zabývat jedním z typů demokracie, a to delegativní demokracií, podle teorie politologa Guillerma O'Donnella v článku Delegative Democracy. Delegativní demokracie snižuje kvalitu demokracie v zemi tím, že prezidenti nerespektují fungování kontrolních orgánů, tj. parlamentu, centrální banky, orgánů státní správy, soudů, státního zastupitelství, ombudsmana a dalších orgánů. V reprezentativní demokracii tyto (reprezentativní) kontrolní orgány v rámci systému checks and balances dohlíží na vymáhání odpovědnosti a zamezují zneužívání moci ze strany prezidenta. V delegativní demokracii odvozuje prezident legitimitu pro vládnutí od volebního procesu, a je proto odpovědný často pouze lidu (tzv. odpovědnost vertikální). V delegativní demokracii jsou pravomoci kontrolních orgánů omezovány, proto mizí odpovědnost prezidenta vůči těmto orgánům (tzv. horizontální odpovědnost). Diplomová práce využije také teoretických a vědeckých poznatků Anny Grzymala-Busse, autorky článku The Discreet Charm of Formal Institutions: Postcommunist Party Competition and State Oversight, která v rámci teorie vzniku a transformace států zkoumá kontrolní státní orgány v poskommunistických zemích Evropy. Všimá si vztahu mezi těmito orgány (zda jde o silné nebo slabé instituce) a povahou stranické soutěže (zda existuje věrohodná a kritická opozice). Dochází k závěru, že existence věrohodné a kritické opozice vede k vytváření silných kontrolních orgánů. Diplomové práce bude zkoumat kontrolní orgány v souvislosti s výše popsány teoriemi a poznatky ve čtyřech latinskoamerických zemích: Venezuele, Bolívii, Ekvádoru, Nikaragui, a to konkrétně v obdobích prezidentských úřadů Huga Cháveze mezi lety 1998-2013, Eva Moralese v období 2006-2013, Rafaela Correy v období 2007-2013 a Daniela Ortegy mezi lety 2007-2013. Tyto latinskoamerické země mají prezidentskou formou vlády a jsou členy organizace ALBA. Jejich prezidenti si jsou podobní v politice posilování státu, ve znárodnování, v populistickém stylu vlády a plebiscitní formě vlády. Aplikování teorie Anny Grzymala-Busse na vybrané země Jižní Ameriky proto ověří, zda teorie bude fungovat i v jiných politických a kulturních podmínkách. Cílem diplomové práce bude zjistit, jaký vliv má povaha stranické soutěže čtyř latinskoamerických zemí (nezávislá proměnná) na politické kroky prezidentů delegativní demokracie (závislá proměnná). U nezávislé proměnné budeme pozorovat existenci nebo neexistenci věrohodné a kritické opozice, zda je opozice fragmentovaná, zda má společného politického leadera, zda má opozice společné zájmy a politické téma, které by ji sjednocovalo, zda se společnost s opozicí ztotožňuje. Závislá proměnná bude zkoumat, zda prezidenti omezují nebo odstraňují kontrolní instituce, zda rozšiřují pravomoci výkonné moci, zda vládnou formou plebiscitní demokracie, zda vydávají dekrety, zda usilují o znovuzvolení a prodloužení mandátu. Konkrétně se u kontrolních orgánů bude práce zabývat parlamentem, centrální bankou, orgány státní správy, soudy, státním zastupitelstvím, ombudsmanem a dalšími relevantními otázkami. Např. zda parlament může vytvářet kontrolní výbory za účelem kontrolovat vládu, zda parlament vydává zákony, zda je obsazovaná komise pro organizování soudní moci osobou z politické strany prezidenta, zda do důležitých orgánů státní správy jsou dosazovány osoby spřízněné s prezidentem, zda je centrální banka autonomní, počet stížností, které podává ombudsman proti činnosti státu, jaká je délka funkčního období těchto orgánů a další otázky. Metoda použitá v práci bude srovnávací metoda, která bude srovnávat data zjištěná při zkoumání závislé a nezávislé proměnné v jednotlivých zemích a ve vymezených úředních obdobích latinskoamerických prezidentů. Tyto zjištění povedou k potvrzení nebo oslabení popsanych teorií. Seznam literatury: 1) Cameron, G. Thies. 2006. ?Public Violence and State Building in Latin America.? American Comparative American Studies 39, č. 10, 1263-1282.

Garantující pracoviště: Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce: Mgr. Karel Kouba, Ph.D., M.A.
Oponent: Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 6.3.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 26. 4. 2019

Podpis autora

Anotace

HNILICOVÁ, JANA. *Omezování kontrolních orgánů ve Venezuele, Bolívii, Ekvádoru a Nikaragui*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2019, 273 str. Diplomová práce.

Diplomová práce dává do souvislosti dynamiku parlamentní opozice ve Venezuele, Bolívii, Ekvádoru a Nikaragui s kontrolními institucemi a vysvětluje vztah mezi těmito dvěma proměnnými. Diplomová práce prokázala první hypotézu v kvalitativním výzkumu, že především neexistence věrohodné a jasné parlamentní opozice zapříčinila, že prezidenti Chávez, Morales, Correa a Ortega oslabovali nebo odstraňovali instituce kontrolující činnost jejich vlády. Sami Chávez, Morales a Correa před svým zvolením do prvního prezidentského úřadu představovali kritickou, věrohodnou a jasnou politickou opozici vůči předchozím vládám a měli širokou podporu u obyvatel. Kontrolní instituce byly omezovány hlavně tím, že do jejich úřadů byli dosazováni loajální zástupci prezidentů. V procesu omezování nebo odstraňování kontrolních institucí pomáhala prezidentům provládní většina v ústavodárném shromáždění (kromě Nikaragui), většina v parlamentu, dvou třetinová (2/3) ústavní většina v parlamentu a podpora armády nebo občanů. Zároveň prezidenti omezovali parlamentní či neparlamentní opozici v kritice činnosti jejich vlády.

V latinskoamerickém prostředí bylo důležité, aby se opoziční politické strany spojily za jediného kandidáta v prezidentských volbách, a tak maximalizovaly pravděpodobnost porážky Cháveze, Moralese, Correy a Ortegy. Také bylo důležité, aby se opoziční strany zbavily napojení na tradiční elitu a tradiční politiku z minulých let. Když v určitých usecích funkčního období prezidentů byla opozice silná, tak na rozdíl od zjištění Grzymala-Busse v evropském prostředí, se neprokázala druhá hypotéza v Latinské Americe a zkoumaní prezidenti naopak ještě více omezili opozici a kontrolní instituce. Diplomová práce dále prokázala, že v případě ovlivnění vnitrostátního rozhodnutí mezinárodní organizací zkoumané státy zasahovaly do nezávislosti mezinárodního kontrolního systému.

Klíčová slova: opozice, politická soutěž, mezinárodní organizace, kontrolní instituce, demokracie, Venezuela, Bolívie, Ekvádor, Nikaragua, Latinská Amerika

Annotation

HNILICOVÁ, JANA. *Limitations of the Control Institutions in Venezuela, Bolivia, Ecuador and Nicaragua*. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2019, 273 pp. Master Thesis.

The Master Thesis links the dynamics of parliamentary opposition in Venezuela, Bolivia, Ecuador and Nicaragua with control institutions and explains the relationship between these two variables. The Master Thesis demonstrated the first hypothesis in qualitative research that, above all, the lack of a credible and clear parliamentary opposition caused the presidents Chávez, Morales, Correa and Ortega to weaken or eliminate institutions controlling their government. Alone Chávez, Morales, Correa and Ortega, before their election to the first presidency, represented a critical, credible and clear political opposition to previous governments and had broad support from the population. The control institutions were mainly restricted by the fact that loyal representatives of the presidents were appointed to their offices. In the process of undermining or eliminating control institutions, the Presidents had help of pro-government majority in the constituent assembly (except Nicaragua), the majority in parliament, the two-third (2/3) constitutional majority in parliament, and the support of the military or citizens. At the same time, the presidents limited parliamentary or non-parliamentary opposition in criticism of their government's activities.

In the Latin American environment, it was important that the opposition parties join together behind an only candidate in the presidential election, so maximizing the likelihood of defeating Chavez, Morales, Correy and Ortega. It was also important for the opposition parties to get rid of the link to the traditional elite and traditional politics from the past years. When the opposition was strong in certain presidential term of office, unlike Grzymala-Busse's findings in the European environment, the second hypothesis in Latin America was not proven and the examined presidents even further restricted the opposition and control institutions. The Master Thesis also showed that, in the case of a national decision affected from an international organization, the states under review interfered with the independence of the international control system.

Keywords: Opposition, Political Competition, International Organizations, Control Institutions, Democracy, Venezuela, Bolivia, Ecuador, Nicaragua, Latin America

Obsah

Úvod.....	9
1. První funkční období Cháveze.....	21
a) Politická a ekonomická charakteristika Venezuely.....	21
b) Situace před volbami do parlamentu a prezidentskými volbami v roce 1998.....	22
c) Situace po volbách v roce 1998 a situace v parlamentu.....	25
d) Situace před konáním referenda o svolání ústavodárného shromáždění v dubnu 1999, situace po referendu a situace před volbami členů Ústavodárného národního shromáždění v červenci 1999.....	28
e) Situace v Ústavodárném národním shromáždění po volbách v červenci 1999.....	29
f) Situace před a situace po konání referenda o schválení nové ústavy dne 15. 12. 1999.....	33
g) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami konanými dne 30. 7. 2000.....	35
2. Druhé funkční období Cháveze.....	43
a) Situace po prezidentských a parlamentních volbách v roce 2000.....	43
b) Situace před a po státním převratu (puči) v dubnu 2002.....	47
c) Situace před generální stávkou vzniklou v prosinci 2002.....	49
d) Situace v průběhu generální stávky vzniklé v prosinci 2002 a po generální stávce.....	51
e) Situace před konáním odvolacího referenda v srpnu 2004.....	55
f) Situace po odvolacím referendu v srpnu 2004.....	60
g) Situace před a po parlamentních volbách v prosinci 2005.....	61
h) Situace před prezidentskými volbami v prosinci 2006.....	63
3. Třetí funkční období Cháveze.....	71
a) Situace po prezidentských volbách v prosinci 2006 a situace v parlamentu.....	71
b) Situace před referendem o reformě Ústavy 1999 konaném v prosinci 2007.....	72
c) Situace po referendu o ústavní reformě 2007.....	74
d) Situace před referendem o změně Ústavy 1999 v únoru 2009.....	75
e) Situace po referendu o změně Ústavy 1999 v únoru 2009.....	78
f) Situace před parlamentními volbami v září 2010.....	80
g) Situace po parlamentních volbách v září 2010.....	81
h) Situace před prezidentskými volbami v říjnu 2012.....	83
4. První funkční období Moralese.....	91
a) Situace před prezidentskými volbami, volbami do parlamentu a volbami starostů v departamentech v prosinci 2005.....	95
b) Situace po volbách 2005 a situace v parlamentu.....	97
c) Situace před referendem o autonomii departamentů a volbami členů ústavodárného shromáždění v červenci 2006.....	102
d) Situace po konání referenda o autonomii departamentů a po volbách členů Ústavodárného shromáždění v červenci 2006.....	104
i. Opozice.....	105
ii. Kontrolní instituce.....	108
iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země.....	111
iv. Mezinárodní organizace.....	112
e) Situace před referendem konaném v srpnu 2008.....	113
f) Situace po konání odvolacího referenda v srpnu 2008.....	113
g) Situace před referendem o schválení nové ústavy konaného v lednu 2009.....	114
h) Situace po konání referenda v lednu 2009.....	115
i) Situace před prezidentskými volbami, volbami do parlamentu a referendem o samosprávě původních obyvatel v prosinci 2009.....	116

V červnu roku 2006 Chávez splnil předvolební slib a došlo ke znárodnění šesti firem z oblasti energií, železnic a telekomunikací. Stát nově vlastnil 51 % akcií.....	124
5. Druhé funkční období Moralese	128
a) Situace po volbách v prosinci 2009 a situace v parlamentu	128
i. Kritika opozice.....	129
ii. Věrohodnost a jasnost opozice	133
iii. Kontrolní instituce	135
iv. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země.....	138
v. Mezinárodní organizace	140
b) Situace před prezidentskými volbami a volbami do parlamentu v říjnu 2014.....	141
6. Třetí funkční období Moralese	147
a) Situace po prezidentských a parlamentních volbách ze dne 12. 10. 2014 a situace v parlamentu.....	147
i. Opozice.....	147
ii. Kontrolní instituce.....	148
iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země.....	149
iv. Mezinárodní organizace.....	150
b) Situace před referendem o změně Ústavy 2009 ze dne 21. 2. 2016.....	150
i. Kontrolní instituce.....	150
c) Situace po referendu o změně Ústavy 2009 ze dne 21. 2. 2016.....	151
i. Opozice.....	151
ii. Kontrolní instituce.....	151
iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země.....	152
iv. Mezinárodní organizace.....	152
7. První funkční období Correy	155
a) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v roce 2006.....	155
b) Situace po volbách v roce 2006 a situace v parlamentu	156
c) Situace před referendem o vytvoření Ústavodárného shromáždění v dubnu roku 2007	158
i. Opozice.....	158
ii. Kontrolní instituce.....	159
d) Situace po referendu o vytvoření Ústavodárného shromáždění v dubnu roku 2007...	161
i. Opozice.....	161
ii. Kontrolní instituce.....	162
iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země.....	162
e) Situace před volbami do Ústavodárného shromáždění v září roku 2007	162
i. Opozice.....	162
ii. Kontrolní instituce.....	163
iii. Mezinárodní organizace.....	164
f) Situace po volbách do Ústavodárného shromáždění v září roku 2007.....	164
i. Opozice.....	164
ii. Kontrolní instituce.....	164
iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země.....	165
iv. Mezinárodní organizace.....	165
g) Situace před referendem o přijetí nové ústavy v září roku 2008.....	166
h) Situace po referendu o schválení nové ústavy v září roku 2008	166
i) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v dubnu roku 2009	167
i. Opozice.....	167
ii. Kontrolní instituce.....	167
iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země.....	168

8.	Druhé funkční období Correy	173
a)	Situace po volbách v dubnu roku 2009 a situace v parlamentu	173
i.	Opozice	173
ii.	Kontrolní instituce	175
iii.	Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země	175
iv.	Mezinárodní organizace	176
b)	Situace před konáním referenda o 10 otázkách v květnu roku 2011	176
i.	Opozice	176
ii.	Kontrolní instituce	176
iii.	Mezinárodní organizace	177
c)	Situace po konání referenda o 10 otázkách v květnu roku 2011	177
i.	Opozice	177
ii.	Kontrolní instituce	178
iii.	Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země	180
iv.	Mezinárodní organizace	180
d)	Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v únoru roku 2013	182
i.	Opozice	182
ii.	Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země	182
9.	Třetí funkční období Correy	186
a)	Situace po volbách v únoru roku 2013 a situace v parlamentu	186
i.	Opozice	186
ii.	Kontrolní instituce	188
iii.	Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země	189
iv.	Mezinárodní organizace	190
b)	Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v únoru roku 2017, situace po volbách	191
i.	Opozice	191
ii.	Kontrolní instituce	192
iii.	Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země	192
10.	První funkční období Ortegy	195
a)	Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v listopadu roku 2006	195
i.	Opozice	195
ii.	Kontrolní instituce	198
iii.	Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země	198
iv.	Mezinárodní organizace	199
b)	Situace po prezidentských a parlamentních volbách v roce 2006, situace v parlamentu 199	
i.	Opozice	199
ii.	Kontrolní instituce	202
iii.	Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země	205
iv.	Mezinárodní organizace	205
11.	Srovnání získaných dat v rámci jedné země a mezi čtyřmi zeměmi navzájem	210
a)	Venezuela	210
b)	Bolívie	218
c)	Ekvádor	223
d)	Nikaragua	229
e)	Srovnání dat mezi zeměmi navzájem	232
	Závěr	236
	Literatura	238

Úvod

Státní kontrolní orgány (instituce) hrají důležitou roli, protože mohou kontrolovat vládu v průběhu voleb a mezi volbami, resp. prezidenta v prezidentské formě vlády, a tím mohou zabránit zneužití funkce prezidenta anebo mohou zabránit výkonu neomezené politické moci prezidenta. Státní kontrolní instituce mohou také odvrátit snížení kvality demokracie v zemi nebo odvrátit přeměnu politického systému v nedemokracii.

O'Donnell uvádí, že převažuje názor, že se za demokracie považují země, kde se více méně věrohodně konají *volby*, i když vláda nemusí brát ohled na ostatní státní instituce jako např. na parlament nebo soudy. (O'Donnell 1998: 11) O'Donnell si za této situace pokládá otázku, jak mohou být volby určující pro *demokratický režim*, pokud v zemi dochází k pošlapávání moci zákonodárné a soudní tím způsobem, že volbami delegovaná vláda ignoruje jiné státní orgány nebo se je snaží v budoucnu zrušit nebo neutralizovat. (O'Donnell 1998: 13)

Podle O'Donnella je v politickém systému vláda kontrolována sítí státních institucí, jež mezi sebou spolupracují a něž není vytvářen ze strany jiných státních orgánů nátlak. Státním kontrolním institucím je dána pravomoc kontrolovat, dohlížet, dotazovat se, napravovat pochybení anebo ukládat sankce za jednání jiných institucí patřících do moci zákonodárné, výkonné a soudní (v síti kontrolních institucí jsou soudy posledním a nejvyšším kontrolním stupněm). (O'Donnell 1998: 13) Podle Anny Grzymala-Busse je kontrola nad kroky vlády přidělena institucím, jež kontrolují státní majetek, státní rozpočet, hospodářskou soutěž, veřejné zakázky, činnost podnikání na kapitálovém trhu. Kontrolu vlády ve veřejném zájmu zajišťuje ombudsman, ke kontrole vlády také přispívají zákon o státní službě, protikorupční zákony a místní vlády v systému decentralizace. (Grzymala-Busse 2006: 273)

V diplomové práci budeme vycházet ze dvou teorií, a to z teorie Grzymala-Busse obsažené v odborném článku *The Discreet Charm of Formal Institutions: Postcommunist Party Competition and State Oversight* a z teorie O'Donnella obsažené v odborném článku *Delegative Democracy a Horizontal Accountability and New Polyarchies*. Obě teorie společně pomáhají pochopit, *proč jsou státní kontrolní instituce důležité*. Grzymala-Busse poukazuje na schopnost státních kontrolních institucí *omezovat svobodu politiků* v jejich jednání a rozhodování *při zneužívání státního majetku a jiných materiálních anebo nemateriálních výhod*. Kontrolní instituce omezují a zabraňují volnosti v jednání, kterým může vláda získat *peníze, funkce, výhody a majetek státu*. (Grzymala-Busse 2006: 272) O'Donnell důležitost

institucí ukazuje na *existenci sítě autonomních mocí*, jež společně zajišťují *horizontální skládání účtů*, tedy vymáhají odpovědnost tím, že kontrolují činnost státních funkcionářů. Horizontální skládání účtů *konsoliduje demokratický režim* a vede k vytvoření zastupitelské demokracie. To podle O'Donnella vede k tomu, že se politický styl konsolidovaných demokracií umí *lépe vypořádat se sociální nebo ekonomickou krizí* zděděnou od předchozího nedemokratického režimu. (O'Donnell 1994: 56) Pokud v zemi *není přítomna taková síť autonomních institucí*, pak existuje v zemi *jen vertikální odpovědnost*, při níž státní funkcionáři podléhají pouze odpovědnosti voličům při volbách. V zemi proto existuje jen delegativní demokracie. (O'Donnell 1994: 61) Na základě toho přichází teorie O'Donnella s rozdělením zemí podle *kvality demokracie* na *zastupitelskou demokracii* a *delegativní demokracii*. (Kouba 2010b: 135) Podle O'Donnella v zastupitelské demokracii existuje jak horizontální, tak vertikální odpovědnost, a jedná se o institucionalizovanou (konsolidovanou) demokracii. Na druhé straně delegativní demokracie má pouze odpovědnost vertikální, není tedy přítomna síť autonomních mocí, tím pádem nejde o institucionalizovanou (konsolidovanou) demokracii. K zastupitelské demokracii řadí O'Donnell ze zemí Latinské Ameriky Uruguay, Chile a Kostariku a k delegativní demokracii řadí např. Bolívii a Ekvádor. (O'Donnell 1994: 56, 61)

O'Donnell se tedy věnuje důsledky existence nebo neexistence státních kontrolních institucí. Grzymala-Busse se na rozdíl od O'Donnella zabývá příčinou vedoucí k existenci nebo neexistenci státních kontrolních institucí. Konkrétně vysvětluje, *za jakých podmínek dochází ke vzniku státních kontrolních institucí* – musí být přítomna *silná neboli dynamická politická soutěž (opozice) v parlamentu*. Politickou soutěž chápe jako dynamické působení parlamentních stran mezi sebou navzájem a dále jako chování parlamentních stran. (Grzymala-Busse 2006: 279, 281) Grzymala-Busse předkládá *výčet institucí a dalších institutů, které jsou důležité pro kontrolu vlády*. Podle O'Donnella mezi institucemi hrají důležitou roli *také soudy*, které Grzymala-Busse nezačleňuje ve svém výzkumu mezi státní kontrolní instituce.

Podle Grzymala-Busse vztah mezi nezávisle a závisle proměnnou zprostředkovávají příčinné mechanismy, které zdůvodňují *proč a jak silná politická soutěž vede k vytváření státních kontrolních institucí*. První příčinný mechanismus je *preventivní (předběžný) efekt*. Silná politická soutěž vede k preventivnímu vytváření státních kontrolních institucí u těch vládních stran, jež *předpokládají být mimo vládní úřad v dalším volebním období (prohrají volby)*. Tak je státními kontrolními institucemi předběžně omezen přístup parlamentní opozice ke státním zdrojům. Tím vládní strany omezují vlastní schopnost získat státní majetek. Druhý

příčinný mechanismus je *umírněný efekt*. Kde *kritická (silná) opozice neustále kontroluje na půdě parlamentu vládní jednání*, tam vládní strany omezí s větší pravděpodobností svou svobodu obohacovat se státními zdroji, protože vláda bude mít strach z pozornosti veřejnosti a volební prohry. Jednou vytvořené kontrolní instituce budou existovat tak dlouho, dokud bude vláda čelit silné opozici. Tvůrce institucí (původní vládní strany) nepředpokládá, že noví političtí oponenti (opozice) ve vládním úřadu zruší státní kontrolní instituce; naopak noví političtí oponenti u vlády zachovají státní kontrolní instituce ze strachu, že prohrají následující volby. Tento *předpoklad opakovaných voleb a změny elit u moci znamená, že existuje málo pokusů o zrušení státních kontrolních institucí*. Na druhou stranu, kde je politická soutěž (opozice) slabá, tam existuje méně důvodů pro vytvoření (posílení) státních kontrolních institucí, jelikož vládní strany neočekávají, že se opozice dostane k moci v dalších volbách. Existující státní kontrolní instituce budou limitované v pravomocích a politicky kontrolované, takže budou minimálně omezovat svobodné jednání a rozhodování vládních stran při zneužívání státních zdrojů. Státní kontrolní instituce budou existovat pouze, aby prezident splňoval požadavky pro demokracii anebo aby byli uklidněni zahraniční investoři. (Grzymala 2006: 285-286)

Cílem diplomové práce bude na základě propojení teorií Grzymala-Busse a O'Donnella ověřit platnost dvou hypotéz o dvou proměnných s následujícím příčinným vztahem: *silná (dynamická) politická soutěž mezi parlamentními stranami (neboli silná opozice) vede k vytváření anebo posilování státních kontrolních institucí*, díky nimž v zemi existuje horizontální i vertikální odpovědnost vedoucí k institucionalizaci (konsolidaci) demokratického režimu a v zemi pak existuje zastupitelská demokracie – na základě toho se politický systém umí vypořádat se sociální a ekonomickou krizí.

Druhá hypotéza naopak stanoví, že *neexistence silné (dynamické) politické soutěže mezi parlamentními stranami (neboli neexistence silné opozice) vede k tomu, že nejsou vytvářeny nové státní kontrolní instituce anebo jsou odstraňovány a oslabovány již existující státní kontrolní instituce*, kvůli čemuž je přítomna ve státě slabá nebo neexistující horizontální odpovědnost, nicméně existuje vertikální odpovědnost, která ale nevede k institucionalizaci (konsolidaci) demokratického režimu, a v zemi tedy existuje delegativní demokracie. Pak se politický systém neumí vypořádat se sociální a ekonomickou krizí. Shrnutí hypotéz je uvedeno v tabulce č. 1.

Cílem diplomové práce bude také ověřit druhou nezávisle proměnnou vycházející z teorie Grzymala-Busse, a to *vliv regionální organizace ALBA a jiné regionální či mezinárodní organizace na vytváření nebo nevytváření státních kontrolních institucí ve Venezuele, Bolívii,*

Ekvádoru a Nikaragui. Grzymala-Busse ve své studii postkomunistických zemí nepotvrdila, že Evropská unie a další organizace zapříchily vytváření nebo nevytváření státních kontrolních institucí. Podle Grzymala-Busse se vnější tlak na vytváření státních kontrolních institucí musí projevovat požadavkem organizací, aby určitá země přijala státní reformy, jež by zvýšily výkonnost státní správy, její transparentnost a odpovědnost. Organizace by měly tímto ovlivnit vytváření státních kontrolních institucí nebo by se měly zaměřit na politické požadavky. Nejedná se o požadavky vedoucí k prohlubování demokracie v zemi (např. svobodné volby) nebo týkající se ekonomické přeměny (např. liberalizace trhu, privatizace nebo finanční kontrola). (Grzymala-Busse 2006: 276-277)

Hypotéza se potvrdí, jestliže prezident bude v parlamentu čelit dynamické politické soutěži (silné opozici) a bude vytvářet nebo posilovat státní kontrolní instituce – státní kontrolní instituce pak budou autonomní (bude tedy existovat horizontální a vertikální skládání účtů a země bude zastupitelskou demokracií). Hypotéza se dále potvrdí, pokud naopak prezident bude v parlamentu čelit slabé politické soutěži a bude odstraňovat a oslabovat již existující státní kontrolní instituce anebo nevytvářet nové státní kontrolní instituce – státní kontrolní instituce pak nebudou autonomní (nebude tedy existovat horizontální skládání účtů nebo bude slabé, ale naopak bude existovat vertikální skládání účtů a země bude delegativní demokracií).

V ostatních případech bude na příkladu čtyř latinskoamerických zemí platnost hypotéz oslabena. Může se také stát, že země v konkrétním vládním období prezidenta nebude ani delegativní demokracií (tedy nebude existovat vertikální skládání účtů), ale bude mít hybridní politický režim (tedy nebude dosahovat ani minimální úrovně potřebné pro kvalifikaci politického režimu jako demokratického).

Tabulka č. 1: Propojení teorií Grzymala-Busse a O'Donnella.

teorie Grzymala-Busse		teorie Grzymala-Busse	teorie O'Donnella	teorie Grzymala-Busse	teorie O'Donnella		teorie O'Donnella		teorie O'Donnella	teorie O'Donnella
silná neboli dynamická politická soutěž (neboli silná parlamentní opozice)	→	vytváření anebo posilování státních kontrolních institucí	existence sítě autonomních mocí, které společně zajišťují horizontální skládání účtů (tedy vymáhají odpovědnost tím, že kontrolují činnost státních funkcionářů)	omezená svoboda politiků v jejich jednání a rozhodování při zneužívání státního majetku a jiných materiálních anebo nemateriálních výhod	existence vertikální odpovědnosti – státní funkcionáři podléhají pouze odpovědnosti voličům při volbách	→	existuje institucionalizace (konsolidace) demokratického režimu	→	existuje zastupitelská demokracie	politický systém se umí vypořádat se sociální a ekonomickou krizí
slabá politická soutěž (neboli slabá parlamentní opozice)	→	nevytváření anebo odstraňování a oslabování již existujících státních kontrolních institucí	slabá nebo neexistující horizontální odpovědnost	neomezená svoboda politiků v jejich jednání a rozhodování při zneužívání státního majetku a jiných materiálních anebo nemateriálních výhod	existence vertikální odpovědnosti – státní funkcionáři podléhají pouze odpovědnosti voličům při volbách	→	neexistuje institucionalizace (konsolidace) demokratického režimu	→	existuje delegativní demokracie	politický systém se neumí vypořádat se sociální a ekonomickou krizí

Obě hypotézy budeme ověřovat v období prezidentských vlád Huga Cháveze mezi lety 1998-2012 (Venezuela), Eva Moralese 2006-2017 (Bolívie), Rafaela Correy 2007-2017 (Ekvádor) a Daniela Ortegy 2007-2011 (Nikaragua). Tyto čtyři latinskoamerické země mají několik společných prvků: geografii, podobné vládní období, prezidentský systém vlády, přítomnost politické nebo strukturální krize před zvolením těchto prezidentů do funkce, levicovou ideologii a členství v regionálním latinskoamerickém spojení ALBA.

Pokud se podíváme na období vlád levicových prezidentů Cháveze, Moralese a Correy, tak vyhráli v prezidentských volbách díky svému *protisystémovému postoji, a ne kvůli voličské atraktivitě levicové ideologie*. Před zvolením těchto prezidentů Venezuela, Bolívie a Ekvádor prošly *krizí se zastupováním občanů (jednalo se o vztah mezi politikou a institucemi)*. (Panizza 2009: 79) Ve Venezuele se krize projevila v roce 1989 v průběhu nepokojů a protestů „Caracazo“ a v nepovedených pokusech o vojenský převrat v průběhu roku 1992. V Bolívii byla krize viděna v bojích o vodu v roce 2000 a o plyn v roce 2003, které vedly k odchodu dvou prezidentů z funkce. V Ekvádoru občanské protesty svrhly tři prezidenty mezi lety 1997 až 2005. (Levitsky a Roberts 2011: 19) Chávez, Morales a Correa se dostali k moci jako *politici outsideri*, jako noví političtí aktéři v tom smyslu, že jejich stranické organizace neprošly institucionalizací a profesionalizací před jejich nástupem k moci. (Levitsky a Roberts 2011: 18-19) V případě Cháveze za jeho vítězstvím stojí také touha voličů po *změně vlády dvou tradičních politických stran AD (Acción Democrática) a COPEI (Comité de Organización Política Electoral Independiente)* dominující venezuelskému parlamentu několik desítek let od roku 1958 (jednalo se o vztah vlády a opozice). Proto ne všichni voliči, kteří si změnu přáli, se museli nutně ztotožňovat s levicovou ideologií. Chávez využil zpomaleného ekonomického růstu, zvyšování chudoby, napadl neoliberální ekonomický model a slíbil změnu. (Panizza 2009: 79)

Na rozdíl od těchto tří prezidentů levicový prezident Ortega *nebyl politický outsider*, protože stál v čele revolučního marxistického hnutí FSLN (*Frente Sandinista de Liberación Nacional*) mezi lety 1979 až 1990. V roce 2006 se dostal Ortega k moci poprvé po 16 letech ne kvůli krizi vlády nebo krizi politického zastupování občanů, nýbrž kvůli *politickému „nahromadění“ levice a pravicové ztrátě*. (Panizza 2009: 78) FSLN po dobu, kdy nebyla u moci, zůstala sociálně organizovaná, zakořeněná ve společnosti kvůli předchozí sandinistické revoluci a byla po celou dobu přítomná v parlamentu na straně opozice. (Panizza 2009: 78) Ortega se účastnil všech prezidentských demokratických voleb od roku 1990, ve kterých

získal stabilní volební zisky (v roce 1990 40 % hlasů, 1996 37 % hlasů a 2001 42 % hlasů). (Kouba 2016: 48)

U nezávisle proměnné budeme zkoumat *sílu politické soutěže (opozici)* v každé zemi zvláště v průběhu vládních období prezidentů Cháveze (3 úřední období), Moralese (3 úřední období), Correy (3 úřední období) a Ortegy (1 úřední období) - dohromady diplomová práce bude zkoumat deset (10) případů. V případě *regionálních a mezinárodních organizací* budeme sledovat, zda se organizace snažily prosazovat institucionální státní reformy v těchto zemích za vlády uvedených prezidentů.

Sílu politické soutěže (opozice) Grzymala-Busse ve svém výzkumu zkoumá pomocí tří prvků, a to *existence nebo neexistence kritické, věrohodné a jasně parlamentní opozice*. Existence všech tří prvků ve volebním období prezidenta vytváří silnou politickou soutěž (parlamentní opozici), která následkem toho představuje věrohodnou hrozbu, že budou nahrazeny vládní strany novými opozičními stranami v následujícím volebním období. Hrozba existence silné politické soutěže (parlamentní opozice) omezuje vládní jednání a vytváří pro vládu impulz, aby vytvářela pravidla, které zabraňují tomu, aby si jakákoli parlamentní strana nárokovala přístup ke státnímu majetku. Shrnutí nezávisle proměnné je uvedeno v tabulce č. 2

Pro účely diplomové práce budeme v latinskoamerickém prostředí zkoumat sílu jak parlamentní (politické) opozice – a to konkrétně ve formě politických stran, tak i opozice neparlamentní. Někdy neparlamentní opozice vyplní uvolněné místo po parlamentní opozici, pokud se opoziční politické strany nedostanou do parlamentu nebo pokud jsou v parlamentu, ale jsou slabé. Neparlamentní opozice je často stejně hlasitým aktérem jako opozice parlamentní a ovlivňuje také politické dění a vládní činnost. Neparlamentní opozicí máme na mysli např. občanské protesty, generální stávky, odbory, organizace podnikatelů, vojáky, média, regionální politiky, církev, studentské hnutí, původní obyvatelé a další.

Kritická parlamentní opozice podle Grzymala-Busse sleduje činnost vlády a vyjadřuje se k vládnímu jednání. Kritika je ukazatelem, jakou má opozice sílu a jak je připravena převzít moc. Kritika vyjadřuje intenzitu konfrontace v dynamickém kontextu mezi vládou a opozicí a drží vládu odpovědnou. Indikátorem (měřítkem) míry kritiky je *průměrný počet parlamentních otázek položený členem parlamentu ministrowi (interpelace)*. (Grzymala-Busse 2006: 283) Čím více členové parlamentu předvolávají členy vlády a kladou jim otázky na půdě parlamentu, tím více je opozice kritická.

Protože interpelace byly ve čtyřech zkoumaných zemích používány minimálně, nebo je alespoň nebylo možné dohledat, budeme v latinskoamerickém prostředí měřit kritiku tím

způsobem, že budeme sledovat konkrétní činnosti opozice (parlamentní i neparlamentní) vůči vládě. Např. budeme zkoumat, zda opozice vedla kampaň proti odmítnutí otázky referenda, která by navyšovala moc prezidenta; zda opozice podala na soud žalobu proti konkrétní činnosti prezidenta; zda opozice protestovala nebo vyhlásila generální stávkou proti prezidentovi; zda opozice v parlamentu konala kroky proti přijetí vládního návrhu zákona (např. veto zákona v horní komoře, natahování projednávání návrhu vládního zákona); zda opozice v parlamentu konala kroky proti udělení zmocňovacího zákona udělující prezidentovi pravomoc vydávat dekrety se silou zákona; zda se opozice aktivně postavila proti vytvoření ústavodárného shromáždění; zda opozice veřejně kritizovala konkrétní politiku prezidenta; a další konkrétní aktivitu opozice vůči prezidentovi a vládě.

Podle Grzymala-Busse je opozice *věrohodná* jako vládnoucí alternativa, když strana není předem vyloučena z vládní koalice v parlamentu a existuje možnost, že se parlamentní strany stojící mimo vládu spojí v parlamentní opozici. Obecně vládní koalice v parlamentu brzdí nebo blokuje reformy schvalované v parlamentu. Věrohodnost parlamentní opozice se měří *procentem parlamentních křesel držené stranami, které jsou vyloučeny z vládní koalice* (např. 20 % křesel mají strany, jež jsou vyloučené z vládní koalice). Čím vyšší je počet křesel držených vyloučenými stranami z možnosti vytvořit vládní koalici, tím méně je potencionálních koaličních partnerů, a tím nižší je pravděpodobnost, že bude vytvořena koalice, která může nahradit současnou vládu. Vládnoucí strany tak mají větší jistotu, že zůstanou u moci i v nadcházejícím volebním období, a vláda nebude vytvářet státní kontrolní instituce, protože bude mít větší jistotu, že se udrží u moci. (Grzymala-Busse 2006: 283-5)

U věrohodnosti opozice v Latinské Americe budeme sledovat, zda se opozice proti vládnoucímu prezidentovi (Chávezovi, Moralesovi, Correovi a Ortegovi) spojí před prezidentskými volbami a bude mít jednoho opozičního kandidáta. Tím opozice zvýší pravděpodobnost, že v prezidentských volbách porazí vládnoucího prezidenta. Pokud se opozice nespojí před prezidentskými volbami, tak není věrohodnou. V prezidentském typu vlády má pouze tak opozice šanci, že se dostane do vlády. V parlamentních volbách v prezidentském typu vlády nemůže obsadit opozice vládu tak, jak je tomu v parlamentním typu vlády ve většině evropských zemích. Před parlamentními volbami se nemusí opozice v Latinské Americe spojit, protože opoziční strany se mohou spojit a spolupracovat až v parlamentu. Budeme také sledovat v průběhu funkčních období prezidentů, zda je opozice věrohodná v parlamentu, před volbami do místních orgánů, před konáním referenda a před dalšími důležitými momenty.

Na základě výzkumu Grzymala-Busse je parlamentní opozice *jasně* profilovaná, když vytváří okamžitě rozpoznatelnou alternativu k aktuální vládě. Jasnost opozice je měřena dvěma indikátory. Nejdříve *musí původní „stará“ politická elita odejít z vlády*, čímž se původní držitelé vlády odliší od těch, kteří jsou nově ve vládě (Grzymala-Busse uvádí, že v postkomunistických zemích se kromě Bulharska komunisté vzdali moci a po nich se k ní dostali jejich demokratičtí oponenti). Poté *se musí původní „stará“ politická elita regenerovat tak, že se zbaví svého profilu a voličů a přetvoří se na „novou“ stranu* (podle Grzymala-Busse se komunistické strany zbavily svých autoritativních profilů a voličů a změnily se na demokratické strany účastníci se politické soutěže a představovaly levicovou alternativu k vládě). Tak se vytvoří *dva potencionální vládnoucí tábory*, které voliči mohou rozeznat, pokud chtějí vyměnit momentálně úřadující vládu. Tím, že se tyto dva rozdílné tábory *střídají u moci (u vlády)*, tak zvyšují svou věrohodnost a také zvyšují motivaci se navzájem hlasitě kritizovat. (Grzymala-Busse 2006: 285)

Třetí indikátor budeme v latinskoamerickém prostředí sledovat tím způsobem, zda ve volbách vyhrály nové vládní alternativy, jež odsunuly od moci tradiční (zavedené) neboli „staré“ politické elity spojené s korupcí a pravicovou ideologií. Aby byla opozice jasná, musí tradiční zkorumpovanou elitu vyměnit za nové tváře a vytvořit novou politickou stranu. Nová strana může být rovněž levicovou stranou, ale musí se jasně odlišit od politického programu levicových prezidentů Cháveze, Moralese, Correy a Ortegy.

Tabulka č. 2: Nezávisle proměnná.

Nezávisle proměnná – síla politické soutěže (parlamentní opozice)	Co měříme	Jak měříme	Přizpůsobení latinskoamerickému prostředí
1.	existence nebo neexistence kritické parlamentní opozice	průměrný počet parlamentních otázek položený členem parlamentu vůči ministři (interpelace)	konkrétní činnost opozice proti politice prezidenta (např. podávání žalob na soud, protesty, generální stávky, natahování projednávání vládního zákona v parlamentu, snaha zabránit vytvoření ústavodárného shromáždění a další činnosti)
2.	existence nebo neexistence věrohodné parlamentní opozice	procento parlamentních křesel držené stranami, které jsou vyloučeny z vládní koalice	zda se spojí opozice proti vládnoucímu prezidentovi před prezidentskými volbami, zda se opozice spojí v parlamentu, zda se spojí před volbami do místních orgánů, zda se opozice spojí před konáním referenda a před dalšími důležitými momenty
3.	existence nebo neexistence jasné parlamentní opozice	původní „stará“ politická elita odejde z vlády	ve volbách vyhrály nové vládní alternativy, které odsunuly od moci tradiční zkorumpovanou politickou elitu spojenou s korupcí

		původní „stará“ politická elita se regeneruje tak, že se zbaví svého profilu a voličů a přetvoří se na „novou“ stranu	
--	--	---	--

Tabulka obsahuje shrnutí nezávisle proměnné, tak jak jí popisuje Grzymala-Busse, doplněné o přizpůsobení nezávisle proměnné specifickému latinskoamerickému prostředí, které vychází z výzkumu této diplomové práce.

Závisle proměnná bude zkoumat vytváření nebo nevytváření státních kontrolních institucí, dozoru a dohledu nad politickým jednáním a rozhodováním prezidenta. Grzymala-Busse uvádí *tři indikátory, které měří sílu jednotlivé státní kontrolní instituce: kdy vznikla, kdy byla zrušena nebo kdy byla reformována státní kontrolní instituce, kdo kontroluje instituci (zda jde o autonomní instituci) a jaké jsou pravomoci státní kontrolní instituce.* (Grzymala-Busse 2006: 283-4) Shrnutí závisle proměnné je uvedeno v tabulce č. 3.

První indikátor sleduje *rok vzniku, zrušení nebo reformy státní kontrolní instituce* a skutečnost, zda k tomu dojde *brzy nebo později ve funkčním období prezidenta*. Ve výzkumu Grzymala-Busse na příkladu postkomunistických zemí vznikly někde státní kontrolní instituce brzy po pádu komunismu a nezávisle na vlivu Evropské unie. V jiných postkomunistických zemích vznikly státní kontrolní instituce později, a to až na základě vznesených požadavků ze strany Evropské unie ohledně reformy státních institucí. Nicméně tyto později přijaté reformy i tak zavedly politickou kontrolu nad státními kontrolními institucemi a omezily jejich pravomoc. (Grzymala-Busse 2006: 286)

Druhý indikátor zkoumá, *zda je (tj. není pod kontrolou vlády) nebo není (tj. je pod kontrolou vlády) autonomní státní kontrolní instituce*. Pokud nejsou kontrolní instituce autonomní, pak nemohou kontrolovat a omezovat jednání a rozhodování vlády – může se totiž stát, že prezident a členové vlády dosadí loajální osoby do kontrolních institucí. U každé státní kontrolní instituce zvlášť budeme proto měřit: *kdo je jmenován nebo zvolen do čela státní kontrolní instituce (zda zástupce vlády, opozice nebo nepolitický expert neboli technokrat) a komu je státní kontrolní instituce odpovědná*. Třetí indikátor se zaměřuje na *pravomoc* státní kontrolní instituce. Silná státní kontrolní instituce bude *omezovat vládu* a tím jí bude bránit ve svobodě jednání a rozhodování, konkrétně může např. *vyšetřovat nebo ukládat sankce*. Naopak slabá státní kontrolní instituce nebude omezovat vládu v jejích krocích, konkrétně může např. *vydat jen doporučení*. Grzymala-Busse také upozorňuje, že existují slabé tzv. *Potěmkinovy státní kontrolní instituce*, které nemohou efektivně omezit vládní jednání a rozhodování, protože jsou úmyslně omezeny ve své pravomoci, často s malou právní úpravou pro vymáhání a prosazování své kontroly. (Grzymala-Busse 2006: 274)

Tabulka č. 3: Závisle proměnná.

Závisle proměnná – státní kontrolní instituce	Co měříme	Jak měříme
1.	existence nebo neexistence státní kontrolní instituce	rok vzniku státní kontrolní instituce (zda k tomu došlo brzy nebo později ve funkčním období prezidenta)
		rok zrušení státní kontrolní instituce (zda k tomu došlo brzy nebo později ve funkčním období prezidenta)
		rok reformy státní kontrolní instituce (zda k tomu došlo brzy nebo později ve funkčním období prezidenta)
2.	zda je (není pod kontrolou vlády) nebo není (je pod kontrolou vlády) autonomní státní kontrolní instituce	kdo je jmenován nebo zvolen do čela státní kontrolní instituce (zda zástupce vlády, opozice nebo nepolitický expert neboli technokrat)
		komu je státní kontrolní instituce odpovědná
3.	jaké jsou pravomoci státní kontrolní instituce	silná státní kontrolní instituce omezuje vládu v jejím jednání a rozhodování (např. vyšetřuje nebo ukládat sankce)
		slabá státní kontrolní instituce omezuje vládu v jejím jednání a rozhodování (např. vydává jen doporučení), Potěmkinovy státní kontrolní instituce

Tabulka obsahuje shrnutí teorie Grzymala-Busse, jak je popsáno výše v textu.

Konkrétně se budeme v diplomové práci zaměřovat na instituce a zákony, které také zkoumala ve svém výzkumu Grzymala-Busse (na základě teorie O'Donnella doplníme výzkum státních kontrolních institucí o soudy): *instituce kontrolující hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu, centrální banka, protikorupční zákony* (např. o zákon o státním zastupitelství, zákon o financování politických stran, zákon o střetu zájmů nebo zákon o registraci veřejnoprávních smluv), *místní vlády (decentralizace) a veřejný ochránce práv (ombudsman)*. Pro účely Latinské Ameriky budeme rovněž zkoumat další důležité státní kontrolní instituce: *soudnictví (Ústavní soud, Nejvyšší soud a obecné soudy), nejvyšší volební rada, parlament (senát), generální kontrolor financí, média a formy občanského nepokoje (stávky, protesty, generální stávky)*.

Výzkumné otázky budeme v diplomové práci ověřovat empiricky v latinskoamerickém prostředí tak, že shromáždíme data ve čtyřech zemích Latinské Ameriky v průběhu každého vládního období uvedených prezidentů, abychom mohli analyzovat vztah mezi nezávisle a závisle proměnnou. Obě proměnné mají indikátory, které budou měřeny na *kvalitativní úrovni*. Metodou sběru dat pro získání informací o síle institucí (závisle proměnná) a míře politické dynamiky neboli politické soutěže (nezávisle proměnná) bude *studium primárních a sekundárních písemných dokumentů*. Pro určení *míry politické dynamiky (politické soutěže)* zjistíme (i) míru kritiky vlády ze strany opozice hlavně z analýzy *novinových článků a archivních prací*, protože je obtížné dohledat číslo položených otázek

vládě (interpelace), (ii) míru věrohodnosti opozice z *veřejných vyjádřeních ostatních stran*, z *databáze o výsledcích voleb do parlamentu a z novinových článků*, a (iii) informace o odchodu původních „starých“ politických aktérů z vlády a o jejich regeneraci z *parlamentních volebních výsledků, novinových článků a archivních prací*.

Data ukazující *silu nebo slabost státních kontrolních institucí* budeme shromažďovat z *ústav, z obecných a speciálních zákonů, z novinových článků a archivních prací*, abychom viděli tendenci vývoje státních kontrolních institucí. Budeme sledovat změny, k nimž došlo u institucí v průběhu vlády prezidenta, tedy zda došlo k oslabení nebo k posílení pravomocí kontrolních institucí (např. ze strany prezidenta dekretem nebo změnou zákonů) nebo zda došlo např. ke jmenování spřízněné osoby do čela kontrolní instituce.

Pomocí *srovnávací metody* budeme analyzovat získaná data v celkem deseti (10) případech (čtyři (4) země, tři (3) funkční období prezidentů Cháveze, Moralese, Correy a jedno (1) funkční období prezidenta Ortegy). Srovnávací metoda umožňuje zjistit empirické vztahy mezi dvěma proměnnými. Tato metoda ukáže podobné a odlišné prvky v každé zemi zvlášť a také mezi zeměmi navzájem. (Lijphart 1971: 683) Politickou soutěž a kontrolní instituce nejdříve *diachronně srovnáme v rámci jedné země* a poté *mezi sebou synchronně srovnáme čtyři (4) země v období vlád prezidentů Cháveze, Moralese, Correy a Ortegy*. Srovnáním proměnných dojdeme k potvrzení nebo k oslabení platnosti hypotézy.

Výzkum diplomové práce je rozdělen do jedenácti (11) kapitol podle jednotlivých funkčních období prezidentů a jedné kapitoly ověřující stanovené hypotézy na základě získaných dat a srovnávací výsledky výzkumu mezi čtyřmi (4) zkoumanými zeměmi. Každá kapitola se bude zabývat opozicí v parlamentu a mimo parlament, státními i nestátními kontrolními institucemi, posilováním pravomocí prezidenta, ekonomickým stavem země a vlivem mezinárodních organizací na kontrolní instituce. V rámci každé kapitoly bude kladen důraz na časové úseky představující volby nebo referenda, které budou tvořit podkapitoly a které budou od sebe oddělovat jednotlivé zkoumané události. Tak bude výzkum v každém funkčním období prezidenta (v každé kapitole) přehlednější z časového hlediska. Kapitoly také budou sledovat, jak prezidentů prodlužovali svá funkční období (ať už délkou mandátu nebo možností několika zvolení bezprostředně za sebou) a jak prezidentů zapojovali občany do plebiscitní formy vlády (do referend).

Základní literaturou pro stanovení hypotéz byla odborná literatura od autora Guillerma O'Donnella *Delegative Democracy* a *Horizontal Accountability and New Polyarchies* a autorky Anny Grzymala-Busse *The Discreet Charm of Formal Institutions: Postcommunist Party Competition and State Oversight*. Samotný výzkum bude vycházet z primárních a

sekundárních zdrojů. Před prvním zvolením zkoumaných prezidentů do úřadu byly nejdříve analyzovány stranické systémy v jednotlivých zemích pro pochopení vývoje v následujících volbách vycházející mimo jiné z této odborné literatury: José Molina a Carmen Pérez *Evolution of the Party System in Venezuela, 1946-1993*, Michael Coppedge *Venezuela: Popular Sovereignty versus Liberal Democracy*, Matthew Singer a Kevin Morrison *The 2002 presidential and parliamentary elections in Bolivia*, Salvador Romero Ballivián *Análisis de la elección presidencial de 2005 en Bolivia*, Pavlína Springerová *Presidential Elections in Bolivia 2005: Elección de combate*, Flavia Freidenberg *La Revolucion Ciudadana, Viejas practicas políticas y el nuevo sistema de partidos ecuatoriano: cuando lo que se institucionaliza se el sentimiento antipartidista*, Simón Pachano *Calidad de la democracia y colapso del Sistema de partidos en Ecuador*, Juan Machado *Ecuador: el derrumbe de los partidos tradicionales*, Forrest Colburn a Arturo Cruz *Personalism and Populism in Nicaragua*, Kai Thaler *Nicaragua: A Return to Caudillismo*, Karel Kouba *The 2006 Elections in Nicaragua: Does the Sandinista Return to Power Threaten Nicaragua's Democracy?* a Karel Kouba *Prudce doleva: staronový směr pro Nikaraguu*. Volební databáze Parline, Election Guide a Base de Datos Políticos de las Américas budou využity pro analýzu volebních výsledků a výsledků referend. Ústavy, reformy ústav, dekrety, zákony nebo soudní rozhodnutí budou použity pro analýzu kontrolních institucí, znovuzvolení a dalších relevantních dat potřebných pro diplomovou práci. Kvůli přesnějšímu sledování vývoje opozice, státních kontrolních institucí a mezinárodních organizací budou data vycházet z nezávislých novinových článků, a to britského týdeníku The Economist a španělského deníku El País.

1. První funkční období Cháveze

a) Politická a ekonomická charakteristika Venezuely

Ve Venezuele mezi lety 1958 až 1992 obsadily většinu poslaneckých a senátních křesel v parlamentu dvě politické strany, a to středo-levicová strana Demokratická akce (*Acción Democrática*, AD) a středo-pravicová strana Výbor pro nezávislou volební politickou organizaci (*Comité de Organización Política Electoral Independiente*, COPEI). Období let 1974 až 1993 se nazývá *partidocracia* (tj. demokracie stran), protože strany AD a COPEI vytvořily téměř dvoustranický systém a střídaly se ve vládě. (Molina a Pérez 1998: 11) Na základě volebních výsledků do parlamentu mezi lety 1973 a 1988 třetí nejsilnější strana MAS (*Movimiento al Socialismo*) neohrozila parlamentní strany AD a COPEI, protože strana MAS mezi lety 1973-1988 získala nejvýše 9 % křesel v dolní komoře parlamentu. (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, výsledky parlamentních voleb Venezuely mezi lety 1973 až 1988)

Partidokracie se vyznačovala několika charakteristickými znaky: 1) strany AD a COPEI zastupovaly většinu společnosti (mezi lety 1973 a 1988 si rozdělávaly okolo 80% parlamentních hlasů); 2) strany AD a COPEI byly vnitřně vysoce disciplinované, protože stranická rozhodnutí byla přijímána malou skupinou vedoucích představitelů a musela být respektována ostatními členy stran; 3) strany AD a COPEI ovlivňovaly nestranické organizace ve Venezuele (odborníky, profesní sdružení, studentské orgány, zemědělské federace, státní podniky, fondy a další uskupení) a zpolitizovaly je; 4) vůdci stran AD a COPEI se mezi sebou radili konsenzem a radili se také s jinými politickými stranami a sociálními organizacemi; 5) vlády stran AD a COPEI výměnou za nezasahování do politiky od armády a soukromého sektoru na oplátku poskytovaly armádě a soukromému sektoru výhody ve formě přidělení rozpočtu, školení, daňových úlev, dotací nebo ochrany. (Coppedge 2002: 9-10)

Ropné bohatství pomáhalo udržet demokratickou vládu stran AD a COPEI. (Coppedge 2002: 9-10) Veřejná nespokojenost s ekonomickým výkonem země, který postupně klesal od roku 1978 hlavně kvůli poklesu cen ropy a zadlužení země, se projevila několikadenními protesty, výtržnictvím a rabováním (tzv. *Caracazo*) ve velkých městech Venezuely od konce února 1989 do začátku března 1989. Strany AD a COPEI byly spojovány také s *korupcí*. Soudy, úřady, univerzity a většina dalších institucí byly *zpolitizované*. (Coppedge 2002: 11-12)

V *prezidentských volbách v roce 1993*, poprvé od prezidentských voleb z roku 1958, nevyhrál prezidentský úřad kandidát za stranu AD nebo COPEI, ale prezidentem se stal bývalý zakládající člen strany COPEI, *Rafael Caldera*, kandidující ve volbách v roce 1993 za svou novou stranu *Convergencia*. Nicméně i tak získaly tradiční strany AD a COPEI dohromady většinu křesel v obou komorách v parlamentních volbách v roce 1993 (AD měla 55 křesel a COPEI měla 53 křesel z celkových 203 křesel v dolní komoře, AD získala 16 křesel a získala COPEI 14 křesel z celkových 50 křesel v horní komoře). (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, parlamentní volby Venezuely v roce 1993)

b) Situace před volbami do parlamentu a prezidentskými volbami v roce 1998

Pro účely diplomové práce budeme zkoumat politické soupeře prezidentského kandidáta Huga Cháveze z pozice opozice. Ve stejnou chvíli budeme zkoumat Cháveze z pozice opozičního kandidáta vůči tradiční politické elitě stran AD a COPEI a starému politickému systému, protože Chávez slíbil během své volební kampaně, že skoncuje s mocí staré a zkorumpované politické elity. Z toho důvodu získáme v diplomové práci informace o tom, zda opozice vůči Chávezovi před volbami byla slabá nebo silná, a zároveň, zda Chávez představoval silnou nebo slabou opozici vůči starému politickému systému.

Chávez byl parašutistický podplukovník a stál za dvěma pokusy o státní převrat (puč) v roce 1992 v období druhé demokratické vlády prezidenta Carlose Andrése Péreze (Pérez byl poprvé venezuelským prezidentem v letech 1974-1979 a podruhé v letech 1989-1993). Chávez se účastnil poprvé voleb v roce 1998. Parlamentní volby a volby guvernérů se konaly o jeden měsíc dříve (dne 8. 11. 1998) než prezidentské volby (dne 6. 12. 1998). Soupeři Cháveze si mysleli, že tímto oddělením voleb vyhrají dostatek hlasů v dřívějších parlamentních volbách, aby pak lépe uspěli proti Chávezovi v prezidentských volbách. (The Economist 12. 11. 1998: The colonel rides on)

Chávez zastával protichůdné názory ve volební kampani. (The Economist 10. 12. 1998: A message from the people) Chávez jako jediný prezidentský kandidát kritizoval tržní ekonomiku a řekl, že on představuje změnu. (The Economist 2. 7. 1998: It's all Chavez) Chávez zmiňoval, že chce nastolit vojensko-civilní režim, zrušit zastupitelskou demokracii a zavést revoluci. (The Economist 12. 12. 2002: Amazing shrinking president) Současně uměl Chávez zdůrazňovat důležitost existence demokratické opozice a opatrnou ekonomiku volného trhu. (The Economist 10. 12. 1998: A message from the people)

Chávez byl v průběhu volební kampaně také nečitelný. Nevědělo se, zda bude platit zahraniční dluhy, zda opravdu vytvoří ústavodárné shromáždění a zda ústavodárné shromáždění bude chtít jen změnit Ústavu z roku 1961 nebo nahradit ve funkci parlament a soudy. (The Economist 19. 11. 1998: Pick your Chavez) Chávez uměl zmírnit populistickou rétoriku, když říkal, že bude spolupracovat s Mezinárodním měnovým fondem a přiláká do země zahraniční investice. (The Economist 8. 10. 1998: Closing the gap)

Cháveze v parlamentních a prezidentských volbách 1998 podporovalo politické uskupení Vlastenecký pól (*Polo Patriótico*, PP), které bylo tvořeno několika politickými stranami loajálními vůči Chávezovi: např. Hnutí páté republiky (*Movimiento V República*, MVR), Hnutí za socialismus (*Movimiento al Socialismo*, MAS), Vlast pro všechny (*Patria Para Todos*, PPT), Komunistická strana (*Partido Comunista de Venezuela*, PCV) a *Independientes Por la Comunidad Nacional*. (Molina 2002: 224) Vlastenecký pól zahrnoval levicové a pravicové členy a také bývalé vojáky. (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate)

Z výše popsaného lze o Chávezovi říci, že jako jediný prezidentský kandidát představoval *kritickou a jasnou opozici vůči tradičním politickým stranám AD a COPEI a vůči tehdejší vládě úřadujícího prezidenta Caldery*. Cháveze lze považovat za antisystémového politika (stavěl se proti všemu spojeného s původní elitou). Přišel s novým politickým uskupením Hnutí páté republiky (*Movimiento V República*, MVR). Chávez zastával změnu elity a politického programu, tj. byl pro změnu ekonomiky a tradiční zkorumpované politické elity. Také je možné považovat Cháveze za představitele *věrohodné opozice* vůči starému politickému systému, protože Cháveze podporovala ve volbách široká koalice stran Vlasteneckého pólu.

Ve veřejném průzkumu na druhém místě v rámci pravděpodobnosti zisku prezidentského křesla se umístil *nezávislý prezidentský kandidát*, bývalý guvernér a podnikatel podporovaný bohatými obyvateli, *Henrique Salas Romero*. Romero považoval Cháveze za komunistu a kritizoval ho za jeho minulost spojenou s armádou, protože Chávez byl jedním z vůdců dvou pučů směřovaných proti vládě v roce 1992. (The Economist 2. 7. 1998: It's all Chavez) Na Romera voliči nahlíželi jako na opatrného politika. (The Economist 8. 10. 1998: Closing the gap) Romero měl jednoduchý a neurčitý politický program. (The Economist 19. 11. 1998: Pick your Chavez)

Na třetím místě v průzkumech veřejného mínění se umístila *nezávislá prezidentská kandidátka Irene Saezová*. Saezová byla podporovaná podnikateli a byla v té době starostkou jedné z částí hlavního města Caracasu. *Tradiční strana COPEI* neměla vlastního

prezidentského kandidáta pro volby 1998, ale v průběhu prezidentské kampaně začala podporovat *nezávislou prezidentskou kandidátku Irene Saezovou*. (The Economist 2. 7. 1998: It's all Chavez) Poté, co Saezová přijala politickou podporu tradiční strany COPEI, tak její podpora klesla. (The Economist 8. 10. 1998: Closing the gap)

Třetím nezávislým kandidátem pro volby 1998 byl *Claudio Fermin*. Fermin kandidoval již v prezidentských volbách v roce 1993 za tradiční stranu AD, z které později vystoupil. (The Economist 12. 11. 1998: The colonel rides on)

Tradiční strana AD měla pro volby 1998 svého vlastního prezidentského kandidáta *Luisse Alfara Ucera*. Nicméně Uceru neměl podle veřejných průzkumů velkou šanci stát se novým prezidentem Venezuely. Uceru byl starší prezidentský kandidát, podobně jako v té době úřadující prezident Caldero. (The Economist 2. 7. 1998: It's all Chavez)

Opozice proti Chávezovi se začala *spojovat v listopadu 1998*, když odstoupil z prezidentské kampaně nezávislý prezidentský kandidát Fermin. (The Economist 12. 11. 1998: The colonel rides on) Prezidentský kandidát Romero byl nejprve bez podpory tradičních stran AD a COPEI, protože dlouho odmítal přijmout jejich podporu. Až dva týdny před prezidentskými volbami tradiční strany AD a COPEI podpořily prezidentského kandidáta Romera. (The Economist 2. 7. 1998: It's all Chavez) Romero se zpočátku obával přijmout podporu tradiční politické elity, aby ho nepoškodila ve volbách. Věděl totiž, že tradiční politická elita AD a COPEI byla neoblíbená mezi obyvateli Venezuely. Navíc si Romero uvědomoval, že voličská podpora prezidentské kandidátky Saezové klesla po přijetí politické podpory od tradiční strany COPEI. (The Economist 19. 11. 1998: Pick your Chavez) Prezidentský kandidát Uceru nepovažoval Cháveze za tak nebezpečného, aby se rozhodl pro podporu prezidentského kandidáta Romera a aby odstoupil z prezidentských voleb ve prospěch ostatních prezidentských kandidátů se silnější podporou od voličů. (The Economist 19. 11. 1998: Pick your Chavez)

Z výše uvedeného vyplývá, že opozice představující všechny politické aktéry kromě Cháveze *se nevymezovala proti tradiční politické elitě* zastoupené stranami AD a COPEI, což měla, pokud se od ní chtěla odlišit a néjít cestou zachování statut quo. Opozice tedy nebyla kritická. Byla kritická pouze vůči Chávezovi. Opozice *nebyla věrohodná*, protože zpočátku se ucházelo o prezidentský úřad několik kandidátů a poté se opozice spojila pozdě proti Chávezovi a za podporu jediného nejsilnějšího prezidentského kandidáta Romera. Také nedošlo ke změně elit, z toho důvodu *nebyla opozice jasná*. V prezidentských volbách 1998 kandidovaly osoby spojené s neoblíbenými tradičními stranami AD a COPEI (např. zpočátku nezávislí kandidáti Saezová a Romer přijali později podporu strany AD a COPEI). Ve

volbách 1998 také kandidovala tradiční elita (např. kandidát Uceró ze strany AD). Prezidentští kandidáti se snažili zachovat status quo a neodlišovali se politickým a ekonomickým programem od tehdejší vlády prezidenta Caldery a tradičního politického systému.

Za vlády tehdejšího prezidenta Caldery vznikla nová státní kontrolní instituce *volební rada* (*Consejo Nacional Electoral*) v roce 1998, jejímž úkolem byla kontrola volebního procesu. Caldera se pokusil odpolitizovat volební radu tím, že nahradil některé stranické zástupce za technokraty. (Coppedge 2002: 21) Do té doby byly volby kontrolovány tradičními stranami AD a COPEI a docházelo k nesrovnalostem při volbách. V roce 1998 došlo k první *automatizaci sčítání volebních hlasů*. (The Economist 8. 10. 1998: Closing the gap) Na základě uvedeného lze říci, že nová volební rada přinesla lepší kontrolu voleb, tj. snižovala riziko podvodů a nesrovnalostí, a byla nezávislou státní kontrolní institucí.

c) Situace po volbách v roce 1998 a situace v parlamentu

Ve volbách do parlamentu a ve volbách guvernérů v listopadu roku 1998 si politické uskupení podporující Cháveze Vlastenecký pól vedlo lépe, než se původně předpokládalo. (The Economist 12. 11. 1998: The colonel rides on) Na základě volebních výsledků do parlamentu i přesto Chávez *nezískal v dolní ani horní komoře parlamentu většinu křesel. Většinu křesel získala opozice složená převážně z tradičních stran AD a COPEI*. Vlastenecký pól získal v parlamentu jednu třetinu (1/3) křesel: 70 křesel v dolní komoře z celkových 188 křesel a 33 křesel v horní komoře z celkových 100 křesel (jednalo se o strany Hnutí páté republiky, Hnutí za socialismus, Vlast pro všechny a Komunistická strana). (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Venezuely v roce 1998) Lze říci na základě uvedených informací, že taktika tradičních stran oddělit parlamentní a prezidentské volby se vyplatila.

Na základě volebních výsledků prezidentských voleb konaných dne 6. 12. 1998 se stal poprvé prezidentem Venezuely Chávez, když získal většinu platných hlasů voličů (56 % hlasů oproti 40 % hlasů pro kandidáta Romera). (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Venezuely v roce 1998)

Veřejná podpora tradičních stran AD a COPEI klesla, nicméně jejich představitelé nebo stoupenci byli stále v parlamentu, na soudech a v jiných úřadech. Chávez slíbil, že je odstraní z moci a nahradí je čestnými, pracujícími a vlasteneckými občany. (Coppedge 2002: 13)

Zisk parlamentní menšiny Pro Cháveze znamenal, že buď bude hledat spojení s opozičními stranami v parlamentu a tím se politicky umírní, nebo vytvoří jinou státní instituci, tj. ústavodárné shromáždění, které bude mít větší pravomoci než existující parlament, a tak Chávez bude moci vládnout bez potřeby parlamentu. (The Economist 12. 11. 1998: The colonel rides on) Některé opoziční strany uvedly, že mohou respektovat existenci ústavodárného shromáždění za podmínek, pokud bude existovat záruka, že ústavodárné shromáždění neodstraní z činnosti parlament. (The Economist 10. 12. 1998: A message from the people)

Ekonomická situace ve Venezuele pro Cháveze nevypadala příznivě. Státní rozpočet pro rok 1999 byl založen na ceně ropy 11,5 amerických dolarů za barel, ale nový odhad ceny za ropu byl 9 amerických dolarů za barel. Nicméně Chávez se uměl přizpůsobit existující situaci ve Venezuele, když uvedl, že bude platit zahraniční dluhy a ponechal v úřadu ministryni financí z vlády prezidenta Caldery. Protože při existenci nízkých cen za ropu potřeboval Chávez přilákat do Venezuely investice za zahraničí. (The Economist 14. 1. 1999: Chavez hits the ground)

Na mezinárodním poli Chávez, než se oficiálně ujal prezidentského úřadu dne 2. 2. 1999, navštívil Brazílii a Argentinu (členy regionální organizace Mercosur). Řekl jim, že má zájem, aby se Venezuela přidala ke členským zemím Mercosuru. Chávez jim dal najevo, že se nechce regionálně izolovat a nechce vytvořit vlastní mezinárodní organizaci. USA udělily Chávezovi vízum, které mu dříve zrušily kvůli pokusu o puč v roce 1992, a Cháveze přijaly v zemi. (The Economist 14. 1. 1999: Chavez hits the ground)

V dubnu 1999 Chávez vyzval parlament, aby přijal *první zmocňovací zákon*, který by mu přidělil legislativní pravomoci v ekonomické a finanční oblasti vykonávané formou dekretů se silou zákona. Chávez zprvu hrozil, že vyhlásí stav nouze a bude zcela vládnout skrz dekrety, pokud nezíská všechny pravomoci, o které usiloval, raději než polovinu pravomocí, kterou mu chtěl původně udělit parlament. Chávez k prosazení svých požadavků využil zmobilizované davy v blízkosti parlamentu. Opoziční členové parlamentu protestovali, ale nakonec mu udělili devět (9) z deseti (10) jeho požadavků po období šesti (6) měsíců. (The Economist 29. 4. 1999: Chavez rules) Chávez první zmocňovací zákon využil tak, že na poslední chvíli před vypršením lhůty, po kterou mu bylo právo vydávat dekrety uděleno, vydal více než čtyřicet (40) dekretů. (The Economist 16. 11. 2000: Enabled president, disabled citizens)

Z výše uvedených informací vyplývá, že nejenom že byl Chávez omezen ve své politické moci tím, že měl v parlamentu menšinu, ale také čelil špatné ekonomické situaci ve

Venezuele. Z toho důvodu byl pragmatický ve své politice (např. vyjednával na mezinárodním poli s regionální organizací Mercosur a setkal se s prezidentem USA Billem Clintonem). Zároveň Chávez nepůsobil radikálně, protože jmenoval do své vlády bývalého ministra z období vlády prezidenta Caldery. Dále Chávez uvedl, že bude platit zahraniční dluhy. Za této situace Chávez zastavil svou kritiku z řad parlamentní opozice. Parlamentní opozice, která měla většinu v parlamentu, připustila, že může respektovat vytvoření ústavodárného shromáždění vedle již existujícího parlamentu. Takové jednání většinové parlamentní opozice nenavodilo boj o své parlamentní pravomoci na půdě parlamentu s provládními stranami loajální Chávezovi. Parlamentní opozice s většinovým zastoupením v parlamentu také mohla bojovat více s Chávezem a neudělit mu právo vydávat dekrety, i když Chávez dosáhl svého požadavku za pomoci výhrůžek a nátlaku. Parlamentní opozice tak *nebyla kritická*. Parlamentní opozice *nebyla věrohodná*, protože se mohla spojit proti Chávezovi a bránit mu v prosazování jeho politiky, když měla většinu křesel v parlamentu. Parlamentní opozice *nebyla jasná*, protože nevěděla, jak se postavit proti Chávezovi. Parlamentní opozice by musela vyměnit politickou elitu, uznat svou chybu před voliči a změnit politický program, aby se stala jasnou opozicí. Opozice nemohla být kritická, věrohodná a jasná, když původní politickou elitu viděli občané Venezuely jako zkorumpované politiky a dovedli zemi do špatné ekonomické situace.

Tím, že parlament udělil Chávezovi právo vydávat dekrety, tak došlo k *oslabení legislativní pravomoci parlamentu*, kde měla opozice většinu. Také byly prvním zmocňovacím zákonem oslabeny *kontrolní pravomoci parlamentu při legislativním procesu*, kdy většinová opozice nemohla např. připomínkovat návrhy zákonů nebo zákony vetovat.

Za vlády bývalého prezidenta Caldery byl vytvořen *stabilizační fond* pro ukládání přebývajících příjmů z ropy jako ochrana proti poklesu cen v letech, kdy ceny za ropu byly nižší. Za své vlády Chávez uvedl, že uložené úspory využije pro jiné účely bez nutnosti získat souhlas opozice mající většinu v parlamentu (např. mimorozpočtové výdaje). (The Economist 3. 6. 1999: The Chavez enigma) Tímto krokem Chávez oslabil kontrolní pravomoci parlamentu při nakládání se státními penězi.

Možnost *konání konzultativního referenda o otázce svolání ústavodárného shromáždění* povolil Nejvyšší soud (*Corte Suprema de Justicia*) ve svém rozhodnutí ze dne 19. 1. 1999 na základě návrhu předloženého dne 16. 12. 1998. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu Venezuely 1999: s. 464) Nejvyšší soud byl obsazen soudci dosazenými ještě před tím, než se Chávez ujal prvního prezidentského úřadu, protože noví soudci nebyli dosazeni do úřadu. Proto se Nejvyšší soud ukázal být nezávislou kontrolní institucí ve svém rozhodnutí, protože

mohl svým rozhodnutím odmítnout konání referenda o svolání ústavodárného shromáždění, o který měl Chávez zájem.

d) Situace před konáním referenda o svolání ústavodárného shromáždění v dubnu 1999, situace po referendu a situace před volbami členů Ústavodárného národního shromáždění v červenci 1999

Chávez v den svého oficiálního uvedení do úřadu dne 2. 2. 1999 dal podnět svým dekretem ke konání celostátního referenda v otázce *svolání Ústavodárného národního shromáždění, které mělo institucionálně přetvořit venezuelský stát přijetím nové ústavy*. (Dekret č. 3 ze dne 2. 2. 1999) Podle Cháveza Ústava 1961 pouze udržela tradiční elitu u moci v předstírané demokracii. Chávez slíbil, že odstraní od moci starou politickou elitu. (The Economist 29. 4. 1999: Chavez rules)

Chávez nejdříve uvedl, že chce, aby existovalo Ústavodárné národní shromáždění a zároveň parlament a aby shromáždění doplňovalo parlament v jeho činnosti. Předpokládalo se, že by parlament mohl přijímat více technické ústavní reformy a shromáždění by se zabývalo např. zrušením ústavního omezení u prezidentova znovuzvolení. (The Economist 10. 12. 1998: A message from the people) Pro Cháveza bylo svolání shromáždění prioritou. (The Economist 14. 1. 1999: Chavez hits the ground) Podle politologa Coppedgeho Ústava z roku 1961 nebyla špatně napsána, ale svolání Ústavodárného národního shromáždění byla jediná možnost, jak vyřadit z činnosti parlament, soudy a další instituce. (Coppedge 2002: 17) Lze říci na základě výše uvedeného, že důvodem vytvoření nové venezuelské ústavy nebylo jen odstranění starého režimu, ale také možnost pro Cháveza zůstat u vlády delší dobu odstraněním ústavního omezení prezidentova znovuzvolení.

V *prvním celostátním referendu konaném dne 25. 4. 1999* získal Chávez velkou souhlasnou většinu pro vytvoření Ústavodárného národního shromáždění. Ústavodárné národní shromáždění mělo napsat novou ústavu, která by zrušila původní Ústavu Venezuely z roku 1961. Na základě výsledků z konaného referenda hlasovalo pro první otázku referenda 92 % voličů (otázka zněla, zda občané mají zájem svolat Ústavodárné národní shromáždění za účelem změny státu a vytvoření nového právního řádu, který by umožnil účinné fungování sociální a participační demokracie). Pro druhou otázku hlasovalo 86 % voličů (otázka zněla, zda občané souhlasí se svoláním Ústavodárného národního shromáždění). Hlasování v referendu se účastnilo 37 % voličů. (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, referendum Venezuely v roce 1999)

Po konaném referendu Chávez nově požadoval, aby Ústavodárné národní shromáždění mělo nejvyšší autoritu. Dále uvedl, že pokud se starý režim bude chovat špatně, tak shromáždění přijme zákonodárné a soudní pravomoci. (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate)

Po konání referenda se měly konat volby sto třiceti jedna členů (131) Ústavodárného národního shromáždění. Před konáním voleb do Ústavodárného národního shromáždění rezignovalo pět (5) ministrů z vlády Cháveze a čtyřicet dva (42) provládních poslanců, aby se mohli ucházet o křesla ve shromáždění. (The Economist 3. 6. 1999: The Chavez enigma)

Volební rada rozhodla, že *Chávez jako státní úředník nesmí vést volební kampaň pro kandidátky*. Chávez odpověděl volební radě, že ho nemůže nikdo omezit v jeho jednání. Na to volební rada uvedla, že má Chávez pravdu. (The Economist 3. 6. 1999: The Chavez enigma) Z uvedeného můžeme říci, že v praxi volební rada neměla reálné kontrolní pravomoci proti moci výkonné, resp. prezidentovi Chávezovi, aby mu zabránila vést volební kampaň.

Volební rada dále rozhodla, že volební lístek nesmí obsahovat jméno politické strany, nicméně politické strany mohly vést volební kampaň. (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate) Vlastenecký pól dokázal efektivně organizovat volební kampaň. Vynaložil při volební kampani velké úsilí, když radil svým voličům, koho mají volit z celkových tisíce sta (1100) kandidátů. Vlastenecký pól měl pouze jednu kandidátní listinu. (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate) Naopak opozice nevedla efektivně volební kampaň do Ústavodárného národního shromáždění. Místo jedné kandidátní listiny se opozice rozštěpila mezi velké množství neznámých tváří (opoziční kandidáti převýšili počet kandidátů Vlasteneckého pólu v poměru 10:1). (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate)

Pro účely diplomové práce vyplývá z výše uvedeného, že opozice *nebyla věrohodná*, protože se nespojila za jednu kandidátní listinu ve volbách do Ústavodárného národního shromáždění, jak to udělali podporovatelé Cháveze. Opozice byla fragmentovaná, tím snížila pravděpodobnost vítězství se ziskem většiny křesel ve volbách do Ústavodárného národního shromáždění.

e) Situace v Ústavodárném národním shromáždění po volbách v červenci 1999

Chávezův Vlastenecký pól získal ve volbách do Ústavodárného národního shromáždění sto dvacet jedna (121) křesel z celkových sto třiceti jedna (131) křesel (do shromáždění se dostali např. bývalý šéf armády, manželka Cháveze, bratr Cháveze nebo pět (5) bývalých ministrů, kteří rezignovali na své vládní mandáty). (The Economist 29. 7. 1999:

Chavez cleans the slate) Do Ústavodárného národního shromáždění bylo zvoleno šest nezávislých členů, z toho *opozice tvořila čtyři (4) členy* (mezi nimi byl právník a kritik Chávezovi vlády nezávislý kandidát Allan Brewer-Carías). (Brewer-Carías 2017: 19) Do Ústavodárného národního shromáždění *nebyl zvolen žádný z kandidátů tradičních stran AD a COPEI* (do shromáždění se nedostali známí politici jako např. bývalý dvojnásobný prezident Venezuely Carlos Andrés Pérez). (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate) Z uvedených výsledků vyplývá, že podporovatelé Cháveze získali dvoutřetinovou (2/3) většinu v Ústavodárném shromáždění.

Po volbách do Ústavodárného národního shromáždění uvedl Chávez, že nová ústava bude obsahovat dvě nové státní moci - vedle již existující moci exekutivní, legislativní a soudní - také moc volební (odvozenou od lidu) a moc morální (odvozenou od Boha s cílem bojovat proti korupci). (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate) Stále se ale nevědělo, čím nahradí Chávez korporativní stát, který byl vedený zkorumpovanými vůdci dvou tradičních stran AD a COPEI a který byl udržovaný vysokými cenami ropy, proti kterému se Chávez vždy vymezoval. (The Economist 29. 7. 1999: Chavez's blank cheque)

Nově zvolení členové Ústavodárného národního shromáždění se poprvé sešli dne 3. 8. 1999. Později Chávez představil shromáždění svůj návrh nové ústavy. Chávez nově naléhal na shromáždění, aby projednalo novou ústavu za tři (3) měsíce, místo původně plánovaných šesti (6) měsíců. (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate)

Opoziční vůdci s většinou v parlamentu nabídli členům Ústavodárného národního shromáždění s prochávezovou většinou svých členů, že se parlament prohlásí za přerušovaný, aby se vyhnuli střetům s nově zvolenými členy ve shromáždění. (The Economist 29. 7. 1999: Chavez cleans the slate)

Dne 24. 8. 1999 si dekretem udělilo Ústavodárné národní shromáždění *pravomoc odvolávat soudce*. Dne 25. 8. 1999 si udělilo Ústavodárné národní shromáždění *pravomoc vytvářet zákony* (za tím účelem byl vytvořen nový výbor). Shromáždění se odvolalo na to, že pouze vykonává svůj mandát schválený občany v referendu konaném v dubnu 1999, ve kterém bylo zplnomocněno napsat novou ústavu a také reformovat venezuelský stát. V rámci Ústavodárného národního shromáždění vznikl *Výbor na vyšetřování korupce* současných a bývalých členů parlamentu. Také byl vytvořen *Soudní krizový výbor*, který měl přezkoumávat 2000 stížností týkající se korupce a nezpůsobilosti soudců a měl dávat doporučení, jakého soudce je třeba odvolat. Soudní krizový výbor fungoval vedle Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud odhlasoval většinou svých členů spolupráci se Soudním krizovým výborem. Na to předsedkyně Nejvyššího soudu Cecilia Sosa rezignovala na svou funkci, protože podle ní

Nejvyšší soud tímto krokem „spáchal sebevraždu“. (The Economist 26. 8. 1999: Chavez's power grab) Na základě uvedeného lze říci pro účely diplomové práce, že referendum o svolání Ústavodárného národního shromáždění dalo nově zvolenému shromáždění záštitu dělat to, co samo chtělo, a přitom se odvolávat na vůli lidu. V první otázce referenda pojem „změna státu“ bylo možné vykládat různě, ale shromáždění pojem vyložilo tak, že si přisvojilo nejvyšší a veškerou politickou moc. Skrz shromáždění a novou ústavu mělo být skoncováno se starým režimem. Ústavodárné národní shromáždění vidělo parlament a soudnictví jako zkorumpované instituce, omezilo nezávislost soudů a převzalo pravomoci parlamentu. Tím byla omezena kontrolní pravomoc parlamentu, která již např. nemohla vetovat návrhy zákonů předložené vládou. Protože byly omezeny pravomoci parlamentu a soudů, tak byla narušena horizontální moc, protože parlament a soudy nemohly omezovat prezidenta v jeho moci.

Opozice kritizovala Ústavodárné národní shromáždění kvůli tomu, že převzalo pravomoci parlamentu a shromáždění označila opozice za zvolenou diktaturu. Vůdci parlamentu se rozhodli sejít se kvůli protestu proti dekretu a se záměrem obnovit zasedání přerušeno parlamentu. (The Economist 26. 8. 1999: Chavez's power grab)

Člen parlamentu Henrique Capriles (člen tradiční strany COPEI do roku 1999), podal dne 30. 9. 1999 žalobu o neplatnost dekretu upravující funkce parlamentu ze dne 25. 8. 1999 z důvodu, že dekret pokládal za neústavní, a také Capriles podal žalobu o ústavní ochraně. Capriles požadoval, aby Nejvyšší soud uložil Ústavodárnému národnímu shromáždění upustit od zasahování do pravomocí, které náleželi parlamentu. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 1999)

Podle názoru Caprilese bylo vydaným dekretem porušeno jeho právo vykonávat roli poslance v parlamentu a předsedy dolní komory parlamentu, protože podle Ústavy 1961 měl mandát Caprilese obdrženy v parlamentních volbách v listopadu roku 1998 trvat pět let. Dále Capriles předložil Nejvyššímu soudu tyto argumenty: dekret vydaný Ústavodárným národním shromážděním porušoval text referenda, protože referendum stanovilo meze a pravomoci Ústavodárného národního shromáždění; nový ústavní pořádek vytvořený Ústavodárným národním shromážděním musel být odsouhlasený voliči v referendu; Ústavodárné národní shromáždění nemělo pravomoc konat úkony, které porušovaly zcela nebo částečně ústavní pořádek a pravomoci orgánů veřejné správy, a jakékoli překročení těchto mezí porušovalo svrchovanost lidu; Ústavodárné národní shromáždění muselo respektovat stávající ústavní pořádek a omezení vyplývající ze svrchované moci skrz referendum; Ústavodárné národní shromáždění nebylo ani výkonný orgán, ani vláda; Ústavodárné národní shromáždění

nemohlo převzít ani omezit zákonodárnou moc vykonávanou parlamentem; vydaný dekret představoval uzurpaci pravomocí, které Ústava 1961 udělovala pouze zákonodárné moci; vydaný dekret omezil pravomoci parlamentu a převedl je na Ústavodárné národní shromáždění; vydaný dekret omezoval pravomoci parlamentu tím, že byly vytvořeny nové instituce nahrazující pravomoce parlamentu: Pověřený výbor (*Comisión Delegada*), Finanční výbor (*Comisión de Finanzas*) a Kontrolní výbor (*Comisión de Contraloría*); dekret porušoval základní zásadu demokratického systému - dělbu moci, protože Ústavodárné národní shromáždění v sobě soustředilo zákonodárné pravomoci a dalším dekretem si přivlastnilo pravomoci soudní moci. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 1999)

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu nebyla Ústava 1961 kritériem pro řešení sporů, které mohly vzniknout mezi existujícím parlamentem a Ústavodárným národním shromážděním. Nejvyšší soud nepokládal Ústavodárné národní shromáždění oprávněné jednat pouze o přijetí nové ústavy. Nejvyšší soud se vyjádřil, že žadatel Capriles nebral v úvahu, že ustavující moc (*Poder Constituyente*) byla autonomní, neomezená a nedělitelná a, jak bylo uvedeno v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 1999, moc ustanovená (*Poder Constituido*) znamenala rozdělení mezi tři složky státní moci. Z toho vyplývala nesprávnost tvrzení žadatele Capriles, který se domáhal neplatnosti dekretu (podle názoru Capriles neústavního dekretu). Nejvyšší soud rozhodl dne 14. 10. 1999, že Caprilesova žaloba na neplatnost byla nepřijatelná, protože základem napadeného aktu nemohla být Ústava 1961, protože podle Nejvyššího soudu *lidová svrchovanost se stala prostřednictvím Ústavodárného národního shromáždění nadřazenou Ústavě 1961 kvůli reprezentativní povaze ustavující moci jako tvořícímu právnímu mechanismu vycházející z nového ústavního systému Venezuely*. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 1999)

V září roku 1999 katolická církev vyjednala s Ústavodárným národním shromážděním, aby se mohl parlament omezeně sejít dne 1. 10. 1999. (The Economist 23. 9. 1999: Chavez's fast track)

Z výše uvedeného můžeme pro účely diplomové práce říci, že opozice s většinou v parlamentu nevyužila své většiny v boji proti činnosti nově zvoleného Ústavodárného národního shromáždění. Místo parlamentního boje s Ústavodárným národním shromážděním si parlament zvolil, že přeruší svá jednání, a tak přenechal prostor Ústavodárnému národnímu shromáždění. Jinak než parlamentní cestou, nemohla opozice bojovat efektivně a demokraticky proti Chávezovi. Poté, co si Ústavodárné národní shromáždění přivlastnilo legislativní a soudní pravomoci, tak se parlament znovu sešel a začal kritizovat Ústavodárné národní shromáždění. I když Capriles podal žaloby proti jednání Ústavodárného národního

shromáždění, tak *nelze* považovat opozici v parlamentu jako celek za *kritickou*. Navíc se neukázalo, že by politické kroky Chávezovi vlády a Ústavodárného národního shromáždění byly nedemokratické a autoritativní, protože Nejvyšší soud shledal žaloby Caprilesa nedůvodnými. Opozice *nevypadala věrohodně*, když Nejvyšší soud nedal ve svém rozhodnutí za pravdu opozičnímu poslanci v parlamentu Caprilesovi.

Katolická církev se objevila jako *nová nepolitická opozice*. Parlamentní opozice se nejevila jako silná opozice, protože katolická církev vyjednávala s Ústavodárným národním shromážděním, aby se parlament mohl sejít.

Ve Venezuele se nacházela špatná ekonomická situace. (The Economist 29. 7. 1999: Chavez's blank cheque) Občané zatím pokles ekonomického růstu dávali za vinu předchozím politikům před rokem 1998. (The Economist 23. 9. 1999: Chavez's fast track)

f) Situace před a situace po konání referenda o schválení nové ústavy dne 15. 12. 1999

V listopadu roku 1999 byla dokončena a přijata nová ústava v Ústavodárném národním shromáždění.

V listopadu roku 1999 Chávez rozhodl, že *předloží státní rozpočet pro rok 2000 ke schválení Ústavodárnému národnímu shromáždění na místo parlamentu*. (The Economist 18. 11. 1999: Chavez's muddled new world) Na základě toho lze říci pro účely diplomové práce, že Chávez omezil kontrolní pravomoci opozice v parlamentu ve vztahu k vládě. Proto parlamentní opozice nemohla omezit vládu v rozpočtových záležitostech, když měla opozice v parlamentu většinu.

V listopadu roku 1999 nařídilo Ústavodárné národní shromáždění tzv. *Přechodný režim veřejné moci, který vedl k rozpuštění parlamentu a Nejvyššího soudu*. Tehdejší Nejvyšší soud byl nahrazen *novou kontrolní institucí, a to Nejvyšším soudem (Tribunal Supremo de Justicia)*. (Coppedge 2002: 32)

Na základě výsledků referenda konaného dne 15. 12. 1999 se občané vyslovili pro schválení nové ústavy 71 % hlasů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, referendum Venezuely v prosinci 1999) Změna venezuelského státu novou ústavou byla provedena bez porušení demokratických práv a svobod a se souhlasem občanů. (The Economist 18. 11. 1999: Chavez's muddled new world) Nová Ústava 1999 zrušila platnost Ústavy 1961.

Podle politologa Michaela Coppedgeho byla původně platná Ústava 1961 postačující pro demokratický režim ve Venezuele a měla obsah běžný pro Latinskou Ameriku. Ústava

1999 měla málo ustanovení, které nebyly v ústavách jiných demokratických zemí. Z toho důvodu nebylo nutné měnit nebo nahrazovat Ústavu 1961 a její instituce novým ústavním pořádkem. I když Ústava 1999 provedla mnoho změn, tak podobně jako Ústava 1961 zůstala v rámci ústavních praktik demokracií tzv. západních zemí. (Coppedge 2002: 16)

Na základě čl. 186 a násl. Ústavy 1999 byl parlament tvořen pouze jednou komorou. Byl tedy *zrušen senát (horní komora parlamentu)*. Tímto krokem byla odstraněna jedna ze státních institucí s pravomocí kontrolovat vládu. Senát za působnosti Ústavy 1961 měl např. pravomoc v legislativním procesu vetovat návrhy zákonů předložené vládou (čl. 167 Ústavy 1961). Zrušení senátu můžeme také interpretovat tak, že byla postupně odebírána moc opozici v parlamentu.

Ústava 1999 ve svém textu poprvé zakotvila instituce kontrolující vládu: veřejného ochránce práv (ombudsmana) (čl. 273 Ústavy 1999) a volební radu (čl. 292 Ústavy 1999). Ústava 1961 tyto dvě instituce neznala.

Ústavou 1999 došlo k zakotvení *delšího funkčního období prezidenta na šest (6) let* (čl.230 Ústavy 1999). Čl. 230 zakotvil pravidlo umožňující *jedno bezprostřední znovuzvolení prezidenta*. Chávez byl do svého první funkčního období zvolen v roce 1998 na základě účinnosti původní Ústavy 1961, která obsahovala pravidlo *pětiletého (5) funkčního období prezidenta*, a to *bez možnosti bezprostředního znovuzvolení (možné bylo znovuzvolení prezidenta až po deseti (10) letech od prvního zvolení)* (čl.183 a 185 Ústavy 1961). Z uvedeného vyplývá, že v Ústavě 1999 nově zakotvené prodloužení funkčního období prezidenta z pěti na šest let a stanovení pravidla bezprostředního znovuzvolení prezidenta namísto původního znovuzvolení až po deseti letech *došlo k odstranění kontrolní funkce původně nastavených volebních pravidel vůči prezidentovi*.

Před koncem mandátu Ústavodárného národního shromáždění v lednu roku 2000 jmenovalo shromáždění dvaceti jedna (21) členný *výbor (tzv. malý parlament)* pověřený vytvářením a přijímáním zákonů do doby, než bude zvolen nový parlament ve volbách v roce 2000. (The Economist 3. 2. 2000: Unchecked, unbalance) Z uvedeného vyplývá, že tzv. malý parlament zabránil opozici vykonávat pravomoci v parlamentu. Opozice s parlamentní většinou tímto krokem ztratila kontrolní pravomoci vůči vládě.

Ústavodárné národní shromáždění v lednu roku 2000 *jmenovalo do těchto nezávislých státních institucí zástupce spřízněné s Chávezem*: Nejvyšší soud, Centrální banka, ombudsman, vrchní státní zástupce (*Fiscal General de la República*), vedoucí řízení financí (*Contralor General de la República*) a volební rada. V prosinci roku 1999 byl Soudní krizový výbor nahrazen *Komisí pro fungování a restrukturalizaci soudního systému*. Do konce března

roku 2000 bylo dočasně zbaveno funkce 294 soudců, 47 soudců bylo trvale zbaveno funkce a 101 nových soudců bylo jmenováno. Soudci zbavení funkce mohli být spojeni s tradičními stranami a s korupcí. (Coppedge 2002: 32)

Na základě výše uvedeného lze pro účely diplomové práce shrnout, že Ústavodárné národní shromáždění se ukázalo nebýt nezávislou státní institucí, protože odstraňovalo nebo omezovalo státní kontrolní instituce. Ústavodárné národní shromáždění s většinou svých členů loajálních Chávezovi odstraňovalo státní kontrolní instituce (parlament a Nejvyšší soud) a nahrazovalo je novými institucemi (dočasně jmenovaný tzv. malý parlament a nový Nejvyšší soud). Shromáždění také jmenovalo do kontrolních státních institucí osoby loajální Chávezovi (tzv. malý parlament, Nejvyšší soud, Centrální banka, ombudsman, vrchní státní zástupce, vedoucí řízení financí a volební rada) – zástupci těchto institucí se tak v praxi nemuseli projevovat jako nezávislé státní kontrolní instituce. Na druhou stranu se mohli v praxi projevovat jako nezávislé státní kontrolní instituce, jak uvidíme na příkladu Nejvyššího soudu a ombudsmana v období před prezidentskými a parlamentními volbami v červenci roku 2000. Shromáždění odstraňovalo soudce z jejich funkcí.

Podle názoru opozice byla nová Ústava 1999 autoritativní, centralistická a dávala státu pravomoci zasahovat do ekonomiky. (The Economist 18. 11. 1999: Chavez's muddled new world) Podle názoru venezuelské církve, Chávez odstraňoval jakoukoli kritiku a některé prvky nové Ústavy 1999 byly nedemokratické (např. reorganizace volební rady a další nezávislé instituce, jejichž členové byli vybráni bez konzultace a bez důvěryhodného výběru). (The Economist 18. 5. 2000: Chavez, God and the voters) Z uvedeného vyplývá pro účely diplomové práce, že politická i nepolitická opozice *byla kritická* vůči nově přijaté ústavě a vůči účelově dosazeným členům státních kontrolních institucí.

Na mezinárodní scéně USA zachovávaly vůči Chávezovi opatrný postoj. Nicméně režim Cházeze vypadal stále více jako nedemokratický, a to se nelíbilo USA. (The Economist 3. 2. 2000: Unchecked, unbalance)

g) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami konanými dne 30. 7. 2000

Všeobecné volby, zahrnující mimo jiné také prezidentské a parlamentní volby, byly přesunuty na termín 30. 7. 2000 z původně naplánovaného termínu v květnu roku 2000, když Nejvyšší soud odložil všeobecné volby především kvůli špatné organizaci voleb ze strany volební rady. Nejvyšší soud rozhodl o odkladu voleb na základě návrhu lidskoprávní skupiny

a voličské organizace. Kvůli veřejné kritice odstoupilo vedení volební rady. (The Economist 1. 6. 2000: A non-voting fiasco in Venezuela)

Poté tzv. *malý parlament zvolil nové členy volební rady*. Ombudsman Dilia Parraová (první ombudsman v úřadu od vzniku úřadu ombudsmana) pohrozil tzv. malému parlamentu žalobou, pokud by nerespektoval Ústavu 1999. (The Economist 1. 6. 2000: A non-voting fiasco in Venezuela)

Na základě výše uvedeného vyplývá pro analýzu diplomové práce, že i když členové Nejvyššího soudu a ombudsman byli jmenováni Ústavodárným národním shromážděním s velkou procházevovou většinou, tak plnili své kontrolní pravomoci v důležitých momentech. Nejvyšší soud rozhodl o odkladu voleb na návrh a kvůli nesrovnalostem. Ombudsman veřejně hrozil žalobou tzv. malému parlamentu, aby respektoval Ústavu 1999. Z toho důvodu se v praxi ukázal být *Nejvyšší soud a ombudsman nezávislými státními kontrolními institucemi*.

Tzv. malý parlament loajální Chávezovi zvolil nové vedení volební rady. Z toho lze předpokládat, že *členové volební rady nebyli nezávislou státní kontrolní institucí*, ale byli nakloněni politice Cháveze.

Někteří opoziční politici (např. Fermin – prezidentský kandidát pro volby v prosinci 1998) uvedli, že nebudou kandidovat proti Chávezovi v prezidentských volbách v roce 2000, protože zpochybňovali svobodu a spravedlnost voleb. (The Economist 3. 2. 2000: Unchecked, unbalance) Podle databáze volebních výsledků se nakonec Fermin účastnil prezidentských voleb a umístil se na třetím místě se ziskem 2 % hlasů voličů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Venezuely v roce 2000) Z uvedeného vyplývá pro účely diplomové práce, že politická opozice *nebyla kritická*, protože se sama vyloučila z prezidentské kampaně (rozhodla se nekandidovat v prezidentských volbách konaných v roce 2000) a tak ztratila možnost vyhrát prezidentský úřad pro funkční období let 2000 až 2006.

V březnu roku 2000 se překvapivě ucházel o prezidentský úřad *Francisco Arias Cardenas*. Prezidentský kandidát Arias byl bývalý podporovatel Cháveze a Chávezovi „mírové revoluce“. Arias nebyl zdiskreditovaný vůdce tradičních politických stran v úpadku, ale měl revoluční minulost, protože byl jedním z vůdců pokusu o státní převrat proti demokratické vládě prezidenta Péreze v únoru roku 1992 (Arias byl ideologem státního převratu, Chávez se pokusil o státní převrat). Arias měl podporu těch voličů, kteří se vždy stavěli proti Chávezovi. Arias měl také podporu podnikatelů a dalších voličů nespokojených s vládou Cháveze. Arias nezaložil vlastní politickou stranu, ale ucházel se o prezidentský úřad jako nezávislý kandidát. Jeho kandidaturu podporovaly malé politické strany jako např. La

Causa Radical (The Economist 13. 4. 2000: The opponent) Z výše popsaného vyplývá, že prezidentský kandidát Arias byl představitelem nové elity a měl nový program odlišný od Cháveze, protože na rozdíl od Cháveze se např. sblížil s podnikateli. Podporovatelé Ariase byli důkazem toho, že občané hledali alternativu k tradičním zkorumpovaným politickým stranám a také k Chávezovi. Nicméně protože se tradiční politické strany nespojily za podporu Ariase a prezidentský kandidát Fermin se nevzdal kandidatury ve prospěch Ariase, tak politická opozice *nepůsobilá věrohodně*. Politická opozice nemaximalizovala šance své výhry v prezidentských volbách a porážky Cháveze.

Tradiční politické strany se ucházely pouze o křesla v parlamentních volbách a nepředstavily svého prezidentského kandidáta, neměly tedy nový politický program, s kterým by předstoupily před voliče. Z toho důvodu opozice *nebyla jasná*.

Chávez kritizoval dvě instituce s největším vlivem na občany – katolickou *církev* a *média*. Církev a média ovlivňovaly každodenní život Venezuely, nicméně v momentě konání voleb neměly tak velký vliv na rozhodování voličů. Vůči církvi Chávez uvedl, že pokud bude někdo odporovat jeho „mírové revoluci“, tak revoluce bude násilná. Vůči médiím byl Chávez hrubější. Vyhržoval médiím, že zruší jejich vysílací licence, vyhržoval vlastníkům médií a jejich rodinám. (The Economist 18. 5. 2000: Chavez, God and the voters) Z uvedeného můžeme vyvodit závěr, že Chávez vyhržováním omezoval svobodu médií, i když zatím vysílací licence nezrušil. Lze říci pro účely diplomové práce, že obecně má každý stát pravomoc regulovat média tím, že jim přidělí vysílací licence, nebo naopak vysílací licence již neobnoví. Média jsou *nestátní kontrolní institucí*, lze je obecně považovat za *tzv. čtvrtou státní moc*. Média kontrolují informace, které se následně dostanou k občanům. Na základě těch informací si občané vytváří názory. Média mají možnost kontrolovat ostatní složky státní moci (výkonnou, legislativní a soudní), když např. mohou veřejně odsoudit korupci vlády a korupci politiků. Média mohou úplně nahrazovat roli ostatních složek státní moci, pokud ty nefungují.

Z korupce byl obviněn člen Ústavodárného národního shromáždění, nicméně *státní zástupce* naopak začal vyšetřovat žalobce a obvinění člena shromáždění předal Nejvyššímu soudu. Státní zástupce byl jmenován do své funkce Ústavodárným národním shromážděním. (The Economist 18. 5. 2000: Chavez, God and the voters) Na základě uvedeného lze říci, že jednání státního zástupce bylo příkladem, jak jmenování státního zástupce Ústavodárným národním shromážděním může omezit kontrolní pravomoci státní kontrolní instituce vůči členovi shromáždění. Státní zástupce nevyšetřoval státního úředníka (člena shromáždění), ale někoho jiného (žalobce), i když správně měl vyšetřovat člena shromáždění. Takové jednání

státního zástupce mohlo vyvolat strach v občanech při podávání obžalob, protože pak mohli být sami obžalováni (strach je vlastní nedemokratickým režimům). Státní zástupce byl jmenován do svého úřadu shromážděním, ve kterém měl většinu Chávez. V uvedeném případě státní zástupce *nejednal jako nezávislá státní kontrolní instituce*. I prezident může být obžalován státním zástupcem.

Chávez se zabýval měnovou politikou země, když měnil typ směnného kurzu skrz státní ropnou společnost PDVSA. Chávez nařídil prodat dolary uložené ve státní ropné společnosti PDVSA. Nicméně měnová a směnná politika náležela Centrální bance Venezuely. (The Economist 6. 7. 2000: Sunk) Z uvedeného můžeme vyvodit, *Centrální banka se neukázala být nezávislou státní kontrolní institucí*, protože Chávez zasahoval do její působnosti. Centrální banka musí být nezávislou státní institucí, která se zabývá měnovou politikou a směnným kurzem země.

Chávez dosadil členy armády do vyšších a vysokých státních postů (např. ministrem vnitra byl bývalý plukovník armády) a do ekonomického sektoru. (The Economist 3. 2. 2000: Unchecked, unbalance) Můžeme říci, že tímto krokem *Chávez rozšířil vliv armády, a tím Chávez posílil svou moc*. Armáda nemá mít vliv na politiku země.

SITUACE ZA ČINNOSTI ÚSTAVY Z ROKU 1961

PRVNÍ FUNKČNÍ OBDOBÍ PREZIDENTA CHÁVEZE: ZVOLEN DNE 6. 12. 1998; v úřadě od 2. 2. 1999 do ledna 2001

OPOZICE	KONTROLNÍ INSTITUCE	POSILOVÁNÍ PRÁVOMOCÍ PREZIDENTA A EKONOMICKÝ STAV ZEMĚ	MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE, MEZINÁRODNÍ VZTAHY
<p>SLABÁ OPOZICE (opozici představovali všichni zúčastnění politici kromě Cháveze)</p> <p>1) kritická – NE (opozice nekritizovala tradici politickou elitu a nekritizovala status quo, opozice kritizovala pouze Cháveze)</p> <p>2) věrohodná – NE (opozice se spojila pozdě proti Chávezovi a za podporu nejsilnějšího prezidentského kandidáta Komera)</p> <p>3) jasná – NE (nedošlo ke změně elity a politický a ekonomický program stran se neodlišoval od tradice politiky)</p> <p>SILNÁ OPOZICE (opozici vůči starému politickému systému představoval Chávez)</p> <p>1) kritická – ANO (Chávez byl antisystémový politik)</p> <p>2) věrohodná – ANO (Chávez podporovala ve volbách široká koalice stran)</p> <p>3) jasná – ANO (Chávez představoval změnu elity a prosazoval politický a ekonomický program odlišný od tradice politiky)</p>	<p>V roce 1998 vznikla nová státní kontrolní instituce – volební rada – za vlády prezidenta Caldery. Volby byly lépe kontrolovány a volební rada byla nezávislou státní kontrolní institucí.</p>	<p>8. 11. 1998 volby do parlamentu</p> <p>6. 12. 1998 prezidentské volby</p>	<p>Chávez měl po svém převzetí moci v roce 1999 dobré zahraniční vztahy (např. s členy regionální organizace Mercosur a s USA).</p>

<p>1) kritická – NE (parlamentní opozice s většinovým zastoupením mohla bojovat více s Chávezem, neudělit mu právo vydávat dekrety a mohla se postavit proti vytvoření ústavního shromáždění vele existujícího parlamentu)</p> <p>2) věrohodná – NE (parlamentní opozice se mohla spojit proti Chávezovi a bránit mu v prosazování jeho politiky, když měla většinu křesel v parlamentu)</p> <p>3) jasná – NE (parlamentní opozice nevěděla, jak se postaví proti Chávezovi; parlamentní opozice by musela vymenit politickou elitu, uznat svou chybu před voliči a znenámi politický program, aby se stala jasnou opozicí)</p>	<p>situace po volbách v roce 1998 a situace v parlamentu</p> <p>situace po volbách v roce 1998 a situace v parlamentu</p>	<p>Znochovcem zákonem schváleným v parlamentu došlo k oslabení legislativní pravomoci parlamentu, kde měla opozice většinu. Také byly znochovcem zákonem oslabeny kontrolní pravomoci parlamentu při legislativním procesu, kdy většinová opozice nemohla např. připomínkovat návrhy zákonů nebo zákony vetoval.</p> <p>Za vlády bývalého prezidenta Caldery byl vytvořen stabilizační fond pro ukládání přebyvajících příjmů z ropy. Chávez uvedl, že uložené úspory využije pro jiné účely bez nutnosti získat souhlas opozice mající většinu v parlamentu. Tímto krokem Chávez oslabil kontrolní pravomoci parlamentu při ukládání se státní penězi.</p> <p>Nejvyšší soud odsouhlasil možnost konat referendum o otázce svolání ústavního shromáždění. Nejvyšší soud ukázal být nezávislou kontrolní institucí ve svém rozhodnutí, protože mohl svým rozhodnutím odmítnout konání referenda o svolání ústavního shromáždění, o který měl Chávez zájem.</p>	<p>Chávez měl po svém převzetí moci v roce 1999 dobré zahraniční vztahy (např. s členy regionální organizace Mercosur a s USA).</p>
---	---	---	--

situace před konáním referenda o svolání ústavního shromáždění v dubnu 1999, situace po referendu a situace před volbami členů Ústavního shromáždění v červenci 1999

V praxi se ukázalo, že volební rada neměla reálné kontrolní pravomoci proti moci výkonné, resp. prezidentovi Chávezovi, aby mu zabránila vést volební kampaň do Ústavního shromáždění.

25. 7. 1999 volby do Ústavního shromáždění

1) kritická – NE (mnoho parlamentního boje s Ústavodárným národním shromážděním si parlament zvolil, že přerušil svá jednání, a tak přenechal prostor Ústavodárnému národnímu shromáždění; jinak než parlamentní cestou, nemohla opozice bojovat efektivněji a demokraticky proti Chávezovi)

2) věrohodná – NE (Nevyšší soud nevyhověl argumentům opozitního poslance v parlamentu Capriles)

Katolická církev jako nová nepolitická opozice (parlamentní opozice se nejvíce jako silná opozice, protože katolická církev vyjednávala s Ústavodárným národním shromážděním, aby se parlament mohli sejít)

situace v Ústavodárném národním shromáždění po volbách v červenci 1999

situace před referendem o schválení nové ústavy

Ústavodárné národní shromáždění si udělilo zákonodárné pravomoci (např. vyvíjet zákony) a soudní pravomoci (např. odvolávat soudce). V rámci shromáždění vznikly nové výbory nahrazující výbory existujícího parlamentu. Shromáždění si přivyslo nejvyšší a vškerou politickou moc. Tím shromáždění omezilo kontrolní pravomoci parlamentu a kontrolní pravomoci soudů vůči moci výkonné, resp. vůči vládě prezidenta Cháveza.

Státní rozpočet pro rok 2000 byl předložen ke schválení Ústavodárnému národnímu shromáždění namísto parlamentu. Chávez omezil kontrolní pravomoci opozice v parlamentu ve vztahu k vládě. Proto parlamentní opozice nemohla omezit vládu v rozpočtových záležitostech, když měla opozice v parlamentu větší sílu.

Ústavodárné národní shromáždění zrušilo parlament a Nejvyšší soud.

Ve Venezuele byla špatná ekonomická situace.

15. 12. 1999 referendum o schválení nové ústavy

Byla chválena nová Ústava 1999, tím byla zrušena předchozí platná Ústava 1961. Obsah nové Ústava 1999 zůstal v rámci ústavních praktik demokracií tzv. západních zemí.

1) kritická – ANO (politická i nepolitická opozice (církvi) byla kritická vůči novému přijaté Ústavě 1999 a vůči účelové dosazeným členům sáňních kontrolních institucí)

situace po referendu z prosince 1999 o schválení nové ústavy

Byl zrušen senát, protože Ústava 1999 již neobsahovala ve svém textu ustanovení o senátu. Byla tak zrušena jedna z institucí kontrolující kroky vlády.

Ústava 1999 nově zakotvila ve svém textu ombudsmana a volební radu. Byly tím vytvořeny nové instituce kontrolující vládu.

v Ústavě 1999 nově zakotvené prodloužení funkčního období

Na mezinárodní scéně USA zachovávaly vůči Chávezovi opatrný postoj. Němání režim Cháveza vypadal stále více jako nedemokratický, a to se neblilo USA.

- 1) kritická – NE
(politická opozice se sama vyloučila z prezidentské kampaně (rozhodla se nekandidovat v prezidentských volbách v roce 2000) a tak ztratila možnost vyhlásit prezidentský úřad pro funkční období let 2000 až 2006)
- 2) věrohodná – NE
(tradici politické strany se nespojily za podporu Ariase a prezidentský kandidát Fernin se nezdal kandidatury ve prospěch Ariase; politická opozice nemaximalizovala šance své výhry v prezidentských volbách a porážky Chávez)
- 3) jasná – NE
(tradici politické strany se ucházely pouze o křesla v parlamentních volbách a nepředstavily svého prezidentského kandidáta, neměly tedy nový politický program, s kterým by předstoupily před voliče)

situace před
prezidentskými a
parlamentními volbami
v roce 2000

prezidenta z pěti na šest let a stanovení pravidla bezprostředního znovuzvolení prezidenta namísto původního znovuzvolení až po deseti letech **došlo k odstranění kontrolní funkce původně nastavených volebních pravidel vůči prezidentovi.**

Ústavodárné národní shromáždění v lednu roku 2000 jmenovalo shromáždění dvaceti členy **výbor (tzv. malý parlament)** pověřený vypracováním a přijímáním zákonů do doby, než bude zvolen nový parlament ve volbách v roce 2000. Tzv. malý parlament zahrnul opozici vykonávající pravomoci v parlamentu. Opozice s parlamentní většinou tímto krokem ztratila kontrolní pravomoci vůči vládě.

Ústavodárné národní shromáždění v lednu roku **2000 jmenovalo do nezávistých státních institucí zástupce spřízněné s Chávezem: Nejvyšší soud, Centrální banka, ombudsman, vrchní státní zástupce (Fiscal General de la República), vedoucí řízení financí (Contralor General de la República) a volební rada.** Zástupci těchto institucí se tak v praxi nemuseli projevovat jako nezávislé státní kontrolní instituce. Na druhou stranu se mohli v praxi projevovat jako nezávislé státní kontrolní instituce, jak uvidíme dále na příkladu Nejvyššího soudu a ombudsmana v období před prezidentskými a parlamentními volbami v červenci roku 2000.

Ústavodárné národní shromáždění se ukázalo **nebyť nezávislou státní institucí**, protože **odstraňovalo nebo omezovalo státní kontrolní instituce.**

V prosinci roku 1999 byl Soudní krizový výbor nahrazen **Komisií pro fungování a restrukturalizaci soudního systému.** Do konce března roku 2000 bylo **dočasné zřaveno funkce 294 soudců, 47 soudců bylo trvale zřaveno funkce a 101 nových soudců bylo jmenováno.** Soudci zbavení funkce mohli být spojeni s tradičními stranami a korpocí.

Nejvyšší soud a ombudsman se v praxi ukázaly být nezávislejšími státními kontrolními institucemi, i když byly jmenovány Ústavodárným národním shromážděním s velkou procházecovou většinou. Nejvyšší soud rozhodl o odkladu voleb na návrh a kvůli nesovornalostem. Ombudsman veřejně hrozil žalobou tzv. malému parlamentu, aby respektoval Ústavu 1999.

Tzv. malý parlament loajální Chávezovi zvolil nové vedení volební rady. Z toho lze předpokládat, že **členové volební rady nebyli nezávislou státní kontrolní institucí, ale byli nakloněni politice Chávez.**

Chávez omezoval svobodu médií jako nestátní kontrolní instituce, když vyhrožoval médiím, že zruší jejich vysílací licence, vyhrožoval vlastním médiím a jejich rodninám.

Státní zástupce nejdíval jako nezávislá státní kontrolní instituce, protože nevyšetřoval člena Ústavodárného národního shromáždění, ale naopak vyšetřoval podatelé obžaloby. Státní zástupce byl jmenován do svého úřadu Ústavodárným národním shromážděním.

Chávez dosadil členy armády do vyšších a vysokých státních postů (např. ministrem vnitra byl bývalý plukovník armády) a do ekonomického sektoru. Tak Chávez rozšířil vliv armády, a tím Chávez posílil svou moc. Armáda nemá mít vliv na politiku země.

Centrální banka se neukázala být nezávislou státní kontrolní institucí, protože Chávez zasahoval do její působnosti. Centrální banka musí být nezávislou státní institucí, která se zabývá měnovou politikou a směrnými kurzem země.

30. 7. 2000 prezidentské a parlamentní volby

2. Druhé funkční období Cháveze

a) Situace po prezidentských a parlamentních volbách v roce 2000

Na základě volebních výsledků prezidentských voleb konaných dne 30. 7. 2000 vyhrál prezidentské křeslo Chávez se ziskem 59 % hlasů – Chávez získal nový prezidentský mandát, tj. svůj druhý prezidentský mandát, na šest let. Na druhém místě skončil prezidentský kandidát Arias se ziskem 37 % hlasů. Na třetím místě se umístil prezidentský kandidát Fermin se ziskem 2 % hlasů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Venezuely v roce 2000)

V parlamentních volbách do jednokomorového parlamentu vyhrála Chávezova politická strana MVR (*Movimiento V República*), když získala 91 křesel z celkových 165 křesel. Prochávezovo uskupení Vlastenecký pól složený ze stran MVR a MAS získalo dohromady 97 křesel, tj. téměř třípětinovou většinu křesel v parlamentu. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Venezuely v roce 2000)

Nejsilnější postavení v rámci opozičních stran získala tradiční strana AD se ziskem 33 křesel. Do parlamentu se také dostala tradiční strana COPEI s 6 křesly. Nově založená opoziční strana v roce 2000, *Primero Justicia*, získala 5 křesel. Opozice získala dohromady 45 křesel, a to spolu se stranou Plán Venezuela (*Proyecto Venezuela*, PRVZL). (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Venezuely v roce 2000)

Státní ropná společnost PDVSA ztratila svou obchodní autonomii, protože Chávez dosadil do nejvyššího vedení PDVSA své blízké přátele. Chávez také nařídil společnosti prodat dolary z bankovního systému. Skoro tři pětiny (3/5) vládních příjmů Venezuely tvořily příjmy z ropy. Chávez tyto vládní příjmy získané z ropy používal mimo jiné na prosazování své politiky (např. v září 2000 oznámil Chávez, že peníze budou použity na stodenní program plánu sociálního blahobytu). I v minulosti uskutečňovaly venezuelské vlády nehospodárné kroky např. při poskytování nehospodárných dotací na zemědělství a při kontrole spotřebních cen. (The Economist 17. 8. 2000: Chavez of Arabia) Z uvedeného vyplývá, že jak pro Cháveze, tak pro předešlé vlády byly vládní příjmy získané z ropy důležité při prosazování jejich politiky. Chávez zasahoval do autonomie PDVSA, protože chtěl mít zjevně nad ropnou společností kontrolu.

Ve Venezuele existoval hlavní odborový orgán *Konfederace venezuelských pracujících* (*Confederación de Trabajadores de Venezuela*, CTV). Odborový orgán CTV byl od dob starého režimu řízen zkorumpovanou skupinou loajální tradiční politické straně AD.

(The Economist 28. 9. 2000: Venezuela on a gusher) Po oslabení a rozdělení tradiční strany AD měly odbory volnost a začaly se samy reformovat bez vlivu tradiční politické strany AD. (The Economist 2. 11. 2000: Workers' paradise?)

Chávez vytvořil vlastní odborový orgán *Bolívarská odborová síla*, který byl loajální vládě a byl z větší části složen z nezaměstnaných a pracovníků neformálního ekonomického sektoru. Bolívarská odborová síla měla nahradit odborový orgán CTV. (The Economist 28. 9. 2000: Venezuela on a gusher)

První politickou porážkou Cháveze od jeho ustanovení do funkce v roce 1999 byla stávka organizovaná odborovou organizací CTV konaná na konci října 2000, na základě které byl Chávez donucen uznat všechny požadavky odborů (např. zvyšování mezd). (The Economist 2. 11. 2000: Workers' paradise?) V roce 2001 byl zvolen nový předseda odborů Ortega, který nebyl stoupenec Cháveze. (The Economist 8. 11. 2001: Threats lurk around Chavez) Na základě uvedeného můžeme učinit závěr, že vznikla nová nepolitická a neparlamentní opozice vymezující se proti Chávezovi – odborová organizace CTV. Chávezovi se nepodařilo získat kontrolu nad hlavní odborovou organizací CTV, protože do jejího vedení nebyl zvolen předseda, který by byl loajální Chávezovi. Odborová organizace CTV se ukázala být nezávislým orgánem, nicméně nepatřila do řad nezávislých státních kontrolních orgánů.

Chávez držel v parlamentu většinu křesel, ale i přesto usiloval o přijetí druhého zmocňovacího zákona, který by mu umožnil vládnout dekretem po období dvanácti (12) měsíců. (The Economist 28. 9. 2000: Venezuela on a gusher) Podle čl. 203 Ústavy 1999 byla třeba tři pětinová (3/5) většina křesel v parlamentu pro přijetí zmocňovacího zákona (*ley habilitante*) delegující na prezidenta pravomoc vydávat dekrety se silou zákona.

Při schvalování *druhého zmocňovacího zákona* se většina opozičních stran v parlamentu zdržela hlasování, protože opozice chtěla projednat každou oblast zákona zvlášť, a ne všechny oblasti najednou. (The Economist 16. 11. 2000: Enabled president, disabled citizens) Tímto jednáním lze pro účely diplomové práce vyvodit, že parlamentní opozice *byla kritická* v průběhu schvalování druhého zmocňovacího zákona, když odmítala udělit Chávezovi nové pravomoci. Naopak při schvalování prvního zmocňovacího zákona v roce 1999 nebyla parlamentní opozice kritická, protože i přes její většinové zastoupení v parlamentu opozice schválila zmocňovací zákon.

V listopadu 2000 byl přijat parlamentem *druhý zmocňovací zákon*. Chávez tak mohl vydávat zákony svými dekrety v ekonomických a finančních záležitostech a v oblastech týkající se organizace státu. Argumentem pro přijetí zmocňovacího zákona parlamentem bylo,

že parlament neměl dostatečný čas na přijetí osmdesáti (80) zákonů potřebných pro rychlé přizpůsobení právního řádu nové Ústavě 1999. Nicméně vláda v té době neměla jasné legislativní návrhy a měla připravených jen pár návrhů zákonů. (The Economist 16. 11. 2000: Enabled president, disabled citizens) Dne 13. 11. 2001 pár hodin před koncem účinnosti druhého zmocňovacího zákona oznámil Chávez uzákonění 49 ekonomických návrhů zákonů, a to bez konzultace s parlamentem. Dva z nich se týkaly ropného průmyslu a pozemkové reformy, kterými se Chávez odvrátil od ekonomiky volného trhu. (The Economist 22. 11. 2001: To the barricades) Pro účely diplomové práce lze shrnout, že podporovatelé Cháveze udělili Chávezovi více pravomocí přijetím druhého zmocňovacího zákona v roce 2000. V době přijetí druhého zmocňovacího zákona se ale nevědělo, jaké zákony mají být přijaty, ani nebyl znám jejich obsah. Přijetím druhého zmocňovacího zákona byl znovu obcházen parlament ze strany Cháveze a jeho vlády, a tím *byla oslabována legislativní pravomoc parlamentu* (např. znemožněním vetování zákonů a zabráněním připomínkování zákonů v legislativním procesu).

Důkazem radikalizace Cháveze bylo schválení dvou zákonů vydaných v rámci druhého zmocňovacího zákona, které se týkaly zvýšení odvodů pro soukromé těžařské firmy (bylo třeba dát minimálně 51% podíl soukromých ropných společností do rukou státu v rámci tzv. ropného zákona) a omezení soukromého vlastnictví s využitím půdy určené státem. (The Economist 8. 11. 2001: Threats lurk around Chavez) Na základě uvedeného lze vyvodit pro diplomovou práci, že Chávez byl pro státní zásahy do ekonomiky, pro levicovou ideologii a pro existenci silného a velkého státu. vzdal se liberalismu.

Proti ropnému zákonu se postavila *hlavní podnikatelská instituce Fedecamaras*, podle které byla opatření státu ideologická a intervenční. (The Economist 22. 11. 2001: To the barricades) Opozice v prosinci 2001 svolala dvanácti (12) hodinovou stávkou proti zákonům vydaných dekretem. Stávkou zorganizovaly *odborní spolky s podnikateli (se soukromým sektorem)*. Zákon Cháveze byl vnímán jako útok na soukromé vlastnictví, na tržní ekonomiku a na pracovní práva. (The Economist 13. 12. 2001: Birth of the counter-revolution) Z uvedeného plyne, že se proti politice Cháveze postavila *nová nepolitická a neparlamentní opozice tvořená podnikateli*, jejichž zájmy byly prosazovány skrz *podnikatelskou instituci Fedecamaras*. *Podnikatelé a odborníci se spojili*, k čemuž nedochází tak často, protože zpravidla proti podnikatelům a odborníkům sobě vystupují, každý s odlišnými zájmy. Tentokrát je spojil odpor proti politice Cháveze. Došlo tím k posílení opozice mimo parlament.

Opozici chyběli političtí vůdci. Opozice byla nestabilní koalici s dílčími zájmy a bez společného programu. (The Economist 13. 12. 2001: Birth of the counter-revolution) Z uvedeného pro diplomovou práci vyplývá, že politická opozice *nebyla věrohodná*.

Proti konání celostátního referenda o státní kontrole voleb představitelů odborů vyhlášeného na den 3. 12. 2000 se postavili dva (2) členové volební rady, protože odstoupili ze své funkce. Podle nich byla podle zákona reforma odborů věcí samotných odborů a o této otázce podle nich neměli rozhodovat voliči ve volbách. Podle členů volební rady Chávezova vláda zneužívala novou Ústavu 1999, která vyhlásila referendum pouze za účelem prosazení vlastního politického programu. Další členové volební rady vyzvali k přepracování otázek referenda. (The Economist 2. 11. 2000: Workers' paradise?) Z uvedeného lze vyvodit, že Chávez podle některých zneužíval vládnutí referendem. Nesouhlas s politikou Cházeze byl dán najevo tím, že dva (2) členové volební rady odstoupili z funkce. Tím byla ohrožena nezávislost této státní kontrolní instituce.

Chávez neskryval touhu mít vliv také za hranicemi Venezuely. Jeho politickým projektem bylo spojit země Latinské Ameriky. Chávez byl proti dominanci USA ve světě. (The Economist 17. 8. 2000: Chavez of Arabia) Chávez měl blízký politický vztah s kubánským vůdcem Fidelem Castrem. Fidel Castro navštívil Venezuelu třikrát od nástupu Cházeze k moci od roku 1999. V říjnu roku 2000 Venezuela a Kuba podepsaly dohodu, kterou se Venezuela zavázala dodávat Kubě ropu za výhodných podmínek, a naopak Kuba se zavázala posílat do Venezuely stovky učitelů, doktorů a sportovních školitelů. (The Economist 10. 7. 2003: Another Cuba?) Chávez se pokoušel získávat mezinárodní spojení v Latinské Americe, když uzavřel dohody ohledně levného prodeje ropy s Kubou. Chávez také podepsal dohodu o dodávkách levné ropy se středoamerickými zeměmi v roce 2005 (Petrocaribe).

Zahraniční instituce jako Mezinárodní organizace práce a odborové hnutí z USA se vyjádřily proti referendu reformující odbory konaného v prosinci roku 2000. Podle odborového hnutí z USA, by hnutí usilovalo o obchodní sankce, pokud by byla porušena pracovní práva ve Venezuele. Ministr zahraničí Venezuely José Vicente Rangel uvedl, že nemá zájem jít do konfliktu s USA. (The Economist 2. 11. 2000: Workers' paradise?) Z uvedeného vyplývá, že Chávez musel poprvé čelit tlaku za zahraničí při realizování své politiky.

Ekonomika Venezuely byla ve špatném stavu, stále byla vysoká nezaměstnanost, chudoba a vysoká kriminalita. (The Economist 8. 11. 2001: Threats lurk around Chavez)

b) Situace před a po státním převratu (puči) v dubnu 2002

Dne 9. 4. 2002 se konala *generální stávka svolaná odbory společně s podnikateli (Fedecamaras)*. *Oznámili společně stávkovat po dobu neurčitou do té doby, než Chávez odejde z prezidentského úřadu.* Hlavním důvodem pro svolání stávky bylo jmenování příznivců Cháveza do vedení státní ropné společnosti PDVSA na začátku března 2002, proti kterému byli vysocí manažeři ropné společnosti PDVSA. Nespokojenost s vládou Cháveza také vyjádřili někteří členové armády. (The Economist 11. 4. 2002: Towards the endgame) Z výše popsaného vyplývá, že *nepolitická a neparlamentní opozice byla kritická*, protože podnikala kroky k odstranění Cháveza z prezidentského úřadu. Také se v té době objevila *nová nepolitická a neparlamentní opozice tvořená některými členy armády.*

Dne 11. 4. 2002 byl proveden státní převrat (puč) proti vládě Cháveza. Chávez byl svržen za pomoci různorodé opoziční koalice zahrnující podnikatele, odbory, katolickou církev a média, za pomoci vojenských generálů a střední třídy. (The Economist 18. 4. 2002: After the coup, the reckoning) Média naplánovala státní převrat. Podle médií Chávez zneužíval svobody tisku a vzdaloval se ekonomice volného trhu. (The Economist 16. 4. 2002: Coup and counter-coup) Důvodem pro provedení puče bylo rozhodnutí vlády Cháveza ke střelbě do velkých demonstrací v hlavním městě Caracasu, ke kterým došlo na začátku dubna 2002 a při kterých zemřelo přes šedesát (60) osob. (The Economist 16. 4. 2002: Coup and counter-coup) Z popsaného plyne, že *vznikla nová nepolitická a neparlamentní opozice ve Venezuele - média*, které stály v čele státního převratu (puče).

Po provedení státního převratu (puče) nově nastolená vláda Pedra Carmona trvala pouze 36 hodin (Carmon byl vůdcem podnikatelské federace Fedecamaras), protože poté se dostal znovu k moci předtím sesazený Chávez. Nově nastolenou vládu Carmona rozbili extrémní konzervativci z široké opozice – došlo k „puči v puči“. Carmon dekretem rozpustil parlament a Nejvyšší soud. To vedlo generála Efraina Vasqueze k vynucení navrácení Cháveza k vládě. Neúspěch nové vlády Carmona byl zapříčiněn vzpourou těch vojenských jednotek, které byly loajální Chávezovi, a pouličními demonstracemi podporovatelů Cháveza. Chávez měl dostatek podpory, aby se vrátil k vládě. (The Economist 16. 4. 2002: Coup and counter-coup) Puč ukázal, že většina vojáků byli tzv. institucionalisté – vzbouřili se proti nedemokratické vládě Carmona (věřili ve vládu zákona, ale nesdíleli Chávezovu ideologii). (The Economist 18. 4. 2002: After the coup, the reckoning) Protože armáda vrátila zpět Cháveza k moci, tak vyžadovala od Cháveza několik ústupků (chtěla zachovat ropný průmysl, vzít zbraně tzv. Bolívarským kruhům, což byla paramilitární složka tvořená ozbrojenými

příznivci Cháveze, zajistit bezpečnost hranic, aby Chávez již nebyl tolerantní vůči guerillám působících v Kolumbii). (The Economist 18. 4. 2002: After the coup, the reckoning) Pro účely diplomové práce lze shrnout, že neúspěšný pokus o státní převrat (puč) *snížil věrohodnost široké opozice*. Opozice státním převratem (pučem) ukázala větší nedocenění demokracie než Chávez. Po neúspěšném státním převratu armáda dosadila znovu k moci Cháveze a to také oslabilo opozici. Neúspěšný státní převrat (puč) byl špatně zorganizovaný a Carmon nebyl politicky známou osobou, ale byl manažerem v petrochemické firmě. *Média, která naplánovala státní převrat (puč), měla zůstat nezávislou nestátní kontrolní institucí*. Lze také vyvodit, že *opozice nebyla jasná*, protože Carmon chtěl odstranit systém zavedený Chávezem – tak by se Venezuela navrátila k situaci existující před Chávezem. Carmon spolupracoval s podnikateli, proti kterým se ale Chávez vymezoval. Kroky Carmona nenaznačovaly, že by byl pro politickou změnu, kterou vyžadovala většina obyvatel Venezuely (právě kvůli změně zvolili voliči Cháveze do prezidentského úřadu).

Chávez uvedl, že se nebude mstít svým oponentům. Nabídl velké ústupky v podobě odchodu vedení státní ropné společnosti PDVSA, jehož jmenování vedlo ke generální stávce. (The Economist 16. 4. 2002: Coup and counter-coup) Chávez byl umírněný vůči svým oponentům: setkal se s médii a církví, slíbil vytvoření komise dialogu a provedl změny ve složení vlády (např. odvolal viceprezidenta Diosdada Cabella, který organizoval tzv. Bolívarské kruhy). (The Economist 2. 5. 2002: Chavez at bay)

Opozice, i přes to, že byl Chávez demokraticky zvolen, a i přes neúspěšný puč, usilovala o konání *referenda o odvolání Cháveze z jeho funkce*. Podle procesních pravidel bylo možné konat odvolací referendum nejdříve v srpnu 2003 (tj. v polovině prezidentského mandátu Cháveze). Také se chystal druhý puč proti Chávezovi na červen 2002, který se ale nekonal. *Odbory hrozily další generální stávkou*. Původní podporovatel a spolupracovník Miquilena byl pro *odvolání Cháveze skrz impeachment* kvůli mnoha trestným činům, kterých se Chávez dopustil v průběhu své vlády. (The Economist 25. 7. 2002: Weathering the storm) Na základě popsaného lze shrnout, že opozice byla kritická a byla pro sesazení Cháveze různými způsoby (odvolacím referendem, generální stávkou nebo impeachmentem).

Nově vytvořené hnutí opoziční stran a nátlakových skupin Demokratická jednota (*Coordinadora Democrática*) byla rozdělená a nemohla se dohodnout na společném postupu. Také byly rozděleny odbory. Opozice měla společné pouze to, že chtěli odstranit Cháveze z funkce, pak již subjekty tvořící opozici neměly spolu nic společného. (The Economist 25. 7. 2002: Weathering the storm) I z toho důvodu lze říci, že *opozice nebyla věrohodná*, když se pouze shodla na zájmu odstranit Cháveze z jeho funkce.

Od července do srpna roku 2002 soud odmítl případ předložený státním zástupcem proti čtyřem (4) rebelujícím vojákům vymezujících se proti Chávezovi. *Chávez před posledním soudním rozhodnutím varoval Nejvyšší soud*, že lid a armáda nebudou tolerovat zproštění viny rebelujících vojáků. Poradci Cháveze navrhli, že rozhodnutí soudu by mohla být zrušena referendem nebo by Nejvyšší soud mohl být zrušen svoláním nového ústavodárného shromáždění. Chávez pravděpodobně ztratil loajalitu v soudců Nejvyššího soudu, když původní stoupenec Miquilena nově vystupoval proti Chávezovi a byl pro jeho odstoupení z prezidentské funkce. Miquilena byl hlavní autor „mírové revoluce“ a nové Ústavy 1999 a dosazoval zástupce do soudů a jiných nezávislých státních institucí (např. ombudsmana a generálního auditora). (The Economist 15. 8. 2002: Chavez and the judges) Z uvedeného vyplývá, že *Nejvyšší soud se svým rozhodnutím ukázal být nezávislým na vládě Cháveze*. Zároveň Chávez a jeho stoupenec *zasahovali do nezávislosti Nejvyššího soudu jako státního kontrolního orgánu*.

V září roku 2001 byla *přijata Meziamerická demokratická listina v Organizaci amerických států* (OAS). Poprvé byla listina uplatněna v průběhu pokusu o státní převrat (puč) ve Venezuele v dubnu roku 2002, kdy členské státy OAS odsoudily státní převrat (puč), trvaly na navrácení institucionální demokracie do původního stavu a požádaly generální sekretariát OAS, aby se seznámil se situací ve Venezuele. (Deklarace Río skupiny o situaci ve Venezuele z 12. dubna 2002) Z uvedeného vyplývá pro účely diplomové práce, že OAS např. nepřistoupila k pozastavení členství Venezuely v OAS kvůli porušování demokratického pořádku v zemi. OAS vytvářela mezinárodní nátlak na zachování demokracie ve Venezuele, nicméně Chávez zpátky k moci vrátilo nedemokratické jednání opozice ve Venezuele (opozice totiž rozpustila parlament a Nejvyšší soud), na které posléze zareagovala armáda, která dopomohla Chávezovi zpět k moci. OAS tedy neměla vliv na navrácení Chávez zpět k moci a nepomohla znovunastolit demokracii ve Venezuele.

Chávez zatím nepřeměnil Venezuelu na druhou Kubu. Respektoval totiž demokracii i přesto, že vystupoval proti zkorumpovaným politikům ve jménu Bolívarské revoluce a koncentroval moc ve svých rukou, byl závislý na armádě, jmenoval marxistické profesory do vlády a měl blízko ke Kubě, Iráku a Líbii. (The Economist 18. 4. 2002: Chavez redux)

c) Situace před generální stávkou vzniklou v prosinci 2002

Požadavkem opozice bylo buď stanovit datum předčasných prezidentských voleb nebo stanovit datum referenda o odvolání Cháveze. Chávez odmítal oba dva požadavky opozice.

(The Economist 31. 10. 2002: Desperate causes) Tisíce protivníků Cháveze vyšli do ulic a vyžadovali odstoupení Cháveze z prezidentské funkce. Část opozice doufala, že demonstrace proti vládě Cháveze budou předejrou ke generální stávce vedoucí k sesazení Cháveze. (The Economist 10. 10. 2002: A tragic and dangerous stalemate) Opozice požádala volební radu, aby ve věci odvolání Cháveze zorganizovala referendum, jinak opozice pohrozila generální stávkou na dobu neurčitou. (The Economist 14. 11. 2002: Double games) Z toho vyplývá pro účely diplomové práce, že opozice stále zaujímala kritický postoj proti vládě Cháveze a chtěla, aby byl Chávez odvolán.

Schůzky opoziční skupiny Demokratické jednoty se účastnilo šest vojáků. (The Economist 10. 10. 2002: A tragic and dangerous stalemate) Několik opozičních vojáků se také shromáždilo na náměstí hlavního města Caracasu dne 22. 10. 2002 a vyžadovali, aby Chávez odstoupil ze své funkce a následně byly svolány volby. (The Economist 31. 10. 2002: Desperate causes) Opoziční vůdci a opoziční vojáci okupující náměstí hlavního města Caracasu mezi sebou uzavřeli spojenectví o spolupráci. (The Economist 14. 11. 2002: Double games) Z popsaného plyne, že někteří vojáci byli stále kritičtí vůči vládě Cháveze. Byli součástí opozice, když stávkovali na náměstí Caracasu, a chtěli být v jednotě s ostatními opozičními skupinami, když uzavřeli s opozičními vůdci spojenectví o spolupráci.

Chávez se pokusil získat moc nad městskou policií hlavního města Caracasu dne 16. 11. 2002, když se snažil za pomoci armády dosadit nového vůdce městské policie, a to proti vůli většiny členů policie. Nicméně Chávezovi se nepodařilo ovládnout městskou policii. (The Economist 21. 11. 2002: The chaos party) Uvedené lze pro účely diplomové práce považovat za kroky, kdy *Chávez chtěl získat více politické moci a zároveň chtěl oslabit opozici*, která protestovala v hlavním městě Caracasu, protože městská policie chránila odpůrce Cháveze (protivník Cháveze Alfredo Peña byl starostou hlavního města Caracasu). Pokud by Chávez získal moc nad městskou policií, tak by opozici v Caracasu neměl kdo chránit, protože již armáda byla loajální Chávezovi.

Opozice byla stále rozdělena. I když Chávezovi klesla podpora u voličů (podporoval ho pouze jeden volič ze tří), tak měl vyšší podporu než jakýkoli jiný člen opozice. (The Economist 10. 10. 2002: A tragic and dangerous stalemate) Z těchto skutečností plyne, že *opozice nebyla věrohodná*, když se nespojila a neměla společného vůdce, čímž by zvýšila pravděpodobnost zvolení opozičního vůdce. Když byla opozice stále rozdělena, tak nemohla porazit Cháveze v dalších prezidentských volbách.

V září roku 2002 vydala vláda *dekret zakazující demonstrace* v osmi (8) velkých „bezpečnostních zónách“ v hlavním městě Caracasu bez povolení ministra obrany. (The

Economist 10. 10. 2002: A tragic and dangerous stalemate) Obecně můžeme říci, že demonstrace, stávky nebo protesty občanů jsou jedním z mechanismů kontroly vlády. Venezuelská vláda proto vydaným dekretem omezila kontrolní pravomoc občanů svobodně protestovat a svobodně se vyjadřovat v případě nespokojenosti s vládou v zemi.

Úřední období členů volební rady skončilo před několika měsíci a noví členové nebyli dosud jmenováni. Chávez uvedl, že pokud volební rada schválí konání odvolacího referenda, tak se vláda obrátí na Nejvyšší soud, aby zabránila konání odvolacího referenda. (The Economist 14. 11. 2002: Double games) Z uvedeného můžeme vyvodit pro účely diplomové práce, že *byla omezena činnost volební rady* tím, že nebyli včas jmenováni noví členové volební rady, a také *byla zpochybněna legitimita volební rady*, když vláda vyhrožovala volební radě pro případ schválení odvolacího referenda. Ústavní proces výběru a odvolávání členů volební rady zajišťoval nezávislost této instituce: podle čl. 296 Ústavy 1999 jsou členové volební rady jmenováni parlamentem dvou třetinovou (2/3) většinou svých členů po předchozím výběru občanskou společností, právníckou a politologickou fakultou a občanskou mocí; odvolat členy volební rady bylo možné parlamentem s předchozím vyjádřením Nejvyššího soudu. *V praxi se ale ukázalo, že bylo zasahováno do nezávislosti volební rady jako státní kontrolní instituce.*

V červnu 2002 *dosadil Chávez loajální vojáky do klíčových velení.* (The Economist 10. 10. 2002: A tragic and dangerous stalemate) Můžeme říci, že tímto krokem Chávez posílil svou moc, protože měl zájem mít na své straně armádu.

Generální tajemník OAS Cesar Gaviria navštívil v roce 2002 několikrát Venezuelu za účelem usnadnit dialog mezi vládou Cháveze a opozičním uskupením Demokratická jednota. (The Economist 31. 10. 2002: Desperate causes) Zpočátku Generální tajemník Gaviria nevyjednal s Chávezem dohodu o konání předčasných voleb. (The Economist 10. 10. 2002: A tragic and dangerous stalemate) Velkým úspěchem pro Generálního tajemníka Gaviria bylo, když Chávez a opozice spolu začali jednat dne 8. 11. 2002. (The Economist 14. 11. 2002: Double games)

Vztahy mezi USA a Venezuelou se mírně zlepšily. Venezuela slíbila, že bude spolehlivým dodavatelem ropy. (The Economist 10. 10. 2002: A tragic and dangerous stalemate)

d) Situace v průběhu generální stávky vzniklé v prosinci 2002 a po generální stávce

V prosinci roku 2002 uskutečnila opozice čtvrtou (4) generální stávkou za poslední jeden (1) rok a konanou za účelem vynucení předčasných voleb nebo odvolacího referenda. Chávez si dokázal představit pouze konání konzultativního referenda s možným konáním nejdříve od srpna roku 2003, jak umožňovala Ústava 1999. (The Economist 5. 12. 2002: When push comes to shove) Ani přes několik úmrtí při občanských protestech opozice neslevovala ze svých požadavků ani z intenzity protestů. *Opozice v této generální stávce byla širší než v generální stávce konané v dubnu roku 2002*: vedle podnikatelů, odborů, médií a církve také noví aktéři jako např. námořní důstojníci, výběřčí daní a někteří soudci Nejvyššího soudu. Do opozičního tábora také přelšel poslanec Alejandro Armas, který byl předtím podporovatelem Cháveze. (The Economist 12. 12. 2002: Amazing shrinking president) Opozice nepřestávala být kritická vůči vládě Cháveze. Opozice rostla a protesty se staly násilnými. Chávez natahoval politická jednání a neměl se pro rychlé vyřešení situace.

Když stávka trvala již tři týdny, tak nevykazovala známky oslabování ze strany opozice, a stejně tak Chávez nejevil náznak přistoupení na požadavky opozice. Téměř se zastavila produkce ropy. Opozice chtěla Cháveze odstranit z funkce paralyzováním ropného průmyslu. (The Economist 19. 12. 2002: Trench warfare) Opozice doufala, že vyprovokuje armádu, aby donutila Cháveze k jednání. Nicméně generálové armády nevyhověli opozici, protože po neúspěšném státním převratu v dubnu 2002 získal Chávez kontrolu nad armádou. Opozice také podcenila stále existující podporu Cháveze mezi občany. (The Economist 6. 2. 2003: No end to the pain) Z uvedeného vyplývá, že Chávez měl převažující podporu armády a občanů. Ani paralyzování ropného průmyslu neoslabilo Cháveze natolik, aby odstoupil ze své funkce.

Dne 2. 2. 2003 posbírala opozice nutné podpisy pro *konání nezávazného referenda o mandátu Cháveze* (podle Ústavy 1999 bylo možné konat závazné odvolací referendum nejdříve od srpna roku 2003). (The Economist 16. 1. 2003: A divided country self-destructs) Opozice zorganizovala nezávazné odvolací referendum bez formálního zorganizování volební radou a tvrdila, že čtyři (4) milióny občanů se vyslovili pro odchod Cháveze z prezidentského úřadu. (The Economist 6. 2. 2003: No end to the pain) Z této skutečnosti vyplývá, že *opozice byla kritická* a posbíráním podpisů pro konání nezávazného odvolacího referenda aktivně vystupovala proti politice Cháveze.

Opozice postrádala v generální stávce důvěryhodné vedení. (The Economist 6. 2. 2003: No end to the pain) Generální stávka se nekonala ve správný čas, protože začala v prosinci roku 2002 v období blížící se Vánocům. (The Economist 5. 12. 2002: When push comes to shove) Na základě výše uvedených informací můžeme shornout, že *opozice nebyla*

věrohodná z několika důvodů: Chávez byl dvakrát zvolen prezidentem, politické uskupení loajální Chávezovi Vlastenecký pól získalo velkou většinu v Ústavodárném národním shromáždění, Chávez se vrátil do prezidentského úřadu po státní převrat v dubnu roku 2002 a byl posílen výhrou nad opozicí v generální stávce trvající od prosince roku 2002 do začátku února roku 2003. *Tyto úspěchy Cháveze oslabily důvěryhodnost stále širší opozice a zároveň posílily moc Cháveze, protože opozice neprosadila své požadavky.*

Místo neustálého natahování stávky trvající od prosince roku 2002 do začátku února roku 2003 se měla opozice raději připravovat na konání referenda o odvolání nebo setrvání Cháveze v prezidentském úřadu, jehož konání umožňovala Ústava 1999 nejdříve od srpna roku 2003. (The Economist 6. 2. 2003: No end to the pain) Pro účely diplomové práce můžeme uvést, že *opozice stále neměla jasný program* kromě toho, že byla proti politice Cháveze (*anti-Chavismo*). Média byla často slyšet více než politickou opozicí. Politická opozice měla většinu svých aktivit věnovat organizování kampaně týkající se odvolacího referenda.

Média byla napadena v prosinci roku 2002, když davy občanů vtrhly do televizních stanic a hrozily jejich zaměstnancům. Jednání davů bylo ospravedlněno vládou. Chávez obvinil média z podporování státního převratu. (The Economist 12. 12. 2002: Amazing shrinking president) Toto jednání můžeme pro účely diplomové práce interpretovat jako *zasahování do nezávislosti médií ze strany Cháveze*, a narušení kontrolních pravomocí médií vůči vládě Cháveze. Protože média byla na straně (nepolitické a neparlamentní) opozice, tak *jednáním Cháveze došlo také k omezování opozice.*

Chávez nařídil armádě v období generální stávky v prosinci roku 2002, aby ignorovala soudní rozhodnutí, která by byla v rozporu s jeho nařízenými dekrety. (The Economist 19. 12. 2002: Trench warfare) Toto *rozhodnutí Cháveze lze interpretovat jako zásah do nezávislosti soudců*, kteří vykonávali kontrolní pravomoci vůči politice Cháveze.

Nejvyšší soud rozhodl dne 19. 12. 2002, aby Chávez vrátil kontrolu nad policií hlavního města Caracasu do rukou opozičního starosty Caracasu. (The Economist 19. 12. 2002: Trench warfare) V tomto případě můžeme říci, že *se Nejvyšší soud ukázal být nezávislým na vládě Cháveze*, když rozhodl ve prospěch (neparlamentní) opozice. Pokud by byl Nejvyšší soud ovlivněn příkazy z vlády Cháveze, tak by soud rozhodl proti opozici.

Nejvyšší soud dne 19. 12. 2002 dočasně rozhodl ve prospěch Cháveze, když nařídil vedoucím pracovníkům státní ropné společnosti PDVSA, aby se vrátili do práce a zaručili dodávky ropy. (The Economist 20. 12. 2002: The pressure mounts on Chavez) Pro účely diplomové práce můžeme vyvodit, že Nejvyšší soud v průběhu konfliktu mezi opozicí a

Chávezem rozhodoval ve prospěch obou stran, a proto se nejevilo, že by přál pouze jedné straně sporu. *Nejvyšší soud byl proto nezávislou státní kontrolní institucí.*

Volební rada plánovala konat dne 2. 2. 2003 nezávazné odvolací referendum o Chávezovi poté, co opozice posbírala potřebný počet podpisů pro možnost vypsát odvolací referendum. Nejvyšší soud souhlasil s názorem Cháveze, kdy konání nezávazného referenda bylo neústavní, protože ho nebylo možné provést podle Ústavy 1999 dříve než v srpnu roku 2003. (The Economist 16. 1. 2003: A divided country self-destructs) Z uvedeného proto vyplývá, že *volební rada se ukázala být nezávislou státní kontrolní institucí*, protože po posbírání všech potřebných hlasů opozicí chtěla uskutečnit nezávislé odvolací referendum o Chávezovi.

Přeběhnutí soudců ohrozilo moc Cháveze nad Nejvyšším soudem, z toho důvodu Chávez nově navrhl rozšířit počet členů Nejvyššího soudu. (The Economist 6. 2. 2003: No end to the pain) Z uvedeného vyplývá pro účely diplomové práce, že *Chávezem zamýšlené rozšíření počtu členů Nejvyššího soudu zasahovalo do nezávislosti této státní kontrolní instituce.*

Chávez se těšil podpoře armády v průběhu prosincové generální stávkou trvající od prosince roku 2002 do února roku 2003. (The Economist 20. 12. 2002: The pressure mounts on Chavez) Tato skutečnost znamenala *pro Cháveze posílení jeho politické pozice a moci vůči opozici.*

Přetrvávající *ekonomické problémy* se v generální stávce zhoršovaly: vysoká inflace, nízká produkce ropy, vysoká nezaměstnanost, zastavení růstu HDP a vysoká cena ropy na mezinárodním trhu. (The Economist 16. 1. 2003: A divided country self-destructs) Od roku 1999, co se Chávez dostal k moci, nezaměstnanost stoupla z 12 % na 17 %. (The Economist 8. 7. 2004: Chávez's mission to get out the vote) Ceny základních potravin, léky a základní služby byly kontrolovány od roku 2003. (The Economist 12. 4. 2007: Scarcity amid abundance)

Dne 17. 12. 2002 USA uvedly, že musí být rychle nalezeno nenásilné, demokratické, ústavní a volební východisko, aby se zabránilo dalšímu rozdělení země, které by mohlo rozpoutat násilí. (The Economist 20. 12. 2002: The pressure mounts on Chavez) USA za vlády Bushe vyzvaly Venezuelu k předčasným prezidentským volbám, následně ale ze svého stanoviska ustoupily. USA se poté postavily za neurčité stanovisko OAS, které požadovalo volební řešení situace. (The Economist 19. 12. 2002: Trench warfare) Chávez chtěl jednat s generálním tajemníkem OAS až po odvolání generální stávkou. Chávez ustoupil pod vzrůstajícím diplomatickým tlakem a pokračoval v „rozhovorech“ s opozicí. (The Economist

12. 12. 2002: Amazing shrinking president) *Zjednání USA a ostatních mezinárodních subjektů můžeme vyvodit, že nebyl vyvíjen přímý a silný nátlak na Venezuelu* pro rychlé řešení jejich politických problémů pravděpodobně kvůli dodávkám venezuelské ropy. *Mezinárodní subjekty byly vůči Venezuele umírněny*, když zastávaly neurčité stanovisko vyžadující volební řešení situace. Pod mezinárodním nátlakem Chávez alespoň pokračoval v rozhovorech s opozicí.

Dva měsíce trvala jednání vedená generálním tajemníkem OAS. V lednu 2003 byla vytvořena z iniciativy Cháveza skupina „přátel Venezuely“ složená z Brazílie, Španělska a USA. Chávez chtěl, aby ho tato skupina podporovala, respektive hledal především pomoc u tehdy nové levicové vlády v Brazílii, která tuto skupinu vedla. Nakonec tato skupina nepodpořila Cháveza, ale posílila postavení USA uvnitř skupiny, protože chtěla, aby se vedla jednání přes OAS. (The Economist 16. 1. 2003: A divided country self-destructs) Z uvedeného vyplývá, že *Chávez hledal spojence na mezinárodním poli* (hlavně mu šlo o silného spojence také s levicovou vládou – Brazílii), nicméně Chávez nebyl úspěšný.

e) Situace před konáním odvolacího referenda v srpnu 2004

Z jednání mezi vládou a opozicí, která byla zprostředkovaná OAS, vzešla v dubnu roku 2003 předběžná dohoda o konání odvolacího referenda, jehož konání bylo stanoveno na půlku prezidentského mandátu Cháveza, tj. na srpen roku 2003. I když opozice v únoru roku 2003 nasbírala potřebný počet podpisů nutných ke svolání nezávazného odvolacího referenda (získala 2,4 milionů podpisů), tak musela opakovat sbírání podpisů. (The Economist 17. 4. 2003: Chávez rides high, for now) Dne 29. 5. 2003 *vláda a opozice uzavřeli dohodu*, která otevřela cestu k uskutečnění závazného odvolacího referenda o prezidentském mandátu Cháveza. Pokud by se voliči v referendu vyslovili pro odvolání Chávez z jeho prezidentského úřadu, tak by s ním složila mandát celá jeho vláda. Pokud by se na základě Ústavy 1999 nestihlo uskutečnit odvolací referendum přede dnem 19. 8. 2004, tak v případě vyslovení se voličů k odvolání Cháveza v referendu by prezidentovy pravomoci převzal viceprezident a celá vláda Cháveza by nesložila mandát. Chávismus by tak zůstal u moci až do řádných voleb konaných v roce 2006. (The Economist 5. 6. 2003: Agreeing to disagree) Můžeme podle výše popsaného shrnout, že OAS byla úspěšná ve svých snahách a vyřešení situace ve Venezuele, nicméně *jednání OAS se týkala pouze předběžných prezidentských voleb a netýkala se státních kontrolních institucí*. Také z výše uvedeného vyplývá, že *opozice byla kritická vůči Chávezovi* a prosadila konání referenda o prezidentském mandátu Cháveza.

Došlo k dohodě o konání odvolacího referenda, nicméně neexistovala jasná pravidla pro jeho konání, a navíc pravidla byla měněna volební radou v průběhu nepokojů ve Venezuele. (The Economist 26. 2. 2004: Kafka in Caracas) Z uvedeného lze vyvodit, že kritika a aktivita opozice byla omezena při vyvíjení úsilí o realizování odvolacího referenda, když nebyla pevně stanovena pravidla pro konání odvolacího referenda.

Parlamentní opozice kritizovala vládní návrh zákona, který měl zvýšit počet Nejvyššího soudu, a konala úspěšnou obstrukci v parlamentu. (The Economist 20. 11. 2003: No justice). V tomto případě jde o důkaz, že parlamentní opozice byla kritická.

K poslanci Luisovi Tascónovi z Chávezovi politické strany MVR unikly z volební rady informace o osobách, které podepsaly žádost o vypsání odvolacího referenda, která byla předložena volební radě v listopadu roku 2002. Tascón zveřejnil osobní údaje signatářů odvolacího referenda na svých webových stránkách a hrozil, že to samé udělá s novými podpisy odvolacího referenda. Následky zveřejnění se dotkly např. vojáků, kteří kvůli tomu byli podrobeni kázeňským výslechům. Někteří vojáci byli propuštěni ze služby za podepsání žádosti o vypsání odvolacího referenda. Státní ropná společnost PDVS používala zveřejněnou databázi s osobními údaji signatářů při pracovních pohovorech, kdy zájemci o práci v PDVS, kteří podepsali žádost o vypsání referenda, nebyli bráni v úvahu. (The Economist 11. 9. 2003: With us or against us?) Z výše popsaného vyplývá, že poslanec Tascón loajální Chávezovi zveřejněním seznamu signatářů žádosti o konání odvolacího referenda zastrašoval a omezoval opozici.

Opozice se nesešla na připomenutí si událostí, které se odehrály v průběhu státního převratu v dubnu 2002, při kterém zemřelo 19 podporovatelů opozice. Některá jejich shromáždění byla zrušena kvůli nedostatku podpory. (The Economist 17. 4. 2003: Chávez rides high, for now) Jedna část opozice se chtěla připravit na odvolací referendum a druhá část opozice hovořila o tom, že chce odstranit Cházeze buď násilím za pomoci armády nebo za pomoci občanských protestů. (The Economist 5. 6. 2003: Agreeing to disagree) Opozice měla několik vůdců a mnoho občanů jim nedůvěřovalo. (The Economist 12. 8. 2004: An unappetising choice) Můžeme interpretovat pro účely diplomové práce, že i když se opozice sjednotila pod uskupení Demokratická jednota a po mnoha pokusech dosáhla svolání odvolacího referenda, tak *nebyla věrohodná*: opozice neměla dostatečnou občanskou podporu, opozice byla rozdělena a neměla jednoho vůdce, kterého by voliči mohli zvolit namísto Cházeze v případě, že by Chávez prohrál v odvolacím referendu.

Opozice neměla jasnou strategii. (The Economist 17. 4. 2003: Chávez rides high, for now) Opoziční uskupení Demokratická jednota neměla hlavní myšlenku pro politickou

kampaň odvolacího referenda. Část opozice byla stále spojovaná s diskreditovaným dvoustranným systémem, proti kterému Chávez od počátku vystupoval. (The Economist 8. 7. 2004: Chávez's mission to get out the vote) Opozici spojoval pouze politický program, který se vymezoval proti politice Cháveze – opozice obviňovala Cháveze z autoritativního způsobu vlády a ze zhoršení upadajícího stavu ekonomiky. (The Economist 12. 8. 2004: An unappetising choice) Ve Venezuele byl Chávez na rozdíl od kubánského prezidenta Fidela Castra demokraticky zvolen, ale i přesto Chávez koncentroval moc ve svých rukou. Chávez nicméně neomezil základní lidská práva a svobody. Ekonomika byla smíšená. Opoziční obavy z vytvoření druhé Kuby tedy nebyly zatím aktuální, i když existovaly některé prvky vyvolávající obavy pro opozici. (The Economist 10. 7. 2003: Another Cuba?) Z uvedeného plyne, že venezuelská *opozice nebyla jasná*. Za prvé, opozice přeháněla, když uváděla, že Venezuela je téměř jako Kuba. Za druhé, venezuelská opozice nevěděla, jak přesvědčit voliče, aby volili pro odvolání Cháveze v referendu.

V roce 2002 uplynulo funkční období členům volební rady. (The Economist 17. 4. 2003: Chávez rides high, for now) Volební rada měla pravomoc rozhodovat o platnosti podpisů posbíraných za účelem svolání odvolacího referenda a také měla pravomoc povolit mezinárodní kontrolu voleb ve Venezuele. (The Economist 5. 6. 2003: Agreeing to disagree) V září roku 2003 provedla policie zátah ve volební radě kvůli vyšetřování obvinění vzneseného soudem a státním zástupcem, kdy údajně některé podpisy posbírané za účelem svolání odvolacího referenda byly zfalšované. Nicméně počet údajně zfalšovaných podpisů byl malý na to, aby ospravedlnil policejní zásah nebo zrušil platnost procesu odvolacího referenda. (The Economist 11. 9. 2003: With us or against us?) Pro účely diplomové práce můžeme shrnout, že volební rada měla pravomoc rozhodovat v případě budoucího sporu týkající se odvolacího referenda, když rozhodovala o platnosti posbíraných podpisů otevírající cestu k vypsání odvolacího referenda. Protože od roku 2002 nebyli jmenováni členové volební rady a volební rada nemohla vykonávat své pravomoci, tak *trvalo zasahování do nezávislosti této státní kontrolní instituce*. Přítomnost policie ve volební radě kvůli vznesenému obvinění z falšování podpisů pro účely svolání odvolacího referenda je možné chápat jednak jako *zásah do nezávislosti volební rady* a také jako *omezování aktivit opozice, která podpisy sbírala*.

Část médií *nebyla nezávislá*, protože byla součástí opozice vymezující se proti Chávezovi. *Na opoziční média útočili spříznění občané s Chávezem*. Chávez tyto útoky odsoudil, ale neudělal nic pro to, aby útoky zastavil. Chávez uvedl, že média jsou svobodná od vládní cenzury. Dále Chávez hrozil opozičním médiím, že jim odebere licence pro

televizní stanice kvůli údajnému porušení právních předpisů. Parlament s procházevovou většinou téměř schválil zákon stanovující *televizní a vysílající radě široká pravidla týkající se pokut a odebrání vysílacích licencí* – v praxi znamenající uzavření rádia a televizních stanic. Nová pravidla v době vysílání měla údajně chránit nezletilé děti. Prosazení návrhu zákona by znamenal pro rádiové a televizní stanice, že by mohly vysílat jen zprávy a komentáře, hlavně mezi šestou (6) hodinou ranní a osmou (8) hodinou večerní. Tyto kroky se jevily jako plán pro zcenzurování médií. (The Economist 22. 5. 2003: Stoning the messenger) Na základě právě popsaného můžeme vyvodit, že *média nebyla nezávislá*, protože některá média byla na straně opozičního tábora. *Chávezova vláda s parlamentem zasahovaly do nezávislosti médií*, když prosazovaly politické kroky namířené proti médiím a vláda vyhrožovala médiím, že jim odebere vysílací licence. Ve Venezuele neexistovala cenzura, ale na druhou stranu *docházelo k fyzickým útokům na opoziční média ze strany lidu*, proti kterým vláda nezasáhla.

První soud pro administrativní spory, který rozhodoval spory týkající se vlády, byl krátce uzavřen „soudní restrukturalizační komisí“ a jeho soudci byli zbaveni funkce. Chávez nesouhlasil s několika rozhodnutími Prvního soudu pro administrativní spory, kdy První soud např. potvrdil argument lékařské komory, že kubánští doktoři posláni Fidelem Castrem jako dobrovolníci do Venezuely, by neměli vykonávat praxi ve Venezuele bez přezkoumání jejich kvalifikace. Toto soudní rozhodnutí zasahovalo do vládní politiky, když vláda slíbila, že v každé chudé oblasti bude kubánský zdravotnický tým. Řešení administrativních sporů bylo dáno do působnosti Nejvyššího soudu. (The Economist 20. 11. 2003: No justice). Z právě popsaného vyplývá, že *se První soud pro administrativní spory ukázal být nezávislý ve svém rozhodování*, protože se jeho rozhodování přičilo Chávezově prosazované politice. Na to Chávezova vláda První soud pro administrativní spory zrušila, a tím *zasáhla do nezávislosti této státní kontrolní instituce*.

V říjnu 2003 *byly na Nejvyšším soudu objeveny skryté mikrofony*. Vláda v parlamentu s procházevovou většinou také prosadila *zákon, který navýšil počet soudců Nejvyššího soudu z tehdejších 20 na 32 soudců*. (The Economist 20. 11. 2003: No justice) Po dlouhých obstrukcích ze strany parlamentní opozice byl dne 30. 4. 2004 zákon schválen. (The Economist 13. 5. 2004: Chávez administers the last rites to the rule of law) Na základě čl. 9 tohoto zákona č. 37.942 s účinností od 20. 5. 2004, náhradní soudce Nejvyššího soudu jmenoval parlament většinou hlasů. Podle čl. 8 soudci byli jmenováni parlamentem dvou třetinovou většinou. Podle čl. 265 Ústavy 1999 mohli být odvoláni soudci Nejvyššího soudu ze své funkce na základě dvou třetinové (2/3) většiny parlamentu. Z uvedených informací vyplývá pro účely diplomové práce, že *došlo k zásahu do nezávislosti Nejvyššího soudu*

objevením skrytých mikrofonů v říjnu roku 2003. Také vláda omezila nezávislost Nejvyššího soudu navýšením počtů členů Nejvyššího soudu a stanovením nižšího počtu parlamentních hlasů ke zvolení náhradních soudců.

Podporovatelé Cháveze v parlamentu přistoupili ke změně parlamentních pravidel omezujících počet řečníků v rozpravách parlamentu, když opozice v parlamentu uspořádala obstrukce proti vládnímu zákonu navyšující počet soudců Nejvyššího soudu. (The Economist 20. 11. 2003: No justice). Omezení počtu řečníků v rozpravách parlamentu můžeme pro účely diplomové práce chápat jako omezování parlamentní opozice v kritice Chávezovi politiky ze strany prochávezovi většiny v parlamentu.

Centrální banka Venezuely (*Banco Central de Venezuela, BCV*) nepřistoupila na požadavky Cháveze týkající se vyplacení úspor ze směnného kurzu nahromaděné v mezinárodních rezervách Venezuely jako důsledek znehodnocení měny. *Podle Ústavy 1999 a podle předpisů Centrální banky bylo takové vyplacení zakázané.* Dále v prosinci 2004 Chávez požadoval vyplatit 1 bilion amerických dolarů z rezerv na podporu zemědělství. Centrální banka ve svém stanovisku uvedla, že požadavek poskytovat finance vládě byl zakázaný zákonem. *Chávez na to uvedl, že změní zákon nebo dokonce Ústavu 1999, pokud nedosáhne svého.* Pro porovnání situace s Kubou – Fidel Castro poté, co se dostal k moci, jmenoval Che Guevaru jako předsedu Centrální banky Kuby. (The Economist 15. 1. 2004: Smash and grab) Chávez se obrátil na PDVSA, která udělila 30 % svého rozpočtu na investice pro sociální projekty na rok 2004. (The Economist 8. 7. 2004: Chávez's mission to get out the vote) Z výše uvedeného plyne, že *Centrální banka ve Venezuele se ukázala být nezávislou státní kontrolní institucí, když se Chávez pokoušel zasahovat do její nezávislosti* (na Kubě Castrova vláda hned na počátku vlády ovládla Centrální banku, a tak měla pod kontrolou státní finance).

Volební rada oznámila dne 3. 6. 2004, že opoziční skupiny posbíraly dostatek platných hlasů pro vypsání odvolacího referenda o mandátu Cháveze. Volební rada vyhlásila konání referenda na den 15. 8. 2004. (The Economist 9. 6. 2004: Recalling Chávez) Z těchto informací je možné vyvodit, že *volební rada se ukázala být nezávislou státní kontrolní institucí při stanovení termínu konání odvolacího referenda týkající se mandátu Cháveze.* Kdyby volební rada rozhodla o konání referenda po dni 19. 8. 2004, tak v případě vyslovení se občanů pro odvolání Cháveze by se ujal vlády jeho viceprezident, a Chávismus by v zemi pokračoval až do řádných prezidentských voleb v roce 2006. Protože ale volební rada odvolací referendum vyhlásila na den 15. 8. 2004, tak *v případě prohry Cháveze v odvolacím referendu by se konaly předběžné prezidentské volby.*

f) Situace po odvolacím referendu v srpnu 2004

Na základě výsledků odvolacího referenda ze dne 15. 8. 2004 hlasovalo 59 % voličů proti odvolání Cháveze. (Databáze volebních výsledků Election Guide, referendum Venezuely v srpnu 2004) Mezinárodní pozorovatelé potvrdili výsledek odvolacího referenda, které proběhlo bez podvodu. (The Economist 19. 8. 2004: Twice bitten, thrice lucky)

V červenci roku 2005 soud vedl soudní řízení na základě podaných obžalob o spiknutí proti čtyřem vedoucím členům volební nátlakové skupiny *Summit*, která hrála vedoucí roli při organizování odvolacího referenda konaného v srpnu roku 2004. Tito organizátoři čelili až 16-ti letům odnětí svobody. Podle vlády nebyla skupina Summit nevládní organizací, nýbrž politickou stranou. Podle vlády údajně skupina Summit společně s USA připravovaly sesazení Cháveze z prezidentského úřadu. Důkazem byl malý finanční příspěvek získaný od Národní nadace pro demokracii, kterou financoval parlament USA. Skupina Summit uvedla, že získané peníze byly použity na workshopy o demokracii. Státní zástupce naopak tvrdil, že skupina Summit financovala plán, jehož cílem bylo zničit státní systém Venezuely. (The Economist 14. 7. 2005: To vote or not) Můžeme podle výše uvedeného říci, že obžalobami o spiknutí proti čtyřem vedoucím členům volební nátlakové skupiny Summit organizující odvolací referendum *došlo k omezování kritiky opozice a jejich aktivit vůči vládě.*

Volby státních guvernérů a starostů se konaly dne 31. 10. 2004. Příznivci Cháveze ve volbách vyhráli ve 20 z 23 států Venezuely, včetně hlavního města Caracasu, ve kterém předtím držela moc opozice. Nicméně opozice se mezi sebou neshodla na strategii a nevybrala jednoho kandidáta pro každý volební obvod, aby zvýšila pravděpodobnost, že porazí prochávezeva kandidáta. V některých státech si opoziční kandidáti konkurovali. (The Economist 4. 11. 2004: Red tide rising) Můžeme říci pro účely diplomové práce, že *opozice nebyla věrohodná* ani před volbami na místní úrovni, protože se v jednotlivých státech Venezuely nespojila za jediného kandidáta, aby zvětšila své šance porazit prochávezevi kandidáty.

Parlament schválil zákon umožňující uložit pokutu nebo odebrat vysílací licenci médiím. Meziamerická komise pro lidská práva uvedla, že obecné pojmy v zákonu a jeho potencionálně přehnané pokuty by mohly zastrašováním přimět novináře a média, aby neinformovali veřejnost o veřejných záležitostech. Objevily se případy sebe cenzury, když dva vládní kritici, Napoleón Bravo a Marta Colomina, přišli o práci jako moderátoři ranního televizního pořadu. Bravo čelil obvinění z podněcování k nenávisti. Další tři novináři také

čelili obvinění. Jeden z novinářů čelil obvinění z podněcování k vojenské vzpouře poté, co odvysílal video s Kubánci uvnitř kasáren. Nový trestní zákon zvýšil tresty za pomluvu na 12 měsíců odnětí svobody a odstranil presumpci neviny. Za „způsobení paniky“ šířením nepravdivých informací jakýmkoli prostředky, včetně e-mailu, bylo možné udělit trest až na pět let odnětí svobody. (The Economist 10. 3. 2005: Inciting self-censorship) Uvedenými opatřeními bylo *zasahováno do nezávislosti médií a do svobody slova a tisku* (zákon umožňující uložit pokutu nebo odebrat vysílací licenci médiím, soudní stíhání novinářů, zvýšení trestů za pomluvu a za „způsobení paniky“).

V legislativním procesu v parlamentu se nacházela částečná reforma trestního zákoníku, která *by postavila mimo zákon v podstatě jakýkoli protest opozice*. Také se v parlamentu nacházel návrh zákona o terorismu, který *by jakoukoli občanskou neposlušnost (např. blokování ulic) přeměnil na teroristický útok s přísnějšími tresty*. (The Economist 4. 11. 2004: Red tide rising) Uvedené projednávané návrhy zákonů v parlamentu, který byl složen z většiny stoupenci Cháveze, byly důkazem úmyslu kontrolovat a omezovat občany ve stávkách, protestech a demonstracích. Občanské formy nepokojů byly jednou z forem kontroly vlády. Zároveň uvedenými návrhy zákonů byla omezována neparlamentní opozice např. při občanských protestech na ulici proti politice Cháveze.

Chávez se radikalizoval, když prohlásil, že začíná vytvářet vlastní socialistický model ve Venezuele. (The Economist 12. 5. 2005: Oil, missions and a chat show)

Dne 14. 12. 2004 vznikla *regionální organizace* Bolívarská alternativa pro Ameriku (*Alternativa Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América, ALBA*) uzavřením dohody mezi Kubou a Venezuelou. Spolupráce Venezuely a Kuby byla založena na výměně ropy a derivátů s velkými slevami z Venezuely a Kuba za to poskytovala Venezuele své služby a další prostředky. *Mezinárodní síla organizace ALBA byla odvislá od cen ropy*. ALBA byla součástí politiky Cháveze a politiky rozdělování ropy mezi členské státy organizace ALBA. Vznik organizace ALBA byl reakcí na upadající roli organizace ALCA (*Área de Libre Comercio de las Américas*). ALBA byla vytvořena jako protiváha oblasti volného obchodu (*Tratado de Libre Comercio*) prosazovaného USA. (El País 13. 12. 2014: El ocaso del Alba)

Meziamerická komise pro lidská práva a mezinárodní subjekty dohlížející na svobodu tisku kritizovaly zákon obsahující právo udělit pokuty médiím a odebrat vysílací licenci médiím. (The Economist 10. 3. 2005: Inciting self-censorship)

g) Situace před a po parlamentních volbách v prosinci 2005

Šest politických stran zastupujících skoro polovinu opozičních kandidátů (mezi nimi byly hlavní opoziční strany AD, COPEI a *Primero Justicia*) bojkotovalo volby konající se dne 4. 12. 2005. (The Economist 1. 12. 2005: Technical hitch, political stand-off) Politické strany tvrdily, že volební rada stranila provládním kandidátům a že použití identifikačního hlasovacího zařízení na otisky prstů by porušilo tajnost hlasování. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Venezuely v roce 2005) Dále při obvyklé kontrole elektronického hlasovacího zařízení opoziční technik objevil složku, která umožňovala hlasovacímu zařízení ukládat pořadí odevzdaných hlasů ve volbách. (The Economist 1. 12. 2005: Technical hitch, political stand-off) I když volební rada rozhodla o odstranění hlasovacího zařízení, tak i přesto opoziční strany odstoupily z voleb dne 29. 11. 2005, tedy pár dní před volbami. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Venezuely v roce 2005) Opozice neměla zájem o konání voleb vedené tehdejší zastoupení volební rady a vyzvala k odložení voleb. (The Economist 1. 12. 2005: Technical hitch, political stand-off)

V lednu roku 2006 Chávez vytvořil s dalšími čtyřmi menšími parlamentními stranami koalici s názvem Sjednocená socialistická strana (*Partido Socialista Unido de Venezuela*, PSUV) volně vytvořenou podle vzoru komunistické strany Kuby. Sociálně-demokratická strana PODEMOS a dvě další menší parlamentní strany se odmítly přidat do parlamentní koalice. (The Economist 6. 12. 2007: The wind goes out of the revolution)

Z výše uvedeného vyplývá, že *opozice nebyla kritická*, protože se parlamentních voleb v prosinci 2005 neúčastnila skoro polovina opozičních stran a mezi nimi i nejsilnější opoziční strany AD a COPEI. *Opozice dále nebyla věrohodná*, protože odstoupila z účasti ve volbách konajících se v prosinci roku 2005, i když se předtím snažila několik let zbavit prezidentské funkce Cháveze ve volbách, státním převratem (pučem) v dubnu 2002, generálními stávkami a odvolacím referendem v srpnu 2005.

Opoziční strany se sešly s pozorovateli voleb z OAS. Předseda delegace OAS přítomný ve Venezuele sdělil viceprezidentovi, že opozice odstoupí z voleb, pokud volební rada nestáhne z voleb identifikační hlasovací zařízení na otisky prstů. Nakonec bylo zařízení odstraněno z volebního procesu. (The Economist 1. 12. 2005: Technical hitch, political stand-off) Z uvedeného vyplývá závěr, že na základě zásahu OAS volební rada odstranila kontroverzní hlasovací zařízení z voleb.

Parlamentní volby v prosinci 2005 vyhrálo Chávezovo Hnutí páté republiky s 161 křesly z celkových 167 křesel. Tím došlo k ještě většímu posílení moci Cháveze oproti parlamentním volbám v prosinci 2000. Zbýlých 6 křesel si rozdělily spřátelené strany s Chávezem. Voleb se účastnilo pouze 24 % voličů. (Databáze volebních výsledků Election

Guide, referendum Venezuely v srpnu 2004) Podle mezinárodních pozorovatelů byly volby zákonné, bez přítomnosti podvodu. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Venezuely v roce 2005) Z volebních výsledků je možné učinit závěr, že Chávezovi stoupenci ovládli celý parlament a měli volnost při jmenování kandidátů do kontrolních institucí jako např. soudce a ombudsmana. Parlament mohl také dvoutřetinovou (2/3) většinou schválit návrh ústavní reformy (čl. 343 Ústavy 1999), odvolávat soudce Nejvyššího soudu (čl. 265 Ústavy 1999), jmenovat generálního státního zástupce (čl. 284 Ústavy 1999), jmenovat členy volební rady (čl. 296 Ústavy 1999), odvolávat členy volební rady po předchozím vyjádření Nejvyššího soudu (čl. 296 Ústavy 1999) a svolat Ústavodárné národní shromáždění (čl. 348 Ústavy 1999). V parlamentu měli stoupenci Cháveze úplnou volnost a opozice v parlamentu neměla možnost kontrolovat legislativní proces nebo přehlasovat veto prezidenta. Parlament bez zastoupení opozice neměl povinnost vykonávat kontrolu vůči moci výkonné.

h) Situace před prezidentskými volbami v prosinci 2006

Proti reprezentantům hlavní opoziční nátlakové skupiny Súmate bylo vedeno soudní řízení kvůli přijetí peněz od parlamentu USA. Podle chávistických poslanců si Súmate přisvojilo funkci volební rady tím, že organizovalo primární volby opozice. (The Economist 20. 7. 2006: Damned whatever they do) Z těchto informací vyplývá, že opozice byla omezována v kritice vlády a v aktivní činnosti proti vládě.

Většina opozičních kandidátů byla politicky slabá. Nejvýznamnějšími byli: guvernér státu Zulia Manuel Rosales, vůdce středo-pravicové strany *Primero Justicia* Julio Borges a bývalý guerrillový vůdce z 60. let 20. století Teodoro Petkoff. V předvolebním průzkumu Rosales dosáhl 7 % podpory mezi občany, Borges 5 % a Petkoff 4 %. Všichni tři souhlasili, že jediná naděje opozice bylo spojit se za jednoho kandidáta. Naopak se ale neshodly na způsobu, jak by opoziční vůdce měl být vybrán. Dne 13. 8. 2006 se konaly primární volby organizované Súmatem. Petkov se neúčastnil primárních voleb, protože byl proti rigidním podmínkám Súmate, které počítali s možností odstoupit z voleb za určitých podmínek. Někteří stoupenci opozice se stavěli proti roli Súmate, kterou podle nich měly vykonávat politické strany. (The Economist 20. 7. 2006: Damned whatever they do)

Jediný kandidát Rosales reprezentující opozici pro prezidentské volby v prosinci 2006 kandidoval za svou středo-levicovou stranu Nová doba (*Un Nuevo Tiempo*) založenou v roce 2000. Rosales začal svou politickou kariéru ve straně AD, nicméně od 90. let 20. století ze

strany AD odešel. Vláda vnímala Rosalese jako typický produkt zdiskreditovaného politického systému, který předcházel zvolení Cháveze v roce 1998. (The Economist 17. 8. 2006: The opposition finds a leader) Rosales ve volbách na místní úrovni nikdy neprohrál volby. Jako politik na místní úrovni se svou vlastní mocenskou základnou byl svobodnější při jednáních ovlivněných vůdci médií. (The Economist 9. 11. 2006: The Man from Maracaibo) Rosales v prezidentské kampani uváděl, že místo antiimperialistického boje v zahraničí bylo potřeba věnovat pozornost vzrůstající kriminalitě, nedostatku bydlení a přetrvávající nezaměstnanosti. Také by Rosales rozdělil 20 % ropných příjmů nejhudším obyvatelům Venezuely. Rosales kritizoval, že Chávez posílal finanční zdroje Venezuely do jiných zemí.

Guvernér Rosales představoval pro prezidentské volby v prosinci 2006 *silnou opozici proti Chávezovi – kritickou, věrohodnou a jasnou*. Opozice se nakonec postavila za jediného kandidáta Rosalese. Kritizoval politiku Cháveze a byl představitelem nové levicové elity, kdy Rosales používal levicovou populistickou rétoriku, všiml si, na co slyší voliči. I když byl Rosales členem tradiční strany AD, tak ho nelze spojovat s touto stranou, protože z ní odešel na počátku 90. let 20. století.

Parlament zvolil nové pětičlenné vedení volební rady, ve kterém získali většinové zastoupení (čtyři členové) stoupenci Cháveze. (The Economist 20. 7. 2006: Damned whatever they do) Z těchto informací vyplývá, že volební rada s novým vedením nebyla nezávislá.

V dubnu 2006 vláda Cháveze převzala kontrolu nad *dvěma menšími ropnými poli* řízenými zahraničními provozovateli (Eni a Total). (The Economist 5. 4. 2006: Farewell to the apertura petrolera) Z toho lze vyvodit, že Chávez mohl po znárodnění používat více finančních zdrojů. Zvyšoval moc státu, a tím i svou moc.

SITUACE ZA ÚČINNOSTI ÚSTAVY Z ROKU 1999

DRUHÉ FUNKČNÍ OBDOBÍ PREZIDENTA CHÁVEZE: ZVOLEN DNE 30. 7. 2000; v úřadě od 10. 1. 2001 do ledna 2007

<p>OPOZICE</p>	<p>30. 7. 2000 prezidentské a parlamentní volby</p>	<p>KONTROLNÍ INSTITUCE</p>	<p>POSILOVÁNÍ PRAVOMOCÍ PREZIDENTA A EKONOMICKÝ STAV ZEMĚ</p>	<p>MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE, MEZINÁRODNÍ VZTAHY</p>
<p>1) kritická – ANO (parlamentní opozice v průběhu schvalování druhého zmocňovacího zákona odmítla udělit Chávezovi nové právo moci) (Chávez kritizovala také nepolitická opozice: podnikatelé (Fedecamaras) a odbory) 2) věrohodná – NE (opozice ebyšší političtí vůdci; opozice byla nestabilní koalici s dílčími zájmy a bez společného programu)</p>	<p>situace po prezidentských a parlamentních volbách v roce 2000</p>	<p>Přijetím druhého zmocňovacího zákona byl znovu obcházen parlament ze strany Cháveza a jeho vlády, a tím <i>byla oslabována legislativní pravomoc parlamentu</i> (např. znemožněním vetování zákonů a zabraňením připomínkování zákonů v legislativním procesu). Chávez uzakonil 49 ekonomických návrhů zákonů, a to bez konzultace s Parlamentem</p>	<p>Státní ropná společnost PDVSA ztratila svou obchodní autonomii, protože Chávez dosadil do vedení PDVSA spřízněné osoby a angažoval se v přijímání rozhodování v ropné společnosti. Chávez zasahoval do autonomie PDVSA, protože chtěl mít nad ropnou společností kontrolu. Jak pro Cháveza, tak pro předcházející vlády byly příjmy získané z ropy důležité při prosazování jejich politiky.</p>	<p>Chávez se pokoušel získávat mezinárodní spojení v Latinské Americe, když uzavřel dohody ohledně levného prodeje ropy s Kubou. Chávez také podepsal dohodu o dodávkách levné ropy se středoevropskými zeměmi v roce 2005 (Petrocaribe).</p>
<p>Vznikla nová nepolitická a neparlamentní opozice vymezující se proti Chávezovi – odborová organizace CTY a podnikatelé sdružení v podnikatelské instituci Fedecamaras. Později CTY a Fedecamaras začaly vystupovat společně proti policii Cháveza. Došlo tím k posílení opozice mimo Parlament.</p>	<p>situace před státním převratem (puč) v dubnu 2002</p>	<p>Dva (2) členové volební rady odstoupili ze své funkce, jako protest proti konání celostátního referenda reformující odbory vyhlášeného Chávezem. Tím byla ohrožena nezávislost této státní kontrolní instituce.</p>	<p>Chávezovi se nepodařilo získat kontrolu nad hlavní odborovou organizací CTY, protože do jejího vedení nebyl zvolen předseda, který by byl loajální Chávezovi. Odborová organizace CTY se ukázala být nezávislým orgánem, neméně nepatřila do řad nezávislých státních kontrolních orgánů.</p>	<p>Chávez poprvé šel zahraniční opozici při realizování své politiky. Zahrnutí instituce jako Mezinárodní organizace práce a odborové hnutí z USA se vyjádřily proti referendu reformující odbory konaného v prosinci roku 2000. Podle odborového hnutí z USA, by hnutí usilovalo o obchodní sankce, pokud by byla porušena pracovní práva ve Venezuele.</p>
<p>1) kritická – ANO (nepolitická opozice odbory a podnikatelé svolali generální stávkou po dobu neurčitou), (někteří členové armády vyjádřili nespokojenost s vládou Cháveza), (řízónová opoziční koalice zahrnující podnikatele, odbory, katolickou církev, médiá, vojenské generály a střešní řádu provedla státní převrat za vlády Cháveza)</p>	<p>situace před státním převratem (pučem) v dubnu 2002</p>	<p>Podporovatelé Cháveza udělili Chávezovi více pravomoci přijetím druhého zmocňovacího zákona v roce 2000. Chávez radikalizoval svou politiku (např. ropný zákon a omezení soukromého vlastnictví). Chávez tak byl pro státní zásahy do ekonomiky, pro levicovou ideologii a pro existenci silného a velkého státu. Vzdalovala se liberalsmu.</p>	<p>Ekonomika Venezuely byla ve špatném stavu (vysoká nezaměstnanost, chudoba a vysoká kriminalita).</p>	<p></p>
<p>Vznikla nová nepolitická a neparlamentní opozice – některé členové armády. Vznikla nová nepolitická a neparlamentní opozice, která stála v čele státního převratu (puče) – média.</p>	<p>situace před státním převratem (puč) v dubnu 2002</p>	<p></p>	<p></p>	<p></p>

1) **Kritická – ANO**
 (opozice byla kritická a byla pro sezzení Cháveze různými způsoby – odvolacím referendem, generální stávkou nebo impeachmentem)

2) **věrohodná – NE**

(neúspěšný pokus o státní převrat (puč) *snížil věrohodnost široké opozice*; opozice státním převratem (pučem) ukázala větší nedocení demokratické než Chávez; po neúspěšném státním převratu armáda dosadila znovu k moci Cháveze a to také oslabilo opozici; neúspěšný státní převrat (puč) byl špatně zorganizovaný a Carmon nebyl politicky známou osobou, ale byl manažerem v petrochemické firmě)
 (opozice se pouze shodla na zájmu odstranit Cháveze z jeho funkce)

3) **jasná – NE**

(Carmon chtěl odstranit systém zavedený Chávezem – tak by se Venezuela navrátila k situaci existující před Chávezem; Carmon spolupracoval s podnikateli, proti kterým se ale Chávez vymezoval; kroky Carmona nenaznačovaly, že by byl pro politickou změnu, kterou vyžadovala většina obyvatel Venezuely - právě kvůli změně zvolili voliči Cháveze do prezidentského úřadu)

Po neúspěšném státním převratu **armáda dosadila znovu k moci Cháveze a to oslabilo opozici**

situace po státním převratu (puč) v dubnu 2002

Media, která naplánovala státní převrat (puč), se ukázala **nebyť nezávislou nestátní kontrolní institucí**.

Nevyšší soud se svým rozhodnutím ukázal být nezávislým na vůli Cháveze. Zároveň Chávez a jeho stoupenčí zasnhovali do nezávislosti Nevyššího soudu jako státního kontrolního orgánu. Chávez před posledním soudním rozhodnutím varoval Nevyšší soud, že lid a armáda nebudou tolerovat zproštění viny rebelujících vojáků. Poradci Cháveze navrhli, že rozhodnutí soudu by mohla být zrušena referendem nebo by Nevyšší soud mohl být zrušen svoláním nového ustavovadního shromáždění.

V září roku 2002 **vydala vláda dekret zakazující demonstrace** v osmi (8) velkých „bezpečnostních zónách“ v hlavním městě Caracasu bez povolení ministra obrany. Ale demonstrace, stávkový nebo protesty občanů jsou jedním z mechanismů kontroly vlády. Venezuelská vláda vydáním dekretu proto omezila kontrolní pravomoc občanů svobodně protestovat a svobodně se vyjadřovat v případě nespokojenosti s vládou v zemi.

situace před generální stávkou vzniklou v prosinci 2002

Bla omezena činnost volební rady tím, že nebyli veas jmenování noví členové volební rady (v roce 2002 uplynulo funkční období členům volební rady), a také **byla zpochybněna legitimita volební rady**, když vláda vyhržovala volební radě pro přípravu schválení odvolacího referenda. Ustavní proces výběru a odvolávání členů volební rady zajišťovali nezávislost této instituce: podle čl. 296 Ústavy 1999 jsou členové volební rady jmenováni parlamentem dvou třetinovou (2/3) většinou svých členů po předchozím výběru občanskou společnost, právnickou a politologickou fakultou a občanskou mocí; odvolat členy volební rady bylo možné parlamentem s předchozím vyjádřením Nevyššího soudu. **V praxi se ale ukázalo, že bylo zasahováno do nezávislosti volební rady jako státní**

OAS neměla vliv na navrácení Cháveze zpět k moci a nepomohla znovunastolití demokratické ve Venezuele. OAS vyvátěla mezinárodní tlak na zachování demokracie ve Venezuele, nicméně Cháveze zpátky k moci vrátilo nedemokratické jednání opozice ve Venezuele (opozice totiž rozpusitla parlament a Nevyšší soud), na které posléze zareagovala armáda, která dopomohla Chávezovi zpět k moci.

Chávez zatím nepřeměnil Venezuelu na druhou Kubu – respektoval totiž demokracii.

Generální tajemník OAS Cesar Gaviria několikrát navštívil Venezuelu a poté se mu podařilo navázat dialog mezi vládou a opozičním uskupením **Demokratická jednotata** v listopadu roku 2002.

Vztahy mezi USA a Venezuelou se mírně zlepšily. Venezuela slibila, že bude společným dodavatelem ropy.

Chávez se pokusil získat moc nad městskou policií hlavněho města Caracasu dne 16. 11. 2002, když se snažil za pomoci armády dosadit nového vůdce městské policie, a to proti vůli většiny členů policie. Chávez tím chtěl získat více moci. V červnu 2002 dosadil Chávez loajální vojáky do klíčových velení. Tímto krokem Chávez posílil svou moc, protože měl zájem mít na své straně armádu.

2) **věrohodná – NE**
 (opozice se nepojila a neměla společného vůdce, čímž by vyšla pravděpodobnost zvolení opozičního vůdce; když byla opozice stále rozdělena, tak nemohla porazit Cháveze v dalších prezidentských volbách)

Chávez chtěl oslabit opozici, která protestovala v hlavním městě Caracasu, když se Chávez pokusil získat moc nad městskou policií hlavněho města Caracasu dne

<p>16. 11. 2002, protože městská policie chránila odpuřce Chávez (protivník Cháveze Alfredo Peña byl starostou hlavního města Caracasu). Pokud by Chávez získal moc nad městskou policií, tak by opozici v Caracasu neměl kdo chránit, protože již armáda byla loajální Chávezovi.</p>		<p>kontrolní instituce.</p>	
<p>1) kritická – ANO (široká opozice nepřestávala být kritická vůči vládě Cháveze; opozice rostla a protesty se staly násilnými v průběhu čtvrté generální sádky; Chávez nanahoval politická jednání a nemel se pro rychle vyřešení situace, (opozice posíláním dopisů pro konání nezávislého odvolacího referenda aktivně vysupovala proti politice Cháveze)</p>	<p>generální sádkva trvající od prosince 2002 do února 2003</p>	<p>Media byla napadena v prosinci roku 2002, když davy občanů vtrhly do televizních stanic a hrozily jejich zámstnaním. Tim došlo k zasahování do nezávislosti médií ze strany Cháveze, a k namášení kontrolních pravomocí médií vůči vládě Cháveze. Chávez nařídil armádě v období generální sádkvy v prosinci roku 2002, aby igorovala soudní rozhodnutí, která by byla v rozporu s jeho nařízenými dekrety. Rozhodnutí Cháveze lze interpretovat jako zásah do nezávislosti soudců, kteří vykonávali kontrolní pravomoci vůči politice Cháveze.</p>	<p>Chavez měl podporu armády v generální sádkve trvající od prosince roku 2002 do února roku 2003. Tato skutečnost znamenala pro Cháveze posílení jeho politické pozice a moci vůči opozici. Ze strany USA a ostatních mezinárodních subjektů nebyl vyvíjen přímý a silný nátlak na Venezuelu pro rychle řešení jejich politických problémů pravděpodobně kvůli dodávkám venezuelské ropy. Mezinárodní subjekty byly vůči Venezuele umírněné, když zůstávaly neutrální stanovisko vyžadující volební řešení situace. Pod mezinárodním nátlakem Chávez alespoň pokračoval v rozhovorech s opozicí.</p>
<p>2) věrohodná – NE (Chávez byl dvakrát zvolen prezidentem, politické uskupení loajální Chávezovi Vlasenecky pol získalo velkou většinu v Ústavodárném národním shromáždění, Chávez se vrátil do prezidentského úřadu po státní převrat v dubnu roku 2002 a byl posílen výkonu nad opozicí v generální sádkve trvající od prosince roku 2002 do začátku února roku 2003; tyto výjimečné úspěchy Cháveze oslabily důvěryhodnost stále širší opozice a zároveň posílily moc Cháveze, protože opozice neprosadila své požadavky)</p>	<p>situace v průběhu generální sádkvy vzniklé v prosinci 2002 a po generální sádkve</p>	<p>Nevyšší soud rozhodl dne 19. 12. 2002, aby Chávez vrátil kontrolu nad policií hlavního města Caracasu do rukou opozičního starosty Caracasu. Nevyšší soud ukázal být nezávislým na vládě Cháveze, když rozhodl ve prospěch (inparlamentní) opozice. Pokud by byl Nevyšší soud ovlivněn příkazy z vlády Cháveze, tak by soud rozhodl proti opozici. Nevyšší soud dne 19. 12. 2002 dočasně rozhodl ve prospěch Cháveze, když nařídil vedoucím pracovníkům státní ropné společnosti PDVSA, aby se vrátili do práce a zameřili dodávky ropy. Nevyšší soud v průběhu konfliktu mezi opozicí a Chávezem rozhodoval ve prospěch obou stran, a proto se nejvíce, že by přel pouze jedné straně sporu. Proto byl Nevyšší soud nezávislou státní kontrolní institucí.</p>	<p>Petrávající ekonomické problémy se v generální sádkve zhoršovaly. Chavez hledal spojene na mezinárodním poli (hlavně mu šlo o silného spojence také s levicovou vládou – Brazílii), nicméně Chávez nebyl úspěšný</p>
<p>3) jasná – NE (opozice stále neměla jasný program kromě toho, že byla proti politice Cháveze (<i>Anti-Chavezismo</i>); média byla často slyšata více než politickou opozicí; politická opozice měla většinu svých aktivit věnovat organizování kampaně týkající se odvolacího referenda)</p>		<p>Volební rada se ukázala být nezávislou státní kontrolní institucí, protože po posílání všech potřebných hlásí opozici dlela uskutečnit nezávislé odvolací referendum o Chávezovi. Chávezem zamyšlené rozšíření počtu členů Nevyššího soudu zasahovalo do nezávislosti této státní kontrolní instituce.</p>	
<p>Opozice v této generální sádkve byla širší než v generální sádkve konané v dubnu roku 2002: vedle podnikatelů, odborů, médií a církve také noví aktéři jako například námořní důstojníci, výběrčí daní a někteří soudci Nevyššího soudu. Do opozičního tábora také přesei poslance Alejandro Arnasa, který byl předtím podporovatelem Cháveze.</p>			
<p>Protože média byla na straně (nepolitické a nepartijní) opozice, tak jednáním Cháveze došlo k omezení opozice, když média byla napadena v prosinci roku 2002.</p>			

<p>1) kritická – ANO (opozice prosadila konání referenda o prezidentském mandátu Chávezě), (parlamentní opozice kritizovala vládní návrh zákona, který měl zvýšit počet Nejvyššího soudu, a konala úspěšnou obstrukci v parlamentu)</p>	<p>Od roku 2002 nebyli jmenováni členové volební rady a volební rada nemohla vykonávat své pravomoci, proto trvalo zasahování do nezávislosti této státní kontrolní instituce.</p> <p>Přítomnost policie ve volební radě kvůli vznesenému obvinění z falšování podpisů pro účely svolání odvolacího referenda je možné chápat jako zásah do nezávislosti volební rady.</p> <p> Média nebyla nezávislá, protože některá média byla na straně opozičního tábora. Chávezova vláda s parlamentem zasahovala do nezávislosti médií, když prosazovaly politické kroky namířené proti médiím a vláda vyhrožovala médiím, že jim odebere vysílací licenci. Ve Venezuele neexistovala cenzura, ale na druhou stranu docházelo k fyzickým útokům na opoziční média ze strany lidu, proti kterým vláda nezasáhla.</p>
<p>2) věrohodná – NE (opozice neměla dostatečnou občanskou podporu, opozice byla rozdělena a neměla jednoho vůdce, kterého by voliči mohli zvolit namísto Chávezě v případě, že by Chávez prohrál v odvolacím referendu)</p>	<p>První soud pro administrativní spory se ukázal být nezávislý ve svém rozhodování, protože se jeho rozhodování přičilo Chávezově prosazované politice. Na to Chávezova vláda první soud pro administrativní spory zrušila, a tím zasáhla do nezávislosti této státní kontrolní instituce.</p> <p>Došlo k zásahu do nezávislosti Nejvyššího soudu ohlavením skrytých mikrofonů v říjnu roku 2003. Také vláda omezila nezávislost Nejvyššího soudu naryčením počtů členů Nejvyššího soudu a stanovením nižšího počtu parlamentních hlasů ke zvolení nahraděných soudců.</p> <p>Centrální banka ve Venezuele se ukázala být nezávislou státní kontrolní institucí, když se Chávez pokoušel zasahovat do její nezávislosti (na Kubě Castrova vláda hned na počátku vlády ovládla Centrální banku, a tak měla pod kontrolou státní finance).</p>
<p>3) jasná – NE (opozice přeháněla, když uváděla, že Venezuela je téměř jako Kuba; a venezuelská opozice nevěděla, jak přesvědčit voliče, aby volili pro odvolání Chávezě v referendu)</p>	<p>Volební rada se ukázala být nezávislou státní kontrolní institucí při stanovení termínu konání odvolacího referenda říkající se mandátů Chávezě. Kdyby volební rada rozhodla o konání referenda po dni 19. 8. 2004, tak v případě vystoupení se občanů pro odvolání Chávezě by se ujali vlády jeho viceprezident, a Chávezismus by v zemi pokračoval až do řádných prezidentských voleb v roce 2006. Protože ale volební rada odvolací referendum vyhlásila na den 15. 8. 2004, tak v případě prohry Chávezě v odvolacím referendu by se konaly předběžné prezidentské volby.</p>
<p>Poslanec Tarcson Joaquín Chávezovi zveřejněním seznamu signatářů žádosti o konání odvolacího referenda zasahoval a omezoval opozici.</p> <p>Přítomnost policie ve volební radě kvůli vznesenému obvinění z falšování podpisů pro účely svolání odvolacího referenda je možné chápat jako omezování aktivní opozice, která podpisy sbírala.</p> <p>Omezení počtu techniků omezilo parlamentní opozici v kritice Chávezovi politiky ze strany procházavcovi většiny v parlamentu.</p>	<p>Z jednání mezi vládou a opozicí, která byla zprostředkovávaná OAS, vzešla v dubnu roku 2003 předběžná dohoda o konání odvolacího referenda, jehož konání bylo stanoveno na půlku prezidentského mandátu Chávezě, tj. na srpen roku 2003. Dne 29. 5. 2003 vláda a opozice uzavřeli dohodu, která otevřela cestu k uskutečnění závazného odvolacího referenda. OAS byla úspěšná ve svých snábkách a vyřešení situace ve Venezuele, neméně jednání vedená OAS se týkala pouze předběžných prezidentských voleb a ne týkala se státních kontrolních institucí.</p>
<p>2) věrohodná – NE (opozice nebyla věrohodná ani před volbami na místní úrovni, protože se v jednolitých sítích Venezuely nespojíla za jediného kandidáta, aby zveřejnila své šance porazit procházecoví kandidáty)</p> <p>Obžalobami o spiknutí proti čtyřem vedoucím členům</p>	<p>15. 8. 2004 odvolací referendum</p> <p>Zakon umožňující uložit pokutu nebo odebrat vysílací licenci médiím, soudní sbírání novinářů, zvýšení trestů za pomluku a za „zpusobení paniky“, to vše byla opatření, kterými bylo zasahováno do nezávislosti médií a do svobody slova a tisku.</p> <p>Chávez se radikalizoval, když prohlásil, že začíná vyvířet vlasní socialistický model ve Venezuele.</p> <p>V prosinci roku 2004 zvaná regionální organizace ALBA uzavřením dohody mezi Kolumbií a Venezuelou Spoluhráče Venezuely a Kuby byla založena na výměně topy a derivátů s velkými slevami z Venezuely a Kuba za to poskytovala Venezuele své služby a další prostředky. Mezinárodní síla organizace ALBA byla odvíšlá od cen ropy. ALBA byla součástí</p>

<p>volební nátlakové skupiny Summit organizující odvolací referendum došlo k omezení kritiky opozice a jejich aktivit vůči vládě</p> <p>Návrhy zákonů v legislativním procesu byla omezoována neparlamentní opozice např. při občanských protestech na ulici proti politice Cháveze.</p>		<p>politiky Cháveze a politiky rozdělování ropny mezi členské sídly organizace ALBA.</p> <p>Meziamerická komise pro lidská práva a mezinárodní subjekty dohlížející na svobodu tisku kritizovaly zákon ošahující právo udělit pokuty a odebrat vysílací licenci médiím.</p>
<p>1) Kritická – NE (parlamentních voleb se v prosinci roku 2005 neúčastnila skoro polovina opozičních stran a mezi nimi i nejsilnější opoziční strany AD a COPEI)</p> <p>2) věrohodná – NE (opozice odstoupila z účasti ve volbách konajících se v prosinci roku 2005, i když se předtím snažila několik let zbavit prezidentské funkce Cháveze ve volbách, sádním převratem (pučem) v dubnu 2002, generálními stávkami a odvoláním referendem v srpnu 2005)</p>	<p>situace před volbami do parlamentu v prosinci 2005</p> <p>situace před volbami do parlamentu v prosinci 2005</p>	<p>Na základě zásahu OAS volební rada odstranila kontroverzní hlasovací zařízení z voleb.</p>
4. 12. 2005 parlamentní volby		
<p>1) kritická – ANO (Rosales kritizoval politiku Cháveze, např. že Chávez poslal finanční zdroje Venezuely do jiných zemí)</p> <p>2) věrohodná – ANO (opozice se postavila za jednotné opozičního prezidentského kandidáta Rosalese)</p> <p>3) jaaná – ANO (opoziční kandidát pro prezidentské volby Rosales byl představitелеm nové levicevé elity, kdy používal levitovou populistickou rétoriku – všichni si, na co slyší voliči: 1 když byl Rosales členem tradiční strany AD, tak ho neče spojovat s touo stranou, protože zni oděšel na počátku 90. let 20. století)</p>	<p>situace po volbách do parlamentu v prosinci 2005</p> <p>Chavezovi stoupenci ovládli celý parlament a měli volnost při jmenování kandidátů do kontrolních institucí jako např. soudce a ombudsmana. Parlament mohli také dvou třetinovou (2/3) většinou schválit návrh ústavní reformy (čl. 343 Ústavy 1999), odvolávat soudce Nejvyššího soudu (čl. 265 Ústavy 1999), jmenovat generálního státního zástupce (čl. 284 Ústavy 1999), jmenovat členy volební rady (čl. 296 Ústavy 1999), odvolávat členy volební rady po předchozím vyjádření Nejvyššího soudu (čl. 296 Ústavy 1999) a svolat Ústavodárné národní shromáždění (čl. 348 Ústavy 1999). V parlamentu měli stoupenci Cháveze úplnou volnost a opozice v parlamentu neměla možnost kontrolovat legislativní proces nebo přehlasovat veto prezidenta. Parlament bez zastoupení opozice neměl povinnost vykonávat kontrolu větší moci vykonané.</p>	
<p>1) kritická – ANO (Rosales kritizoval politiku Cháveze, např. že Chávez poslal finanční zdroje Venezuely do jiných zemí)</p> <p>2) věrohodná – ANO (opozice se postavila za jednotné opozičního prezidentského kandidáta Rosalese)</p> <p>3) jaaná – ANO (opoziční kandidát pro prezidentské volby Rosales byl představitелеm nové levicevé elity, kdy používal levitovou populistickou rétoriku – všichni si, na co slyší voliči: 1 když byl Rosales členem tradiční strany AD, tak ho neče spojovat s touo stranou, protože zni oděšel na počátku 90. let 20. století)</p>	<p>situace před prezidentskými volbami v prosinci 2006</p> <p>Parlament zvolil nové pětičlenné vedení volební rady s většinovým zastoupením čtyř stoupenců Cháveze: Volební rada s novým vedením nebyla nezávislá.</p>	<p>V dubnu roku 2006 vláda Cháveze převzala kontrolu nad dvěma menšími ropnými poli. Chávez mohl po znatroděni používat více finančních zdrojů. Zvyšoval moc státu, a tím i svou moc.</p>
<p>Proti reprezentantům hlavní opoziční nátlakové skupiny Summit bylo vedeno soudní řízení kvůli přijetí peněz od</p>		

parlamentu USA. Podle chávistických poslanců si Sumate přisvojilo funkci volební rady tím, že organizovalo primární volby opozice. **Opozice byla omezená v kritice vlády a v aktivní činnosti proti vládě.**

3. 12. 2006
prezidentské volby

3. Třetí funkční období Cháveze

a) Situace po prezidentských volbách v prosinci 2006 a situace v parlamentu

V prosinci 2006 vyhrál v prezidentských volbách Chávez s 62 % hlasů kandidující za stranu MVR na nové pětileté funkční období. Druhý nejsilnější kandidát Rosales získal 36 % hlasů za stranu Nová doba. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Venezuely v roce 2006) Chávez po vítězství v prezidentských volbách v prosinci 2006 zradikalizoval svou rétoriku a počátkem roku 2007 vyhlásil prosazení režimu s názvem *socialismu 21.století*. Plán Cháveze *Pět motorů Bolívarské revoluce* vedoucí k socialismu 21.století (*Los Cinco Motores de la Revolución Bolivariana*) byl určen na přeměnu politické, sociální, ekonomické, vzdělávací a uzemní struktury Venezuely skrz zmocňovací zákon, reformu socialistické ústavy, občanské vzdělávání, nové rozdělení moci a skrz komunální moc. (Dokument *Pět motorů Bolívarské revoluce* z roku 2007)

V květnu vznikla nová opozice tvořená studenty, která protestovala a pochodovala proti Chávezovu odmítnutí prodloužit vysílací licenci opozičnímu televiznímu kanálu RCTV z důvodu, že televizní kanál podpořil státní převrat v dubnu 2002 proti namířený proti Chávezovi. Rozhodnutí se jim nepodařilo zvrátit, ale pomohli upozornit na otázku svobody slova na mezinárodní úrovni. (*The Economist* 15. 11. 2007: *Challenging Chávez-for-life*) Pro účely diplomové práce lze říci, že opozice protestující proti Chávezovi byla tvořená studenty a byla mimoparlamentní nepolitická opozice. Politická opozice neměla zastoupení v parlamentu, protože byl zcela ovládnán prochávezovými poslanci.

Nezávislý televizní kanál RCTV, jeden televizní kanál ze dvou, který otevřeně kladl odpor Chávezovi, byl uzavřen, protože mu *nebyla obnovena vysílací licence v přezkumném řízení v květnu 2007*, takže licence kanálu vypršela dne 27. 5. 2007. (*The Economist* 29. 5. 2007: *Chávez changes channels*) Předseda kanálu RCTV Marcel Granier kritizoval Cháveze a v minulosti se pokoušel ucházet o opozičního kandidáta. (*The Economist* 10. 1. 2007: *The second coming*) Chávez *nepřímo pohrozil, že uzavře zbývající opoziční televizi Globovisión*. (*The Economist* 31. 5. 2007: *An opposition gagged*) Zbývající vysílací kanály patřily vládě nebo spřáteleným podnikatelům. Chávez *sloučil radu pro rozhlasové a televizní vysílání s ministerstvem komunikací*. (*The Economist* 31. 5. 2007: *Freedom of the press in Venezuela*) Na základě uvedených informací lze říci, že Chávez zasahoval do nezávislosti médií a také omezoval kontrolu médií ve vztahu k vládě. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání měla být nezávislá. Jejím sloučením s ministerstvem komunikací její nezávislost byla zrušena.

Chávez uvedl, že telekomunikační společnosti, jako např. CANTV privatizovaná v roce 1991, a elektrické společnosti (Electricidad de Caracas a CMS Energy) byly strategické oblasti, které by měly být ve vlastnictví státu po zaplacení finančního odškodnění společností. *Šlo za vlády Cháveze o první otevřené vyjádření zájmu znárodňovat.* (The Economist 11. 1. 2007: With Marx, Lenin and Jesus Christ) V únoru 2007 se Chávez zaměřil na ropný průmysl. (The Economist 7. 8. 2008: The autocrat of Caracas) Byly vnuceny nové smlouvy zahraničním soukromým ropným společnostem, ve kterých stát získal většinový podíl. (The Economist 9. 4. 2008: Hugo Chávez's latest assault) Lze říci, že znárodňováním od roku 2007 Chávez zvyšoval moc státu a tím i svou moc.

Cena ropy začala rychle stoupat. (The Economist 6. 12. 2007: The wind goes out of the revolution)

Generální tajemník OAS kritizoval Chávezův krok k uzavření televizní stanice RCTV, který se jevil jako forma cenzury a varování pro ostatní. Chávez odpověděl generálnímu tajemníkovi OAS urážkami a vyzval ho k odstoupení z jeho funkce. (The Economist 10. 1. 2007: The second coming) Na základě uvedeného vyplývá, že mezinárodní organizace OAS kritikou vytvářela nepřímý nátlak na politické kroky Cháveze, ale nekonala konkrétní opatření pro navrácení nezávislosti médií.

Chávez měl za své vlády díky síle ropy na své straně 22 hlasů z celkových 34 hlasů OAS. (El País 7. 11. 2013: Hay cierta connivencia internacional ante la violación de derechos en Bolivia) Proto lze říci, že pravděpodobně kvůli vlivu ropy nebyla OAS a meziamerický systém ochrany lidských práv efektivní při vymáhání ochrany demokracie a lidských práv ve Venezuele.

b) Situace před referendem o reformě Ústavy 1999 konaném v prosinci 2007

Myšlenka reformovat Ústavu 1999 vznikla dne 12. 8. 2006, když se Chávez přihlásil ke kandidatuře v prezidentských volbách konaných v prosinci 2006. (Santos Villarreal 2009: 9) Chávez předložil svůj návrh ústavní reformy 2007 parlamentu dne 15. 8. 2007. Ústavní reforma 2007 také byla podrobena veřejnému připomínkování. Parlament rozšířil změnu ústavy o dalších 36 článků. Konečný návrh (parlament reformoval 69 článků z celkových 350 článků Ústavy 1999) schválil parlament dne 2. 11. 2007. (The Economist 1. 11. 2007: Making socialism official) Je vhodné připomenout, že reformování Ústavy 1999 tvořil jeden z pěti motorů vedoucích k socialismu 21. století.

Mnoho právníků a organizací pro lidská práva tvrdili, že obsah reformy porušoval základní svobody. Katolická církev reformu označila za morálně nepřijatelnou, zavedení socialistického státu by ukončilo pluralismus a politické svobody. (The Economist 1. 11. 2007: Making socialism official) *Opoziční studentské hnutí, vzniklé v květnu 2007* kvůli kritizování kroku Cháveze neprodloužit vysílací licenci CANTV, se ujalo vedení v kampani proti schválení ústavní reformy 2007 (The Economist 6. 12. 2007: The wind goes out of the revolution) Studentské hnutí uspořádalo několik velkých pochodů v hlavním městě Caracasu. Vůdci studentského hnutí uvedli, že chtěli naléhat na parlament, Nejvyšší soud a volební radu, aby odložili referendum z důvodu, že málo voličů bylo obeznámeno s rozsáhlými ústavními změnami. (The Economist 15. 11. 2007: Challenging Chávez-for-life) Lze uvést, že opoziční kritika ústavní reformy 2007 byla nejsilnější mimo parlament, protože v parlamentu neměla opozice své politické zastoupení.

V parlamentu kritizovalo ústavní reformu 2007 několik členů parlamentní strany PODEMOS, která nicméně jako celek stále zachovávala podporu vládě Cháveze. Kritizovala parlament z protlačení změn tím, že přidali dodatečná ustanovení i poté, co ústavní reforma ukončila své první a druhé čtení. (The Economist 1. 11. 2007: Making socialism official) Také proti ústavní reformě 2007 vystoupil generál Raúl Baduel, který na začátku roku 2007 odstoupil z funkce ministra obrany. Baduel při státním převratu v dubnu 2002 dopomohl Chávezovi vrátit ho do prezidentského úřadu. Strana PODEMOS a Baduel před konáním referenda o reformě Ústavy 1999 konající se v prosinci 2007 vyzvali k hlasování proti reformě. Podle nich ústavní reforma 2007 přenášela na prezidenta Cháveze více moci na úkor občanů a zároveň reforma byla protizákonná, protože jí mělo projednávat ústavodárné shromáždění místo parlamentu. Baduel uvedl, že pokud by byla reforma uskutečněna, v praxi by se to rovnalo "státnímu převratu". (The Economist 15. 11. 2007: Challenging Chávez-for-life)

Z uvedených informací je možné učinit závěr, že kritika ústavní reformy 2007 vycházející od spřízněné parlamentní strany s Chávezem PODEMOS a od bývalého ministra mohlo být silnější kritikou a mohlo způsobit více škody Chávezovi, než když šlo o kritiku ze strany opozice. Byla více slyšet kritika ze strany bývalých nebo tehdejších stoupenců Cháveze než kritika opozičních politiků stojících mimo parlament.

Nepolitická opozice v podobě studentského hnutí *byla kritická* proti reformě Ústavy 1999.

Místo pro opozici, které nebylo obsazeno politiky, nově obsadilo nepolitické uskupení, tedy nová elita studentů, kteří zasahovali do politiky. Nicméně nešlo o politickou stranu, s jasným programem a se silným vůdcem. Proto *opozici nebylo možné považovat za jasnou*.

Ústavní reforma 2007 ve svém obsahu měla změnit decentralizovaný, občanský, demokratický a pluralistický stát se smíšenou ekonomikou na nový model centralizovaného státu, se socialistickou demokracií, státní ekonomikou a kolektivním hospodářstvím. (Brewer-Carías 2017: 414-415) *Centrální banka měla ztratit svou autonomii* (vláda by mohla utrácet devizové rezervy země) a *pravomoc státních guvernérů a starostů měla být omezena* (přenesením moci k lidem vytvořením komunitních rad). (The Economist 11. 1. 2007: With Marx, Lenin and Jesus Christ) Z plánovaných změn vyplývalo, že reforma Ústavy 1999 měla oslabit kontrolu státních kontrolních institucí vůči moci výkonné.

Ústavní reforma 2007 měla mimo jiné oslabit majetková práva umožněním vyvlastňování ještě před soudním rozhodnutím a umožnila by neomezené znovuzvolení prezidenta s prodloužením prezidentova mandátu ze šesti na sedm let. (Brewer-Carías 2007: str. 54) Pro účely diplomové práce lze uvést, že mělo dojít k rozšíření moci státu a posílení moci Cháveze. Neomezení znovuzvolení prezidenta a prodloužení funkčního období lze chápat jako zájem Cháveze a jeho strany v parlamentu jako odstraňování kontrolních mechanismů, které měly bránit zneužívání moci prezidenta, protože obecně není přijatelné, aby prezident vládl několik volebních období za sebou.

Podle *některých právních názorů byla ústavní reforma 2007 přijatá parlamentem dne 2. 11. 2007 neústavní*, protože se měl aplikovat čl. 347 místo čl. 342 Ústavy 1999. Podle čl. 347 Ústavy 1999, v případě, že neexistoval zájem transformovat stát, vytvořit nové právní uspořádání a vytvořit novou ústavu, bylo třeba svolat Ústavodárné národní shromáždění. Čl. 342 Ústavy 1999 se měl aplikovat pouze na případy částečné ústavní reformy. (Brewer-Carías 2008: 23) Z uvedeného vyplývá, *Ústavní senát Nejvyššího soudu se nezachoval nezávisle*, protože se mohl zabývat ústavností nebo neústavností reformy Ústavy 1999.

c) Situace po referendu o ústavní reformě 2007

V celostátním referendu občané dne 2. 12. 2007 odmítli ústavní reformu 2007 v obou otázkách (první otázku odmítli s 50, 7 % hlasy a druhou otázku odmítli s 51 % hlasy). (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, referendum Venezuely v roce 2007) *Opozice byla znovu oživena novým a energickým studentským hnutím*, které nebylo spojeno s minulostí. (The Economist 6. 12. 2007: The beginning of the

end for Hugo Chávez) Z uvedených výsledků vyplývá, že Chávez byl těsně poražen - vyhráli kritici referenda.

Chávez porážku v referendu 2007 uznal a uvedl, že se pokusí znovu o ústavní změnu. (The Economist 6. 12. 2007: The beginning of the end for Hugo Chávez) Chávez trval na tom, že jeho plán ústavní reformy nebyl zmařen, jen prozatím odložen. Slíbil, že zavede některé části reformy jinými způsoby. (The Economist 6. 12. 2007: The wind goes out of the revolution)

Se stoupající cenou ropy byl spojen pokles chudoby z 43 % v roce 1999 na 27,5 % v roce 2007. (The Economist 6. 12. 2007: The wind goes out of the revolution) Nicméně inflace rostla a nedostávalo se některých základních potravin. (The Economist 10. 1. 2008: Chávez slows to a trot)

Kvůli vysokým cenám za potraviny a nedostatku některých základních potravin (např. fazole, rýže a maso) vláda začala znárodňovat soukromé potravinářské podniky (Lácteos Los Andes, Cealco) v březnu 2008 s odůvodněním, že jejich převzetí státem by zlepšilo výrobu a rozvoz potravin, a tak by se zlepšila situace s nedostatkem některých základních potravin. (The Economist 9. 4. 2008: Hugo Chávez's latest assault) Chávez pokračoval ve své politice znárodňování, když v červenci 2008 vyhlásil převzetí třetí největší banky Venezuely vlastněné španělskou skupinou. (The Economist 5. 8. 2008: Grabbing the bank) Z uvedených informací lze vyvodit, že Chávez politikou znárodňování posiloval svou moc.

d) Situace před referendem o změně Ústavy 1999 v únoru 2009

V září 2008 *opozice souhlasila podpořit jednoho společného kandidáta pro úřad guvernéra* v každém státu Venezuely kromě státu Bolívar, a to pro účely nadcházejících voleb na místní úrovni konající se dne 23. 11. 2008. Naopak vláda čelila hlubokému rozdělení ve vládní koalici PSUV, která se sice sjednotila za jediného kandidáta ve většině státech, ale čelila opozici chávistických disidentů, kteří se odvrátili od vlády Cháveze kvůli vzrůstajícímu radikalismu. (The Economist 9. 10. 2008: Venezuela's elections) Z uvedeného vyplývá, že *politická opozice na místní úrovni byla věrohodná*, protože se dokázala spojit pro účely místních voleb za jediného kandidáta, a tak umocnila pravděpodobnost své výhry a zároveň porážky stoupců Cháveze.

Volby do místní samosprávy Chávez vyhrál v 17 z 22 států a ve většině obecních úřadech. Opozice vyhrála v pěti (5) státech Venezuely. V hlavním městě Caracasu vyhrál opoziční kandidát Antonio Ledezma úřad starosty města a bývalý prezidentský kandidát

Rosales vyhrál post starosty pro město Maracaibo. V předešlých volbách měla opozice zástupce pouze ve dvou (2) státech. (The Economist 27. 11. 2008: Checked, but not halted) Na základě uvedených volebních výsledků lze říci, že politická opozice na místní úrovni si polepšila o tři (3) opoziční zástupce v porovnání s minulými volbami na místní úrovni konaných dne 31. 10. 2004, kde získala pouze dva (2) opoziční zástupce.

Změna Ústavy 1999 (*enmiendas*) podle čl. 340 byla iniciovaná Chávezem dne 1. 12. 2008, týden po regionálních volbách, a byla předložena parlamentu ke schválení. Podle čl. 345 Ústavy 1999 nebylo přípustné předložit parlamentu podruhé reformu Ústavy 1999, protože se jednalo *o stejné volební období parlamentu, jako když byla projednávána ústavní reforma 2007*. Parlament začal projednávat dne 18. 12. 2009 návrh ústavní změny. Dne 14. 1. 2009 schválilo změnu Ústavy 1999 156 poslanců. Návrh odmítlo 11 poslanců ze stran PODEMOS a *Frente Popular Humanista*. (Santos Villarreal 2009: 18) Na základě výše uvedeného lze říci, že se v parlamentu vytvořila *opozice vůči politice Cháveze z řad stran PODEMOS a Frente Popular Humanista*, které byly dříve loajální Chávezovi.

Kampaň opozice proti odmítnutí změny Ústavy 1999 v referendu konaného dne 15. 2. 2009 byla slabá. Pravděpodobně byla opozice vyčerpaná po volbách na místní úrovni konaných v listopadu 2008 a někteří podporovatelé opozice shrnuli, že výsledky voleb budou určitě zmanipulované. (The Economist 5. 2. 2009: Oblivious to the coming storm) Opozice také postrádala vůdce opozice. (The Economist 19. 2. 2009: Chávez for ever?) Lze shrnout pro účely diplomové práce, že *opozice na národní úrovni nebyla kritická ani věrohodná*.

Opozice čelila násilí a zastrašování. Např. studenti vedoucí kampaň proti reformě Ústavy 1999 čelili pronásledování a zatýkání. Opoziční politici zvolení jako guvernéři a starostové v listopadu 2008 měli obtíže s vykonáváním své moci. V hlavním městě Caracasu nový starosta Ledezma musel čelit ozbrojeným stoupencům Cháveze, kteří obsadili městskou halu a další budovy. Vláda odmítla zasáhnout, protože podle vlády šlo o odpověď na neobnovené smlouvy s tisíci pracovníky, které uzavřely předchůdci loajální Chávezovi. Jinde se nově příchozí opoziční úředníci setkali s odcizeným vybavením svých úřadů. (The Economist 5. 2. 2009: Oblivious to the coming storm) Uvedená jednání *omezovala opozici v jejich právech svobodně se vyjadřovat a kritizovat vládní kroky*.

Chávez na začátku roku 2008 předložil parlamentu *návrh zákona, který přenesl některé pravomoci a finanční zdroje z volených místních a státních autorit na vybrané regionální civilní a vojenské zástupce komunálních rad*. (The Economist 25. 11. 2008: Venezuela's opposition makes progress) Pro účely diplomové práce lze vyvodit, že Chávez provedl opatření, které dalo moc do jeho rukou a oslabilo moc místních volených politiků na

místní úrovni decentralizace. Tento krok bylo možné vnímat jako politiku omezování kontrolních institucí na místní úrovni, když některé pravomoci a finanční zdroje byly delegovány na nevolené zástupce vybírané Chávezem. Centrum mohlo kontrolovat lépe místní úroveň s nevolenými zástupci. Ve vztahu k voleným zástupcům šlo toto opatření vnímat jako omezení decentralizace na úkor centra.

Vláda Cháveze převedla desítky bilionů dolarů do nekontrolovaného Národního rozvojového fondu a dalších mimorozpočtových institucí. (The Economist 30. 12. 2008: Socialism with cheap oil) Uvedené opatření lze chápat tak, že vláda obešla kontrolní instituce zaměřující se na kontrolu nakládání se státním rozpočtem a státními penězi.

Otázka referenda týkající se změny Ústavy 1999 *neobsahovala výslovný text, že bude zrušeno omezení volby veřejných úřadů* zahrnující i zrušení omezení pro zvolení prezidentského úřadu. Místo toho otázka referenda obsahovala text, zda občané souhlasí se změnou čl.160, 162, 174, 192 a 230, které *rozšiřují politická práva občanů*. (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, referendum Venezuely v roce 2009) Z uvedeného vyplývá, že plánovaný záměr referenda prosadit neomezenou volbu prezidenta a dalších státních úředníků rušila kontrolní omezení namířená proti vládě, a tím rozšiřovala jejich moc. Volební rada nezasáhla, aby otázka referenda byla jasnější a nemátla voliče. Z toho důvodu *volební rada nevykonala svou kontrolní pravomoc nezávisle*.

V červenci 2007 cena ropy dosáhla 147 dolarů za barel. Na konci prosince 2008 cena ropy klesla na 40 dolarů za barel. Venezuela byla více závislá na ceně ropy, protože příjmy z vývozu ropy tvořily 92 % celkových příjmů z exportu (v roce 1998 šlo o 64 % příjmů). Vytvořený rozpočet pro rok 2009 vycházel z ceny ropy 60 dolarů za barel. (The Economist 30. 12. 2008: Socialism with cheap oil)

V září roku 2008 Chávez prohlásil, že ředitel sekce pro Ameriku nevládní organizace Pozorovatele mezinárodních práv (*Human Right Watch*) José Miguel Vivanco musí opustit Venezuelu. Předložil totiž kritickou zprávu ohledně stavu lidských práv z období vlády Cháveze. Venezuelská vláda označila zprávu za součást spiknutí inspirované USA za účelem hanobení venezuelských institucí a další snahy o plánování státního převratu. (The Economist 9. 10. 2008: Venezuela's elections) Na základě výše popsaného lze říci, že mezinárodní organizace se snažily, aby se špatná situace ve Venezuele zlepšila. Zpráva o stavu lidských práv ve Venezuele byla příkladem nátlaku ze strany mezinárodních organizací na zlepšení některých státních institucí Venezuely. Chávez tyto mezinárodní snahy nebral v úvahu a radikalizoval se.

e) Situace po referendu o změně Ústavy 1999 v únoru 2009

Volební rada předložila *ústavní změnu k hlasování v celostátním (obligatorním) referendu* podle čl.341 odst.3 Ústavy 1999. Ústavní změnu rušící omezení počtu zvolení prezidenta, státních guvernérů a obecních starostů schválilo dne 15. 2. 2009 54 % voličů. (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, referendum Venezuely v roce 2009) Lze stanovit, že uvedenou změnou Ústavy 1999 bylo zavedeno neomezené znovuzvolení prezidenta a dalších volených úřadů. Byly tím odstraněny kontroly zabráňující zneužívání moci prezidenta Cháveze, a zvýšila se tím i jeho moc.

Starosta hlavního města Caracasu Ledezma kritizoval zákon, který by omezil jeho moc na úkor *nově vytvořeného úřadu viceprezidenta pro Caracas, který by měl silné pravomoci*. Ledezma také kritizoval trest odnětí svobody ke 30 letům pro tři bývalé policisty hlavního města Caracasu, kteří byli obviněni bez důkazu ze spoluviny na vraždě několika stoupenců Cháveze, kteří zemřeli v průběhu pokusu o státní převrat v roce 2002. (The Economist 8. 4. 2009: Revolutionary justice) V únoru roku 2010 chávistický guvernér státu Lara, Henry Falcón, odešel z prochávistické strany PSUV. Falcón byl proti centralizaci moci a svévolnému vyvlastňování průmyslu ve státě Lara. Chávistický blok byl rozdělený. (The Economist 13. 5. 2010: Feeling the heat) Z výše uvedeného vyplývá, že Chávez čelil kritice své politiky nejenom od opozice, ale také z řad svých stoupenců. Zákon omezující moc starosty guvernéra zasahoval do decentralizace a oslaboval pravomoc starosty.

Člen opozice Rosales se skrýval, aby se vyhnul zatčení kvůli obžalobě z korupce. Dne 2. 4. 2009 byl zatčen kvůli podezření z korupce generál Baduel, který byl ministrem obrany a následně se přidal k opozici, protože kritizoval politické kroky Cháveze. (The Economist 8. 4. 2009: Revolutionary justice) Chávez měl zájem obejít odbory tím, že by vytvořil na jejich místě radu pracujících. Návrh zákona počítal s odstraněním kolektivní vyjednávání a dal by moc ve věcech odborům novým radám. (The Economist 7. 5. 2009: Socialism v labour) Pro účely diplomové práce lze říci, že docházelo k omezování kritiky politické ale i nepolitické opozice. Chávez měl zájem omezit kritiku odborového hnutí. Odbory v období pokusu o státní převrat v roce 2002 byly na straně opozice a usilovaly o sesazení Cháveze z prezidentského úřadu.

Zákon vytvořil *novou soudní komisi ovládanou vládou*. (The Economist 8. 4. 2009: Revolutionary justice) Lze vyvodit, že takový krok omezil možnost soudní kontroly vůči politickým krokům vlády.

Projednával se návrh zákona, který by učinil úřad opozičního starosty Ledezmy z větší části symbolický. Nově by se vytvořil silný úřad viceprezidenta pro Caracas, který by byl jmenován do svého úřadu. (The Economist 8. 4. 2009: Revolutionary justice) Z popsanych informací plyne, že vláda a parlament oslabovali moc na místní úrovni u zvolených zástupců opozice a moc delegovali na nově vytvořený úřad napojený na centrum.

Prezident vydal dekret, ve kterém měl právo přerušit všechna rádiové a televizní vysílání, bez předchozího oznámení, a na jak dlouho chtěl. Předseda posledního opozičního kanálu Globovisión, Guillermo Zuloaga, byl obviněn ze získání prospěchu z příjmů neetickým způsobem. (The Economist 25. 6. 2009: Chávez's bugbear) Dne 1. 8. 2009 bylo přerušeno vysílání třiceti čtyř (34) rádiových stanic za údajné nepředložení náležitých dokumentů radě regulující rozhlasová a televizní vysílání. Ze stejného důvodu šest set padesát šest (656) soukromě vlastněných rádií čelilo pokutování a možnému uzavření. Majitelé rádiových stanic uvedli, že dokumenty doplnili, ale bez následné odezvy úřadů. Dále vrchní státní zástupce Luisa Ortega představila návrh zákona proti mediální kriminalitě, který reguloval svobodu slova se stanovením trestů odnětí svobody za neurčité slovní útoky. (The Economist 6. 8. 2009: Switched off) Všemi výše uvedenými opatřeními docházelo k omezování kontrolní funkce médií a k omezování svobody slova. Kanál Globovisión neomezovali přímo odebráním vysílací licence, ale nepřímou žalobou proti jejímu předsedovi. Globovisión byl jeden ze čtyř médií, které povzbuzovaly opozici ke státnímu převratu v dubnu 2002.

Parlament v červenci 2009 schválil vládní návrh zákona, který změnil volební zákon, aby strana s nejvyšším ziskem hlasů v parlamentních volbách měla nadhodnocené volební výsledky. Rozložení křesel v parlamentu tak bylo disproporční ve prospěch velké strany. Tak si vláda Cháveze chtěla zajistit většinu křesel v parlamentu. Změna zákona znamenala pro opozici, že se musela spojit před parlamentními volbami, aby měla více křesel v parlamentu. (The Economist 6. 8. 2009: Switched off) Lze pro účely diplomové práce říci, že vláda se snažila omezit kontrolní funkci opozice v parlamentu skrz volební zákon. Pokud by se opozice před parlamentními volbami nespojila, tak by procházevova strana měla nejvíce křesel v parlamentu.

Podle zprávy Meziamerické komise pro lidská práva více jak polovina soudců ve Venezuele neměla funkční období, a proto mohly být snadno odvoláni z funkce, pokud by rozhodly proti vládě. (The Economist 13. 5. 2010: Feeling the heat) Lze učinit závěr, že *soudy nemohly být v tom případě nezávislé jako státní instituce vykonávající kontrolu. Mezinárodní organizace informovala o stavu soudů ve Venezuele.*

V červnu 2010 poslanci přijali v prvním čtení návrh zákona *vytvářející komuny na místní úrovni s legislativní, soudní a výkonnou mocí*. Soudy by měly působnost ve svém obvodu. Státy a obce musely převést část svých příjmů komunám. Chávez se poprvé snažil vytvořit komuny ústavní reformou 2007, nicméně neúspěšně. Mnoho důležitých ustanovení z reformy byla přenesena do navrhovaného zákona o komunách. (The Economist 15. 7. 2010: Commune-ism) Z výše uvedeného vyplývá, že komuny přejaly některé pravomoci legislativní, soudní a výkonné moci na místní úrovni. Moc tak byla dána centru, protože komuny byly napojeny na Cháveze.

Chávez uvedl, že rok 2009 bude rokem konsolidace a slíbil politické kroky proti korupci, byrokracii a kriminalitě. (The Economist 16. 2. 2009: A firmer grip on power)

Nová národní policie a armáda převzaly strategii inspirovanou kubánským modelem. Některé klíčové posty v národní policii a armádě zastávali Kubánci. (The Economist 11. 2. 2010 „Venecuba“, a single nation) Na základě uvedeného lze říci, že některé státní instituce se chtěli přiblížit kubánskému modelu.

Zpráva Meziamerické komise pro lidská práva uváděla, že ve Venezuele chyběly kontroly a vyvážení (*checks and balances*) mezi státními mocemi. Soudci mohli být snadno zbaveny své funkce. Zpráva také obsahovala, že stát využíval svou represivní moc k zastrahování žurnalistů a média měla omezenou svobodu slova. Vláda odpověděla na kritiku komise tak, že podle ní soudy byly nezávislé a komise byla neobjektivní. (The Economist 13. 5. 2010: Feeling the heat) Mezinárodní organizace informovala o stavu státních institucí ve Venezuele.

f) Situace před parlamentními volbami v září 2010

V červnu 2009 jedenáct (11) opozičních stran vytvořilo volební koalici s názvem *Koalice demokratické jednoty (Mesa de Unidad Democrática, MUD)*. Opoziční koalice byla vedena předsedou strany COPEI, Luisem Ignaciem Planasem. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Venezuely v roce 2010) Opozice se kvůli novému volebnímu zákonu musela spojit před parlamentními volbami, aby maximalizovala svůj zisk a pokusila se porazit Chávezovo politické uskupení PSUV. *Opozice byla věrohodná*, protože spolu před volbami spolupracovala.

Hlavními stranami, které byly zahrnuty do opoziční koalice MUD, byly COPEI, AD, MAS, *La Causa Radical*, *Un Nuevo Timpo*, *Primero Justicia*, PODEMOS a *Cuentas Claras*. Prezident Chávez vedl stranu PSUV. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní

volby Venezuely v roce 2010) *Opozice nebyla jasná*, protože opoziční uskupení tvořily strany spojené se starým režimem AD a COPEI a vůdcem opozice byl vůdce ze strany COPEI. Strana PODEMOS byla v parlamentu zvoleném v roce 2005 nejdříve provládní, poté s radikalizací Cháveze vytvořila v parlamentu opozici proti Chávezovi.

Opoziční koalice MUD v kampani před parlamentními volbami slíbila obnovit pluralitní parlament a omezit zásahy moci výkonné, aby mohli občané žít a rozvíjet se v míru. MUD slíbila udělat parlament místem dialogu, tolerance a konsenzu o řešení problémů země, a také slíbila zajistit všem občanům lepší život. Chávez byl kritizován kvůli výpadkům dodávek vody a elektřiny, ke kterým docházelo od konce roku 2009. Dále byl kritizován kvůli zvyšující se kriminalitě. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Venezuely v roce 2010) Proto lze pro účely diplomové práce uvést, že *opozice byla před parlamentními volbami 2010 kritická*.

g) Situace po parlamentních volbách v září 2010

Prochávezova PSUV získala 92 křesel z celkových 165 křesel v parlamentu. Opoziční blok MUD získal 65 křesel. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Venezuely v roce 2010) Konkrétně opoziční strana AD získala 22 křesel, *Primero Justicia* (MPJ) získala 15 křesel, *Un Nuevo Tiempo* (UNTC) získala 12 křesel a COPEI získala 6 křesel. (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, výsledky parlamentních voleb Venezuely v roce 2010) Nově zvolený parlament měl začít vykonávat své nové funkční období ode dne 5. 1. 2011.

Obvody v parlamentních volbách 2010 měly větší zastoupení podle počtu obyvatel u těch států, kde měl Chávez silnou podporu. PSUV získala ve volbách 46 % hlasů a získala nadpoloviční většinu křesel v parlamentu. Opoziční koalice MUD získala 48 % hlasů a získala méně než polovinu parlamentních křesel. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Venezuely v roce 2010) Prochávezova strana PSUV by si zachovala dvou třetinovou (2/3) většinu v parlamentu jako v předchozím volebním období, kdyby získala 52 % hlasů ve volbách. Naopak kdyby opoziční koalice MUD získala 53 % hlasů ve volbách, tak by měla jen prostou většinu křesel v parlamentu. (The Economist 23. 9. 2010: Chávez grapples with a 50/50 nation) Ztráta dvou třetinové (2/3) většiny strany PSUV v parlamentu znamenala, že PSUV nemohla bez konzultace s ostatními členy parlamentu jmenovat např. soudce Nejvyššího soudu a členy volební rady. Provládní strana PSUV již nemohla

v parlamentu schvalovat dvou třetinovou (2/3) většinou ústavní změny nebo reformy, jako ve svém předchozím funkčním období.

V září roku 2010 do nového parlamentu zvolený opoziční kandidát José Sánchez (bývalý policejní velitel) čelil soudnímu stíhání. Byl poslán do vězení na 19 let za údajnou vraždu, i když Ústava 1999 dávala členům parlamentu právní imunitu. (The Economist 28. 12. 2010: A coup against the constitution) Podobně do nového parlamentu zvolený opoziční kandidát Biagio Pilieri (bývalý novinář a starosta) se i přes politickou imunitu nemohl ujmout parlamentního křesla, protože byl v domácím vězení a čekal na soudní řízení za třetí obvinění z korupce, ze které byl již u soudu osvobozen. Další dva zvolení poslanci byli politickými vězni a tisíce dalších opozičních stoupenců byli politicky pronásledováni způsobem, kdy např. ztratili práci ve vládě nebo byli soudně stíháni. (The Economist 17. 2. 2011: Criminals or dissidents?) Z uvedených informací lze učinit závěr, že stále docházelo k omezování a oslabování opozice za vlády Cháveze.

Opozice kritizovala nové zákony. Protesty opozice byly napadeny vládními násilníky a bezpečnostními silami. (The Economist 28. 12. 2010: A coup against the constitution) Z uvedeného vyplývá, že *opozice byla kritická* a zároveň byla omezována při vyjadřování své kritiky.

V době, než zasedl nově zvolený parlament, byla rychle přijata reforma vnitřního řádu parlamentu. Parlament se měl nově scházet jen čtyři dny v měsíci. Všechny parlamentní komise byly nově kontrolovány vládou. Projev v parlamentu na jakékoli téma byl omezen na 15 minut na jednoho poslance. Projevy byly přenášeny pouze vládními televizními kanály s možností omezit názory opozice. Členové parlamentu nemohli změnit politickou stranu pod hrozbou ztráty jejich parlamentního křesla. Toto opatření umožňovalo umlčet opoziční hlasy a zpochybňovalo loajalitu některých stoupenců Cháveze, kteří opustili v minulosti stranu PSUV. (The Economist 28. 12. 2010: A coup against the constitution) Z výše popsaného vyplývá, že *legislativní pravomoci opozice byly omezovány.*

Než se sešel nově zvolený parlament v lednu 2011, tak odcházející parlament jmenoval několik soudců Nejvyššího soudu, kterým končilo funkční období, i když tyto soudce měl jmenovat až nově zvolený parlament. V odcházejícím parlamentu měli stoupenci Cháveze dvě třetiny křesel. Nově zvolený parlament měl začít vykonávat své nové funkční období ode dne 5. 1. 2011. V nově zvoleném parlamentu měli stoupenci Cháveze jen polovinu křesel, proto by se museli v novém parlamentu dohodnout s opozicí. Všichni soudci Nejvyššího soudu byli stoupenci Cháveze. (The Economist 28. 12. 2010: A coup against the constitution)

Reforma vysílacího a telekomunikačního zákona byla rozšířena na internet a mobilní telefony. Účelem bylo omezit šíření informací, které byly kritické vůči vládě tím, že přenašeč zpráv byl odpovědný za její obsah. Trest mohl být udělen za zprávy, které šířily nerespektování státních institucí nebo šířily poplašné zprávy mezi obyvateli. (The Economist 28. 12. 2010: A coup against the constitution) Na základě toho lze říci, že byla omezována svoboda slova a byla omezována média při možné kritice vlády.

Lze pro účely diplomové práce shrnout, že rozhodování odcházejícího parlamentu omezující opozici a některé státní kontrolní instituce byla přijímána proto, že procházející stoupenci v parlamentu chtěli využít své dvoutřetinové (2/3) většiny, kterou měli v nově zvoleném parlamentu ztratit.

V roce 2010 Chávez znárodnil 200 soukromých podniků. V průběhu celé vlády Cháveze bylo znárodněno 400 soukromých podniků, většina z nich v roce 2009 a v roce 2010. Finanční kompenzace byla vyplacena jen některým podnikům. (The Economist 18. 11. 2010: Towards state socialism) Nicméně Ústava 1999 zaručovala v čl. 115 vlastnické právo a povolovala vyvlastnění jakéhokoli druhu majetku pouze z důvodu veřejného zájmu nebo společenského zájmu prostřednictvím konečného rozsudku a včasného zaplacení spravedlivého odškodnění.

Na konci roku 2010 vláda otevřeně uváděla, že jejím cílem bylo zavést socialistickou ekonomiku ve Venezuele. (The Economist 18. 11. 2010: Towards state socialism)

V březnu 2011 byl zveřejněn nový dekret, který urychlil vznik Bolívarské domobrany. Domobrana měla své vlastní důstojníky a Chávez jí přímo velel, čemuž se armáda předtím bránila. Ministr obrany generál Carlos Mata Figueroa řekl, že domobrana byla doplňující silou, ne souběžnou silou. Mnoho občanů se obávalo, že domobrana byla namířena proti vnitřním oponentům Cháveze. Chtěl zastrašit opozici v případě, že by chtěli zabránit mírové revoluci Cháveze. (The Economist 7. 4. 2011: Hugo A Caribbean Tripoli) Uvedeným opatřením Chávez nadále navyšoval svou moc.

h) Situace před prezidentskými volbami v říjnu 2012

V roce 2011 Chávez řídil vládu Venezuely z nemocnice, nicméně vydával dál své dekrety. (The Economist 16. 6. 2011: Troubles on two fronts) Chávez se léčil na rakovinu i v roce 2012.

Hlavními uchazeči o prezidentského kandidáta pro prezidentské volby v říjnu 2012 byli: Pablo Pérez reprezentující středo-levicovou skupinu a Henrique Capriles reprezentující středo-pravicovou skupinu v rámci opozice proti Chávezovi. Capriles kritizoval Péreze pro jeho napojení na tradiční politické strany AD a COPEI. Capriles se zaměřoval na vzdělání a sociální otázky. V lednu 2012 se vzdal boje o prezidentského kandidáta za opozici Leopoldo López, aby mohl vést svou vlastní prezidentskou kampaň. (The Economist 11. 2. 2012: *Mano a mano*) Henrique Capriles byl vybrán dne 12. 2. 2012 jako kandidát opoziční koalice MUD pro prezidentské volby konající se v říjnu 2012. Byl to guvernér státu Miranda. Kandidoval za středo-pravicovou stranu *Primero Justicia*. (The Economist: *The autocrat and the ballot box* 2012) *Opozice byla stále sjednocena* a jejím vůdcem se stal pro prezidentské volby 2012 Capriles.

Capriles představoval nového vůdce bez napojení na tradiční strany. Proto opozice představovala *jasnou* alternativu vůči Chávezovi.

Opozice kritizovala nový sociální plán Cháveza, jak zamezit nedostatku bydlení ve Venezuele. Podle opozice plán byl neefektivní a spojený s korupcí a klientelismem. (The Economist 16. 6. 2012: *Hugo's last hurrah*) Z uvedeného plyne, že Chávez využíval státní zdroje převedené do sociálních programů, aby na svou stranu získal voliče. *Opozice kritizovala* Chávezovu politiku.

Před prezidentskými volbami konanými v říjnu 2012 byly vládní budovy a internet plné volebních plakátů podporující Cháveza. *To porušovalo volební zákon, nicméně proti tomu se pouze nedůrazně ohradila volební rada*. (The Economist 29. 9. 2012: *The autocrat and the ballot box*) Naopak v průběhu prezidentské kampaně *volební pravidla omezovala opozičního kandidáta Caprilese* ve vysílání jeho kampaně pouze na tři minuty denně u předtočené kampaně. Člen opoziční koalice MUD, Ramón Guillermo Aveledo, označil volby za svobodné, ale ne za spravedlivé. (The Economist 29. 9. 2012: *The autocrat and the ballot box*) Z výše popsaného vyplývá, že volební rada nebyla nezávislým kontrolním orgánem směřující svou kontrolu vůči činnosti vlády. Chávez využíval státní prostředky při své kampani.

Někteří státní zaměstnanci byli povinni vyplnit dotazníky, kde budou přesně volit. Stejně jako volební lístky, vyžadovaly dotazníky podpis a otisk prstu. *Vláda tak mohla sledovat, koho státní zaměstnanci volili v prezidentských volbách*. Opozice měla obavy, že volby nebudou tajné. (The Economist 29. 9. 2012: *The autocrat and the ballot box*) Z uvedeného vyplývá, že bylo porušováno volební právo. Chávez byl na rozdíl od Fidela Castra na Kubě odpovědný vůči voličům skrz volby a svou legitimitu od voleb odvozoval.

Generál Wilmer Barrientos uvedl před prezidentskými volbami, že armáda bude respektovat volební výsledky a že Ústava 1999 vyžaduje politicky neutrální armádu. (The Economist 29. 9. 2012: The autocrat and the ballot box) Výše popsané dokazuje, že *Chávez neměl kontrolu nad armádou. Armáda byla neutrální ve vztahu k politice.*

V září 2011 Meziamerický soud pro lidská práva nařídil Venezuele, aby zrušila zákaz uložený kvůli údajné korupci bývalému starostovi hlavního města Caracasu kritizující Cháveze, Leopoldovi Lópezovi, ucházet se o prezidentské křeslo ve volbách konaných dne 7. 10. 2012. (The Economist 24. 9. 2011: The game's afoot) Lze pro účely diplomové práce říci, že mezinárodní organizace vykonávala kontrolu vztahující se k volebnímu procesu ve Venezuele.

Prezidentské volby konané dne 7. 10. 2012 vyhrál Chávez se ziskem 55 % hlasů. Na druhém místě skončil Capriles se 44 % hlasy. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Venezuely v roce 2012) Po dlouhodobé nemoci, která vedla k nečekané smrti Cháveze v roce 2013, na místo Cháveze nastoupil *jmenovaný viceprezident Nicolás Maduro.*

Po smrti Cháveze a poté, co Fidel Castro odešel z veřejného života, ALBA zůstala bez vedení. *ALBA se neposunula ve své institucionalizaci, ani nevytvořila konkrétní politiku.* (El País 13. 12. 2014: El ocaso del Alba)

OPOZICE
 3. 12. 2006
 prezidentské voľby

KONTROLNÍ INSTITUCIE

**POSILOVANÍ PRAVOMOCI PREZIDENTA A
 EKONOMICKÝ STAV ZEMĚ**

**MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE, MEZINÁRODNÍ
 VZTAHY**

1) kritická – ANO
 Opozice protestující proti Chávezovi byla tvořena **studenty** a byla mimoparlamentní nepolitická opozice, politická opozice neměla zastoupení v parlamentu, protože byl zcela ovládnut procházecími poslanci.

situace po
 prezidentských volbách
 v prosinci 2006 a situace
 v parlamentu

Nezávislý televizní kanál RCTV, jeden televizní kanál ze dvou, který otevřel odpor Chávezovi, byl uzavřen, protože mu **nebyla obnovena vysílací licence v přezkumném řízení v květnu 2007**. Chávez nepřímo pohrozil, že uzavře **žbyvatelí opozitní televizi Globovisión**. Chávez sloužil radu **pro rozhlasové a televizní vysílání s ministerstvem komunikací**. Chávez zasahoval do nezávislosti médií a také omezoval kontrolu médií ve vztahu k vládě. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání měla být nezávislá. Jejím složením s ministerstvem komunikací její nezávislost byla zrušena.

Chávez po vítězství v prezidentských volbách v prosinci 2006 zradikalizoval svou rétoriku a počátkem roku 2007 vyhlásil posazení režimu s názvem **socialismu 21. století**. Plán na přeměnu Venezuely byl obsažen v **Plánu Pět motorů** Bolívarské revoluce.

Chávez uvedl, že telekomunikační společnosti, jako např. CANTV privatizovaná v roce 1991, a elektrické společnosti (Electricidad de Caracas a CMS Energy) byly strategické oblasti, které by měly být ve vlastnictví státu po zaplacení finančního odškodnění společnostem. **Slo za vlády Cháveze o první otevřené vyjádření zájmu znatrodňovat**. Byly uzavřeny nové smlouvy se zahraničními soukromými ropnými společnostmi, ve kterých stát získal většinový podíl. **Začátkem října od roku 2007 Chávez zvyšoval moc státu a tím i svou moc.**

Cena ropy začala rychle stoupat.

1) kritická – ANO
 (opozitní kritika ústavní reformy 2007 byla nejsilnější mimo parlament, protože v parlamentu neměla opozice své politické zastoupení - mnoho právníků a organizací pro lidská práva tvrdili, že obsah reformy porušoval základní svobody; katolická církev reformu označila za morálně nepřijatelnou; zavedení socialistického státu by ukončilo pluralismus a politické svobody).
 (opozitní **studentské hnutí, vzniklé v květnu 2007** kvůli kritizování kroku Cháveze neprodávající vysílací licenci CANTV, se ujal vedení v kampani proti schválení ústavní reformy 2007).
 (byla více slyšet kritika ze strany byvalých nebo tehdejších stoupenců Cháveze než kritika opozitních politiků stojících mimo parlament)

situace před referendem
 o reformě Ústavy 1999
 konaném v prosinci
 2007

Mýšlenka reformovat Ústavu 1999 vznikla dne 12. 8. 2006, když se Chávez přihlásil ke kandidatuře v prezidentských volbách konaných v prosinci 2006. Chávez předložil svůj návrh ústavní reformy 2007 parlamentu dne 15. 8. 2007. Poznený návrh v parlamentním procesu schválil parlament dne 2. 11. 2007. Reformování Ústavy 1999 tvořil jeden z pěti motorů vedoucí k socialismu 21. století. Ústavní reforma 2007 přenesla na prezidenta Cháveze více moci na úkor občanů a zároveň reforma byla protizákonná, protože podle některých názorů ji mělo projednat ústavodárné shromáždění místo parlamentu. Ústavní reforma 2007 ve svém obsahu měla změnit decentralizovaný, občanský, demokratický a pluralistický stát se smíšenou ekonomikou na nový model centralizovaného státu, se socialistickou demokracií, státní ekonomikou a kolektivním hospodářstvím.

Ústavní reforma 2007 měla rozšířit moc státu a Cháveze (např. umožňovala vyhlášení magjcku ještě před soudním rozhodnutím a neomezené znovuzvolení prezidenta s prodouzením prezidentova mandátu ze šesti na sedm let).

Reforma Ústavy 1999 měla oslabit kontrolu státních kontrolních institucí vůči moci výkonné. **Centrální banka měla ztratit svou autonomii** (vláda by mohla turčaci devizové rezervy země) a **právo moci státních guvernérů a starostů měla být omezena** (přenesením moci k lidem vytvořením komunálních rad).

Reforma Ústavy 1999 měla umožnit neomezené znovuzvolení prezidenta s prodouzením prezidentova mandátu ze šesti na sedm let. Existoval zájem na **odstranování kontrolních mechanismů, které měly bránit znouzování moci prezidenta, protože obecně není přijatelné, aby prezident vládl několik volebních období za sebou.**

3) jasná – NE
 (myslo pro opozici, které nebylo obsazeno politiky, nově obsadilo nepolitické úskupení, tedy nová elita studentů, kteří zasahovali do politiky - mimentě nešlo o politickou stranu, s jasným programem a se silným vůdcem)

2. 12. 2007 referendum o reformě Ústavy 1999	
	<p>Ústavní senát Nejvyššího soudu se nezachoval nezávisle, protože se mohli zabývat ústavností nebo neústávností reformy Ústavy 1999. Podle některých byla ústavní reforma 2007 přijata parlamentem v listopadu 2007 neústávně.</p>
	<p>Situace po referendu o ústavní reformě 2007</p>
	<p>Chavez na začátku roku 2008 předložil parlamentu návrh zákona, který přenesl některé pravomoci a finanční zdroje z volených místních a státních autorit na vybrané regionální civilní a vojenské zástupce komunálních rad. Chavez provedl opatření, které dalo moc do jeho rukou a oslabilo moc místních volených politiků na místní úrovni decentralizace. Tento krok bylo možné vnímat jako politiku omezování kontrolních institucí na místní úrovni, když některé pravomoci a finanční zdroje byly delegovány na nevolené zástupce vybrané Chavezem. Centrum mohlo kontrolovat lépe místní úroveň s nevolenými zástupci. Ve vztahu k voleným zástupcům šlo toto opatření vnímat jako omezení decentralizace na úkor centra.</p>
<p>1) Kritická – NE (Kampaň opozice proti odminutí změny Ústavy 1999 v referendu konaného dne 15. 2. 2009 byla slabá, pravděpodobně byla opozice vyčerpaná po volbách na místní úrovni konaných v listopadu 2008, někteří podporovatelé opozice sřmuli, že výsledky volb budou určité zmanipulované)</p>	<p>Chavez na začátku roku 2008 předložil parlamentu návrh zákona, který přenesl některé pravomoci a finanční zdroje z volených místních a státních autorit na vybrané regionální civilní a vojenské zástupce komunálních rad. Chavez provedl opatření, které dalo moc do jeho rukou a oslabilo moc místních volených politiků na místní úrovni decentralizace. Tento krok bylo možné vnímat jako politiku omezování kontrolních institucí na místní úrovni, když některé pravomoci a finanční zdroje byly delegovány na nevolené zástupce vybrané Chavezem. Centrum mohlo kontrolovat lépe místní úroveň s nevolenými zástupci. Ve vztahu k voleným zástupcům šlo toto opatření vnímat jako omezení decentralizace na úkor centra.</p>
<p>2) věrohodná – ANONE (v září roku 2008 opozice souhlasila podpořit jednání společného kandidáta pro úřad guvernéra v každém státu Venezuely kromě státu Bolívar a to pro účely nadcházejících voleb na místní úrovni konající se dne 23. 11. 2008, a tak umožnila pravděpodobnost své výhry a zároveň pořádky stoupeneci Chavezě), (opozice postřadala svého vůdce)</p>	<p>Vlada Chaveze převedla desítky bilionů dolarů do nekontrolovaného Národního rozvoje fondu a dalších mimo rozpočtových institucí. Vlada oběsila kontrolní instituce zaměřující se na kontrolu nakládání se státním rozpočtem a státními penězi.</p>
<p>V parlamentu se vytvořila opozice vůči politice Chavezě z řad stran POEMOS a Frente Popular Humanista, které byly dříve loajální Chavezovi – odminly totiž návrh ústavní změny dne 14. 1. 2009.</p>	<p>Otázka referenda týkající se změny Ústavy 1999 neobsahovala výslovný text, že bude zrušeno omezení volby většiných úřadů zahrnující i zrušení omezení pro zvolení prezidentského úřadu. Plánovaný záměr referenda prosadit neomezenou volbu prezidenta a dalších státních úředníků našla kontrolní omezení namířená proti vůdci, a tím rozšířovala jejich moc.</p>
<p>Opozice čelila násilí a zastrakování (např. studentí vedoucí kampaň proti reformě Ústavy 1999 čelili pronásledování a zadržání, opoziční politici zvolení jako guvernéři a starostové v listopadu 2008 měli obžhy s vykonáváním své moci). Uvedena jednání omezovala opozici v jejich právech svobodně se vyjadřovat a kritizovat vládní kroky.</p>	<p>Volbní rada nezaskála, aby otázka referenda byla jasnější a neměla voliče. Z toho důvodu volební rada nevykonala svou kontrolní pravomoc nezávisle.</p>
15. 2. 2009 referendum	
	<p>Situace před referendem o změně Ústavy 1999 v únoru 2009</p>
	<p>Chavez pokračoval ve své politice znárodňování, když v červenci 2008 vyhlásil převzetí třetí největší banky Venezuely.</p>
	<p>Kvůli vysokým cenám za potraviny a nedostatku některých základních potravin vláda začala znárodňovat soukromé potravinářské podniky v březnu 2008.</p>
	<p>Se stoupající cenou ropy byl spojen pokles chudoby z 43 % v roce 1999 na 27,5 % v roce 2007. Niemně inflace rostla a nedostávalo se některých základních potravin.</p>
	<p>V červenci 2007 cena ropy dosáhla 147 dolarů za barel. Na konci prosince 2008 cena ropy klesla na 40 dolarů za barel. Venezuela byla více závislá na ceně ropy, protože příjmy z vývozu ropy tvořily 92 % celkových příjmů z exportu (v roce 1998 šlo o 64 % příjmu). Vyvozený rozpočet pro rok 2009 vycházel z ceny ropy 60 dolarů za barel.</p>
	<p>V září roku 2008 Chavez prohlásil, že ředitel sekce pro Ameriku nevládní organizace Pozorovatele mezinárodních práv (<i>Human Rights Watch</i>) José Miguel Vivanco musí opustit Venezuelu. Předložil totiž kritickou zprávu o hledně stavu lidských práv z období vlády Chavezě. Mezinárodní organizace se snažily, aby se špatná situace ve Venezuele zlepšila. Zpráva o stavu lidských práv ve Venezuele byla příkladem nátlaku ze strany mezinárodních organizací na zlepšení některých státních institucí Venezuely. Chavez tyto mezinárodní snahy nebral v úvahu a radikalizoval se.</p>

Změnou Ústavy 1999 bylo zavedeno neomezené znovuzvolení prezidenta a dalších volených úřadů. Byly tím odstraněny kontroly zabránující zneužívání moci prezidenta Cháveze, a zvýšila se tím i jeho moc.

Starosta hlavního města Caracasu Ledezma kritizoval zákon, který by omezil jeho moc na úkor *nové symbozické úřadu viceprezidenta pro Caracas, který by měl silně pravomocí. Zákon zasnhoval do decentralizace a oslaboval pravomocí starosty. Vláda a parlament oslabovali moc na místní úrovni a zvolených zástupců opozice a moc delegovali na nové vytvořené úřad viceprezidenta pro Caracas napojený na centrum.*

Zákon vytvořil novou soudní komisi ovládanou vládou. **Takový krok omezil možnost soudní kontroly vůči politickým krokům vlády.**

Rizikými opatřeními docházelo k omezení kontrolní funkce médií a k omezení svobody slova. Kanál Globovisión neoomezovali přímo odebráním vysílací licence, ale nepřímo žalobou proti jejímu předsedovi. Globovisión byl jeden ze čtyř médií, které povzbuzovaly opozici ke státnímu převratu v dubnu 2002.

Chávez uvedl, že rok 2009 bude rokem konsolidace a sblížení politické křoky proti konpci, byrokracii a kriminalitě.

Volební rada byla kontrolována stoupenci Cháveze.

Parlament v červenci 2009 schválil vládní návrh zákona, který změnil volební zákon, aby strana s nejvyšším ziskem hlasů v parlamentních volbách měla nadhodnocené volební výsledky. Rozložení křesel v parlamentu tak bylo disproporční ve prospěch velké strany. Vláda se snažila omezit kontrolní funkci opozice v parlamentu skrz volební zákon. Pokud by se opozice před parlamentními volbami nepojila, tak by procházetová strana měla nejvíce křesel v parlamentu.

Více jak polovina soudců ve Venezuele neměla funkční obdobi, a proto mohli být snadno odvoláni z funkce, pokud by rozhodly proti vládě. **Soudy nemohly být v tom případě nezávislé jako státní instituce vykonávající kontrolu.**

V červnu 2010 poslanci přijali v prvním čtení návrh zákona vytvářející komuni na místní úrovni s legislativní, soudní a výkonou mocí. Komuni přejala některé pravomoci legislativní, soudní a výkoné moci na místní úrovni. Moc tak byla dána centru, protože komuni byly napojeny na Cháveze.

1) Kritika – ANO
(Chávez šel kritice své politiky nejlépe od opozice, ale také z řad svých stoupenců - např. starosta hlavního města Caracasu Ledezma kritizoval politické kroky Cháveze, chavistický guvernér státu Lara, Henry Falcon, odešel z prochavistické strany PSUV)

Docházelo k omezení kritiky politické ale i nepolitické opozice. Člen opozice Rosales se sřkýval, aby se vyhnul zatčení kvůli obžalobě z korupce. Dne 2. 4. 2009 byl zatčen kvůli podezření z korupce generál Badael, který byl ministrem obrany a následně se přidal k opozici, protože kritizoval politické kroky Cháveze. Chávez měl zájem omezit kritiku odborového hnutí. Odbory v období pokusu o státní převrat v roce 2002 byly na straně opozice a usilovaly o sesazení Cháveze z prezidentského úřadu.

situace po referendu o změně Ústavy 1999 v únoru 2009

1) Kritická – ANO
(Chávez byl kritizován opoziční koalicí MUD kvůli výpadkům dodávek vody a elektriny, ke kterým docházelo od konce roku 2009, dále byl kritizován kvůli zvyšující se kriminalitě)

situace před parlamentními volbami v září 2010

2) věrohodná – ANO
(v červnu 2009 jednající opozičních stran vytvořilo volební koalici s názvem Koalice demokratické jednoty, koalice byla vedena předsedou strany COPEL Luisem Ignaciem Plasensem, opozice se kvůli novému volebnímu zákonu musela spojil před parlamentními volbami, aby maximalizovala svůj zisk a pokusila se porazit Chavezovo politické uskupení PSUV)

3) jasná – NE
(opozitní uskupení tvořily strany spojené se starým režimem AD a COPEL a vůdcem opozice byl vůdce ze strany COPEL, strana PODEMOS byla v parlamentu zvolenem v roce 2005 nejdříve provládní, poté s radikálizací Chavezze vytvořila v parlamentu opozici proti Chavezovi)

26. 9. 2010 parlamentní volby

1) kritická – ANO
(opozice kritizovala nové zákony)

Stále docházelo k omezení a oslabování opozice za vlády Chavezze. V září roku 2010 do nového parlamentu zvolení opoziční kandidát José Sanchez (bývalý policejní velitel) čelil soudnímu stíhání. Byl poslán do vězení na 19 let za údajnou vraždu, i když Ústava 1999 dávala členům parlamentu právní imunitu. Podobně do nového parlamentu zvolení opoziční kandidát Bigio Pileri (bývalý novinář a starosta) se i přes politickou imunitu nemohl ujmout parlamentního křesla, protože byl v domcích vězení a čekal na soudní řízení za tři obvinění z korupce, ze které byl již u soudu osvobozen. Další dva zvolení poslanci byli politicky pronásledováni způsoben, opozičních stoupenci byli politicky pronásledováni způsoben, kdy např. ztratili práci ve vládě nebo byli soudně stíháni.

Protesty opozice byly napadeny vládními násilníky a bezpečnostními sílami. Opozice byla omezoována při vyjadřování své kritiky.

situace po parlamentních volbách v září 2010

Legislativní pravomoci opozice byly omezovány. V době, než zasedl nové zvolený parlament, byla přijata reforma vnitřního řádu parlamentu, která omezovala opozici v parlamentu. Parlament se měl nové scházet jen čtyři dny v měsíci. Všechny parlamentní komise byly nově kontrolovány vládou. Projev v parlamentu na jakékoli téma byl omezen na 15 minut na jednoho poslance. Projevy byly přetvářeny pouze vládními televizními kanály s možností omezit názory opozice.

Než se sešel nové zvolený parlament v lednu 2011, tak odcházející parlament jmenoval několik soudců Nejvyššího soudu, kterým končilo funkční období, i když tyto soudce měl jmenovat až nové zvolený parlament. V odcházejícím parlamentu měli stoupenci Chavezze dvě třetiny křesel. V nové zvoleném parlamentu měli stoupenci Chavezze jen polovinu křesel, proto by se museli v novém parlamentu dohodnout s opozicí. Všichni soudci Nejvyššího soudu byli stoupenci Chavezze.

Rozhodování odcházejícího parlamentu omezující opozici a některé státní kontrolní instituce byla přijímána proto, že procházecí stoupenci v parlamentu chtěli využít své dvoutřetinové (2/3) většiny, kterou měli v nové zvoleném parlamentu ztratit.

Reforma vysílácho a telekomunikačního zákona byla rozšířena na internet a mobilní telefony. **Účelem bylo omezit šíření informací, které byly kritické vůči vládě.** Byla omezoována svoboda slova a byla omezoována média při možné kritice vlády.

V roce 2010 Chavez zřídil 200 soukromých podniků. V průběhu celé vlády Chavezze bylo zříděno 400 soukromých podniků, většina z nich v roce 2009 a v roce 2010. Finanční kompenzace byla vyplacena jen některým podnikům.

Na konci roku 2010 vláda otevřeně uváděla, že jejím cílem bylo zavést socialistickou ekonomiku ve Venezuele.

Ocházející parlament přijal opatření, kdy nevládní organizace nemohly získávat finance ze zahraničí nevládním organizacím.

V březnu 2011 byl zveřejněn nový dekret, který urychlil vznik **Bolivarské domobrany.** Chel zastřelit opozici v případě, že by chtěli zabránit mírové revoluci Chavezze. Chavez nadále navyšoval svou moc.

<p>1) kritická – ANO (opozice kritizovala nový sociální plán Chávez, jak zamezit nedostatku bydlení ve Venezuele podle opozice plán byl neefektivní a spojený s korupcí a klientelismem)</p> <p>2) věrohodná – ANO (Henrique Capriles byl vybrán dne 12. 2. 2012 jako kandidát opoziční koalice MUD pro prezidentské volby konající se v říjnu 2012, kandidoval za středo-pravicovou stranu <i>Primero Justicia</i>)</p> <p>3) jasná – ANO (Capriles představoval nového vůdce bez napojení na tradici strany, Capriles reprezentoval středo-pravicovou skupinu, zaměřoval se na vzdělání a sociální otázky)</p>	<p>situace před prezidentskými volbami v říjnu 2012</p>	<p>Vládní budovy a internet byly plně volebních plakátů Chávez neměl kontrolu nad armádou. Armáda byla neutrální ve vztahu k politice.</p> <p>Vládní budovy a internet byly plně volebních plakátů Chávez neměl kontrolu nad armádou. Armáda byla neutrální ve vztahu k politice.</p> <p>proti tomu se pouze neúrazně ohradila volební rada. Naopak v průběhu prezidentské kampaně volební pravidla omezovala opozičního kandidata Capriles ve vysílání jeho kampaně pouze na tři minuty. Volební rada nebyla nezávislým kontrolním orgánem směřující svou kontrolu vůči činnosti vlády.</p> <p>Vláda mohla sledovat, koho státní zaměstnanci volili v prezidentských volbách. Bylo porušováno volební právo. Chávez byl na rozdíl od Fidela Castra na Kubě odpovědný vůči voličům skrz volby a svou legitimitu od voleb odvozoval.</p>	<p>V září 2011 Mezinárodní soud pro lidská práva nařídil Venezuele, aby zrušila zákaz uloženy kvůli údajné korupci bývalému starostovi hlavního města Caracasu kritizující Chávez, Leopoldovi Lopezovi, než začne o prezidentské křeslo. Mezinárodní organizace vykonávala kontrolu vztahující se k volebnímu procesu ve Venezuele.</p> <p>Po smrti Cháveza a poté, co Fidel Castro odešel z veřejného života, tak ALBA zůstala bez vedení. ALBA se neposunula ve své institucionalizaci, ani nevytvářela konkrétní politiku.</p>
<p>7. 10. 2012 prezidentské volby</p>			

4. První funkční období Moralese

Dne 30. 6. 2002 byl v prezidentských volbách zvolen prezidentský kandidát Gonzalo Sánchez de Lozada za stranu *Národní revoluční hnutí (Movimiento Nacionalista Revolucionario, MNR)*. Lozada byl již jednou prezidentem Bolívie mezi lety 1993 až 1997. Lozada získal 22 % hlasů. Na druhém místě skončil Morales s 20 % hlasy za stranu *Hnutí k socialismu (Movimiento al Socialismo, MAS)*. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Bolívie v roce 2002) Strana MNR se v 90. letech posunula doprava v souvislosti s radikální neoliberální politikou bývalého prezidenta Gonzala Sáncheze de Lozady. (Springerová 2007)

Morales byl potomkem původních obyvatel a žil od roku 1980 v oblasti s tradicí pěstování koky Chapare. Byl vůdcem národních odborů zastupujících pěstitele koky a byl poprvé zvolen do dolní komory parlamentu v roce 1997 z oblasti Chapare v departamentu Cochabamba. (Singer a Morrison 2004: 175) Historicky tradiční politické strany Bolívie nezastupovaly zájmy původních obyvatel, ale kontrolovaly pouze jejich hlasy. Až v polovině 90. let s ústavní reformou a změnou volebního zákona vstupovali původní obyvatelé Bolívie přímo do politiky, a tak získali politickou moc. (Van Cott 2000: 163, 169) Morales byl vyloučen z parlamentu v lednu 2002 kvůli zapojení do protestů proti vládnímu programu na vymýcení koky. (Singer a Morrison 2004: 175)

V prezidentských volbách v červnu 2002 se Morales umístil na druhém místě s 20 % hlasů. Těsně za Moralesem na třetím místě skončil prezidentský kandidát Reyes také s 20 % hlasů (získal o několik stovek hlasů méně než Morales). Morales byl hlavní příjemce hlasů, které ztratila nová strana Nová republikánská síla (*Nueva Fuerza Republicana, NFR*) v čele s jejím zakladatelem Manfredem Reyesem Villou (Reyes byl tři měsíce před volbami překvapujícím favoritem voleb, časem ale začal ztrácet voličskou podporu). Morales ve volební kampani z roku 2002 prosazoval ukončení programů na vymýcení drog, vytvoření ústavodárného shromáždění, úpravu neoliberálního modelu a větší vzdor americkým iniciativám a iniciativám vycházející z Mezinárodního měnového fondu. (Singer a Morrison 2004: 176) Morales získal nejvíce voličů, když čtyři (4) dny před prezidentskými volbami americký velvyslanec v Bolívii vyzval občany Bolívie, aby nedávali hlas Moralesovi, protože zvolení kandidáta spojeného s obchodem s drogami a terorismem by mohlo vyústit ve ztrátu hmotné a finanční pomoci z USA. Komentář velvyslance legitimizoval kandidaturu Moralese jako volebně schopného kandidáta a zvýraznil odlišnost Moralese oproti tradičním stranám. (Singer a Morrison 2004: 176)

Ještě, než byly hlasy po volbách z roku 2002 úplně sečteny, tak prezidentští kandidáti Lozada a Reyes měli nejvíce hlasů. Otevřeně oba jednali s tradiční stranou MIR, aby získali její podporu, kdyby parlament vybíral konečného prezidenta. Morales dříve uvedl, že by strana MAS nevyjednávala s žádnou stranou ohledně vytvoření vlády, i kdyby skončila na prvním nebo druhém místě v prezidentských volbách. Morales projevil úmysl vytvořit vládu „na ulici“, která by používala sociální mobilizace, aby dosáhla svých cílů. (Singer a Morrison 2004: 177) Volby 2002 ukázaly geografické rozdělení Bolívie. Prezidentští kandidáti Morales a Reyes získali nejvíce hlasů v západních oblastech obydlených původními obyvateli (La Paz, Cochabamba, Potosi a Oruro). Naopak kandidáti Lozada a Paz získali nejvíce hlasů v bohaté východní části Bolívie (Santa Cruz, Beni, Pando a Tarija) Prezidentští kandidáti Morales a Reyes si konkurovali ve stejných politických otázkách: reforma ekonomického modelu země a odmítnutí známé politické elity. Oba představovali nesouhlasné hlasy s tradičními stranami. (Singer a Morrison 2004: 178)

Výsledky parlamentních voleb z roku 2002 znamenaly konec dlouhodobé převahy tradičních stran (pravicová strana MNR, levicové *Hnutí revoluční levice* (*Movimiento de Izquierda Revolucionaria*, MIR) a pravicová *Národní demokratické akce* (*Acción Democrática y Nacionalista*, ADN)), protože v parlamentních volbách nečekaně uspěly protisystémové strany MAS v čele s Moralesem a NFR v čele s Reyesem. Strana MAS získala 27 křesel a byla druhou nejsilnější stranou v dolní komoře. Strana NFR získala 25 křesel a byla třetí nejsilnější stranou v dolní komoře. Tradiční strana MNR byla nejsilnější stranou v dolní komoře, když získala 36 křesel. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby Bolívie v roce 2005) V roce 1985 byl vytvořen pevnější základ pro demokratický a politický systém, který zahrnoval tři důležité strany MNR, ADN a MIR. (Springerová 2008b: 136) Stranu ADN založil bývalý vojenský diktátor Hugo Banzer. Banzer se stal prezidentem Bolívie v roce 1997. (Springerová 2007) Prezident Banzer za své vlády čelil občanským protestům, které byly namířené proti vymýcení koky a proti privatizaci podniků s vodou. Pro protesty se vžilo označení „válka o vodu“. (Singer a Morrison 2004: 173) Tradiční levicová strana MIR se časem umírnila. V průběhu vlády prezidenta Jaime Paze Zamory v letech 1989 až 1993 vládla MIR v koalici se stranou ADN a společně prohloubily neoliberální reformy. V rámci ideologického postoje byla strana MIR více nalevo, strana ADN byla více napravo a strana MNR se nacházela ideologicky mezi stranou MIR a ADN. V ekonomické oblasti bylo velmi málo rozdílů mezi tradičními stranami MNR, MIR a ADN. (Singer a Morrison 2004: 174)

Bylo zpočátku těžké pro Lozadu ze strany MNR sestavit po volbách vládu. Nakonec vládu vytvořil se stranami MIR a *Občanskou solidární unií (Unión Cívica Solidaria, UCS)*. Na základě podpory většiny parlamentu byl Lozasa oficiálně zvolen v parlamentu prezidentem Bolívie. (Singer a Morrison 2004: 180-181) Následně se ke koalici přidala strana ADN. V srpnu 2003 přibyla do koalice nová strana NFR, a tak prezident Lozada ovládal dvě třetiny (2/3) křesel v parlamentu. (Buitrago 2010: 97)

Vláda prezidenta Lozady mezi lety 2002 až 2003 čelila ekonomickým a sociopolitickým problémům. Hlavním ekonomickým problémem byl ekonomický deficit, který se vláda snažila vyřešit navýšením příjmů do rozpočtu zvýšením daní z příjmů, zvýšením daní z nemovitosti a zastavením navyšování platů ve veřejném sektoru na základě nařízení Mezinárodního měnového fondu. Hlavní sociopolitický problém byl dlouhodobý konflikt s odbory pěstitelů koky v oblasti Chapare ohledně vládních pokusů zavést neoliberační program. (Buitrago 2010: 97)

V průběhu dlouhodobých konfliktů vláda mimo jiné vyjednávala s Moralesem v čele opoziční parlamentní strany MAS od září do prosince roku 2002 ohledně konfliktu vzniklém kvůli požadavkům na vymýcení pěstované koky. Vůdce strany NFR Reyes vyzval v červnu 2003 poprvé prezidenta Lozadu k rezignaci. (Buitrago 2010: 97)

Kvůli nově vzniklé vládní koalici v srpnu 2003 zahrnující i stranu NFR, si opoziční strana MAS a Morales uvědomili, že prostor pro opozici v parlamentu byl omezený, a proto se ulice staly hlavním místem pro jejich činnost. Prezident Lozada neměl prospěch ze široké vládní koalice. Rozhodnutí Lozady si nepřátelila parlament a koaliční partneři MIR a NFR zůstali kritičtí. (Buitrago 2010: 98, 103)

Protesty zahrnující účastníky jako např. hlavní odbory (*Central Obrera Boliviana, COB*), parlamentní stranu MAS, parlamentní stranu Indiánské hnutí Pachacuti (*Movimiento Indígena Pachakuti, MIP*), Hnutí bez pozemků, pěstitele koky, důchodce, Konfederaci rolníků (*Confederación Sindical Única de Trabajadores Campesinos de Bolivia, CSUTCB*) se vystupňovaly, když vláda vyjádřila úmysl vyvážet zemní plyn do USA přes chilský přístav (pro protesty se vžil název „válka o plyn“). Požadavky se různily podle účastníků protestů, ale společným základem protestů byly tyto požadavky: svolat ústavodárné shromáždění, zrušit nový plán daní, nevyvážet zemní plyn přes chilský přístav a rezignace prezidenta Lozady. Departament Santa Cruz požadoval autonomii a reorganizaci státu. Strany NFR a MIR odvolaly svou podporu vládě a přešly do opozice. (Buitrago 2010: 98)

Dne 17. 10. 2003 prezident Lozada rezignoval na úřad prezidenta Bolívie a opustil zemi po násilných demonstracích, které žádaly jeho odstoupení. Vláda nebyla ochotna dosáhnout

kompromisu s protestujícími účastníky. Široká koalice organizací ztratila důvěru ve vládu a podle ní muselo dojít k výměně vlády. (Buitrago 2010: 91-92)

Dočasným prezidentem Bolívie byl ustanoven viceprezident ve vládě Lozady, Carlos Mesa. Aby se Mesa distancoval od tradičních politiků, tak se prohlásil nezávislým politikem. V průběhu své vlády také čelil protestům ze strany různých účastníků jako horníků, důchodců, učitelů, zdravotníků, studentů univerzit a dalších skupin. Strany MIR a NFR daly nové Mesiho vládě částečnou podporu. Strany MAS a MIP byly jediné strany schopné organizovat masové mobilizace. Tradiční strana MIR se v průběhu Mesiho vlády rozdělila do tří (3) skupin: pravicová *Fronta národní jednoty* (*Frente de Unidad Nacional*, UN) s vůdcem Doriem Medinou, strana *Pokrokový plán* (Plan Progreso, PP) a strana MIR vedená Pazem. Také strany MNR a ADN se začaly rozdělovat. V prosinci 2004 prezident Mesa zrušil dotace na paliva. Občané začali protestovat proti bezprostřednímu navýšení cen paliva a občané oblasti El Alto v městě La Paz, začali s protesty vynucující znárodnění městské vodní společnosti. (Buitrago 2010: 99-100)

V červnu 2005 prezident Mesa rezignoval na prezidentský úřad kvůli protestům a nespolupracujícímu parlamentu. Na nátlak různých občanských organizací a podporovatelů MAS, se stal prozatímním prezidentem Bolívie předseda Nejvyššího soudu Eduardo Rodríguez v červnu 2005. (Buitrago 2010: 100-101)

V Bolívii občanská společnost (např. odbory těžářského průmyslu) hrála převládající roli v politickém životě ze dvou důvodů: zaprvé občanská společnost se historicky zapojovala do politického dění a zadruhé občanská společnost vytvořila strategii, která zahrnovala občanské protesty jako upřednostňovaný prostředek, jak se zapojovat do politiky (vyjednávala s vládou o svých požadavcích a vyvíjela nátlak např. stávkami nebo demonstracemi). Sociální protesty se staly neodmyslitelnou součástí, jak dosahovat výsledků. (Buitrago 2010: 93)

Občané ztratily důvěru ve vládu Lozady a Mesiho kvůli rozpadnutí většinové vlády (Lozada) a institucionálnímu konfliktu (Mesa čelil nespolupracujícímu parlamentu). Protože vlády nemohly vládnout, tak občanská společnost nezískávala výhody ze strategie vyjednávání a konfrontace, která byla oporou pro odbory a sociální hnutí po desetiletí. Prezidenti Lozada a Mesa čelili velmi silným protestům, které byly rozšířeny po Bolívii a účastnili se jich nejenom pracující, chudí nebo radikálové, ale také velká část střední třídy a soukromý sektor. (Buitrago 2010: 104-105)

a) Situace před prezidentskými volbami, volbami do parlamentu a volbami starostů v departamentech v prosinci 2005

Strany prošly před volbami 2005 několika změnami. Došlo k oslabení stran, které byly typické pro politický systém v průběhu téměř předešlých dvaceti (20) let. Také byli obnoveni kandidáti stran, protože nekandidovali nejznámější politici z předchozích let. (Ballivián 2005: 40) Strana MNR byla zastoupená málo zkušeným politikem a potomkem Japonců, Michiakim Nagatanim. (Ballivián 2005: 39) Strany MIR a NFR si byly vědomi, že mají omezené možnosti na národní volební úrovni, a proto zvolily novou strategii: jejich vůdci kandidovali ve volbách guvernérů na regionální úrovni. (Ballivián 2005: 39) Vůdce strany MIR kandidát Paz se ucházel o úřad guvernéra departamentu Tarija. Na národní úrovni kandidáti strany MIR byli na kandidátce nového politického uskupení strany *Sociálně-demokratická síla (Poder Democrático y Social, PODEMOS)*. (Springerová 2008b: 140) Předseda strany NFR Reyes kandidoval na úřad guvernéra departamentu Cochabamba. Na národní úrovni zastupoval stranu NFR voják Gildo Angulo. Angulo neměl finanční ani logistickou podporu strany NFR a Reyes se nezajímal o kandidaturu Angula. Angulo zaujal protiliberální postoj, což bylo v protikladu s politikou NFR v průběhu vlády bývalého prezidenta Sáncheze. (Springerová 2008b: 141) Strana PODEMOS byla nová středo-pravicová strana se stranickým vůdcem Jorgem Quirogo, která byla pokračovatelem politiky, kterou prosazovala tradiční strana ADN. (Springerová 2007) Strana PODEMOS měla nový pouze název strany, strana totiž poskytovala prostor pro politiky stran MIR, MNR a NFR. Prezidentský kandidát za stranu PODEMOS byl Jorge Quiroga, který byl prezidentem Bolívie již mezi lety 2001 až 2002. (Springerová 2008b: 140-141) Quiroga byl dříve vůdcem strany ADN. (Ballivián 2005: 39) Kandidát za stranu UN Medina byl podnikatel a bývalý člen strany MIR.

Volební kampaň se zaměřila na dvě hlavní témata: model ekonomického rozvoje Bolívie (občané podporovali znárodnění energického průmyslu) a obnovu politiky. Pouze tradiční strana MNR nehovořila o politice znárodnění. Strana PODEMOS obhajovala ekonomickou politiku posledních dvaceti (20) let, chtěla zachovat podepsané smlouvy se zahraničními podniky, požadovala podepsat smlouvu o volném obchodu s USA a zastávala další ekonomická opatření.

Naopak Morales kandidující za stranu MAS zastával aktivní roli státu v ekonomice a sociálních otázkách, byl proti ekonomice volného trhu, požadoval znárodnění energetických zdrojů (hlavně těžebního průmyslu a zemního plynu) a kritizoval předchozí neoliberální politiku. Podle něho neoliberalismus oslabil zemi, vytvořil korupci a chudobu, zavedl větší

nerovnost mezi obyvateli a kvůli neoliberalismu došlo k sociálnímu vyloučení obyvatel. Morales ve volební kampani vystupoval proti úsilí USA vymýtit koku v Bolívii a naopak měl zájem legalizovat pěstování koky v Bolívii. (Springerová 2008b: 142-143) Legalizaci koky vyžadovaly federace pěstitelů koky, kterým Morales sám předsedal. (The Economist 20. 12. 2005: El líder cocalero se compromete a no confiscar los bienes de las petroleras) Morales a strana MAS prosazovali změny ekonomické, politické, kulturní a sociální. (Ballivián 2005: 47-48) Zvolení prezidenta Moralese do prezidentského úřadu bylo poháněno nespokojeností jeho příznivců s ekonomicky racionálním, ale politicky neoblíbeným opatřením, které předčasně odstranilo z prezidentského úřadu dva prezidenty. (The Economist 6. 1. 2011: Fuel on the fire) Morales a strana MAS nikdy nevládli Bolívii, ani nebyli součástí žádné vlády. Její vůdci nezastávali nikdy státní funkce. (Ballivián 2005: 47-48)

Strana MAS ve volbách 2005 využila strategii tradiční populistické rétoriky a strategii zapojení etnických skupin. Strana MAS byla složena z kandidátů původních obyvatel, ale také z kandidátů, kteří nebyli původními obyvateli (např. z mesticů). Dále strana MAS vytvořila spojení s různými organizacemi původních a nepůvodních obyvatel. Vedle začlenění původních obyvatel (využití etnického apelu) strana MAS využila klasickou populistickou strategii jako kritizování tradičních stran a elit, kritizování tržní ekonomiky a zahraničních investic v Bolívii, aby získala podporu voličů původních obyvatel a nepůvodních obyvatel. Tato strategie umožnila straně MAS vytvořit koalici voličů původních obyvatel, chudých obyvatel, odborových aktivistů a osob levicových, statických a nacionalistických názorů. (Madrid 2006: 1)

Z výše uvedeného plyne pro účely diplomové práce, že politické strany *nebyly věrohodné*, protože aby porazily Moralese ve volbách, tak se musely spojit pro účely prezidentských voleb, a zvýšit tak pravděpodobnost porážky Moralese. Strany MIR a NFR v prezidentských volbách nepředstavily své nejsilnější kandidáty, ale zaměřily se na volby na regionální úrovni. Politické strany před volbami *nebyly kritické* vůči předchozí politice tradiční politické elity. Politické strany nebyly jasné, protože byly spojeny s tradiční politickou elitou a jejich program neznamenal rozchod se statut quo. I když se nová strana NFR před volbami v roce 2002 profilovala jako protisystémová strana, tak následně spolupracovala s vládou Lozady, když vstoupila do jeho vládní koalice, i když z ní později vystoupila. Po Lozadovi vládnoucí prezident Mesa se raději prohlásil za nezávislého politika, aby nebyl spojován s neoblíbenou tradiční politickou elitou. Další strany pro volby 2005 jako MIR a PODEMOS měly své členy spojené s tradiční politickou elitou. Tradiční strana MNR pokračovala ve svém politickém programu. Podobně strana PODEMOS byly pokračovatelem

politického programu tradiční strany ADN. Strany ucházející se o prezidentský úřad a parlamentní křesla nepředstavovaly změnu a rozchod s původní politikou. Naopak strana MAS byla věrohodná, protože byla širokým etno-populistickým hnutím. Strana MAS představovala jasnou změnu zahrnující novou politickou elitu a politický a ekonomický program odlišný od status quo. Morales byl kritický, protože vystupoval např. proti neoliberalismu a vlivu USA. *Z toho důvodu Morales a strana MAS představovali silnou opozici vůči politice prosazované tradiční politickou elitou.*

b) Situace po volbách 2005 a situace v parlamentu

Prezidentské volby v prosinci 2005 vyhrál kandidát Morales za stranu MAS se ziskem 53 % hlasů. Na druhém místě se umístil kandidát Quiroga za stranu PODEMOS a na třetím místě skončil kandidát Medina za stranu UN. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Bolívie v roce 2005) V novodobé demokratické historii Bolívie se ještě nepodařilo vyhrát prezidentskému kandidátovi již v prvním kole voleb, jak jako se stalo v případě Moralese. Zároveň vyhrál prezidentský úřad první kandidát aymarského původu v historii Bolívie. Předpokládalo se, že prezidentské volby vyhraje Morales, ale již se nepředpokládalo, že v takovém rozsahu. (The Economist 20. 12. 2005: A leftist landslide in the Andes)

Strana MAS získala v dolní komoře 72 křesel z celkových 130 křesel, získala tedy *nadpoloviční většinu křesel*. V senátu strana MAS získala 12 křesel z celkových 27 křesel, *většinu křesel v senátu tedy nezískala*. Na druhém místě skončila opoziční strana PODEMOS se 43 křesly v dolní komoře a s 13 křesly v senátu z celkových 27 křesel. Opoziční strana UN získala 8 křesel v dolní komoře a v senátu 1 křeslo, opoziční strana MNR získala 7 křesel v dolní komoře a 1 křeslo v senátu. *Opozice tedy získala většinu křesel v senátu*. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby Bolívie v roce 2005) Výsledek voleb do parlamentu neměl do té doby obdoby v historii novodobé demokracie Bolívie, protože poprvé po čtyřiceti (40) letech *získala jedna strana v parlamentu většinu křesel a do té doby tradiční strany nezískaly dobré výsledky*. (Ballivián 2005: 32)

Ve volbách prefektů devíti (9) departamentů získala strana MAS tři prefekty. (The Economist 19. 1. 2006: Enter the man in the stripey jumper)

Ve volbách 2005 se projevila polarizace ve společnosti. Z toho důvodu čelil Morales po volbách opozici různého charakteru: politické, regionální, ekonomické, společenské a etnické (centralizace vs. decentralizace, znárodnění vs. ochrana zahraničních investic, původní

obyvatelé vs. bílí a mestici, chudé západní regiony vs. bohaté východní regiony). (Springerová 2008a: 30) Výsledky voleb 2005 ukázaly dva (2) územní bloky: strana MAS získala hlasy hlavně v departamentech La Paz, Oruro, Potosí, Cochabamba a Chuquisaca. Naopak strana PODEMOS získala podporu hlavně v departamentech Pando, Beni, Santa Cruz a Tarija, tedy v tzv. oblasti bohatého pŕlměsíce, ve které bylo mnoho zastánců pro posílení decentralizace. (Springerová 2008b: 145) Nicméně Bolívie nebyla na základě voleb hluboce rozdělena. Morales totiž získal hlasy nejenom od chudých a původních obyvatel v Andách, ale také získal hlasy v bohatším východě Bolívie a mezi mestici (obyvateli smíšené rasy), kteří nebyli spokojeni s tradičními politickými stranami. (The Economist 19. 1. 2006: Enter the man in the stripey jumper)

Morales při svém ustanovení do prezidentského úřadu v lednu 2006 slíbil přebudovat Bolívii tím, že vytvoří novou ústavu skrz svolání ústavodárného shromáždění a převezme kontrolu nad přírodními zdroji země jejich znárodněním. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Bolívie v roce 2005) Morales v prezidentské kampani také slíbil rozšířit práva původním obyvatelům v nové ústavě. (The Economist 20. 12. 2005: A leftist landslide in the Andes) Morales chtěl vyjednat s USA kroky v boji proti pěstování koky, protože USA prosazovala v Bolívii neoblíbený program na vymýcení koky. (El País 21. 12. 2005: Hay que revisar los contratos de las petroleras. Son nullos e ilegales) Pěstování koky bylo zdrojem obživy pro mnoho obyvatel Bolívie. V 80. letech s nadprodukcí cínu v Číně a Brazílii ztratilo v Bolívii práci mnoho pracovníků v těžebním průmyslu s cínem. Práci našlo mnoho horníků a dalších nezaměstnaných v oblasti pěstování koky, které bylo spojeno s obchodem s drogami. Morales byl vůdcem pěstitelů koky, jeho rodina pracovala v cínových dolech, než došlo k jejich uzavření. (Rochlin 2007: 1328) Právě plány na privatizaci vody (tzv. válka o vodu), plány na postavení plynovodu přes Chile (tzv. válka o ropu) a americký tlak na vymýcení koky vytvořil hnutí původních obyvatel, které rozpoutalo narůstající politický aktivismus u většiny obyvatel Bolívie. (Rochlin 2007: 1329)

Parlamentní opozice držela v senátu většinu křesel, proto měla možnost kontrolovat Moralese v podobě vetování zákonů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, volby do senátu Bolívie v roce 2005) Opozice v senátu po celé období první vlády Moralese používala tuto většinu k vetování desítek návrhů zákonů navrženými vládou Moralese. (The Economist 7. 12. 2009: Evo sticks) Z uvedeného vyplývá, že parlamentní opozice *byla kritická* vůči vládním návrhům a promoralesové politice.

Prefekti východních departamentů Santa Cruz a Tarija vyjádřily zájem o konání referenda o autonomii, se kterým Morales souhlasil. Prefekti měli zájem ochránit se před pozemkovou

reformou Moralese a získat kontrolu nad oblastí zdravotnictví a vzdělání. (The Economist 19. 1. 2006: Enter the man in the stripey jumper) Prefekti departamentů Santa Cruz, Tarija, Pando a Beni usilovali o autonomii na centru. Hlasování o autonomii departamentů mělo proběhnout formou referenda dne 2. 7. 2006. Departamenty, které by nesouhlasily s autonomií by zůstaly centralistické. (El País 10. 3. 2006: Bolivia afronta el fin del centralismo) Z uvedeného můžeme vyvodit, že *regionální opozice byla kritická* vůči politice Moralese - Morales čelil opozici na regionální úrovni tvořenou čtyřmi (4) departamenty tzv. bohatého púlměsíce Bolívie: Santa Cruz, Tarija, Pando a Beni.

V prvním funkčním období Moralese *bylo svoláno Ústavodárné shromáždění dne 6. 3. 2006* se sídlem v ústavním hlavním městě Sucre, a to speciálním zákonem na základě čl. 232 Ústavy 1967 ve znění pozdějších reforem, za účelem vypracování nové ústavy nahrazující Ústavu 1967. Speciální zákon stanovil způsob volby členů Ústavodárného shromáždění, kteří *nemohli zasahovat do pravomocí ostatních státních mocí*. Volby do ústavodárného shromáždění o 255 členech byly stanoveny na den 2. 7. 2006. Činnost Ústavodárného shromáždění měla začít dne 6. 8. 2006. (Ley especial de convocatoria a la Asamblea Constituyente, 6. 3. 2006)

V březnu 2006 protestující členové strany MAS obsadili sídlo televize v Santa Cruz a vyžadovali jmenování ředitele televize vybraného lidem. Protestující vybrali za nového ředitele televize člena strany MAS. (El País 10. 3. 2006: Bolivia afronta el fin del centralismo) Z uvedeného plyne, že *provládní strana MAS omezovala nezávislost médií, která plnila nestátní kontrolní funkci vůči krokům vlády*.

Ministr školství obvinil prefekta Santa Cruz Rubéna Costatse z uzurpace moci kvůli jmenování zmocněnce pro vzdělání. Podle ministra školství šlo o pravomoc centrální vlády. (El País 10. 3. 2006: Bolivia afronta el fin del centralismo) Z uvedených informací lze říci, že *docházelo k mocenským konfliktům mezi centrem a decentralizací státu*.

Morales sesadil předsedu parlamentní skupiny ze strany MAS kvůli obvinění z korupce do té doby, než bude ukončeno vyšetřování za údajné zneužití pravomoci a nezákonné obohacení. Předseda parlamentní skupiny byl obviněn členem parlamentu také ze strany MAS. Vláda chtěla dokázat svůj odpor proti korupci, proti které se zavázala bojovat před volbami 2005. (El País 20. 4. 2006: Evo Morales destituye al líder parlamentario de su partido por corrupción) Pro účely diplomové práce lze říci, že *vláda se ukázala být nezávislá v boji proti korupci, protože byl sesazen dočasně člen parlamentu ze strany MAS*.

V květnu roku 2006 Ústavní soud zrušil nařízení vazby proti dvěma ředitelům španělsko-argentinské ropné společnosti Repsol. Vazba byla spojena s vyšetřováním, které začal celní

úřad v únoru roku 2006, který obvinil Repsol z nelegálního vyvážení ropy. (El País 10. 5. 2006: El Constitucional de Bolivia anula la detención de los ejecutivos de Repsol) Z uvedeného vyplývá, že se *Ústavní soud ukázal být nezávislým kontrolním orgánem*, protože v opačném případě mohl vazbu ponechat v platnosti, a tak potrestat těžařskou společnost, když v Bolívii státní politika byla pro znárodnování těžařského průmyslu a pro trestání korupce.

První kroky Moralese připomínaly *radikalismus*, více než pragmatismus. (The Economist 26. 1. 2006: Evo ready or not)

Morales dne 1. 5. 2006 oznámil ve svém dekretu znárodnění ropy a nařídil armádě dohled nad ropnými zařízeními. (El País 2. 5. 2006: Evo Morales nacionaliza por decreto el petróleo y el gas de Bolivia) Morales v čl. 1 a čl. 6 dekretu č. 28071 uvedl, že při znárodnění aplikoval ústavu 1967, vykonával národní suverenitu, která byla vyjádřena v národním referendu konaném dne 18. 7. 2004 za vlády prezidenta Mesi, ve kterém občané vyjádřili svůj souhlas se znárodněním hydrokarbonového průmyslu, a také při znárodnění aplikoval hydrokarbonový zákon ze dne 17. 5. 2005 schválený za vlády prezidenta Mesiho, který naplňoval výsledky referenda z roku 2004. (Dekret o znárodnění č. 28071 ze dne 1. 5. 2006) Venezuelští právníci a technici pomáhali s vykonáváním změn nutných pro zestátnění průmyslu. (El País 3. 5. 2006: Hugo Chávez envía abogados y técnicos) Státem řízené společnosti byly často neefektivní. Také čelily riziku zpolitizování a korupci. (The Economist 4. 5. 2006: Oil and hauteur) Politika znárodnování zvýšila státní příjmy o 40 % v roce 2006. Bohatství Bolívie umožnilo financovat sociální programy (např. na bydlení), také peníze směřovaly na posílení armády. Vláda Moralese potřebovala silný a loajální vztah s armádou. (Rochlin 2007: 1338-9) Vláda v květnu roku 2006 znárodnujícím dekretem dočasně zvýšila velkým nalezištím zemního plynu odvádění poplatků z 50 % na 82 %, zbylých 18 % příjmů zůstalo těžebním firmám. (The Economist 18. 5. 2006: Dreams and realities)

Vláda Moralese měla zájem o získání neproduktivních pozemků hlavně ve východních departamentech. Vláda měla v úmyslu použít zákon uvádějící, že všechna zemědělská půda by měla plnit ekonomickou a sociální funkci, v opačném případě by měla být vrácena státu. (El País 10. 5. 2006: Evo Morales declara la guerra a los latifundios improductivos en Bolivia) V listopadu 2006 byl schválen návrh zákona o pozemkové reformě, který počítal s rozdělením 20 milionů hektarů půdy do roku 2011. Většina půdy byla v soukromém vlastnictví. (Ballivián 2005: 1333) Přerozdělením půdy chtěl Morales získat politickou podporu mesticů, kteří byli největší rasovou skupinou ve východních

departamentech, kteří nebyli původními obyvateli, aby mohl Morales vzdorovat prosazovatelům autonomie. (Rochlin 2007: 1339)

Na základě uvedených informací lze shrnout, že radikalismem, politikou znárodnění a zájmem uskutečnit pozemkovou reformu Morales posiloval svou moc.

V rámci mezinárodních vztahů Morales naznačil, že by mohl podpořit americkou smlouvu o volném obchodu, pokud by pomohla malým podnikatelům v Bolívii. (The Economist 26. 1. 2006: Evo ready or not)

Morales uznával důležitost zahraničních investicí pro Bolívii, protože byly motorem pro rozvoj země a vytvářely pracovní místa. (El País 5. 1. 2006: Morales ofrece colaboración para tranquilizar a las empresas españolas)

Vláda USA kritizovala vládu Moralese, protože nespolupracovala se zájmy USA v tzv. válce proti drogám (vymýcení koky). USA tvrdily, že se zvýšila úroda koky. Do prosince 2006 USA snížily protidrogovou podporu Bolívii. Válka proti drogám byla způsob vlády USA, jak utvářet vojenské a policejní složky, aby vyhovovaly americkým strategickým cílům, jako byl případ Kolumbie. (Rochlin 2007: 1337)

Morales uskutečnil v prosinci 2005 svou první zahraniční cestu na Kubu, ještě, než se oficiálně ujal prezidentského úřadu. (El País 31. 12. 2005: Castro recibe a Evo Morales en Cuba como un "compañero" contra el imperialismo) Morales v lednu 2006 podepsal dohodu o spolupráci s Fidelem Castrem. (El País 2. 1. 2006: Fidel Castro y Evo Morales sellan una alianza en La Habana) Morales označil amerického prezidenta George W. Bushe za teroristu, protože podle Moralese vojensky zasahoval do záležitostí jiných zemí. (El País 31. 12. 2005: Bush es el único terrorista) Z uvedeného vyplývá, že Morales jasně ukázal zájem o spolupráci s Kubou ať už ideologickou či obchodní. Naopak se Morales distancoval od USA.

Morales začal svou mezinárodní cestu po několika zemích světa ve Venezuele. S Chávezem podepsal dohodu o spolupráci. (El País 4. 1. 2006: Evo Morales se incorpora a la alianza "antiimperialista" de Chávez y Castro) Jeden den po svém ustanovení do funkce Morales podepsal s Chávezem osm (8) dohod o spolupráci, na základě kterých se Bolívie zavázala zvýšit dodávky venezuelské nafty, přijímat materiály pro výrobu silnic a přijmout stipendia pro mladé žáky pro snížení negramotnosti. Na oplátku se Venezuela zavázala koupit z Bolívie sóju a drůbež. Obě země se zavázaly spolupracovat v rámci regionální organizace ALBA. (El País 24. 1. 2006: Morales firma ocho acuerdos con Chávez en su primer día como presidente) V dubnu 2006 se stala Bolívie členem ALBA vedle zakladatelských zemí Venezuely a Kubu. Protiamerická politická integrace ALBA byla organizací sdružující levicové a protikapitalistické ideologie. (El País 3. 5. 2006: 'Alba' de América) Bolívie byla

pro Venezuelu loajálním ideologickým a strategickým spojencem a spojencem podporující ekonomicky chudé obyvatele a politicky rozdělenou Bolívii. Venezuela měla zájem pomoci Bolívii ekonomicky se rozvíjet a dosáhnout politické stability, aby mohla Venezuela ukázat na regionální a celosvětové úrovni pozitivní rozvoj v Bolívii. (Rochlin 2007: 1337) Z uvedeného vyplývá, že se Morales politicky a ekonomicky sblížil s Venezuelou, stejně jako předtím s Kubou.

Na základě výše uvedeného lze učinit závěr ohledně mezinárodních vztahů a mezinárodních organizací, že se jednalo o ekonomických, obchodních a ideologických záležitostech. Nejednalo se o státních kontrolních institucích.

c) Situace před referendem o autonomii departamentů a volbami členů ústavodárného shromáždění v červenci 2006

Autonomie byla prosazovaná v Bolívii kvůli rasovému, třídnímu, kulturnímu a geografickému rozdělení země. Morales byl nejprve stoupencem autonomie departamentů hlavně když byl v opozici, nicméně v červnu roku 2006 Morales změnil svůj názor, když se vyslovil proti autonomii oligarchie a proti vlastníkům půdy v departamentu Santa Cruz. (El País 3. 6. 2006: Las regiones más ricas apuestan por la autonomía)

V čele kampaně za autonomii departamentů stálo hnutí Občanský výbor pro Santa Cruz (*Comité pro Santa Cruz*, CPSC). Stoupenci autonomie departamentů se cítili být ohroženi socialistickou a přerozdělovací politikou Moralese. (Rochlin 2007: 1334-35) Občanský výbor podporovali podnikatelé a odbory v té oblasti. *Občanský výbor se v té době stal nejsilnější opozicí proti Moralesovi*. Před konáním referenda o autonomii departamentů Občanský výbor svolal demonstraci za hlasování „ano“ v referendu. Demonstrace se zúčastnil jeden (1) milión občanů. (El País 3. 7. 2006: Las regiones más ricas apuestan por la autonomía) Z uvedeného vyplývá pro účely diplomové práce, že novým a silným opozičním subjektem v politice bylo hnutí *Občanský výbor pro Santa Cruz podporované podnikateli a odbory*. *Bylo kritické vůči regionální politice Cháveze a představovalo nejsilnější opozici*.

Parlamentní opozice kritizovala plán strany MAS znovuzvolit Moralese. Senátor za stranu PODEMOS kritizoval tento krok, protože podle něho prodlužovat prezidentský mandát bylo typické pro tradiční strany. Uvedl, že tento podnět bude komplikovat jednání v Ústavodárném shromáždění. Podle parlamentní strany UN podnět strany MAS byl pokus zůstat dlouho u moci. (El País 25. 5. 2006: Evo Morales ya piensa en la reelección en Bolivia)

Opozice, departamenty Santa Cruz, Beni a Pando, zemědělské organizace a organizace chovatelů dobytka byli proti Moralesem vyhlášené zemědělské revoluci v průběhu volební kampaně do Ústavodárného shromáždění, která počítala mimo jiné s rozdělením 2, 5 milionů hektarů státní půdy mezi původní obyvatelé. (El País 5. 6. 2006: Evo Morales repartirá 2,5 millones de hectáreas entre indígenas bolivianos)

Morales snížil platy ve veřejném sektoru o polovinu. Toto opatření vedlo k odstoupení úředníků a soudců, kteří nebyli napojeni na stranu MAS. Čtyři (4) soudci Nejvyššího soudu odstoupili ze své funkce. Zbytek soudců Nejvyššího soudu a Ústavního soudu kritizovali útoky Moralese na soudní autonomii. (The Economist 18. 5. 2006: Dreams and realities) Z uvedeného lze vyvodit, že velkým snížením platů soudců *bylo zasahováno do nezávislosti soudní moci*.

Departament Santa Cruz odváděl do státní pokladny 42 % příjmů z daní země a získával 22 % veřejných výdajů. Departament Santa Cruz měl zájem zvýšit získávání veřejných výdajů na 33 %. (The Economist 18. 5. 2006: Dreams and realities) Z uvedených informací vyplývá, že mezi centrem a decentralizací existovaly spory ohledně financí odváděných do státní pokladny, a naopak ohledně financí odváděných do departamentu Santa Cruz. *Centrum mohlo omezovat decentralizaci skrz rozpočtovou politiku*.

Pro schválení konečného znění návrhu nové ústavy byla potřeba dvoutřetinová (2/3) většina všech členů Ústavodárného shromáždění. (Zákon č. 3728 měnicí Ley especial de convocatoria a la Asamblea Constituyente) *Vláda byla donucena zrušit navrhovaná volební pravidla do Ústavodárného shromáždění, která by ji zaručila zisk dvou třetin (2/3) křesel nutných ke schválení nového textu ústavy. Změna volebních pravidel do Ústavodárného shromáždění zaručila potřebu dosáhnout dohody stoupenců Cháveze s ostatními členy Ústavodárného shromáždění.* (The Economist 29. 6. 2006: A revolution faces the voters) Z uvedených informací můžeme vyvodit, že se *vláda snažila vyloučit kontrolní pravomoci opozičních členů Ústavodárného shromáždění při projednávání a schvalování nové bolívijské ústavy*.

Strana MAS uvedla, že vláda potřebuje pokračovat v prosazované politice a v reformách, proto *někteří členové MAS v parlamentu plánovali předložit Ústavodárnému shromáždění reformu, která by umožnila znovuzvolení prezidenta.* (El País 25. 5. 2006: Evo Morales ya piensa en la reelección en Bolivia) Chávez byl také pro odstranění zákazu bezprostředního znovuzvolení prezidenta. (The Economist 29. 6. 2006: A revolution faces the voters) Na základě stále platné Ústavy 1967 mohl být *prezident znovuzvolen až po uplynutí čtyř let po ukončení svého funkčního období* (čl. 86-87 Ústavy 1967). Z uvedených informací vyplývá,

že Morales a někteří politici ze strany MAS chtěli odstranit kontrolní funkci nastaveného volebního pravidla vůči prezidentům Bolívie, když měli zájem do nové ústavy zakotvit pravidlo bezprostředního znovuzvolení prezidenta.

d) Situace po konání referenda o autonomii departamentů a po volbách členů Ústavodárného shromáždění v červenci 2006

*Zastánci posílení regionální autonomie byli poraženi v celostátním národním referendu dne 2. 7. 2006, když se 57 % voličů vyslovalo proti pověření Ústavodárného shromáždění rozšířit autonomii v departamentech. (Databáze volebních výsledků Election Guide, referendum o autonomii departamentů v Bolívii v roce 2006) Konkrétně v referendu zazněla otázka: *Souhlasíte s tím, že v rámci národní jednoty udělíte Ústavodárnému národnímu shromáždění závazný mandát k vytvoření autonomního režimu departamentů, který bude použitý ihned po vyhlášení nové politické ústavy státu, kde bude mít toto referendum většinu, že jejich úřady budou přímo voleni občany a získají od národního státu výkonné pravomoci, správní pravomoci a finanční zdroje, které jim udělí nová politická ústava a zákony?* (Zákon ze dne 6. 3. 2006 svolávající národní referendum závazné pro Ústavodárné shromáždění týkající se autonomie departamentů) Výsledek referenda potvrdil rozdělení Bolívie na dva geografické a etnické bloky: východ (Santa Cruz, Beni, Pando a Tarija) a západ země. (El País 3. 7. 2006: Las regiones más ricas apuestan por la autonomía) Mnoho občanů ve východních departamentech si myslelo, že jejich departamenty vytváří bohatství země sahající od těžby plynu (s nalezišti hlavně v Santa Cruz a Tarija) až po pěstování sóji a že vláda jim chce toto bohatství vzít. Vláda si stanovila šest měsíců na vyjednávání o nových podmínkách smluv s ropnými společnostmi a se společnostmi těžících plyn. (The Economist 29. 6. 2006: A revolution faces the voters)*

Po konání celostátního referenda o autonomii departamentů strana MAS a opozice začaly *debatu o interpretaci otázky referenda – zda bylo třeba vyslovit „ano“ pro autonomii departamentů v celé zemi nebo stačilo, aby se vyslovil pro autonomii jednotlivý departament. Z otázky referenda nevyplývala nutnost vyslovit se pro autonomii většinově v celé zemi. (El País 3. 7. 2006: Las regiones más ricas apuestan por la autonomía) Celkově se v zemi vyjádřilo proti autonomii departamentů 57 %. Jednotlivě se pro autonomii departamentů vyjádřila většina voličů v departamentu Beni (73 %), Pando (57 %), Santa Cruz (71 %) a Tarija (60 %). Pět departamentů (La Paz, Oruro, Potosí, Chuquisaca a Cochabamba) vyjádřily vůli zachovat centralismus. (Franchini 2007: 6)*

Dne 2. 7. 2006 voliči také volili členy Ústavodárného shromáždění (Asamblea Constituyente), jejichž úkolem bylo do jednoho (1) roku napsat novou ústavu s následným schválením občany v celostátním referendu. Přijetí nové ústavy nebylo potřeba. Nicméně prosazovatelé nové ústavy chtěli novou ústavou předejít diskriminaci původních obyvatel. (The Economist 29. 6. 2006: A revolution faces the voters) Z celkových 255 členů získala Moralesova strana MAS-IPSP 137 křesel, tedy většinu křesel. Tři hlavní opoziční strany získaly dohromady menšinu křesel v Ústavodárném shromáždění: strana bývalého prezidenta Quirogy PODEMOS získala 60 křesel, strana UN získala 12 křesel a strana MNR získala 8 křesel. (Franchini 2007: 5) Strana MAS nezískala dvě třetiny (2/3) hlasů, které byly potřeba ke schválení návrhu nové ústavy, jak stanovil zákon č. 3728 (zákon č. 3728 měnící Ley especial de convocatoria a la Asamblea Constituyente)

Dne 6. 8. 2006 byla zahájena činnost Ústavodárného shromáždění.

i. Opozice

V září roku 2006 se opoziční pravicové skupiny a občanské výbory na regionální úrovni sjednotily a podepsaly dohodu, ve které se zavázaly postupovat jednotně proti Moralesovi. (Springerová 2008b: 145) Z uvedených informací je možné učinit závěr, že opozice byla na regionální úrovni věrohodná, protože se spojila.

Následující odstavce také svědčí o aktivitě a kritičnosti politické i nepolitické, celostátní i regionální opozice:

V průběhu psaní nové ústavy opoziční strany úspěšně zabránili přijmout ustanovení umožňující prezidentovi být neomezeně znovuzvolen. Opoziční strany argumentovaly, že by to umožnilo Moralesovi být prezidentem po celý život. Opoziční strany dále vystupovaly proti dalším ustanovením v návrhu nové ústavy, které podle nich stranily pouze původním obyvatelům Bolívie. Tato ustanovení nicméně zůstala v nové ústavě. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Bolívie v roce 2005)

Předseda opoziční strany PODEMOS v Ústavodárném shromáždění Quiroga chtěl respektování soukromého vlastnictví a byl proti zasahování Venezuely do vnitřní politiky Bolívie a proti přítomnosti venezuelských vojáků v Bolívii. (El País 3. 7. 2006: Bolivia apoya la Constituyente que definirá la "refundación" del país)

Část opozice kritizovala politiku Moralese vypustit z textu ústavy katolické náboženství jako oficiální náboženství země. (El País 3. 7. 2006: Bolivia apoya la Constituyente que definirá la "refundación" del país)

Část opozičních poslanců parlamentu předložila žalobu Ústavnímu soudu proti dekretu o znárodnění hydrokarbonů ze dne 1. 5. 2006, který podle poslanců ohrožoval jedenáct (11) bodů bolívijské ústavy. (El País 26. 8. 2006: Bolivia aumenta la presión sobre Repsol con la retirada de una concesión)

Opozice kritizovala Moralese kvůli porušení platné legislativy a podmínek, za kterých byly svolány volby do Ústavodárného shromáždění, když se členové Ústavodárného shromáždění dohodli bez přítomnosti opozice, že ke schválení nové ústavy byla třeba absolutní většina namísto dvou třetinové (2/3) většiny. (El País 2. 9. 2006: Evo Morales cambia las reglas y dota a la Asamblea Constituyente de poderes absolutos)

Guvernéři čtyř (4) autonomních departamentů Santa Cruz, Beni, Pando a Tarija se sešli, aby svolali generální stávkou. Guvernéři prosazovali demokratický a právní stát. (El País 4. 9. 2006: La oposición boliviana se moviliza contra el Gobierno de Morales) Vůdce politické strany PODEMOS Quiroga požádal OAS o zaslání mise na ochranu Ústavodárného shromáždění před vládou Moralese. (El País 5. 9. 2006: La oposición boliviana pide protección internacional en la Asamblea Constituyente) Guvernéři čtyř (4) autonomních departamentů Santa Cruz, Beni, Pando a Tarija započali sběr podpisů mezi občany pro vypsání referenda o souhlasu nebo odmítnutí nové ústavy Bolívie. (El País 6. 10. 2006: Cuatro provincias de Bolivia amenazan con rechazar la nueva Constitución)

Šest (6) z celkových devíti (9) departamentů bylo proti zákonu o financování správy guvernérů departamentů. Guvernéři Santa Cruz, Tarija, Beni, Pando, La Paz a Cochabamba vydali rezoluci o přerušení vztahů s výkonnou mocí. (El País 20. 11. 2006: Seis de los nueve gobernadores bolivianos rompen relaciones con Evo Morales)

Guvernéři čtyř departamentů Santa Cruz, Beni, Pando a Tarija se rozhodli připravit společné stanovy o podporující autonomii jako ochrana před Ústavodárným shromážděním. Guvernéři se také rozhodli jmenovat Autonomní shromáždění (*Junta Autónoma*), které bude koordinovat budoucí jednání pro svolání referenda a které schválí stanovy o autonomii. (El País 18. 12. 2006: Cuatro regiones de Bolivia ultiman un estatuto conjunto de autonomía)

Šest (6) z devíti (9) departamentů svolaly stávkou v srpnu roku 2007, které se účastnily mimo jiné občanská hnutí. Departamenty bránily demokracii před krizí v Ústavodárném shromáždění a před rozhodnutím strany MAS obvinít čtyři (4) z pěti (5) členů Ústavního soudu kvůli údajnému zneužití soudní moci. (El País 25. 8. 2007: Seis de las nueve provincias de Bolivia convocan huelgas generales)

Opozice Ústavodárného shromáždění považovala proces přijetí nové ústavy za nezákonný a odmítala obsah nové ústavy. Vůdci pěti (5) z devíti (9) departamentů také

odmítli nově přijatou ústavu. (El País 10. 12. 2007: Evo Morales logra que sus fieles voten la nueva Constitución en sólo 16 horas. (The Economist 13. 12. 2007: Double or quits)

Následující odstavce ukazují, jaké další opoziční skupiny typické pro Bolívii kritizovaly politiku Moralese:

Morales čelil nesouhlasu v rámci svého hnutí MAS týkající se politické ekonomiky přírodních zdrojů. *Původní obyvatelé ve straně Pakt jednoty (Pacto de Unidad)* měli za to, že vlastnictví půdy a přírodních zdrojů náleží přímo původním obyvatelům, nicméně vláda vlastnictví přikládala všem občanům Bolívie. (Rochlin 2007: 1336)

Původní obyvatelé, kteří byli členy Ústavodárného shromáždění hrozili, že odstoupí ze své funkce, pokud nebude přepsán vládní dokument Vize země (Visión de País), který by zakotvil např. práva na půdu původních obyvatel. (Rochlin 2007: 1339)

Stávky občanů vyžadovaly, aby jednotlivý článek nové ústavy byl přijat dvoutřetinovou (2/3) většinou. (The Economist 13. 12. 2006: Morales the bountiful)

Morales a vláda čelili *občanským stávkám* kvůli reformě školství, kvůli přerozdělení půdy (přidělení obdělávatelné půdy rolníkům bez půdy), kvůli nedosažení změny námořní politiky a také čelila stávkám veřejné dopravy. (El País 2. 9. 2006: Las protestas sociales vuelven con fuerza a las calles de Bolivia)

Morales také v průběhu své vlády čelil *nespokojeným pěstitelům koky* ohledně pohledu na jejich roli v rámci obchodování s drogami. (Rochlin 2007: 1336)

V červenci 2007 protestovali *horníci* proti opatřením spojeným se znárodněním dolů. (Rochlin 2007: 1340)

V červenci 2007 *církev* varovala proti možnému politickému rozdělení země. (Rochlin 2007: 1340)

Na návrh Moralese poslanci v parlamentu s promoralesovou většinou schválili v září roku 2007 návrh *zákona o zrušení státní finanční podpory politickým stranám v průběhu volebního období*. Schválený návrh zákona počítal s vytvořením účtu solidarity pro zasilání peněz postiženým a potřebným sociálním skupinám, který spravovala výkonná moc. Podle poslance za stranu MAS politické strany v minulosti plynuly těmito finančními prostředky. Morales svůj návrh odůvodnil tím, že je součástí politiky střizlivosti, kterou vláda podporuje. (El País 21. 9. 2007: Los diputados de Bolivia, a propuesta de Morales, eliminan la subvención a los partidos en época electoral) Z uvedeného plyne, že *politika Moralese omezovala politické*

(opoziční) strany ve volebním procesu. Politické strany neměly rovné postavení v porovnání s vládní stranou MAS.

ii. Kontrolní instituce

Dne 1. 9. 2006 se členové Ústavodárného shromáždění *dohodli bez přítomnosti opozice, že jednotlivé články nové ústavy musí být schváleny prostou většinou, a ne dvěma třetinami (2/3) přítomných členů Ústavodárného shromáždění, jak stanovil zákon.* Ústavodárnému shromáždění bylo skrz čl. 1 stanov diskuze v Ústavodárném shromáždění uděleno originární a zplnomocněné postavení, kdy bylo odděleno od předcházejících zákonů. *V praxi to znamenalo, že si Ústavodárné shromáždění udělilo absolutní pravomoci.* (El País 2. 9. 2006: Evo Morales cambia las reglas y dota a la Asamblea Constituyente de poderes absolutos) V lednu roku 2007 *strana MAS přistoupila na dvouřetinovou většinu pro přijetí jednotlivých článků nové ústavy, pokud bude nová ústava přijata přede dnem 2. 7. 2007.* V opačném případě bude platit prostá většina. (El País 11. 1. 2007: Evo Morales acata las exigencias de la oposición para la Constituyente) Z uvedeného vyplývá, že *provládní strana MAS v Ústavodárném shromáždění chtěla schválit jednotlivé články nové ústavy bez hlasů opozice, když změnila hlasovací pravidla.* Provládní strana MAS tím *omezila kontrolní funkci opozice v parlamentu v rámci procesu vytváření a projednávání nové ústavy.* Ústavodárné shromáždění si také udělilo *pravomoci vykonávat moc nezávisle na ostatních složkách státní moci.* Po několika měsících strana MAS přistoupila na dvouřetinovou většinu, pokud bude nová ústava přijata přede dnem 2. 7. 2007.

Nejvyšší soud prohlásil za nezákonný článek, který prohlásil Ústavodárné shromáždění za „originární“, nacházelo se „nad mocí ustavující“, mělo plnou moc a mělo pověření přeměnit a vytvořit nový stát. Morales zpochybnil vyjádření Nejvyššího soudu a uvedl, že Nejvyšší soud byl jednou z institucí nejvíce zasaženou z koloniálního státu a měl by být přeměněn. (El País 6. 10. 2006: Cuatro provincias de Bolivia amenazan con rechazar la nueva Constitución) Pro účely diplomové práce lze říci, že *Nejvyšší soud se projevil při svém rozhodnutí o nezákonnosti přijatého článku o postavení Ústavodárného shromáždění jako nezávislá státní kontrolní instituce. Morales zasahoval do nezávislosti Nejvyššího soudu svými výroky zpochybňujícími legitimitu Nejvyššího soudu.*

Po třech měsících hádek mezi stranou MAS a opozicí v Ústavodárném shromáždění bylo *Ústavním soudem potvrzeno pravidlo prosté většiny členů Ústavodárného shromáždění nutné pro přijetí jednotlivých článků nové ústavy. Jako celek ale nová ústava musela být přijata*

dvoutřetinovou většinou přítomných členů a následně musela být předložena ke schválení v referendu. (The Economist 23. 11. 2006: Fear and mistrust) Z uvedeného vyplývá, že Ústavní soud byl nezávislý, protože odmítl požadavky opozice, aby bylo zrušeno pravidlo prosté většiny pro schválení jednotlivých článků nové ústavy, a zároveň rozhodl v neprospěch provládní politiky, když uvedl, že je třeba dvoutřetinová většina přítomných členů Ústavodárného shromáždění a následné referendum pro schválení nové ústavy.

V parlamentu se nacházel návrh zákona, který by umožnil *centrální vládě prezidenta Moralese kontrolovat účty guvernérů v departamentech a umožnil by parlamentu odvolat guvernéry*. Stoupenci Moralese uvedli, že zákon o financování správy guvernérů v departamentech byl potřeba, aby měli regionální vlády více peněz kvůli znárodnění průmyslu těžby zemního plynu. (The Economist 23. 11. 2006: Fear and mistrust) Vláda prezidenta Moralese uvedla, že bylo potřeba mít kontrolu nad vládami departamentů skrz jmenování koordinujících a loajálních osob. Morales řekl, že *pouze kontrolováním občanů bylo možné dobře spravovat peníze občanů Bolívie*. (El País 20. 11. 2006: Seis de los nueve gobernadores bolivianos rompen relaciones con Evo Morales) Morales chtěl omezit autonomii departamentů tím, že *by rozdělil moc mezi regiony a komunity původních obyvatel*. (The Economist 13. 12. 2006: Morales the bountiful) Uvedeným návrhem zákona o financování správy guvernérů departamentů bylo *zasahováno do nezávislosti autonomních regionálních vlád*. Morales chtěl omezit autonomii departamentů udělením pravomoci parlamentu *odvolat guvernéry a přerozdělením moci mezi regiony a komunity původních obyvatel*.

Morales požádal senát, ve kterém měla opozice většinu, aby jednal o změnách přiřazených k agrárnímu zákonu neprojednaných od 16. 11. 2006. V opačném případě *Morales hrozil senátu, že vláda schválí změny skrz dekret se silou zákona*. (El País 29. 11. 2006: Miles de indígenas secundan con una marcha la ley agraria de Morales) *Sociální hnutí tvořící součást strany MAS vytvářely nátlak na senát z ulic, aby byla schválena agrární reforma*. (The Economist 13. 12. 2006: Morales the bountiful) Z uvedeného vyplývá, že Morales měl zájem obejít parlament, resp. senát s opoziční většinou, když hrozil schválit agrární zákon skrz vládní dekret. Tak *omezoval kontrolní pravomoc parlamentu, resp. senátu, v rámci legislativního procesu*.

Prefekt Manfred Reyes Villa z departamentu Cochabamba vyjádřil záměr svolat nové referendum o autonomii ve svém departamentu. Kvůli tomu skupiny rolníků loajální Moralesovi vyžadovali odstoupení Reyese z jeho funkce. Vláda žádala Reyese, aby upustil od konání nového referenda o autonomii, protože to by znamenalo neuznat již vykonané

referendum v červenci roku 2006 – v tom referendu obyvatelé Cochabamby odmítly autonomii. (El País 12. 1. 2007: Al menos dos muertos y 70 heridos en el conflicto de la región boliviana de Cochabamba) Na to *Morales navrhl parlamentu, aby bylo vytvořeno nové odvolací referendum*, které by umožnilo odvolat jakéhokoli zvoleného úředníka, zahrnující také samotného prezidenta. (El País 14. 1. 2007: Evo Morales pide poder revocar a los cargos electos en un referéndum) Z uvedeného vyplývá, že *Morales plánil na zavedení odvolacího referenda vyjádřil úmysl zasahovat do autonomie departamentů*.

Morales povolal paramilitární složky tzv. *ponchos rojos*, aby společně s armádou bránily Bolívii proti snahám departamentů o autonomii. Paramilitární složky vznikly v Bolívii na konci 80. let. V září roku 2003 pomohly k sesazení prezidenta Sáncheze de Lozada. Paramilitární složky *ponchos rojos oslabovaly moc policie a soudnictví na místní úrovni (oslabily veřejnou moc) tím, že stávkovaly nebo protestovaly*. (El País 19. 2. 2007: La milicia indígena de Morales) Pro účely diplomové práce lze říci, že Morales podporoval paramilitární složky, které mimo jiné *oslabovaly moc kontrolních institucí (např. soudů) na místní úrovni*.

Dne 5. června 2007 soudy uspořádaly jednodenní (1) stávkou vyjadřující odpor proti *útokům prezidenta Moralese na nezávislost soudnictví*. Sřet Moralese se soudnictvím nastal, když *Ústavní soud rozhodl, že čtyři (4) soudci Nejvyššího soudu dočasně jmenovaní Moralesem se musí vzdát své funkce do 90 dnů a poté musí být parlamentem vybráni noví soudci tak, jak stanoví zákon. Morales uvedl, že by soudci Ústavního soudu měli být odvoláni*. (The Economist 7. 6. 2007: Friends, not clones, El País 24. 8. 2007: La crisis política en Bolivia deriva en la suspensión de la Asamblea Constituyente) Promoralesova strana MAS schválila po boji s opozičními poslanci v parlamentu *otevření politického procesu před senátem proti čtyřem (4) soudcům Ústavního soudu obviněným Moralesem ze zneužití úřední moci*, když soudci pozastavili funkce čtyřem (4) soudcům Nejvyššího soudu, které jmenoval Morales. Strana MAS schválila politický proces mimo parlament, a to v sídle viceprezidenta bez přítomnosti dalších stran. (El País 23. 8. 2007: El intento de Morales de controlar el Constitucional desata una crisis política) Na základě uvedených informací *se soudnictví ukázalo být nezávislé a Morales zasahoval do nezávislosti soudnictví svým jmenováním nových soudců*.

Stoupenci Moralese (rolníci a členové občanských organizací a odborů) protestovali kvůli tomu, že opoziční většina v senátu zablokovala přes devadesát (90) návrhů zákonů, které předložila parlamentu vláda a které již schválila dolní komora s provládání většinou. (El País 21. 11. 2007: Protesta de simpatizantes de Evo Morales por el bloqueo de leyes en el Senado

boliviano) Na základě výše uvedeného lze říci, že *protesty byla omezována svoboda legislativního procesu v senátu*, kde měla opozice většinu.

Podle opozice bylo Ústavodárného shromáždění *hlasování o nové ústavě v prosinci roku 2007 protizákonné, protože nová ústava nebyla přijata dvoutřetinovou (2/3) většinou, jak stanovil zákon*. Opozice odmítala obsah nové ústavy. Nová ústava byla přijata absolutní většinou složenou ze strany MAS a dalších menších uskupení, bez přítomnosti opozice. Bylo schváleno 411 článků za 16 hodin, hlasování probíhalo v blocích. Vůdci pěti (5) z devíti (9) departamentů také odmítli nově přijatou ústavu. (El País 10. 12. 2007: Evo Morales logra que sus fieles voten la nueva Constitución en sólo 16 horas, The Economist 13. 12. 2007: Double or quits) Opozice byla vyloučena z účasti na hlasování o nové ústavě v Ústavodárném shromáždění, když nepřátelské davy zabránily opozičním zástupcům účastnit se zasedání. (The Economist 24. 4. 2007: Once more to the brink) Podle výše popsaného lze uvést, že nová ústava byla schválena kontroverzním způsobem, nebyla přijata za konzultace opozice a nedodržela hlasovací pravidla o nové ústavě. Byla proto *omezována kontrolní pravomoc opozice v Ústavodárném shromáždění*.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

V říjnu roku 2006 Morales *zestátnil cínový důl* v Huanuni, v únoru roku 2007 *zestátnil švýcarský podnik na slévání kovů*, v březnu roku 2008 vyhlásil Morales *znárodnění čtyř ropných společností* a v květnu roku 2008 bylo *znárodněno několik podniků zabývajících se logistikou hydrokarbonů, telefonního operátora a podniku z oblasti ropného průmyslu*. (El País 1. 5. 2012: Oleada de nacionalizaciones)

Vláda v červnu roku 2006 představila *ekonomický plán na snížení chudoby s investicemi 10 000 milionů eur pro pětileté období*. Plán počítal s odstraněním sociálních nerovností a odstraněním vyloučení většiny původních obyvatel. Navíc stát měl poskytovat občanům *základní služby infrastruktury, zdraví a vzdělání a zvýšení minimálního platu*. (El País 19. 6. 2006: Morales presenta un plan de 10.000 millones para combatir la pobreza)

V červnu roku 2006 Chávez splnil předvolební slib a došlo ke *znárodnění šesti firem z oblasti energií, železnic a telekomunikací*. Stát nově vlastnil 51 % akcií. Firmy byly původně částečně zprivatizovány v 90. letech 20. století a jejich vlastníky v době znárodnění byly mimo jiné italské, chilské, americké a bolívijské firmy. (El País 20. 6. 2006: El Gobierno de Bolivia anuncia la nacionalización de otras seis empresas)

Morales vyhlásil dne 31. 10. 2006 *znárodnění těžebního průmyslu v zemi* (k historicky prvnímu znárodnění došlo v roce 1952), kterým stát získal kontrolu nad těžbou zlata, stříbra a cínu. (El País 27. 10. 2006: Morales prepara la nacionalización de la minería en Bolivia)

Ekonomika Bolívie si vedla dobře. Mezinárodní ceny primárních surovin, především minerálů, a střízlivá Moralesova politika snížila plat úředníků společně vedly k přebytku na státním účtu. (El País 23. 1. 2007: Evo Morales, un año después)

Chávez vydal dekret, který stanovil nutnost vyjednat nové podmínky ve prospěch bolivijského státu co se týkalo přítomnosti italské *telekomunikační firmy* Telecom Italia. (El País 4. 4. 2007: Evo Morales nacionaliza los activos en Bolivia de Telecom Italia) V červnu roku 2007 Morales ohlásil, že *znárodní železnice*, které byly kontrolovány investory z Chile a z USA. (El País 17. 7. 2007: Morales nacionalizará los ferrocarriles de Bolivia, en manos chilenas y estadounidenses)

iv. Mezinárodní organizace

V dubnu roku 2006 Morales podepsal s Chávezem a Fidelem Castrem dohodu, kterou se *Venezuela zavázala dodávat pohonné hmoty, Bolívie se zavázala dodávat sóju a Kuba se zavázala poskytnout doktory, učitele a zdravotnické pomůcky. USA pomáhaly s bojem proti drogám a vymýcením koky v Bolívii.* (The Economist 6. 7. 2006: The Venezuelan connection)

USA za vlády prezidenta *George W. Bushe snížila o 40 % finanční pomoc určenou na boj proti obchodu s drogami mimo jiné pro Venezuelu, Bolívii a Ekvádor.* Finanční pomoc se snížila z 558 milionů dolarů na 340 milionů dolarů. Bush požádal parlament USA o více financí na válku v Iráku a Afghánistánu. Venezuela nedostala žádnou finanční pomoc a Bolívie s Ekvádorem dostali polovinu finanční částky v porovnání s rokem 2006. (El País 12. 2. 2007: EE UU reduce un 40 % la ayuda para combatir la droga en los Andes)

V březnu roku 2007 Venezuela a Bolívie spolu uzavřeli *vojenskou dohodu.* (Rochlin 2007: 1336)

Pět (5) guvernérů žádalo v prosinci roku 2007 OAS, aby zasáhla do politické krize v Bolívii. Generální tajemník OAS José Miguel Insulza odmítl do Bolívie poslat misi, aby vyšetřila kroky vlády, protože mise se podle něho posílala, *pokud v zemi existovala krize vysokého stupně, a pokud ji vláda země pozvala.* (El País 7. 12. 2007: Evo Morales plantea un plebiscito sobre su continuidad en el poder, The Economist 14. 12. 2007: Bolivia's breaking point?)

e) Situace před referendem konaném v srpnu 2008

Departament Santa Cruz konal v květnu roku 2008 referendum o regionální autonomii, ve kterém se voliči vyslovili pro větší autonomii s 85 % většinou platných hlasů. (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, referendum o autonomii v Santa Cruz, Bolívie, květen 2008) Odhlasovaný typ autonomie se blížil vztahu konfederace mezi centrem a departamentem, kdy by regionální shromáždění převzalo mnoho pravomocí od centrální vlády. Podle vlády šlo o nezákonné hlasování. Vláda vyzvala své podporovatele, aby demonstrovali. (El País 6. 5. 2008: Bolivia 'confederal', The Economist 8. 5. 2008: Battle by referendum) Následně departamenty Beni, Pando a Tarija pořádaly referendum o autonomii v červnu roku 2008. Voliči v referendu hlasovali pro autonomii. (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, referendum o autonomii v Beni, Pando a Tarija, Bolívie, červen 2008) Z uvedených referend lze vyvodit, že opozice na regionální úrovni byla kritická.

Ústavní soud nařídil v červenci roku 2008 odložit referenda o odvolání nebo neodvolání prezidenta Moralese a guvernérů všech devíti (9) departamentů. Referendum bylo svoláno Moralesem na den 10. 8. 2008. Jediný aktivní soudce Ústavního soudu nemohl rozhodnout o ústavnosti referenda, proto nařídil odložení referenda do doby, kdy bude mít Ústavní soud kворum pro rozhodování. Ostatní čtyři (4) soudci odstoupili kvůli údajnému politickému nátlaku. (El País 24. 7. 2008: Constitucional de Bolivia frena la consulta de Evo Morales) Z uvedených informací lze vyvodit závěr, že se Ústavní soud zachoval nezávisle, protože v opačném případě by rozhodl ve prospěch Moralese. Zároveň ale byla porušena nezávislost Ústavního soudu pro údajný politický nátlak čtyř (4) soudců.

Ceny v roce 2008 vzrostly, protože vláda omezila vývoz zemědělských výrobků a zavedla kontroly cen. (The Economist 3. 3. 2011: The calle gets restive)

V květnu 2008 vznikla mezinárodní organizace Unie jihoamerických národů (Unión de Naciones Suramericanas, UNASUR), jejíž členy se staly mimo jiné Venezuela, Bolívie a Ekvádor zabývající se ekonomickými otázkami a obranou. (The Economist 29. 5. 2008: Speak fraternally but carry a stick)

f) Situace po konání odvolacího referenda v srpnu 2008

V srpnovém odvolacím referendu z roku 2008 Morales získal od voličů podporu pro pokračování ve svém prezidentském úřadu (pro jeho setrvání v úřadu hlasovalo 67 % voličů).

V odvolacím referendu byli dva opoziční guvernéri departamentů La Paz a Cochabamba odvoláni. Nově zvolený guvernér departamentu Chuquisaca byl zástupce opozice. Opozice měla zastoupení pěti (5) guvernérů v departamentech Santa Cruz, Beni, Pando, Tarija a Chuquisaca. *Moralesovi se tedy nepodařilo oslabit opozici.* (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, odvolací referendum Moralese a guvernérů departamentů, Bolívie, srpen 2008, The Economist 14. 8. 2008: Evo's big win)

Podporu získal Morales v odvolacím referendu mimo jiné kvůli slabým tradičním politickým stranám, které byly viděny jako zkorumpované a prospěchářské. V Bolívii nebyl jiný národní lídr než Morales, pro kterého by mohli voliči hlasovat. (The Economist 14. 8. 2008: Evo's big win) Z uvedeného vyplývá, že opozice nebyla jasná, protože nedávala jinou alternativu než zvolit Moralese.

g) Situace před referendem o schválení nové ústavy konaného v lednu 2009

V listopadu 2008 Ústavodárné národní shromáždění přijalo návrh nové ústavy za pomoci strany MAS a dalších stran loajálních Moralesovi. Pouliční protesty se zvedly proti přijetí nové ústavy, tři (3) lidé při nich zemřeli. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Bolívie v roce 2005)

Při zprostředkování jednání mezi vládou a opozičními guvernéry departamentů slíbili výpomoc UNASUR katolické a evangelické společnosti, také za účasti mezinárodních a evropských pozorovatelů. (El País 18. 9. 2008: Evo Morales y la oposición negocian para poner fin al conflicto boliviano)

Opozici vedli opoziční guvernéri z departamentů Bolívie. Poté co bylo vyhlášeno referendum o nové ústavě, tak opoziční guvernéri zahájili kampaň občanské nespokojenosti, které se rychle staly násilnými. (El País 18. 9. 2008: Now put it back together)

Strana MAS a opoziční strana PODEMOS se dohodly, že strana PODEMOS podpoří v parlamentu zákon o svolání referenda o nové ústavě dne 25. 1. 2009, když se Morales bude ucházet pouze jednou o znovuzvolení po přijetí nové ústavy, a ne dvakrát. Morales měl zůstat v úřadu podle této dohody pouze do roku 2014. (El País 21. 10. 2008: Acuerdo en Bolivia sobre el referéndum constitucional)

Volební rada odložila referendum o nové ústavě schválené Ústavodárným shromážděním v prosinci roku 2007, které bylo svoláno dekretem Moralese v srpnu roku 2008. **Volební rada shledala právní překážky pro svolání referenda o nové ústavě, když pro svolání referenda o nové ústavě potřebovala volební rada, aby byl vydaný zákon parlamentem.**

Dekret Moralese také obsahoval ujednání o konání voleb guvernérů odvolaných v La Pazu a Cochabambě a ujednání o dalších volbách v departamentech. Vláda odmítla rozhodnutí volební rady a trvala na referendu. (El País 2. 8. 2008: Las autoridades electorales de Bolivia suspenden la consulta constitucional) Z uvedeného vyplývá, že se volební rada zachovala nezávislá státní kontrolní instituce. Zároveň vládou odmítnuté nerespektování rozhodnutí volební rady zasahovalo do její nezávislosti.

Vláda kritizovala rozhodnutí soudu města Sucre, které dalo zapravdu bývalému guvernérovi z departamentu Pando. Fernández byl zadržen kvůli porušení výjimečného stavu ve svém departamentu. (El País 28. 10. 2008: Morales desoye a la justicia y prolonga la detención de un gobernador rebelde) Z uvedeného jednání soudu můžeme vyvodit, že soudnictví bylo nezávislé, protože v opačném případě by soud rozhodl v neprospěch opozičního politika.

Bývalý soudce Ústavního soudu mezi lety 1998 až 2004 Willman Durán uvedl několik bodů k nové ústavě, o které mělo být hlasováno v referendu v lednu roku 2009: 1) nová ústava neobsahovala mechanismus, aby občané měli možnost obrátit se na nezávislou instituci v případě zásahu do jejich práv tzv. druhé a třetí generace; 2) nová ústava neobsahovala nezávislý nebo nestranný mechanismus, který by kontroloval plnění zákonů, protože někteří soudci byli vybíráni na základě všeobecných voleb; 3) ústava neobsahovala státní moc, protože obsahovala ve svém textu ustanovení, kdy parlament a vláda mohli mít další pravomoci, pokud by tak stanovil zákon; 4) v praxi ústavní pravomoci departamentů neměli sílu, protože centrální moc měla všechny pravomoci. (El País 23. 1. 2009: "Las constituciones deben limitar al poder. Y eso no pasa aquí") Z uvedené analýzy textu nové ústavy vyplývá, že státní kontrolní instituce nebyly nezávislé a centrum zasahovalo do autonomie departamentů.

Prezidenti dvanácti (12) členských států UNASUR v září roku 2008 **slíbili poslat své zástupce do Bolívie, aby dělali prostředníka mezi vládou a opozičními guvernéry** v několika východních departamentech. (El País 18. 9. 2008: Evo Morales y la oposición negocian para poner fin al conflicto boliviano)

h) Situace po konání referenda v lednu 2009

Dne 25. 1. 2009 voliči hlasováním v referendu odsouhlasili 61 % hlasy schválení nové ústavy (čtyři (4) departamenty Santa Cruz, Beni, Tarija a Pando hlasovaly proti nové ústavě). Morales vyhlásil novou ústavu dne 7. 2. 2009. Ústava 2009 udělovala více autonomie devíti (9) departamentům a komunitám původních obyvatel. Posílila státní kontrolu nad klíčovými

ekonomickými oblastmi. Ústava uzákonila konání předčasných prezidentských a parlamentních voleb dne 6. 12. 2009. Morales mohl v předčasných volbách kandidovat, protože prezidentský úřad vykonaný pod předchozí Ústavou 1967 se nepočítal. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Bolívie v roce 2005)

Podle bývalého politika a člena opozice Víctora Huga Cárdenase se vláda odvolala na většinové zastoupení původních obyvatel v zemi na základě sčítání obyvatel z roku 2001, aby vytvořila novou ústavu založenou na etnickém občanství, kdy původní obyvatelé měli více práv, a nezakládala se na politickém občanství, kdy si jsou všichni rovni v právech a povinnostech. V roce 2013 se v novém sčítání obyvatel ztotožnilo s domorodým původem 41 % obyvatel Bolívie. Při sčítání obyvatel v roce 2011 jich bylo 62 %. (El País 20. 10. 2013: El censo pone en entredicho el discurso indigenista de Morales)

V roce 2009 Morales znárodnil několik podniků z oblasti ropného průmyslu. V únoru roku 2009 vláda vyvlastnila 36 000 hektarů půdy. (El País 1. 5. 2012: Oleada de nacionalizaciones)

i) Situace před prezidentskými volbami, volbami do parlamentu a referendem o samosprávě původních obyvatel v prosinci 2009

Morales se ucházel podruhé o zvolení do prezidentského úřadu pro volby konané dne 6. 12. 2009 s využitím listů koky ve volební kampani. Těšil se podpoře od největší organizace na pěstování koky tvořena federacemi z departamentu Cochabamba, kterým Morales sám předsedal. (El País 29. 7. 2009: La hoja de coca entra en campaña) Morales se ve všech volbách konaných v jeho prvním úředním období vždy těšil vysoké podpoře od původních obyvatel. Před volbami 2009 Morales opakovaně uvedl, že potřebuje více času, aby rozdělil mezi chudé občany výnosy ze znárodněného průmyslu se zemním plynem. (The Economist 7. 12. 2009: Evo sticks) Morales ujišťoval, že všechny jeho předchozí volby byly placeny z členských příspěvků strany MAS. Nicméně např. státní úředníci protestovali, protože byli nespokojeni se „slevami“ ve prospěch vládní strany MAS. (El País 7. 10. 2009: Evo inicia el camino a su reelección) Morales slíbil v novém úředním období, že v případě jeho znovuzvolení prezidentem Bolívie znárodní elektrické společnosti. (The Economist 6. 5. 2010: Power grab)

O prezidentský úřad se ucházelo několik kandidátů: *Victor Hugo Cárdenas* byl bývalý viceprezident v letech 1993 až 1997 za první vlády prezidenta Gonzala Sancheze de Lozady, pedagog a bojovník za práva původních obyvatel. (The Economist 10. 9. 2009: Headed for re-

election) Kandidát *René Joaquino* byl v období volební kampaně socialistický starosta města Potosí. Prezidentský kandidát *Manfred Reyes Villa* byl bývalý člen armády, bývalý guvernér regionu Cochabamby a stál v čele nové strany *Pokrokový plán pro Bolívii (Plan Progreso para Bolivia – Convergencia Nacional, PP-CN)*. (The Economist 10. 9. 2009: Headed for re-election) Kandidát Reyes byl obviněn z korupce při stavbě mostu a kvůli koupi předražených vozidel pro úřední účely. Dostal se na svobodu na kauci s omezením vycestovat. (The Economist 10. 9. 2009: Headed for re-election) Reyes slíbil jednorázovou platbu ve výši tisíc (1 000) dolarů jednomu miliónu rodin a uvedl, že zachová dotace zavedené vládou Moralese, slíbil snížit nezaměstnanost, přilákat více zahraničních podniků do Bolívie tím, že by investorům poskytl větší právní jistotu, a slíbil bojovat proti kriminalitě posílením role armády v domácí bezpečnosti. Podle Reyese by znovuzvolení Moralese mohlo vést k totalitnímu režimu, pod kterým by role moci zákonodárné byla omezena. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Bolívie v roce 2005) Dalším prezidentským kandidátem byl podnikatel *Samuel Doria Medina*, zakladatel strany UN, která se ve volbách 2005 umístila na třetím místě v počtu křesel. Medina slíbil, že bude rozvíjet biopotravinový průmysl s cílem diverzifikovat ekonomiku Bolívie, podporovat cestovní ruch, investovat sto sedmdesát pět (175) milionů dolarů v průběhu pěti (5) let do modernizace vzdělávacího systému a otevřít devět (9) univerzit. Dále Medina slíbil, že zmírní rozdíly mezi komunitami původních obyvatel a komunitami nepůvodních obyvatel na východě země. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Bolívie v roce 2005) *Jorge Quiroga Ramírez* byl bývalý prezident (v letech 2001 až 2002) a vůdce nové strany PODEMOS. Stranu PODEMOS tvořili bývalí členové zdiskreditovaných politických stran. Také se o úřad ucházela nezávislá kandidátka *Jimena Costa*, politická analytička a poradkyně zahraničních nevládních rozvojových organizací. (The Economist 10. 9. 2009: Headed for re-election)

Prezidentští kandidáti představovali několik různých skupin: starou politickou elitu usilující o obnovení svých politických kariér, regionální vůdce, kritiky tradiční politické opozice a nováčky. (The Economist 10. 9. 2009: Headed for re-election) Opoziční prezidentští kandidáti se snažili vytvořit spojení se skupinami se silnou regionální základnou, aby dosáhli širší národní kampaně a přilákali voliče. (The Economist 10. 9. 2009: Headed for re-election) Až v září 2009 již minimálně tři (3) prezidentští kandidáti odstoupili z voleb ve prospěch nejsilnějšího opozičního kandidáta Reyese a jeho viceprezidenta tehdy stále uvězněného *Leopolda Fernández*e (bývalý guvernér departamentu Pando v letech 2006-

2008). Kandidát Medina zaujímal v průzkumech veřejného mínění třetí místo. (El País 7. 10. 2009: Evo inicia el camino a su reelección)

Na základě výše uvedených informací vyplývá, že se prezidentských a parlamentních voleb v roce 2009 účastnila vedle staré politické elity ve stranách PODEMOS (bývalý prezident Quiroga, strana PODEMOS byla pokračovatelem politiky tradiční strany ADN) a UN (kandidát Medina v průběhu druhé vlády Lozady vytvořil stranu UN, když se tradiční strana MIR rozpadla na tři skupiny), také nová strana PP-CN. Předseda nové strany PP-CN Reyes ale nebyl nováčkem v národní politice Bolívie a byl spojen se spoluprací s tradičními stranami po volbách v roce 2002 za svou tehdejší nově vytvořenou stranu NFR (ještě, než se Reyes dozvěděl oficiální výsledky voleb v roce 2002, tak jednal s tradiční stranou MIR, aby mu poskytla podporu v parlamentu) a také se na krátkou dobu stal se svou stranou NFR součástí vládní koalice prezidenta Lozady v průběhu jeho druhého funkčního období, i když poté z koalice vystoupil. Dále kandidoval bývalý viceprezident Cárdenas, který byl ale spojen s první vládou neoblíbeného neoliberálního prezidenta Lozady. Opozice před volbami *nebyla jasná*, protože byla tvořena z převážné části elitou spojenou s tradičními stranami nebo s tradiční elitou.

Opozice se před prezidentskými volbami nespojila za jediného kandidáta proti kandidatuře prezidenta Moralese, a tak nezvýšila své šance, že Moralese porazí ve volbách. Prezidentská kandidátka Jimena Costa také odstoupila z voleb. Doria Medina ani další prezidentští kandidáti nakonec neodstoupili z voleb ve prospěch nejsilnějšího opozičního kandidáta Reyese. Opozice nespolepracovala a byla roztržena, proto *nebyla věrohodná*.

Opoziční poslanec kritizoval využití listů koky ve volební kampani Cháveze, když uvedl, že za kokou stojí obchod s drogami, a proto nebylo možné, aby byl prezident Bolívie podporován obchodem s drogami. (El País 29. 7. 2009: La hoja de coca entra en campaña) Opozice se vyjádřila proti schválení návrhu zákona umožňující smíšené sčítání obyvatel, protože podle opozice by byly volby provedeny na základě zmanipulovaného sčítání obyvatel, které by zajistilo vítězství vlády. (El País 29. 7. 2009: La hoja de coca entra en campaña) Opozice byla proti projednávání návrhu zákona o autonomii a decentralizaci v parlamentu, protože měla za to, že jde o procesní pochybení, protože zákon by měl projednávat až nově zvolený parlament vzešlý z voleb v prosinci 2009. Také vyhlášením referenda o samosprávě původních obyvatel Morales porušil pravidla, protože přesunul na dříve to, co by mělo být projednáno v parlamentu. (El País 8. 8. 2009: Hacia un nuevo Estado) Z uvedeného vyplývá, že politická opozice v parlamentu i politická opozice stojící mimo parlament ucházející se o prezidentský úřad a parlamentní křesla *byla kritická*.

Politické strany si stěžovaly v průběhu volební kampaně pro volby 2009, že média byla plná reklamy vládní strany MAS. (El País 7. 10. 2009: Evo inicia el camino a su reelección) Opoziční strana PP-CN vedená prezidentským kandidátem Reyesem Villou usilující ve volbách o prezidentský úřad a parlamentní křesla, předložila Národnímu volebnímu soudu šest (6) žalob proti kampani Moralese směřující proti účasti státních úředníků minimálně ze třech (3) ministerstev, když podle opoziční strany státní úředníci získávali nové volební příznivce v pracovní době, což představovalo podle opoziční strany porušení předpisu týkající se šíření volební reklamy. Jedna žaloba byla podaná proti vedení státního kanálu, protože použil prostor určený zákonem pro reklamu opozice, když vysílal záznam proti prezidentskému kandidátovi Reyesovi. Opoziční strana také počítala s podáním trestního oznámení proti vedení státního kanálu kvůli pomluvě, křivému obvinění, urážce a škodě způsobené prezidentskému kandidátovi Reyesovi. Podle opoziční strany státní kanál nemohl být používán jako prostředník pro špinavé války. Vedle opoziční strana UN podala žalobu na vládní stranu MAS kvůli používání státních prostředků pro vedení vlastní volební kampaně pro volby 2009. (El País 15. 10. 2009: Una coalición opositora presenta siete denuncias contra la campaña de Evo Morales) Z uvedených informací vyplývá, že opozice byla kritická.

Vládní strana MAS se před volbami 2009 *snažila zamezit kandidatuře bývalého guvernéra departamentu Pando, Fernándezovi* za stranu PP-CN, a to skrz řízení před civilním soudem místo jiného příslušného soudu. (El País 7. 10. 2009: Evo inicia el camino a su reelección) Fernández se od září 2008 nacházel ve vězení. Byla omezena jeho svoboda projevu a pohybu v průběhu volební kampaně pro volby 2009, když vláda Moralese vyžadovala, aby Fernández nejdříve požádal o soudní povolení pro vedení volební kampaně. (El País 13. 11. 2009: Conflicto de poderes en la campaña boliviana) Podle výše uvedeného Morales omezoval opozici, která se veřejně vyjadřovala proti jeho vládě.

Národní volební soud (*Corte Nacional Electoral*) usiloval před konáním nových voleb v prosinci 2009 o zavedení volebního biometrického sčítání lidu, které by nahradilo původní seznam obyvatel. V předchozích volbách totiž docházelo k nesrovnalostem (např. zdvojení hlasů, volili zemřelí občané atd.). Národní volební soud chtěl novým sčítáním lidu pro volební účely zabránit, aby parlament schválil návrh zákona umožňující smíšené sčítání lidu. Předseda Národního volebního soudu požádal vládu a parlament, aby ho nechali vykonat volební biometrické sčítání lidu v krátkém čase, který mu zbýval před konáním voleb v prosinci 2009. (El País 29. 7. 2009: La hoja de coca entra en campaña) Před volbami nakonec došlo k vytvoření nového volebního registru. (The Economist 10. 12. 2009: The

explosive apex of Evo's power) Z uvedeného vyplývá, že Národní volební soud tímto jednáním kontroloval proces voleb, aby v jeho průběhu zajistil, že bude vyjádřena vůle občanů bez manipulace. Tím dal Národní volební soud najevo, že je na *nezávislou kontrolní institucí*.

Morales předložil parlamentu *návrh zákona o autonomii a decentralizaci*, jehož schválení předpokládala nová Ústava 2009. (El País 8. 8. 2009: Hacia un nuevo Estado) Lze říci, že se návrh zákona netýkal centralizace moci státu v rukou Moralese, naopak měl dát více moci původním obyvatelům a tím snížit moc centra. Tímto krokem tedy Morales nesnižoval svou moc pro subjekty mimo jeho mocenské zájmy. Původní obyvatelé byli totiž voliči Moralese.

Volební orgán (*Organismo Electoral Plurinacional*, dříve šlo o Volební soud, *Corte Electoral*) určil, aby sdělovací prostředky přidělily zdarma vysílací prostor všem kandidátům v průběhu volební kampaně pro volby 2009. (El País 7. 10. 2009: Evo inicia el camino a su reelección) *Volební orgán se vyslovil proti názoru vlády Moralese*, když podle volebního orgánu měl opoziční kandidát Fernández právo na vedení volební kampaně z vězení a měl právo být v kontaktu s médii. Vláda Moralese toto rozhodnutí volebního orgánu nerespektovala. (El País 13. 11. 2009: Conflicto de poderes en la campaña boliviana) Z toho vyplývá, že se Volební orgán ukázal být nezávislý na vládě a vykonával svou kontrolní pravomoc v průběhu volební kampaně, když dal prostor také opozičním kandidátům ve vedení kampaně v médiích. Volební orgán umožňoval opozičnímu kandidátovi na viceprezidenta Fernándezovi účastnit se volební kampaně, na rozdíl od Moralese.

Ani po roce od zatčení Fernándezze nedošlo k vyřešení jeho případu. Soudní civilním řízení se nekonalo, protože ochrana soudního spisu byla předmětem sporu mezi státními zástupci a soudci z města Pando a města La Pazu. Ve skutečnosti ale měl být Fernández souzen před Nejvyšším soudem spravedlnosti (*Corte Suprema de Justicia*), protože svůj veřejný úřad vykonával jako guvernér departamentu Pando v období, kdy došlo k násilnostem. (El País 13. 11. 2009: Conflicto de poderes en la campaña boliviana) Z výše uvedeného plyne, že *státní zastupitelství a soudnictví se nejevilo jako nezávislé*, když docházelo k nesrovnalostem v průběhu soudního řízení proti opozičnímu kandidátovi Fernándezovi.

Na dobu neurčitou byla pozastavena funkce předsedy Nejvyššího soudu spravedlnosti (*Corte Suprema de Justicia*) Eddyho Fernándezze kvůli soudním průtahům v několika politických řízeních proti bývalým vysokým úřadům, jako např. proti bývalému prezidentovi Lozadovi, který byl obviněn z genocidy v říjnu roku 2003. Řízení se nacházelo ve fázi

svědeckých výpovědí. Proti předsedovi Nejvyššího soudu spravedlnosti bylo vedeno řízení *pro vyloučení pro podjatost v parlamentu před Rozhodovacím soudem (Tribunal de Sentencia)* složeném ze zastupujících senátorů. Náhradní senátoři za stranu MAS údajně získávali pokyny od vlády, jak mají jednat. Dále *parlament rozhodl o vedení politického procesu v parlamentní komisi proti soudkyni Nejvyššího soudu spravedlnosti Rosarii Candové* za údajné zneužití moci a ekonomický trestní čin proti státu. Canedová uvedla, že byla porušena její občanská práva, když byl porušen rozsah dokazování. Nejvyšší soud spravedlnosti měl jen 6 soudců z 12 a tedy neměl většinu pro zvolení nových soudců v prosinci 2010. Také nemohl vykonávat svou činnost civilní senát, kterému právě předsedal soudce Candová. (El País 27. 11. 2009: Parálisis en el poder judicial boliviano) (El País 27. 11. 2009: Parálisis en el poder judicial boliviano) Z uvedených informací vyplývá, že systém soudní moci byl oslaben a omezen v činnosti v průběhu listopadu 2009. Moc výkonná pravděpodobně zasahovala jak do soudní moci, tak do moci zákonodárné, a tedy nerespektovala nezávislost mocí. Zároveň parlament zasahoval do působnosti jednoho z nejvyšších soudů v Bolívii, když proti soudcům vedl disciplinární řízení. Většinu v parlamentu měla provládní strana MAS.

SITUACE ZA ČINNOSTI (STAVY Z ROKU 1967		PRVNÍ FUNKČNÍ OBDOBÍ PREZIDENTA MORALESE: ZVOLEN DNE 18. 12. 2005; v úřadě od 22.1.2006, do ledna 2010	
OPOZICE		KONTROLNÍ INSTITUCE	
POSILOVÁNÍ PRAVOMOCÍ PREZIDENTA A EKONOMICKÝ STAV ZEMĚ		MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE, MEZINÁRODNÍ VZTAHY	
<p>1) Kritická - NE (politické strany před volbami <i>nebyly kritické</i> vůči předchozí politice tradici politické elity)</p> <p>2) Věrohodná – NE (aby politické strany porazily Moralesse ve volbách, tak se musely spojit pro účely prezidentských voleb, a zvýšit tak pravděpodobnost porážky Moralesse), (strany MIR a NPR v prezidentských volbách nepředstavily své nejsilnější kandidáty, ale zaměřily se na volby na regionální úrovni)</p> <p>3) Jasná – NE (politické strany byly spojeny s tradicí politickou elitou a jejich program neznamenal rozhod se statutu quo)</p> <p>Naopak strana MAS byla věrohodná, protože byla širokým etno-populistickým hnutím. Strana MAS představovala jasnou zprávu zahrnující novou politickou elitu a politický a ekonomický program odlišný od status quo. Morales byl kritický, protože vystupoval např. proti neoliberalismu a vládu USA. Z toho důvodu Morales a strana MAS představovali silnou opozici vůči politice prosazované tradicí politickou elitou.</p>	<p>1) Kritická - ANO (opozice v senátu po celé období první vlády Moralesse používala svou většinu k vyování desítek návrhů zákonných návržích vzhledu Moralesse). (prekční východních departamentů Santa Cruz a Tarija vyjádřily zájem o konání referenda o autonomii, se kterým Morales souhlasil, překční měli zájem ochránit se před pozemkovou reformou Moralesse a získat kontrolu nad oblastí zdravotnictví a vzdělání)</p> <p>Morales čelil po volbách opozici různého charakteru: opozití politické, regionální, ekonomické, společenské a etnické (centralizace vs. decentralizace, znárodnění vs. ochrana zahraničních investic, původní obyvatelé vs. bílí a mestici, chudé západní regiony vs. bohaté východní regiony).</p> <p>Výsledky voleb 2005 ukázaly 2 územní bloky: strana MAS získala hlasy hlavně v departamentech La Paz, Oruro, Potosí, Cochabamba a Chuquisaca. Naopak strana PODEMOS získala podporu hlavně v departamentech Pando, Beni, Santa Cruz a Tarija, tedy v tzv. oblasti bohatého pěstlivce, ve které bylo mnoho zastánců pro posílení decentralizace.</p>	<p>18. 12. 2005 prezidentské volby, parlamentní volby a volby překční v departamentech</p> <p>Blo bylo svoláno Ústavodárné shromáždění dne 6. 3. 2006. Volby do ústavodárného shromáždění o 255 členech byly stanoveny na den 2. 7. 2006. Činnost Ústavodárného shromáždění měla začít ode dne 6. 8. 2006. Bylo stanoveno, že jeho členové nemohli zasahovat do pravomocí ostatních státních mocí.</p> <p>V březnu 2006 protestující členové strany MAS obsadili sídlo televize v Santa Cruz. Protestující vybrali za nového ředitele televize člena strany MAS. Provládní strana MAS omezovala nezávislost médií, která plnila nestátní kontrolní funkci vůči krokům vlády.</p> <p>Ministr školství obvinil překčta Santa Cruz, Rubena Costase z uzurpace moci kvůli jmenování zmechence pro vzdělání. Podle ministra školství šlo o pravomoc centrální vlády. Docházelo ke konfliktům mezi centrem a decentralizací státu.</p> <p>Vláda se ukázala být nezavřela v boji proti korupci, protože byl sesazen děkánské člen parlamentu ze strany MAS.</p>	<p>Druhá vláda prezidenta L ozady mezi lety 2002 až 2003 čelila ekonomickém a sociopolitickém problémům.</p> <p>Morales naznačil, že by mohl podpořit americkou smlouvu o volném obchodu, pokud by pomohla malým podnikatelům v Bolívii.</p> <p>Morales uznával důležitost zahraničních investicí pro Bolívii, protože byly motorem pro rozvoj země a vytvářely pracovní místa.</p> <p>Vláda USA kritizovala vládu Moralesse, protože nespolupracovala se zájmy USA v tzv. válce proti drogám (vymycení koky). USA tvrdily, že se zvýšila úroveň koky. Do prosince 2006 USA snížily protidrogovou podporu Bolívii.</p> <p>Morales se pokusil získat podporu v departamentech, kteří nebyli původními obyvateli, aby mohl prosazovat autonomii.</p> <p>Morales se politicky a ekonomicky sbližoval s Venezuelou.</p> <p>V roce 2006 se stala Bolívie členem regionální organizace ALBA. Bolívie se postavila na stranu protiamerického bloku.</p>

V květnu roku 2006 Ústavní soud zrušil nařízené vazby proti dvěma federálním španělsko-argentinské ropné společnosti. Řešol. Ústavní soud se ukázal být **nezávislým kontrolním orgánem**, protože mohl vazbu ponechat v platnosti, a tak potrestat režimskou společnost, když v Bolívii státní politika byla pro znárodňování ěžářského průmyslu a pro trestání kompece.

Velkým snížením moci soudců bylo zasaženo do nezávislosti soudní moci. Čtyři (4) soudci Nejvyššího soudu proto odstoupili ze své funkce. Zbytek soudců Nejvyššího soudu a Ústavního soudu kritizovali útoky Moralesse na soudní autonomii.

Mezi centrem a decentralizací existovaly spory ohledně financí odváděných do státní pokladny, a naopak ohledně financí odváděných do departamentu Santa Cruz. **Centrum mohlo omezovat decentralizaci skrz rozpočtovou politiku.**

Vláda byla donucena zrušit navrhovaně volební pravidla do Ústavodárného shromáždění, která by jí zaručila zisk dvou třetin (2/3) křesel nutných ke schválení nového textu ústavy. Zmena volebních pravidel do Ústavodárného shromáždění zaručila potřebu dosáhnout dohody stoupenci Cháveze s ostatními členy Ústavodárného shromáždění. Tim se vláda snažila vyvolat kontrolní pravomoci opozitních členů Ústavodárného shromáždění při projednávání a schvalování nové bolívijské ústavy.

Morales a někteří politici ze strany MAS chtěli odstranit kontrolní funkci nastaveného volebního pravidla vůči prezidentům Bolívie, když měli zájem do nové ústavy zakotvit pravidlo bezprostředního znovuzvolení prezidenta. Totiž na základě pláně Ústavy 1967 mohli být prezident znovuzvolen až po uplynutí čtyř let po ukončení svého funkčního období.

situace před referendem o autonomii departamentu a volbami členů ústavodárného shromáždění v červenci 2006

1) kritická – ANO
(opozitní departamenty kritizovaly Moralesse – citili se být ohroženi socialistickou a přerozdělovací politikou Moralesse), (parlamentní opozice kritizovala plán strany MAS znovuzvolit Moralesse),
(opozice, departamenty Santa Cruz, Beni a Pando, zemědělské organizace a organizace chovatelů dobyteka byli proti Moralessem vyhlášené zemědělské revoluci)
Objeví se nový a silný opozitní subjekt – **hnutí Oččanský výbor pro Santa Cruz podporované podnikateli a odbory.** Stálo v čele kampaně za autonomii departamentu. V té době představovalo nejsilnější opozici vůči politice Moralesse.

2. 7. 2006 referendum o autonomii departamentů a volby do ústavodárného shromáždění

1) **Kritická - ANO** nové ústavy opoziční strany úspěšně zabránili přijmout ustanovení umožňující prezidentovi být (neomezeně znovuzvolen), (předseda opoziční strany **PODEMOS** v Ústavodárném shromáždění **Quirga** chtěl respektování soukromého vlastnictví a byl proti zasahování Venezuely do vnitřní politiky Bolívie a proti přítomnosti venezuelských vojáků v Bolívii), (část opozice kritizovala politiku Moralesse vypustit z textu ústavy Katolické náboženství jako oficiální náboženství země), (část opozičních poslanců parlamentu předložila žalobu Ústavovému soudu proti dekretu o znarodnění hydrokarbonů ze dne 1. 5. 2006, který podle poslanců ohrožoval jednací bodů bolivijské ústavy), (opozice kritizovala Moralesse kvůli porušení pláně legislativy a podminek, za kterých byly svolány volby do Ústavodárného shromáždění, když se členové Ústavodárného shromáždění dohodli bez přítomnosti opozice, že ne schválí nové ústavy byla třeba absolutní většina namísto dvou třetinové většiny), (guverneri čtyř (4) autonomních departamentů Santa Cruz, Beni, Pando a Tarija se sešli, aby svolali generální sítaku, guverneri prosazovali demokratický a právní síták), (6) z celkových 9 departamentů bylo proti zákonu o finančování správy guverneri departamentů, guverneri Santa Cruz, Tarija, Beni, Pando, La Paz a Cochabamba vydali rezoluci o přerušení vztahů s výkonou mocí), (guverneri čtyř departamentů Santa Cruz, Beni, Pando a Tarija se rozhodli připravit společně stanovy o podporující autonomní jako ochrana před Ústavodárným shromážděním, guverneri se také rozhodli jmenovat Autonomní shromáždění (*Junta Atroromienca*), které bude koordinovat budoucí jednání pro svolání referenda a které schválí stanovy o autonomii), (opozice Ústavodárného shromáždění považovala proces přijetí nové ústavy za nezákoný a odmítala obsah nové ústavy, vidici pěti (5) z devíti (9) departamentů také odmítli nově přijatou ústavu)

Provozovní strana MAS v Ústavodárném shromáždění chtěla schválit jednotlivé články nové ústavy bez hlasů opozice, když změnila hlasovací pravidla. Provozovní strana MAS tím omezila kontrolní funkci opozice v parlamentu v rámci procesu vytváření a projednávání nové ústavy. Ústavodárné shromáždění si také udělilo pravomocí vykonávat moc nezávisle na ostatních složkách státní moci. Po několika měsících strana MAS přistoupila na dvouetapovou většinu, pokud bude nová ústava přijata přede dnem 2. 7. 2007.

Nejvyšší soud prohlásil za nezákoný článek, který prohlásil Ústavodárné shromáždění za „originární“, nepocházelo se „nad mocí ustavující“, mělo plnou moc a mělo pověření přeměnit a vytvořit nový síták. Morales zpočobnil vyjádření Nejvyššího soudu a uvedl, že Nejvyšší soud byl jednou z institucí nejvíce zasaženou z koloniálního státu a měl by být přeměněn. Pro účely diplomovace práce lze říci, že Nejvyšší soud se projevil při svém rozhodnutí o nezákonosti přijaté článku o postavení Ústavodárného shromáždění jako nezávislé státní kontrolní instituce. Morales zaslňoval do nezávislosti Nejvyššího soudu svými výroků zpočobňujícím legitímu Nejvyššího soudu.

Ústavní soud byl nezávislý, protože odmítl požadavky opozice, aby bylo zrušeno pravdivlo prosíe většiny pro schválení jednotlivých článků nové ústavy, a zároveň rozložil v neprospekch provozovní politiky, když uvedl, že je třeba dvouetapová většina přílohových členu Ústavodárného shromáždění a následně referendum pro schválení nové ústavy.

Návrhem zákona o finančování správy guverneri departamentů bylo zasaňováno do nezávislosti autonomních regionálních vlády. Morales chtěl omezit autonomní departamentu udělením pravomoci parlamentu odvolat guvernery a přerozdělením moci mezi regiony a komunitní původních obyvatel.

Morales měl zájem obějit parlament, resp. senát s opozicí většinou, když hrozil schválit agrární zákon skrz vládní dekret. Tak omezoval kontrolní pravomoc parlamentu, resp. senátu, v rámci legislativního procesu.

Morales pláňnem na zavedení odvolacího referenda vyjádřil úmysl zasaňovat do autonomie departamentů.

Morales podporoval paramilitární složky, které mimo jiné oslabovaly moc kontrolních institucí (např. soudů) na místní úrovni.

Dne 5. června 2007 soudy uspořádky jednodemní (1) stávkou vyjadřující odpor proti útokům provozovní

V říjnu roku 2006 Morales zsestátnil emový díl v Huanani, v únoru roku 2007 zsestátnil švýcarský podnik na slevání kovu, v březnu roku 2008 vyhlásil Morales znarodnění čtyř ropných společností a v květnu roku 2008 bylo znarodněno několik podniků zabývajících se ložiskem hydrokarbonů, telefonního operátora a podniků z oblasti ropného průmyslu.

Vláda v červnu roku 2006 představila ekonomický plán na snížení chudoby s investicemi 10 000 milionů eur pro příštích období. Plán počítal s odstraněním sociálních neomocností a odstraněním vyloučení většiny původních obyvatel. Navíc stát měl poskytovat občanům základní služby infrastruktury, zdravotní a vzdělání a zvyšování minimálního platu.

V červnu roku 2006 Chávez splnil předvolební sítbu a došlo ke znarodnění šesti firem z oblasti energi, železnic a telekomunikací. Stát nově vlastnil 51 % akcií.

Morales vyhlásil dne 31. 10. 2006 znarodnění těžebního průmyslu v zemi, kterým stát získal kontrolu nad těžbou zlata, sítbora a ertu.

Ekonomika Bolívie si vedla dobře. Mezinárodní ceny primárních surovin, především minerálů, a sítřizivá Moralesova politika snížila plat úředníků společně vedly k přebytku na státním účtu.

Chávez vydal dekret, který stanovil nímoc vyjednat nové podmínky ve prospěch bolivijského státu co se týkalo přítomnosti italské telekomunikační firmy. V červnu roku 2007 Morales ohlásil, že znarodní železnice.

V dubnu roku 2006 Morales podepsal s Chávezem a Fidellem Castrem dohodu, kterou se Venezuela zavázala dodávat políonné hmoty, Bolívie se zavázala dodávat sóju a Kuba se zavázala poskytnout doktory, učitele a zdravotnické pomůcky. USA pomáhaly s bojem proti drogám a vymýcením koky v Bolívii.

USA za vlády prezidenta George W. Bushe snížila o 40 % finanční pomoc určenou na boj proti obchodu s drogami mimo jiné pro Venezuelu, Bolívii a Ekvádor. Finanční pomoc se snížila z 558 milionů dolarů na 340 milionů dolarů. Bush požádal parlament USA o více financí na válku v Iráku a Afghánistánu.

V březnu roku 2007 Venezuela a Bolívie spolu uzavřeli vojenskou dohodu.

Pět (5) guvernerů žádalo v prosinci roku 2007 OAS, aby zaslňala do politické krize v Bolívii. Generální tajemník OAS José Miguel Insulza odmítl do Bolívie poslat misí, aby vysvětlila krávy, protože misie se podle něho posílá, pokud v zemi existovala krize vysokého stupně, a pokud jí vláda země pozvala.

<p>V červenci 2007 cířkev varovala proti možnému politickému rozdělení země.</p>	<p>Moralase na nezavislost soudnictví. Střet Moralase se soudnictvím nastal, když Ústavní soud rozhodl, že čtyři (4) soudci Nejvyššího soudu dočasně jmenovaní Moralasem se musí vzdát své funkce do 90 dnů a poté musí být parlamentem vybráni noví soudci tak, jak stanoví zákon. Moralas uvedl, že by soudci Ústavního soudu měli být odvoláni. Promoralasova strana MAS schválila po boji s opozičními poslanci v parlamentu otevření politického procesu před senátem proti čtyřem (4) soudcům Ústavního soudu obviněných Moralasem ze zneužití úřední moci, když soudci pozastavili funkce čtyřem (4) soudcům Nejvyššího soudu, které jmenoval Morales. Strana MAS schválila politický proces mimo parlament, a to v sídle viceprezidenta bez přítomnosti dalších stran. Na základě uvedených informací se soudnictví ukázalo být nezávislé a Moralas zasahoval do nezávislosti soudnictví svým jmenováním nových soudců.</p>
<p>2) věrohodná – ANO (na regionální úrovni) (opoziční pravicové skupiny a občanské výbor na regionální úrovni se sjednotily a podepsaly dohodu, ve které se zavázaly postupovat jednotně proti Moralasovi)</p> <p>Na návrh Moralase poslanci v parlamentu s promoralasovou většinou schválili v září roku 2007 návrh zákonu o zrušení státní finanční podpory politickým stranám v průběhu volebního období. Schválený návrh zákona počítal s vytvořením účtu solidarit pro zaslání peněz postuženým a potřebným sociálním skupinám, který spravovala výkonná moc. Podle poslance za stranu MAS politické strany v minulosti přivlaly těmito finančními prostředky. Moralas svůj návrh odůvodnil tím, že je součástí politiky střídavosti, kterou vláda podporuje. Politika Moralase omezovala politické (opoziční) strany ve volebním procesu. Politické strany neměly rovné postavení v porovnání s vládni stranou MAS.</p>	<p>Steupenci Moralase (rolníci a členové občanských organizací a odborů) protestovali kvůli tomu, že opoziční většina v senátu zablokovala přes devadesát (90) návrhů zákonů, které předložila parlamentu vláda a které již schválila dolní komora s provládní většinou. Na základě výše uvedeného lze říci, že protesty byla omezována svoboda legislativního procesu v senátu, kde měla opozice větší.</p> <p>Nová ústava byla schválena kontroverzním způsobem, nebyla přijata za konzultace opozice a nedodržela hlasovací pravidla o nové ústavě. Byla proto omezena kontrolní pravomoc opozice v Ústavodárném shromáždění.</p>
<p>1) kritická – ANO (regionální opozice) (departament Santa Cruz konal v květnu roku 2008 referendum o regionální autonomii, následně také departament Beni, Pando a Tarija pořádky referendum o autonomii v červnu roku 2008, voliči v referendech hlasovali pro autonomii, vláda neuznala výsledky)</p>	<p>situace před odvolacím referendem konaném v srpnu 2008</p> <p>Účinný aktivní soudce Ústavního soudu nemohl rozhodnout o ústavnosti referenda, proto nařídil odložení referenda do doby, kdy bude mít Ústavní soud kvorum pro rozhodování. Ostatní čtyři (4) soudci odstoupili kvůli údajnému politickému nátlaku. Ústavní soud se zachoval nezávisle, protože v opětovném případě by rozhodl ve prospěch Moralase. Zároveň ale byla porušena nezávislost Ústavního soudu pro údajný politický nátlak čtyř (4) soudců.</p> <p>3. 3. 2011: The cattle gets restive)</p>
<p>10. 8. 2008 referendum o odvolání prezidenta Moralase a o odvolání regionálních guvernérů</p>	
<p>3) jasná – NE (v Bolívii existovaly slabé a tradiční politické strany, které byly viděny jako zkorumpované a prospěchářské, neexistoval jiný národní lídr než Morales, pro kterého by mohli voliči hlasovat)</p>	<p>situace po konání odvolacího referenda v srpnu 2008</p> <p>Moralasovi se nepodařilo oslabit opozici na regionální úrovni skrz odvolací referendum.</p>
<p>V květnu 2008 vznikla mezinárodní organizace Únie jihuamerických národů (Union de Naciones Suramericanas: UNASUR), jejíž členy se staly mimo jiné Venezuela, Bolívie a Ekvádor zabývající se ekonomickými otázkami a obranou.</p>	

<p>1) kritická – ANO (v listopadu 2008 Ústavodárné národní shromáždění přijalo návrh nové ústavy za pomoci strany MAS a dalších stran loajálních Moralesovi; pouliční protesty se zvedly proti přijetí nové ústavy, tři (3) lidé při nich zemřeli), (počte co bylo vyhlášeno referendum o nové ústavě, tak opoziční guvernérští zahájili kampaň občanské nespokojenosti, které se rychle staly násilnými)</p>		<p>Volební rada odložila referendum o nové ústavě schválené Ústavodárným shromážděním v prosinci roku 2007, které bylo svoláno dekretem Morales ve srpnu roku 2008. Volební rada sledala právní překážky pro svolání referenda o nové ústavě, když pro svolání referenda o nové ústavě potřebovala volební rada, aby byl vydán zákon parlamentem. Volební rada zachovala nezávislá státní kontrolní instituce. Zároveň vládu odmítla nerespektováním rozhodnutí volební rady zasahovalo do její nezávislosti.</p> <p>Vláda kritizovala rozhodnutí soudu města Sucre, které dalo zapravdu bývalému guvernérovi z departamentu Pando, Fernández byl zadržán kvůli poměření výjimečného stavu ve svém departamentu. Soudnictví bylo nezávislé, protože v opozičním případě by soud rozhodl v neprospekch opozičního politika.</p> <p>1) nová ústava neobsahovala mechanismus, aby občané měli možnost obrátit se na nezávislou instituci v případě zásahu do jejich práv tzv. druhé a třetí generace; 2) nová ústava neobsahovala nezávislý nebo nestranný mechanismus, který by kontroloval plnění zákonných, protože někteří soudci byli vybíráni na základě všeobecných voleb; 3) ústava neobsahovala státní moc, protože obsahovala ve svém textu ustanovení, kdy parlament a vláda mohli mít další pravomoci; pokud by tak stanovil zákon; 4) v praxi ústavní pravomoci departamentů neměly sílu, protože centrální moc měla všechny pravomoci. Z analýzy textu nové ústavy vyplývá, že státní kontrolní instituce nebyly nezávislé a centrum zasahovalo do autonomie departamentů.</p>	<p>Prezidentí dvanact (12) členských států UNASUR v září roku 2008 sblili poslat své zástupce do Bolívie, aby dělali prostředníka mezi vládou a opozičními guverneri v několika východních departamentech. (El País 18. 9. 2008: Evo Morales y la oposición negocian para poner fin al conflicto boliviano)</p>
<p>2) Věrohodná – NE (opozice se před prezidentskými volbami nespojila za jediného kandidáta proti kandidatuře prezidenta Morales, a tak nezvyšla své šance, že Morales porazí ve volbách), (prezidentská kandidátka Jimena Costa také odstoupila</p>	<p>25. 1. 2009 referendum o schválení nové ústavy</p>	<p>situace před referendem o schválení nové ústavy konaného v lednu 2009</p>	<p>V roce 2009 Morales znirodnil několik podniků z oblasti ropného průmyslu. V únoru roku 2009 vláda vyvlastnila 36 000 hektarů půdy.</p>
<p>1) kritická – ANO (politická opozice v parlamentu i politická opozice stojí mimo parlament ucházející se o prezidentský úřad a parlamentní křesla byla kritická)</p>	<p>situace po konání referenda v lednu 2009</p>	<p>situace před prezidentskými volbami, volbami do parlamentu a referendem o samosprávně přivodních obyvatei v prosinci 2009</p>	<p>Národní volební soud ustuloval o nový volební registr před volbami 2009, aby nedocházelo k volebním nesrovnalostem. Národní volební soud byl proti novému smíšenému sdílení lidí, který měl schválit parlament. Národní volební soud se proto projevil jako nezávislá kontrolní instituce.</p> <p>Morales předložil parlamentu návrh zákona o autonomii a decentralizaci, jehož schválení předpokládala nová Ústava 2009. Návrh zákona se nevyškal centralizace moci</p>

(z voleb), Medina ani další prezidentsí kandidáti nakonec neodstoupili z voleb ve prospěch nejsilnějšího opozičního kandidáta Reyses), (opozice nespolupracovala a byla roztržštěna)

3) Jasná – NE
(předseda nové strany PP-CN Reyses ale nebyl nováčkem v historii politiky Bolívie a byl spojen se spoluprací s tradičními stranami po volbách v roce 2002 za svou tehdejší nové vytvořenou stranu NFR (ještě, než se Reyses dozvěděl oficiální výsledky voleb v roce 2002, tak jednal s tradiční stranou MFR, aby mu poskytl podporu v parlamentu) a také se na krátkou dobu stal se svou stranou NFR součástí vládní koalice prezidenta Lozady v průběhu jeho druhého funkčního období; i když poté z koalice vystoupil).
(dále kandidoval bývalý viceprezident Cárdenas, který byl ale spojen s první vládou neoblíbeného neoliberalního prezidenta Lozady)

Moralés omezoval opozici, která se veřejně vyjadřovala proti jeho vládě.

sítu v rukou Moralése, naopak měl dát více moci plynulým obyvatelům a tím snížit moc centra. Tímto krokem tedy **Moralés nesnižoval svou moc pro subjektvy mimo jeho mocenské zájmy. Původní obyvatelé byli totiž volici Moralése.**

Volební orgán se ukázal být nezávislou kontrolní institucí. Určil, aby sdělovací prostředky přidělily zdarma vysílací prostor všem kandidátům v průběhu volební kampaně pro volby 2009. Také se vymezil proti vládě Moralése, když rozhodl o právu opozičního kandidáta Fernandez na vedení volební kampaně z vězení a být v kontaktu s médií.

Státní zastupitelství a soudnictví se nejevilo jako nezávislé, když docházelo k nesrovnalostem v průběhu soudního řízení proti opozičnímu kandidátovi Fernandezovi.

Systém soudní moci byl oslaben a omezen v činnosti v průběhu listopadu 2009. **Moc výkonná pravděpodobně zasahovala jak do soudní moci, tak do moci zákonodárné, a tedy nerespektovala nezávislost moci.** Zároveň parlament zasahoval do působnosti jednoho z nejvyšších soudů v Bolívii, když proti soudcům vedl disciplinární řízení. Většinu v parlamentu měla provládní strana MAS. Byla prozastavena funkce předsedy Nejvyššího soudu spravedlnosti kvůli přitahání v řízení např. proti bývalému prezidentovi Lozadovi. Proti předsedovi soudu bylo vedeno řízení pro podílnost v parlamentu ovlivňované vládou. Dále parlament rozhodl o vedení politického procesu v parlamentní komisi proti soudkyni Nejvyššího soudu spravedlnosti Rosarii Candové.

6. 12. 2009 prezidentské volby, volby do parlamentu a referendum o samosprávě původních obyvatel

5. Druhé funkční období Moralesa

a) Situace po volbách v prosinci 2009 a situace v parlamentu

V prezidentských volbách vyhrál podruhé za sebou prezidentské křeslo Morales se ziskem 64 % hlasů. Na druhém místě skončil prezidentský kandidát Reyes s 26 % hlasů a na třetím místě se umístil prezidentský kandidát Doria s 5 % hlasů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby Bolívie v roce 2009) Po svém zvolení Morales uvedl, že jeho mandát bude urychlovat proces změny. (The Economist 10. 12. 2009: The explosive apex of Evo's power)

Provládní strana MAS získala na základě výsledků parlamentních voleb v *dolní komoře dvoutřetinovou (2/3) většinu křesel*, když získala 89 křesel z celkových 130 křesel. Oproti prvnímu funkčnímu období *Morales získal v senátu dvoutřetinovou (2/3) většinu křesel*, když získal 26 křesel z celkových 36 křesel. Čtyři opoziční strany se dostaly do parlamentu: CN získala v dolní komoře třicet šest (36) křesel a v senátu deset (10) křesel, tradiční strana UN získala zastoupení pouze v dolní komoře - tři (3) křesla. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby Bolívie v roce 2009) Dále se do dolní komory dostaly opoziční strany *Movimiento Sin Miedo (MSM)* a *Movimiento Nacionalista Revolucionario (MNR)* v čele s vůdcem Johnym Torrezem. (El País 16. 1. 2012: La caída de popularidad obliga a Morales a buscar el consenso político) Tradiční strana *PODEMOS* nezískala zastoupení v parlamentu.

Z výše uvedených parlamentních výsledků můžeme učinit závěr, že v senátu opozice již nemohla vykonávat kontrolní funkci a vetovat návrhy zákonů, jako v prvním funkčním období Moralesa, kde měla opozice většinu křesel. Zisk dvoutřetinové (2/3) většiny členů v obou komorách parlamentu také znamenal, že Morales získal možnost částečně reformovat Ústavu 2009. Podle čl. 411 odst. 2 Ústavy 2009, ústavní reforma musela být přijata dvoutřetinovou (2/3) většinou členů parlamentu a následně musela být schválena v referendu. Dvoutřetinová (2/3) většina křesel v senátu byla potřebná pro ústavní reformu (např. pro prosazení neomezeného počtu zvolení prezidenta do prezidentského úřadu), pro reformu soudního systému a pro autonomii devíti (9) departamentů.

V září 2011 Morales ztratil dvoutřetinovou (2/3) většinu, když odešlo deset (10) poslanců z řad původních obyvatel ze strany MAS jako projev nesouhlasu se stavbou silnice. Došlo k protestům obyvatel, které byly násilně potlačeny policií, protože se nekonalo předběžné konzultativní referendum, jak předpokládala Ústava 2009 ve svém čl. 169. (El País 29. 9.

2011: Los límites de Evo) Morales v souvislosti s protesty ohledně stavby silnice přes přírodní rezervaci a oblast Chapare, zasahující tři skupiny původních obyvatel, uvedl, že se *nikdy nepovažoval za prvního prezidenta původních obyvatel, ale za prvního odborového prezidenta.* (The Economist 1. 10. 2011: Road rage)

i. Kritika opozice

V lednu 2010 bylo *nařízeno Nejvyšším soudem zatčení* proti prezidentskému kandidátovi Reyesovi v prezidentských volbách pro rok 2009. Reyes údajně uprchl do USA. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Bolívie v roce 2005). Dva opoziční guvernéri a dva starostové byli *na základě nového zákona zbaveni své funkce.* Podle tohoto zákona mohli být státní úředníci odvoláni již na základě podané obžaloby. (The Economist 7. 1. 2012: Rough justice) Z uvedených informací vyplývá, že soudní stíhání opozičních politiků je možné vnímat jako omezování kritiky opozice směřované vůči vládě Moralese.

V roce 2010 byl *zbaven funkce opoziční guvernér* departamentu Tarija, Mario Cossío. V prosinci 2011 byl *zbaven funkce opoziční guvernér* departamentu Beni, Ernesto Suárez. Suárez byl obviněn z korupce na základě obžaloby podané členy provládní strany MAS. MAS a konzervativní uskupení MNR, které kontrolovaly regionální parlament v Beni pozastavily Costasovi funkci kvůli zpronevření fondů. Na jeho místo byl dosazen Haisen Rivera ze strany MNR. Opoziční guvernér departamentu Santa Cruz, Rubén Costas, zůstal jediným opozičním guvernérem ve funkci. Dále nejméně pět opozičních starostů (např. starosta hlavního města Sucre a starosta Potosí) byli zbaveni funkce. Nové volby na obsazení jejich úřadu se chystaly na prosinec roku 2011. (El País 18. 12. 2011: Un gobernador boliviano denuncia la “aniquilación de la oposición) Na základě výše uvedeného lze říci, že Morales a strana MAS rozvíjeli strategii soudního stíhání guvernerů – svých hlavních odpůrců ve čtyřech autonomních departamentech Santa Cruz (Rubén Costas), Tarija (Mario Cossío), Beni (Ernesto Suárez) a Pando (Leopoldo Fernández). Morales a jeho strana MAS ničili opozici na místní úrovni a zároveň tím omezovali kritiku vládní činnosti.

Opozice *kritizovala záměr vlády schválit přechodný zákon ustanovující dočasnou soudní moc,* který by platil až do konání prvních voleb soudců v historii Bolívie. (El País 2. 2. 2010: Morales elabora una legislación para controlar el poder judicial de bolivia) Podle parlamentní opozice šlo o totalitární pokus vlády, který poškozoval demokracii a porušoval Ústavu 2009. (El País 2. 2. 2010: Morales elabora una legislación para controlar el poder judicial de bolivia)

Dne 4. 5. 2010 se konala v Bolívii *první generální stávka za pětiletou (5) vládu Moralese* svolaná největší odborovou organizací *Ústřední bolivijské odbory (Central Obrera Boliviana, COB)*. Odbory spolu s dalšími skupinami (např. horníci, pracující v ropném průmyslu a univerzity) protestovaly proti vládou plánovanému navýšení platu pro státní a soukromé pracovníky, a to o 5 % bez možnosti změny. Armáda a policie protestovaly proti 3 % navýšení platu. Generální stávka ukázala rozdělení odborů, protože některé skupiny se postavily proti vedoucímu odborů COB, Pedrovi Montesovi, když za jeho úřadování odbory ztratily nezávislost kvůli jeho začlenění do řad vládních příznivců. (El País 5. 5. 2010: El principal sindicato boliviano declara la huelga general contra Morales) V generální stávce se projevila nepolitická a neparlamentní opozice (odbyry, horníci, pracující v ropném průmyslu, univerzity a další skupiny) kritizující politiku Moralese, který nesplnil jejich požadavky týkající se např. navyšování platu.

K dalším protestům došlo např. v prosinci roku 2010, když vláda dne 26. 12. 2010 oznámila zrušení dotací na paliva. Toto rozhodnutí vedlo ke zvýšení cen paliva až o 82 % (tzv. *gasolinazo*). Poté Morales slíbil zvýšit minimální plat o 20 % vztahující se také na policii, armádu, zdravotnictví a vzdělání. Protestujícími byli horníci, průmysloví dělníci, řidiči autobusů a další skupiny. *Protestující vyzvali vládu, aby zrušila dekret č. 748 přijatý viceprezidentem v nepřítomnosti Moralese, který zrušil dotace na paliva a srovnal ceny paliva s cenami sousedních zemí Bolívie*. Morales uvedl, že hlavní důvod zrušení dotací bylo ukončit pašování paliva do zemí sousedících s Bolívií. Vláda označila za stoupence neoliberalismu ty, kteří protestovali proti vládním opatřením. Podle vlády zrušení dotací bylo potřeba pro zachování zdravé ekonomiky. Vláda dále uvedla, že se Morales zachoval odvážně a vlastenecky, protože dotace byly přijaty za minulé vlády konzervativních politiků. (El País 30. 12. 2010: Evo Morales retrocede ante las protestas) Nakonec vláda odvolala své opatření zvyšující ceny paliv. (The Economist 6. 1. 2011: Fuel on the fire) Na základě uvedených informací je možné říci, že *neparlamentní a nepolitická opozice dokázala změnit politiku přijatou Moralesem. Uměla vyjádřit projev svou silou*.

Parlamentní opozice se postavila proti schválení přechodného zákona umožňujícího odvolat tři (3) zvolené guvernéry departamentů na základě formálního obvinění státním zástupcem tak, že předložila dolní komoře podnět k přezkoumání ústavnosti zákona. Nicméně tímto krokem opozice nezabránila následnému schválení zákona v parlamentu. Parlamentní opozice vyjádřila odhodlání pokračovat v boji proti schválenému zákonu *předložením podnětu o neústavnosti Ústavnímu soudu*, a tak vyčerpat všechny prostředky obrany. Podle Ústavy 2009 a platných zákonů *musel veřejný úředník přestat vykonávat svůj úřad na základě*

pouhého odsouzení. Dále podle zákona měli mít guvernéri pouze devadesát (90) dní na prokázání své nevin v soudním řízení i přes to, že v zemi trvalo soudní řízení minimálně 180 dnů. V případě pozastavení úřadu mohl parlament v departamentu požádat národní parlament, aby národní parlament stanovil datum odvolacího referenda guvernéra a datum voleb pro zvolení nového guvernéra. V mezidobí by dočasně vykonával uvolněný úřad guvernér ustanovený parlamentem v departamentu. Parlamentní opozice také pohrozila, že podá žalobu na vládu k mezinárodním orgánům kvůli jejím krokům proti chatrné demokracii, která se v té době nacházela v Bolívii. (El País 25. 5. 2010: La oposición boliviana retrasa pero no frena la ley que puede inhabilitar gobernadores) Podle parlamentní opozice účelem zákona bylo sesazení regionální opozice v departamentech Santa Cruz, Tarija a Beni, jejichž guvernéri byli zvoleni do úřadu absolutní většinou ve volbách dne 4. 4. 2009. Pokud by se řízení vedoucí proti nim změnilo na formální obvinění, tak by nemuseli být schopni vykonávat úřad od 1. 6. 2010. (El País 25. 5. 2010: La oposición boliviana retrasa pero no frena la ley que puede inhabilitar gobernadores) Parlamentní opozice byla kritická vůči zákonu a aktivně konala kroky, které měly zabránit sesadit regionální guvernéry. Schválený zákon měl omezit kritiku opozice vůči vládě – konkrétně měl sesadit regionální opoziční politiky z úřadu.

V dolní komoře parlamentu byl schválen na základě dohody provládních stran a opozičních stran a se souhlasem odborníků základní zákon o soudnictví reformující soudní moc. Byl to první zákon z pěti základních zákonů nového státu. Šlo o návrh prosazovaný vládou, nicméně byl z 80 % změněn v parlamentu. Parlamentní opozice tedy souhlasila s volbou soudců na základě občanských voleb. Parlamentní opozice se vyjádřila proti dvěma bodům zákona. Za prvé byla proti vládnímu jmenování smírčího (*conciliador*) a obhájce strany ve sporu (*Defensor del Litigante*), kteří měli být pod kontrolou parlamentu. Opozice očekávala pozměnění tohoto bodu v horní komoře parlamentu. Také se parlamentní opozice postavila proti rozdělení soudnictví na obecné a domorodé – tento bod opozice očekávala později důkladně projednat. (El País 9. 6. 2010: Los diputados bolivianos aprueban el proyecto de ley judicial por consenso) Z uvedeného plyne, že parlamentní opozice souhlasila se základním zákonem reformující soudní moc (souhlasila tedy i s volbou soudců), ale zároveň byla kritická k určitým problematickým bodům zákona.

I když zvýšení cen paliva bylo zrušeno, tak několik vedoucích odborů COB, kteří do té doby podporovali vládu, protestovali proti vládě a svolali lid a další skupiny do generální stávkové v únoru 2011 kvůli zvýšení cen potravin a dopravy. V zemi chyběly základní potraviny jako cukr, rýže a mouka. (El País 19. 2. 2011: Los principales aliados de Morales lideran una huelga que paraliza Bolivia) Tyto informace vypovídají o tom, že důležitou roli

v aktivizování občanů proti krokům vlády měly odbory. Zároveň občané na základě protestů vykonávali kontrolu vůči vládní politice.

Opozice a specialisté na problematiku soudnictví kritizovali *volební proces a organizaci všeobecných voleb soudců*, které podle nich nastavily podmínky pro ty, kteří se chtěli stát soudními kandidáty tak, že soudnictví bylo v rukou příznivců Moralese. Parlamentní opoziční strany UN, CN a Movimiento Sin Miedo radili občanům, aby zneplatnili volební lístek (*voto nulo*) nebo nezaškrtnli kandidáta při volbách na volebním lístku (*voto blanco*). (El País 12. 10. 2011: Morales organiza unas elecciones para controlar la cúpula judicial en Bolivia) Opoziční kampaň byla vedena bývalým starostou města La Paz (do roku 2010) Juanem del Granado ze strany Movimiento Sin Miedo, který byl do roku 2009 blízkým spojencem Moralese. (The Economist 7. 1. 2012: Rough justice) Z uvedeného vyplývá, že parlamentní opozice znovu aktivně vystupovala proti vládě Moralese.

Bývalý předseda Centrální banky mezi lety 1995 až 2006 se nacházel v domácím vězení od září roku 2011. Byl obviněn z přijímání mzdových bonusů v průběhu svého úředního období v Centrální bance. V té době šlo o normální praxi u mnoha vyšších civilních úředníků. Také všichni bývalí prezidenti od roku 1996 byli obviněni z trestního činu. Jejich pracovní a cestovní práva byla pravidelně omezována. (The Economist 7. 1. 2012: Rough justice) Např. bývalý prezident Bolívie v letech 2001 až 2002 a bývalý kandidát v prezidentských volbách z roku 2005, Jorge Quiroga, čelil obvinění spolu s bývalým prezidentem Gonzalem Sánchezem de Lozadou a dalšími třemi bývalými ministry z uzavření smluv se společnostmi z ropného průmyslu týkající se těžby surové ropy bez povolení parlamentu během svých mandátů. V roce 2009 byl Quiroga odsouzen na téměř tři roky odnětí svobody v odlišné záležitosti. (El País 7. 11. 2013: Hay cierta connivencia internacional ante la violación de derechos en Bolivia) Na základě uvedených informací lze uvést, že stoupenci Moralese omezovali opoziční zástupce a jiné důležité osoby, které mohli kritizovat vládu Moralese.

Morales se postavil proti kritice bolívijské *církve*. Podle Moralese byla církev symbolem evropského kolonialismu a měla zmizet z Bolívie. (El País 3. 8. 2012: La Iglesia, oposición en Sudamérica) Můžeme pro účely diplomové práce říci, že bolívijská církev byla na straně opozice, když kritizovala vládu Moralese.

Opozice upozornila na úmyslné zapomenutí na slib Moralese, že se nebude pokoušet setrvat v prezidentském úřadě déle než do roku 2014. Někteří političtí opoziční vůdci se chtěli obrátit na meziamerický systém, aby dosáhli toho, že Morales ustoupí od třetí kandidatury na prezidentský mandát. Nicméně záměr opozice obrátit se na meziamerický systém byl odmítnut ústavním právníkem Josém Antoniem Riverou kvůli změnám v meziamerickém

systemu. (El País 18. 5. 2013: Morales inicia campaña por la reelección en medio de conflictos sociales) Lze uvést, že opozice měla úmysl opakovanou kandidaturu Moralese v prezidentských volbách donést až na mezinárodní úroveň.

Odbory COP, některé civilní skupiny a sociální hnutí původních obyvatel již Moralese nepodporovali, protože chtěly více práv, více peněz a více podpory od státu. Nicméně Morales měl stále podporu od pěstitelů koky a od horníků. Již nešlo pouze o boj proti oligarchii, ale také o boj mezi sociálními skupinami. V Bolívii byli v druhém volebním období Moralese sociální konflikty. (El País 25. 5. 2013: Evo Morales no tiene un mandato, tiene una misión) Z výše napsaných informací vyplývá, že *se na stranu opozice přidali vedle oligarchie a odborů COP, také některé civilní skupiny a sociální hnutí původních obyvatel.*

Morales měl nový přístup vůči katolické církvi, protože se snažil s ní vylepšit vztah. Část opozice využila Moralesův negativní vztah s katolickou církví jako důležitý bod kampaně pro volby konající se v roce 2009. Opozice před volbami plánovanými na říjen roku 2014 kritizovala nový přístup Moralese k církvi, protože podle opozice se tím snažil navýšit podporu voličů. (El País 7. 9. 2013: Morales se aproxima a los católicos al comenzar su campaña electoral) Pro účely diplomové práce lze říci, že si Morales chtěl vylepšit svůj politický obraz, aby nebyl spojován s útoky na církev. Chtěl si zlepšit vztah s církví, a tím získat nové voliče.

ii. Věrohodnost a jasnost opozice

Vláda čelila malé hrozbě ze strany opozice, částečně protože někteří z jejich vůdců odešli do exilu, aby se vyhnuli právnímu pronásledování. (The Economist 3. 3. 2011: The calle gets restive) Opozici chybělo viditelné vedení. (El País 29. 9. 2011: Los límites de Evo) Opozice nebyla organizovaná a se stejnými názory. Opozice byla složená z různých skupin např. střední třídy, původních obyvatel představující jiné národnostní skupiny než kečuánci a aymary, radikálních intelektuálů a demokratů. (El País 31. 10. 2011: Bolivia: Una elección o una línea divisoria?) Z uvedeného plyne, že opozice nebyla věrohodná.

Ve volbách soudců pouze 40 % hlasů bylo platných a zbytek tvořily neplatné hlasovací lístky (40 %) nebo nevyplněné lístky (15 %). Opoziční strany vedly kampaň proti procesu voleb soudců každá zvlášť. (El País 31. 10. 2011: Bolivia: Una elección o una línea divisoria?) Na základě výše popsaného lze říci, že kampaň parlamentní opozice se ukázala být úspěšná a věrohodnost opozice stoupla, i když každá opoziční strana vedla kampaň sama za sebe, protože legitimita zvolených soudců byla zpochybněna.

V lednu roku 2012 Morales svolal první setkání za šest let jeho vlády s opozicí, aby společně pracovali na vytváření nové Bolívie. Ze sedmnácti (17) opozičních stran se odmítly setkat s Moralesem čtyři (4) parlamentní opoziční strany. Zbýlých třináct (13) stran mělo malý politický vliv. (El País 16. 1. 2012: La caída de popularidad obliga a Morales a buscar el consenso político) Z uvedeného lze učinit závěr, že politická opozice se ukázala být nejednotná, když spolu nespolupracovala. Tím že odešly z jednání s Moralesem čtyři (4) nejsilnější opoziční parlamentní strany, tak se odmítly podílet na případné změně politiky Moralese.

V září 2013 před volbami konajícími se v říjnu 2014 vzniklo *nové opoziční uskupení Široká fronta (Frente Amplio, FA)* složené z intelektuálů, politiků a občanských uskupení z La Pazu, Santa Cruzu, Cochabamby a Chuquisaci. Šlo o nejvážnější hrozbu pro Moralese od voleb 2006. Nová strana se snažila získat na svou stranu nespokojené a zklamané voliče, kterým nepřišli dostatečné výsledky změn, které prováděl Morales od roku 2006. Jedním ze zakladatelů nového uskupení byla levicová aktivistka Loyola Guzmán nebo podnikatel Medina, vůdce parlamentní strany UN. Guzmán prosazovala pluralistický institucionalizovaný politický systém, který se pod vládou Moralese neuskutečnil, protože podle ní Morales zavedl v Bolívii autokratický režim se znaky cuadillismu, podřízení soudní moci politice, korupci, zneužití moci a neznalost ústavnosti a zákonnosti. Guzmán Širokou frontu označila za instituci pro demokracii, ne za politickou stranu. (El País 13. 9. 2013: Intelectuales y políticos desencantados retan a Morales con un nuevo partido) Na základě výše popsaných informací pro účely diplomové práce můžeme říci, že uskupení Široká fronta bylo složené z levicově a pravicově zaměřených kritiků vlády Moralese. Ještě nešlo o politickou stranu. Obecně lze říci, že se široká uskupení rozpadnou, protože se nemohou rozhodnout, zda půjdou doprava nebo doleva. Společnou vizi směřování země a politický program mohou vytvořit pouze s obtížemi. Nové uskupení představovalo novou alternativou vůči provládní straně MAS. Nicméně se představitelé Široké fronty museli shodnout na vůdci uskupení, aby vytvořili věrohodnou alternativu vůči Moralesovi. Široká fronta se nejevila do budoucna jako věrohodná opozice umožňující nahradit Moralese v prezidentském úřadu, protože neměla jednotného vůdce a neměla konkrétní program, který chtěla prosazovat – z toho důvodu lze také označit *opozici za nejasnou*.

Opozice využila konfliktu mezi vládou a původními obyvateli, když se původní obyvatelé postavili proti stavbě silnice bez jejich předchozí konzultace. *Opozice začala bránit práva původních obyvatel, ke kterým se dříve stavěla s nedůvěrou*, a hledala viníka rozhodnutí, když bylo použito násilí k potlačení protestů. (El País 29. 9. 2011: Los límites de Evo) Lze říci, že

se opozice snažila přejímat dřívější podporovatele Moralese a rozšířit okruh působnosti svého politického programu i na původní obyvatele díky nesouhlasu původních obyvatel se stavbou silnice bez jejich předchozí konzultace.

Pokud bychom shrnuli věrohodnost bolívijské opozice, tak lze uvést, že bolívijská opozice spolu nespolečně pracovala a nejevila se proto jako věrohodná opozice. Slabost opozice bylo možné mimo jiné vidět v zájmu Moralese ucházet se o třetí zvolení do prezidentského úřadu, kterého v další kandidatuře podpořila strana MAS.

iii. Kontrolní instituce

V roce 2010 provládní většina v parlamentu schválila *zákon, který vyžadoval, aby zvolení státní úředníci byli odvoláni z úřadu, pokud proti nim byla podána jakákoli žaloba, aniž by předtím musel být předložen důkaz soudu.* (The Economist 7. 1. 2012: Rough justice) Pro účely diplomové práce lze uvedený zákon považovat za *zneužití legislativní moci*, protože mohl být obžalován kdokoli a poté zbaven své funkce. Obecně se vyžaduje pravomocné odsuzující rozhodnutí soudu pro překážku výkonu veřejné funkce.

Parlament schválil v polovině února roku 2010 přechodný zákon udělující Moralesovi pravomoc jmenovat soudce, kteří mohli vykonávat svou soudní funkci do 5. 12. 2010, tedy do doby, kdy bylo v plánu vybrat soudce nově v občanských volbách. Na základě tohoto zákona Morales jmenoval dne 18. 2. 2010 osmnáct (18) dočasných soudců Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Judikurního výboru (*Consejo de la Judicatura*) za účelem reorganizace administrace soudní moci. (El País 19. 2. 2010: Morales emprende la reforma del poder judicial con 18 nombramientos) Podle čl. 148 Ústavy 1964 soudy Nejvyššího soudu jmenovala soudce dolní komora na základě návrhu senátu absolutní většinou hlasů členů dolní komory na období 10 let. Jmenováním nových soudců mohly soudy obnovit plně své funkce poté, co téměř tři (3) roky trvala krize soudní moci, kdy se soudci vzdali své funkce nebo jim byla funkce pozastavena v řízení před parlamentem. *Morales chtěl prohloubit revoluci v oblasti soudnictví s vytýčením nové soudní ideologie s cílem sloužit lidu.* Morales jmenování dočasných soudců ospravedlnil bojem proti zkorumpovaným soudcům. Podle Moralese soudci byli také zapojeni do obchodu s drogami. Morales vyjádřil potřebu jednoty moci soudní, která byla podle něho narušena v departamentech usilujícími o autonomii. Morales se vyslovil pro větší koordinaci mezi mocí výkonnou a soudní. Morales uváděl, že nešlo o zasahování do soudní moci. (El País 19. 2. 2010: Morales emprende la reforma del poder judicial con 18 nombramientos) Z uvedeného vyplývá, že parlament udělil skrz přechodný

zákon nové pravomoci Moralesovi za účelem reformy soudní moci, resp. administrativní reformy. Morales svým jmenováním zasáhl do nezávislosti moci soudní a mohl tak ovlivňovat soudce.

Chystal se vládní návrh zákona regulující práci novinářů, aby „nelhali“. (El País 2. 2. 2010: Morales elabora una legislación para controlar el poder judicial de Bolivia) Z uvedeného záměru lze vyvodit závěr, že vláda chtěla omezovat svobodu slova a zasahovat do nezávislosti médií.

Ústavní soud složený ze soudců jmenovaných Moralesem se vyjádřil, že plánuje ukončit spory podané a nevyřízené do roku 2008. Až nově zvolený Ústavní soud v občanských volbách, který měl vykonávat svou činnost od roku 2011, by projednával další nevyřízené případy, tedy i možný podnět parlamentní opozice vůči ústavnosti přechodného zákona umožňující odvolat tři (3) zvolené guvernéry. (El País 25. 5. 2010: La oposición boliviana retrasa pero no frena la ley que puede inhabilitar gobernadores) Lze na základě uvedeného říci, že Ústavní soud nepřímo pomohl vládě odvolat opoziční guvernéry, když se vyjádřil, že nové spory nebude projednávat. Takové vyjádření Ústavního soudu nevykazovalo znaky jeho nezávislosti.

Člen vlády Moralesa označil objektivnější a nezávislá bolívijská média z vraždění v průběhu konfliktu týkající se stavby silnice přes přírodní rezervaci TIPNIS. Také ministr telekomunikací šířil v rádiích a v televizích kampaň proti sdělovacím prostředkům, které podle něho lhaly a klamaly občany. (El País 3. 10. 2011: El Gobierno de Evo Morales arremete contra la marcha indígena y la prensa) Z uvedeného vyplývá, že vláda popsáním jednáním zasahovala do nezávislosti médií, která měla kontrolní pravomoc vůči vládě.

Dne 16. 10. 2011 se konaly první všeobecné volby 56 soudců v historii Bolívie pro Soud životního prostředí (Tribunal Agroambiental), Ústavní soud, Nejvyšší soud a Soudcovský výbor (Consejo de la Judicatura). Podmínky stanovené pro soudní kandidáty fakticky vylučovaly kritiky Moralesovi vlády a na volebním listě byly o soudcích uvedeny jen informace týkající se jejich životopisu a profese. Polovina kandidátů na soudce měla aktivní stranické členství. (El País 12. 10. 2011: Morales organiza unas elecciones para controlar la cúpula judicial en Bolivia) Podle Ústavy 2009 čl. 158 odst. 1 bodu 5, předvýběr kandidátů na složení výše uvedených čtyř (4) soudních institucí měl v pravomoci parlament. Pro účely diplomové práce lze učinit závěr, že podmínky volby soudců nezaručovaly nezávislé a nestranné soudnictví. Také existovala možnost, že Ústavní soud obsazený příznivci Moralesa mohl v budoucnu podporovat další znovuzvolení Moralesa do prezidentského úřadu.

Tradiční komunitní soudnictví bylo povoleno původním obyvatelům a získalo stejnou důležitost jako národní obecné soudnictví. *Soudci byli podle nové Ústavy 2009 čl. 182 nově voleni lidem* ve všeobecných volbách. Morales tyto kroky viděl jako zastavení diskriminace a udělení moci původním obyvatelům. (The Economist 10. 12. 2009: The explosive apex of Evo's power) Mnoho lidí v Bolívii si myslelo, že lynčování tvořilo součást komunitního soudnictví. Jednalo se o tresty schválené členy skupin původních obyvatel. Podle ombudsmana lynčování porušovaly základní principy práva na život a právo na soud. Bolívie zaujímala druhé místo hned po Guatemale ve výkonu veřejných trestů podle vlastního uvážení. Mezi lety 2005 až 2013 bylo zaznamenáno v Bolívii 190 úmrtí kvůli lynčování. (El País 1. 4. 2014: La justicia del miedo) Z uvedeného vyplývá, že ombudsman se projevil jako nezávislý kontrolní orgán, když prohlásil lynčování tvořící součást komunitního soudnictví za nezákonné.

Nejvyšší volební soud (TSE) označil vyzývání opozice k zneplatnění volebního lístku nebo k nezaškrtnutí kandidáta na volebním lístku za nedovolené jednání umožňující uložení pokuty. (El País 12. 10. 2011: Morales organiza unas elecciones para controlar la cúpula judicial en Bolivia) Na základě výše uvedeného lze říci, že Nejvyšší volební soud omezoval opozici ve svobodě vyjádřit názor, koho volit a koho nevolit ve volbách.

Na základě přechodného ustanovení v Ústavě 2009 Morales nemohl být zvolen do prezidentského úřadu potřetí za sebou, protože Ústava 2009 stanovila, že mandáty platné před Ústavou 2009 se vezmou v úvahu při sčítání nových mandátů. Nicméně *Ústavní soud svým výkladem Ústavy 2009 rozhodl v březnu 2013, že aktuální mandát Moralese nebyl jeho druhý mandát, ale první.* (El País 18. 5. 2013: Morales inicia campaña por la reelección en medio de conflictos sociales) Podle předsedy Ústavního soudu Ruddyho Josého Florese, přechodné ustanovení mělo všeobecný charakter a nevztahovalo se na prezidenta nebo viceprezidenta. Podle Florese *bylo třeba nejdříve vyložit základní normu, která původně obsahovala vůli členů ústavodárného shromáždění neomezovat počet zvolení prezidentského do úřadu.* Následně byla jejich vůle změněna v průběhu jednání shromáždění. Původní vůle speciálního čl. 168 Ústavy 2009 tedy byla neomezené zvolení prezidenta. *Ústavní soud rozhodl, že přechodné ustanovení mohlo být rozvedeno v zákoně.* Flores zdůraznil, že výklad Ústavního soudu byl jediný platný a jiný výklad vlády nebo jiné skupiny bylo subjektivní. (El País 23. 5. 2013: La cúpula judicial de Bolivia defiende que Morales pueda ser reelegido otra vez) *Soudní rozhodnutí bylo podpořeno bezprostředním schválením zmocňovacího zákona (Ley de Aplicación Normativa)* v parlamentu a následně byl zákon vyhlášen vládou v květnu roku 2013. (El País 21. 5. 2013: Bolivia promulga la ley que permite a Morales concurrir a un

tercer mandato) Soudce Ústavního soudu, Gualberto Cusi, považoval zmocňovací zákon za neústavní, podle něho došlo k manipulaci a politickému zasahování. (El País 24. 9. 2013: Evo Morales convoca elecciones en Bolivia para octubre de 2014) Z uvedeného plyne pro účely diplomové práce, že Morales se mohl výkladem Ústavního soudu ucházet o třetí zvolení do prezidentského úřadu. Rozhodnutí Ústavního soudu nebylo v souladu s novou Ústavou 2009. Ústavní soud vyložil článek o znovuzvolení podle své úvahy a ve prospěch Moralese. *Ústavní soud se nezachoval nezávisle.*

V prosinci 2013 ombudsman, Rolando Villena, ve své zprávě upozornila na vzrůstající násilí v Bolívii zapříčiněné beztrestností, neúspěšným soudním systémem, malou schopností vlády čelit kriminalitě a pasivitou občanů. Podle zprávy byla vážně poškozena lidská práva v různých skupinách společnosti a v armádě. Ombudsman byl dosazen do svého úřadu parlamentem, po předchozím návrhu Moralese předloženém ke schválení sociálním hnutím. (El País 23. 12. 2013: El defensor del Pueblo advierte del auge de la violencia en Bolivia) Z uvedeného vyplývá, že Morales navrhl Villenu do úřadu ombudsmana. To předpokládalo její loajalitu vládě. Nicméně ombudsman naopak svou zprávou kritizoval situaci ochrany lidských práv v Bolívii a tím *projevil svou nezávislost na vládě.*

Soudce Ústavního soudu Gualberto Cusi uvedl, že věří ve vítězství Moralese ve volbách konajících se v roce 2014 poté, co mu byla vyložena budoucnost z listů koky. (El País 20. 10. 2013: El censo pone en entredicho el discurso indigenista de Morales) Z těchto informací lze učinit závěr, že *Ústavní soud nebyl nezávislý*, když se před prezidentskými a parlamentními volbami konanými v říjnu roku 2014 vyjadřoval k volebním výsledkům.

iv. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Morales vydal dekret znárodňující čtyři elektrárny s podíly zahraničních firem za slíbené finanční odškodnění. (El País 1. 5. 2012: Oleada de nacionalizaciones) Elektrárny byly obsazeny vojáky a policisty. Tím bolívijský stát získal kontrolu nad 80 % výroby elektřiny v zemi. Morales měl zájem v blízké budoucnosti znárodnit veškerou výrobu elektřiny v zemi. Výroba elektřiny byla do té doby v rukou soukromého sektoru od roku 1996. (El País 1. 5. 2010: Bolivia nacionaliza tres empresas eléctricas) Morales uvedl, že plní hlasitý občanský požadavek získat zpět a znárodnit přírodní bohatství Bolívie a základní služby. Morales se neřídil dohodou uzavřenou se soukromými firmami ve svém prvním úředním období, kde by vláda měla pouhou většinu podílu. (The Economist 6. 5. 2010: Power grab)

Odbory a další skupiny si myslely, že znárodněním firem zbude více peněz na zvýšení platu pracujícím než pouze o 5 %, jak schválila vláda Cháveze. Morales slíbil skrz tyto státní firmy také snížit ceny elektřiny. (The Economist 6. 5. 2010: Power grab)

Z uvedeného pro účely diplomové práce vyplývá, že elektrické firmy sice neměly kontrolní pravomoc vůči prezidentovi, ale znárodněním vzrostla moc státu a tím pádem vzrostla moc také Moralesovi. Příjmy podniků byly státními příjmy a Morales je mohl využít k financování svých politických aktivit v podobě např. darů nebo zvyšováním platů obyvatelům Bolívie. V tomto konkrétním případě ale Morales nezvýšil platy o tolik, jak očekávaly odbory a další skupiny. Morales mohl skrz státní firmy snižovat ceny elektřiny v domácnostech, a tím získávat voličskou podporu.

Základní zákon o soudnictví reformující soudní moc zakotvil vedle volby soudců v občanských volbách vznik dvou nových aktérů soudní moci, a to *smírčího (conciliador)* a *obhájce strany ve sporu (Defensor del Litigante)*, kteří byli jmenováni vládou a pod kontrolou parlamentu. (El País 9. 6. 2010: Los diputados bolivianos aprueban el proyecto de ley judicial por consenso) Z uvedeného plyne, že ustanovení o přímém jmenování vládou zasahovalo do nezávislosti moci soudní a dávalo prezidentovi nové pravomoci.

Armáda pronesla politickou deklaráci hlásící se k socialismu, antiimperialismu a antikapitalismu. (El País 16. 11. 2010: El Ejército boliviano se subordina a la ideología del Gobierno de Morales) Z uvedeného lze učinit závěr, že armáda nemá být zpolitizovaná a hlásit se k vládní ideologii. Moc Moralese stoupla, když se armáda ztotožnila s jeho názory.

Od začátku své vlády v roce 2006 Morales znárodnil okolo dvaceti (20) podniků z různých průmyslových oblastí. (El País 1. 5. 2012: Evo Morales nacionaliza la filial de Red Eléctrica de España en Bolivia)

Morales posílil svou moc, když Ústavní soud rozhodl o možnosti jeho znovuzvolení. Zároveň Morales politicky podvedl opozici, protože opozice si stanovila jako podmínku pro schválení nové Ústavy 2009, že Morales nebude moci být znovu zvolen prezidentem Bolívie.

Studie provedená Evropskou unií vycházející z dat z roku 2010 obsahovala, že pěstování koky překračovalo požadavky spotřeby na trhu s kokou, do které byla zahrnuta tradiční spotřeba (lékařská, náboženská a sociální), industrializace koky a vývoz koky. Organizace CELIN (*Centro Latinoamericano de Investigación Científica*) uvedla, že pěstování koky na 8 000 hektarech bylo dostatečným k pokrytí legální poptávky na domácím trhu. Ostatní vypěstovaná koka byla využita pro nezákonnou výrobu kokainu. Podle ministra vnitra, Corlose Romera, studie byly pouze kvalifikovanými názory pro porozumění vnitřní spotřeby koky, které ale neměly závazný charakter. (El País 15. 11. 2013: La UE indica que en Bolivia

hay un excedente de cultivo de hoja de coca) Morales v roce 2010 poprvé uznal, že vypěstovaná koka byla využívána také na výrobu kokainu. (El País 17. 10. 2010: Evo Morales admite por primera vez que sus cocaleros destinan coca al narcotráfico) Lze učinit závěr z uvedených informací, že pěstitelé koky tvořili velkou skupinu voličů. Vláda proti nim nechtěla vystupovat. Šlo o důležité voliče pro vládu. Bylo výhodné pěstovat koku kvůli vysokým cenám, které platili obchodníci s drogami za kokovou pastu.

Bolívijská ekonomika se těšila příznivé ekonomické situaci v roce 2013 s nárůstem HDP o 6,5 %. V roce 2012 se extrémní chudoba snížila v průběhu minulých šesti (6) let z 62 % na 40 % mezi obyvateli venkova a z 24 % na 12 % mezi obyvateli ve městech. Jedno z důležitých vysvětlení poklesu chudoby byla politika přerozdělování bohatství země mezi potřebné obyvatele (pro starší občany, pro těhotné ženy a za docházku do školy na venkově a v chudých oblastech). (El País 4. 1. 2014: Morales busca afianzar la economía boliviana)

Morales svolal „širší vládu“ za účasti dvaceti (20) ministrů, deseti (10) viceministrů, ředitelů velkých veřejných podniků a vůdců pěstitelů koky a sociálních hnutí blízkých vládní straně MAS, aby projednali uskutečněné politické kroky a stanovili slabá místa vlády. (El País 4. 1. 2014: Morales busca afianzar la economía boliviana) Sociolog María Teresa Zegada upozornila na *demokracii korporací*, která podle ní existovala v Bolívii. Podle ní *nebyla v Bolívii demokracie stran*. (El País 28. 7. 2014: Evo Morales no tiene rival) Lze vyvodit závěr z výše stanoveného, že vláda jednala s vůdci odborů a s vůdci dalších skupin, a tak si nepřímou zajišťovala hlasy Moralesových stoupenců ve volbách.

v. Mezinárodní organizace

Činnost Meziamerické komise pro lidská práva byla zpochybnována Bolívií, Ekvádorem a Venezuelou, a naopak její činnost byla hájena ostatními zeměmi amerického kontinentu. Morales a Correa kritizovali komisi a žádali změny, které by zajišťovaly její nestrannost a transparentnost. Obvinili speciální výbor pro svobodu slova, že podporuje média, která nevykonávají svobodu slova, ale naopak vydírají. Výbor podle nich vykonával diktaturu médií proti pokrokovým vládám v regionu. Média v Bolívii projevila znepokojení nad útoky proti Meziamerické komisi pro lidská práva. (El País 6. 6. 2012: El eje bolivariano ataca la Comisión Interamericana de Derechos Humanos) Meziamerický systém ochrany práv ochraňoval lidská práva členských zemí meziamerického systému. Byl to poslední prostředek obrany obyvatel na americkém kontinentu, když došlo k zásahu státu do základních práv občana. V roce 2011 se rozhodlo, že se zlepší a posílí fungování meziamerického systému.

Členské státy regionální organizace ALBA (zahrnující Venezuelu, Bolívii, Ekvádor a Nikaraguu) se neshodly se zbytkem členských států na financování meziamerického systému a také zpochybňovaly působení meziamerického systému. Podle nich speciální výbor pro svobodu slova byl financován USA a řídil se pokyny z USA. Podle členských zemí organizace ALBA měla být meziamerická komise financována členskými zeměmi nebo nezávislými fondy, které byly bez politického vlivu. (El País 21. 3. 2013: El ALBA afronta aislado la reforma del sistema de derechos humanos de la OEA) Venezuela, Bolívii a Ekvádor byly omezeny ve své politice některými rozhodnutími vydaných v meziamerickém systému, proto se snažily změnit nebo omezit meziamerický systém, aby je již neomezoval.

Generální tajemník OAS José Miguel Insulza uvedl, že Stálý výbor OAS neměl pravomoc prozkoumávat rozhodnutí Ústavního soudu v Bolívii. (El País 7. 11. 2013: Hay cierta connivencia internacional ante la violación de derechos en Bolivia) Z uvedené informace vyplývá, že OAS po změně bolívijské Ústavy 2009 ústavním výkladem v roce 2013, která umožnila Moralesovi třetí zvolení do prezidentského úřadu, neaplikovala své demokratické ustanovení chránící demokracii v čl. 3 a násl. Charty OAS.

b) Situace před prezidentskými volbami a volbami do parlamentu v říjnu 2014

Před prezidentskými a parlamentními volbami v říjnu 2014 měl Morales podporu podle volebních průzkumů mezi 38 % až 43 % hlasy voličů. Morales se ucházel o svůj třetí mandát. Uvedl, že má zájem *dokončit proces změny v Bolívii, který započal v roce 2006*. (El País 1. 5. 2014: Bolivia celebrará sus elecciones presidenciales el 12 de octubre)

Bolívijská policie protestovala kvůli nedodržení dohody s vládou z roku 2012 o zvýšení příjmů. (El País 6. 7. 2014: La policía boliviana echa un pulso al Gobierno y reclama más ingresos) Opozice protestovala proti novému rozdělení jednomandátových obvodů pro volby poslanců do parlamentu. Nakonec Nejvyšší volební soud opravil vymezení volebních obvodů. (El País 15. 5. 2014: El Tribunal Electoral de Bolivia corrige la nueva distribución de escaños) Z výše uvedeného lze vyvodit, že bolívijská opozice *byla kritická*.

V den vyhlášení voleb do parlamentu a do prezidentského úřadu dne 1. 5. 2014 opozice ještě neměla vybrané své kandidáty. Podnikatel Medina vyhrál kandidaturu za uskupení Široké fronty, nicméně ještě nepotvrdil svou účast za Širokou frontu. (El País 1. 5. 2014: Bolivia celebrará sus elecciones presidenciales el 12 de octubre) Pro účely diplomové práce lze říci, že *opozice nebyla věrohodná*, protože pět měsíců před volbami politické strany ještě nepotvrdily své kandidáty.

Necelé tři měsíce před volbami již mělo pět politických stran ucházející se o prezidentské a parlamentní křesla své kandidáty. Prezidentský kandidát za stranu Demokratická unie (*Unidad Democrática*, UN) byl podnikatel Medina a kandidát na viceprezidenta byl bývalý guvernér departamentu Beni, Ernesto Suárez. Strana Hnutí bez strachu (*Movimiento Sin Miedo*, MSM) představila svého prezidentského kandidáta bývalého starostu La Pazu, Juana del Granado, a bývalého poslance Santa Cruz, Adrianu Gilovou. Za Křesťanskou demokracii (*Democracia Cristiana*, PDC) kandidoval bývalý prezident Jorge Tuto Quiroga a o post viceprezidenta se ucházela Tomasita Yarhui jako zástupce původních obyvatel. Za novou Zelenou stranu (*Partido Verde de Bolivia*) kandidoval zástupce původních obyvatel, Fernando Vargas. (El País 28. 7. 2014: Evo Morales no tiene rival) Medina nebyl charismatický vůdce. Quiroga překvapil svou kandidaturou na post prezidenta v polovině roku 2014. Vargas byl jeden z vůdců protestů, kteří dosáhli částečného přerušení stavby v přírodní chráněné oblasti TIPNIS. Vargas byl příklad původního obyvatele, který nesouhlasil s Moralesem. (El País 11. 10. 2014: La oposición boliviana confía en el ‘efecto Neves’) Na základě výše popsaného lze uvést, že jednotlivé politické strany se spojovaly s regionálními politiky, aby získaly více voličů. Medina nakonec nekandidoval za uskupení Široká fronta, i když se uskupeníjevilo jako alternativa vůči Moralesovi. Quiroga kandidoval na prezidentský úřad již v roce 2005 a skončil na druhém místě s 28 % hlasů. Politické strany se nespojily a neměly společného kandidáta, aby zvýšily pravděpodobnost porážky Moralese v prezidentských volbách. Opozice proto *nebyla věrohodná*.

Také pro účely diplomové práce lze uvést k jasnosti opozice, že Medina nemusel pro voliče znamenat změnu elity, protože byl podnikatel. Voliči ho mohli považovat za pokračovatele politiky starého režimu. Bývalý prezident Quiroga mezi lety 2001 až 2002 byl spojen se starým režimem. Opozice nezměnila své elity spojené se starým režimem. Novou stranou byla Zelená strana s prezidentským kandidátem Vargasem bojujícím za stavbu silnice přes oblast národního parku TIPNIS, který mohl představovat možnou alternativu vůči Moralesovi. Nicméně Vargas pravděpodobně neměl program, který by přetáhl voliče Moralese, který také směřoval na voliče z řad původních obyvatel. Z toho důvodu lze považovat bolívijskou *opozici za nejasnou*.

Nejvyšší volební soud rozdělil doporučeněji jednomandátové volební obvody podle počtu obyvatel, a to na základě protestů opozice. K novému rozdělení volebních obvodů došlo kvůli novému sčítání obyvatel z roku 2013. Původním obyvatelům bylo vyčleněno sedm (7) křesel v parlamentu na základě kandidatury stran a ne jednotlivců, i když původně usilovali o získání osmnácti (18) křesel a konaly protesty pro prosazení svého požadavku. (El País 20.

10. 2013: El censo pone en entredicho el discurso indigenista de Morales) *Nejvyšší volební soud se ukázal být nezávislý*, když opravil nové rozdělení jednomandátových obvodů pro volby poslanců a nepřidělil požadovaný počet křesel původním obyvatelům.

Dva soudci Ústavního soudu byli odvoláni ze své funkce většinou hlasů poslanců dolní komory. Soudci čelili prvním politickému soudu před senátem od existence nové Ústavy 2009, kvůli údajnému zneužití úřední moci a nesplnění povinností. Soudci přezkoumávali zákonnost nového zákona o notářství, který převedl odpovědnost notářů z nezávislé moci soudní na ministerstvo spravedlnosti, které tvořilo součást vlády. Podle poslanců trvalo soudcům přezkoumávání zákona dlouhou dobu, takže nebylo možné nový zákon aplikovat. Podle dvou odvolaných soudců, politický soud nebylo možné použít v jejich případě, protože soudci byli zvoleni občany a nebyli jmenováni parlamentem. (El País 30. 7. 2014: Bolivia suspende a dos magistradas del Constitucional que detuvieron una ley) Z uvedených informací lze stanovit, že odvolání dvou ústavních soudců v průběhu přezkoumávání ústavnosti a zákonnosti notářského zákona a aplikace politického soudu na jejich spor *zasáhlo do nezávislosti soudní moci ze strany legislativní moci*.

Ve volbách 2014 kandidující politické strany poprvé *nezískaly finanční podporu státu*. (El País 1. 5. 2014: Bolivia celebrará sus elecciones presidenciales el 12 de octubre) Vládní kandidáti se odmítli vzdát výkonu své moci v průběhu volební kampaně, což dalo vzniknout podezření ze zneužití státního majetku a veřejných finančních prostředků za účelem získávání nových stoupenců. (El País 28. 7. 2014: Evo Morales no tiene rival) Na základě uvedeného vyplývá, že volební rada a volební soud nezasáhly proti využívání státních prostředků vládní strany v průběhu kampaně. Z toho důvodu nebyly nezávislými kontrolními institucemi. Nevládní strany byly finančně znevýhodněny oproti vládní straně MAS. Kandidující strany neměly rovné podmínky a došlo tak k omezení opozice. Vládní strana MAS byla proto zvýhodněna ve volební kampani.

I když měl Morales levicovou rétoriku, tak jeho ekonomická politika byla pragmatická. Musel ustoupit zájmům podnikatelů, hlavně v departamentu Santa Cruz, který byl ekonomickým motorem země. (El País 12. 10. 2014: Bolivia decide si da un cheque en blanco a Evo Morales)

OPOZICE	KONTROLNÍ INSTITUCE	POSILOVÁNÍ PRAVOMOCÍ PREZIDENTA A EKONOMICKÝ STAV ZEMĚ	MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE, MEZINÁRODNÍ VZTAHY
<p>1) kritická – ANO (politiku Morales kritizovala parlamentní opozice s využitím parlamentních a ústavních prostředků a opozice stojící mimo parlament tvořená jinými skupinami)</p> <p>(největší odborová organizace Ústřední bolivijské odbory svotaly první generální stávkou za pět let vlády Morales – v generální stávce se projevil nepolitická a neparlamentní opozice (odbohy, homieci, pracující v ropném průmyslu, univerzity a další skupiny) kritizující politiku Morales, který nesplnil jejich požadavky týkající se např. navyšování platu).</p> <p>(k dalším protestům došlo např. v prosinci roku 2010, když vláda dne 26. 12. 2010 oznámila zrušení dotací na paliva – protestující vzvali vládu, aby zrušila dekret č. 748 přijatý viceprezidentem v nepřítomnosti Morales, který zrušil dotace na paliva a srovnal ceny paliva s cenami sousedních zemí Bolívie – neparlamentní a nepolitická opozice dokázala změnit politiku přijatou Moralesem, uněta vyjádřili projeviti svou sílu, (několik vedoucích odborů COB, kteří do té doby podporovali vládu, protestovali proti vládě a svolali lid a další skupiny do generální stávky v únoru 2011 kvůli zvýšení cen potravin a dopravy – důležitou roli v aktivování občanu proti krokům vlády měly odbory, zároveň občané na základě protestů vykonávali kontrolu vůči vládní politice)</p> <p>Soudní sílhaní opozičních politiků (např. bývalého prezidentského kandidáta) a zbyavování funkce opozičních politiků (např. guvernérů opozičních departamentů) je možné vnímat jako omezení kritiky opozice směřované vůči vládě Morales a zároveň jako ničení opozice v zemi.</p> <p>Podle Ústavy 2009 a platných zákonů musel veřejný úředník prezat vykonávat svůj úřad na základě pouhého odsouzení. Dále podle zákona měli ml. guvernéri pouze devadesát (90) dní na prokázání své nevinny v soudním řízení i přes to, že v zemi trvalo soudní řízení minimálně 180 dní. Tato zákonná opatření omezovala kritiku opozice vůči vládě.</p> <p>Bolivijská církev byla na straně opozice, když kritizovala vládu Morales. Niemeně později se Morales snažil zlepšit vztah s církví. Podle opozice se Morales novým přístupem k církvi snažil navýšit podporu voličů.</p> <p>Na stranu opozice se přidali vedle oligarchie a odborů COP, také některé církevní skupiny a sociální hnutí původních obyvatel.</p> <p>2) věrohodná – NE</p> <p>(vláda čelila malé hrozbě ze strany opozice, částečně protože někteří z jejích vůdci odešli do exilu, aby se vyhnuli právnímu pronásledování; opozici chýbělo viditelné vedení; opozice nebyla organizovaná a se stejnými názory – opozice byla složená z různých skupin např. střední třídy, původních</p>	<p>6. 12. 2009 prezidentské volby a volby do parlamentu</p> <p>situace po volbách v prosinci 2009 a situace v parlamentu</p> <p>V roce 2010 provládní většina v parlamentu schválila zákon, který vyžadoval, aby zvolení státní úředníci byli odvoláni z úřadu, pokud proti nim byla podána jakákoli žaloba, amž by předtím musel být předložen důkaz soudu. Uvedený zákon lze považovat za zneužití legislativní moci, protože mohl být obžalován kdokoli a použít zbraň své funkce. Obecně se vyžaduje pravomocně odsuzující rozhodnutí soudu pro překážku výkonu veřejné funkce.</p> <p>Parlament schválil v polovině února roku 2010 přechodný zákon udělující Moralesovi pravomoc jmenovat soudce. Na základě tohoto zákona Morales jmenoval dne 18. 2. 2010 osmáct (18) dočasných soudců Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Judikamního výboru (<i>Consejo de la Judicatura</i>) za účelem reorganizace administrace soudní moci. Morales jmenování dočasných soudců ospravedlnil bojem proti zkomunováním soudcům. Parlament udělil skrz přechodný zákon nové pravomoci Moralesovi za účelem reformy soudní moci, resp. administrativní reformy. Morales svým jmenováním zaslal do nezávislosti moci soudní a mohl tak ovlivňovat soudce.</p> <p>Chystal se vládní návrh zákona regulující práci novinařů, aby „nehaltí“ Vláda chtěla omezovat svobodu slova a zasahovat do nezávislosti médií.</p> <p>Ústavní soud složený ze soudců jmenovaných Moralesem se vyjádřil, že plánuje ukončit spory podané a nevyřízené do roku 2008. Proto nepřihotoval projednat možný podnět parlamentní opozice vůči ústavnosti přechodného zákona umožňující odvolat tři (3) zvolené guvernery. Ústavní soud nepřímo pomohl vládě odvolat opoziční guvernery, když se vyjádřil, že moze spory nebudte projednáván. Takové vyjádření Ústavního soudu nevykazovalo znaky jeho nezávislosti.</p> <p>Člen vlády Morales oznámil objektivnější a nezávislá bolivijská média zvráždění v průběhu konfliktu týkající se stavby silnice přes přírodní rezervaci TIPNIS. Také ministr telekomunikací šel v rádech a v televizi otkápani kampani proti selčovacím prostředkům, které podle něho hlaay a klamaly občany. Vláda zasahovala do nezávislosti médií, která měla kontrolni pravomoc vůči vládě.</p> <p>Dne 16. 10. 2011 se konaly první všeobecné volby 56 soudců a historii Bolívie pro Soud zřovního prostředků (Tribunal AgrarioBentanal). Ústavní soud, Nejvyšší soud a Soudcovský výbor (Consejo de la Judicatura). Podminky voleb soudců nezaručovaly</p>	<p>Morales vydal dekret znarodňující čtyři elektrány s podly zahraničních firem za silbené finanční odszkodnění. Morales uvedl, že při hlasitý občanský požadavek získat zpět a znarodnit přírodní bohatství země a základní služby. Odbory a další skupiny si myslely, že znarodněním firem zhubde více peněz na zvýšení platu pracujícím než pouze o 5 %, jak schválila vláda Chavez. Morales sibi skrz tyto státní firmy také snížil ceny elektriny. Elektrické firmy sice neměly kontrolni pravomoc vůči prezidentovi, ale znarodněním vzrostla moc státní a tím pádem vzrostla moc také Moralesovi. Příjmy podniků byly státní příjmy a Morales je mohl využít k financování svých politických aktivit v podobě např. darů nebo zvyšováním plati obyvatelům Bolívie. V tomto konkrétním případě ale Morales nezvyšil platy o tolik, jak očekávaly odbory a další skupiny. Morales mohl skrz státní firmy snižovat ceny elektriny v domácnostech, a tím získávat voličskou podporu.</p> <p>Na základě zakladního zákona o soudnictví vznikl úřad směřého a obhájece strany ve sporu kteří byli jmenováni vládou a, pod kontrolou parlamentu. Ústanovení o přímém jmenování vládou zasahovalo do nezávislosti moci soudní a dávalo prezidentovi nové pravomoci.</p> <p>Armáda proměla politickou deklaraci hlásící se k socialismu, antimperialismu a antikapitalismu. Armáda nemá být zpolitizovaná a hlásit se k vládní ideologii. Moc Morales stoupla, když se armáda ztotožnila s jeho názory.</p> <p>Od začátku své vlády v roce 2006 Morales znarodnil okolo dvacet (20) podniků z různých průmyslových oblastí.</p> <p>Morales posílil svou moc, když Ústavní soud rozhodl o možnosti jeho znovuzvolení.</p> <p>Pěstitele koky tvořili velkou skupinu voličů. Vláda proti nim nechtěla vystupovat. Šlo o důležitě voliče pro vládu. Bylo výhodné pěstovat koku kvůli</p>	<p>Činnosti Mezinárodní komise pro lidská práva byla zpochybňována Bolivií, Ekvádorem a Venezuelou. Venezuela Bolívie a Ekvádor byly omezeny ve své politice některými rozhodnutími vydaných v mezinárodním systému, proto se snažily změnit nebo omezit mezinárodní systém, aby je již neomezoval.</p> <p>Generální tajemník OAS, José Miguel Insulza, uvedl, že Stály výbor OAS nemá pravomoc prozkoumat rozhodnutí Ústavního soudu v Bolívii. OAS po změně bolivijské Ústavy 2009 ustanovením vykladem v roce 2013, která umožnila Moralesovi třetí zvolení do prezidentského úřadu, neaplikovala své demokratické ustanovení čítající demokracii v čl. 3 a nastl Charly OAS.</p>

<p>obyvatel představující jiné národnosti skupiny než kecuance a aymary, radikálních intelektuálů a demokratů), (politická opozice se ukázala být nejednotná, když spolu nespolidipracovala – tím že odešly z jednání s Moralesem čtyři (4) nejsilnější opoziční parlamentní strany; tak se odmítly podílet na případné změně politiky Morales), (nově vzniklé opoziční uskupení Široká fronta nebyla věrohodná, protože neměla jednotného vůdce a neměla konkrétní program, který chtěla prosazovat), (opozice se snažila přejímat dřívější podporovatele Moralesa a rozšířit okruh působnosti svého politického programu i na původní obyvatelé díky nespohlasným původních obyvatel se stavbou silnice bez jejich předchozí konzultace)</p> <p>3) jasná – NE (Široká fronta neměla konkrétní program, který chtěla prosazovat)</p>	<p>nezávisele a nestranně souditcvi. Tradici komunitní soudnictví bylo povoleno původním obyvatelům a získalo stejnou důležitost jako národní obecné soudnictví. Ombudsman se projevil jako nezávislý kontrolní orgán, když prohlásil lynčování tvůrčí součestí komunitního soudnictví za neákonné. Nejvyšší volební soud (TSE) označil vyzývání opozice k zneplátnění volebního listku nebo k nezískání kandidáta na volebním listku za nedovolené jednání umožňující uložení pokuty. Nejvyšší volební soud omezoval opozici ve svobodě vyjádřit názor, koho volit a koho nevolit ve volbách.</p> <p>Vysokým cenám, které hlantli obchodníci s drogami za kokovou pastu. Bolivijská ekonomika se těšila příznivé ekonomické situací v roce 2013. Extremní chudoba se snížila. Vláda jednala s vůdci odborů a s vůdci dalších skupin, a tak si nepřimno zajišťovala hlasy Moralesových stoupenců ve volbách.</p>
<p>1) kritická – ANO (bolivijská policie protestovala kvůli nedodržení dohody s vládou z roku 2012 o zvýšení příjmů), (opozice protestovala proti novému rozdělení jednomandátových obvodů pro volby poslanců do parlamentu – nakonec Nejvyšší volební soud opravil vymezení volebních obvodů)</p> <p>2) věrohodná – NE (opozice nebyla věrohodná, protože pět msticů před volbami politické strany ještě nepotvrdily své kandidáty), (jednotlivé politické strany se spojovaly s regionálními politiky, aby získaly více voličů; Medina nakonec nekandidoval za uskupení Široká fronta, i když se uskupení jevílo jako alternativa vůči Moralesovi; Quiruga kandidoval na prezidentský úřad již v roce 2005 a skončil na druhém místě s 28 % hlasů; politické strany se nespojily a neměly společného kandidáta, aby zvýšily pravděpodobnost porážky Moralesa v prezidentských volbách)</p>	<p>situace před prezidentským volbami a volbami do parlamentu v říjnu 2014</p> <p>Ústavní soud svým výkladem Ústavy 2009 rozhodl v březnu 2013, že aktuální mandát Moralesa nebyl jeho druhý mandát, ale první. Soudní rozhodnutí bylo podpořeno bezprostředním schválením zmočovavého zákona v parlamentu a následně byl zákon vyhlášen vládou v květnu roku 2013. Morales se mohl vykladem Ústavního soudu ucházet o třetí zvolení do prezidentského úřadu. Rozhodnutí Ústavního soudu nebylo v souladu s novou Ústavou 2009. Ústavní soud vložil článek o znovuzvolení podle své úvahy a ve prospěch Moralesa. Ústavní soud se nezachoval nezávisle.</p> <p>V prosinci 2013 ombudsman, Rolando Vilena, ve své zprávě upozornila na vzrůstající násilí v Bolívii zapříčiněné bezrestností, neúspěšným soudním systémem, malou schopností vlády čelit kriminalitě a pasivitou občanů. Ombudsman byl dosazen do svého úřadu parlamentem, po předchozím návrhu Moralesa předloženiem ke schválení sociálním hnutím. Morales navrhl Villenu do úřadu ombudsmana. To předpokládalo její loajalitu vládě. Němčt ombudsman naopak svou zprávu kritizoval situaci ochrany lidských práv v Bolívii a tím projevil svou nezávislost na vládě. Soudce Ústavního soudu Guaberto Cusi uvedl, že věř ve vítězství Moralesa ve volbách konajících se v roce 2014 poté, co mu byla vylouzena budoucnost z listů kóky. Ústavní soud nebyl nezávislý, když se před prezidentskými a parlamentními volbami konanými v říjnu roku 2014 vyjadřoval k volebním výsledkům.</p> <p>Nejvyšší volební soud se ukázal být nezávislý, když opravil nové rozdělení jednomandátových obvodů pro volby poslanců a nepřidělení požadovaný počet křesel původním obyvatelům.</p> <p>Ve volbách 2014 kandidující politické strany poprvé nezískaly finanční podporu státu. Vládní strana MAS byla proto zvyhodněna ve volební kampani.</p>
<p>1) kritická – ANO (bolivijská policie protestovala kvůli nedodržení dohody s vládou z roku 2012 o zvýšení příjmů), (opozice protestovala proti novému rozdělení jednomandátových obvodů pro volby poslanců do parlamentu – nakonec Nejvyšší volební soud opravil vymezení volebních obvodů)</p> <p>2) věrohodná – NE (opozice nebyla věrohodná, protože pět msticů před volbami politické strany ještě nepotvrdily své kandidáty), (jednotlivé politické strany se spojovaly s regionálními politiky, aby získaly více voličů; Medina nakonec nekandidoval za uskupení Široká fronta, i když se uskupení jevílo jako alternativa vůči Moralesovi; Quiruga kandidoval na prezidentský úřad již v roce 2005 a skončil na druhém místě s 28 % hlasů; politické strany se nespojily a neměly společného kandidáta, aby zvýšily pravděpodobnost porážky Moralesa v prezidentských volbách)</p>	<p>situace před prezidentským volbami a volbami do parlamentu v říjnu 2014</p> <p>Ústavní soud svým výkladem Ústavy 2009 rozhodl v březnu 2013, že aktuální mandát Moralesa nebyl jeho druhý mandát, ale první. Soudní rozhodnutí bylo podpořeno bezprostředním schválením zmočovavého zákona v parlamentu a následně byl zákon vyhlášen vládou v květnu roku 2013. Morales se mohl vykladem Ústavního soudu ucházet o třetí zvolení do prezidentského úřadu. Rozhodnutí Ústavního soudu nebylo v souladu s novou Ústavou 2009. Ústavní soud vložil článek o znovuzvolení podle své úvahy a ve prospěch Moralesa. Ústavní soud se nezachoval nezávisle.</p> <p>V prosinci 2013 ombudsman, Rolando Vilena, ve své zprávě upozornila na vzrůstající násilí v Bolívii zapříčiněné bezrestností, neúspěšným soudním systémem, malou schopností vlády čelit kriminalitě a pasivitou občanů. Ombudsman byl dosazen do svého úřadu parlamentem, po předchozím návrhu Moralesa předloženiem ke schválení sociálním hnutím. Morales navrhl Villenu do úřadu ombudsmana. To předpokládalo její loajalitu vládě. Němčt ombudsman naopak svou zprávu kritizoval situaci ochrany lidských práv v Bolívii a tím projevil svou nezávislost na vládě. Soudce Ústavního soudu Guaberto Cusi uvedl, že věř ve vítězství Moralesa ve volbách konajících se v roce 2014 poté, co mu byla vylouzena budoucnost z listů kóky. Ústavní soud nebyl nezávislý, když se před prezidentskými a parlamentními volbami konanými v říjnu roku 2014 vyjadřoval k volebním výsledkům.</p> <p>Nejvyšší volební soud se ukázal být nezávislý, když opravil nové rozdělení jednomandátových obvodů pro volby poslanců a nepřidělení požadovaný počet křesel původním obyvatelům.</p> <p>Ve volbách 2014 kandidující politické strany poprvé nezískaly finanční podporu státu. Vládní strana MAS byla proto zvyhodněna ve volební kampani.</p>

3) jasná – NE

(Medina nemusel pro volice znamenat změnu elity, protože byl podnikatel – voliči ho mohli považovat za pokračovatele politiky starého režimu, bývalý prezident Quiroga mezi lety 2001 až 2002 byl spojen se starým režimem – opozice nezměnila své elity spojené se starým režimem),
(novou stranou byla Zelená strana s prezidentským kandidátem Vargassem bojujícím za soubu silnice přes oblast národního parku TIPNIS, který mohl představovat možnou alternativu vůči Moralesovi - nicméně Vargas pravděpodobně neměl program, který by přeláhl volice Moralesa, který také směřoval na volice z řad puvodních obyvatel)

Došlo k omezení opozice ze strany státu, protože politické strany ve volbách pro rok 2014 nezískaly finanční podporu státu.

6. Třetí funkční období Morales

a) Situace po prezidentských a parlamentních volbách ze dne 12. 10. 2014 a situace v parlamentu

V prezidentských volbách konaných dne 12. 10. 2014 Morales zvítězil se ziskem 61 % hlasů. Na druhém místě se umístil prezidentský kandidát Medina se ziskem 24 % hlasů a na třetím místě skončil prezidentský kandidát Quiroga se ziskem 9 % hlasů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby v Bolívii v roce 2014) Morales byl úspěšný politik kvůli několika důvodům: mnoho obyvatel se s ním ztotožňovalo, vládl v období ekonomického růstu a zbavil se opozice. (The Economist 11. 10. 2014: Happily Evo after) Morales se stal po třetí prezidentem Bolívie. Na základě Ústavy 2009 nemohl kandidovat počtvrté v dalších prezidentských volbách.

Ve volbách do parlamentu získala Chávezova strana MAS v dolní komoře 88 křesel z celkových 130 křesel a v senátu 25 křesel z celkových 36 křesel. Opoziční strana UN získala v dolní komoře 32 křesel a v senátu 9 křesel. Opoziční strana PODEMOS získala v dolní komoře 10 křesel a v senátu 2 křesla. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby v Bolívii v roce 2014) Z uvedených výsledků vyplývá, že Morales získal dvoutřetinovou (2/3) většinu v obou komorách, která byla potřebná pro reformování ústavy (např. schválení neomezené počtu zvolení prezidenta), pro reformu soudního systému a pro autonomii devíti departamentů.

i. Opozice

Opozice v departamentu Beni protestovala proti zákonu, který prohlásil kandidáty z opoziční strany UN za nezpůsobilé pro kandidaturu v regionálních a obecních volbách. (El País 21. 3. 2015: El tribunal electoral de Bolivia inhabilita a un opositor a Morales) Opozice kritizovala zájem vlády a provládní strany MAS prosadit znovuzvolení prezidenta Morales pro prezidentské volby v roce 2019. (El País 18. 9. 2015: Los bolivianos votarán sobre la autonomía en cinco regiones) Opoziční strany nevedly volební kampaň proti několika referendům o autonomii konaných na místní úrovni. Jedinou volební kampaň prosazující schválení referend o autonomii na místní úrovni vedla vládní strana MAS. (El País 18. 9. 2015: Los bolivianos votarán sobre la autonomía en cinco regiones) Z uvedeného plyne pro

účely diplomové práce, že *opozice mohla vyjádřit větší aktivitu* projevující její nesouhlas s vládní politikou.

Na celostátní úrovni byla opozice rozdělena mezi převážně menší politické strany, žádná z těchto politických stran nemohla čelit Moralesovi a straně MAS na celostátní úrovni. (The Economist 11. 4. 2015: No, MAS) Opozici spojoval nesouhlas s prosazením pravidla nového znovuzvolení prezidenta Moralese. (El País 8. 9. 2015: Comienza el proceso para la reelección indefinida en Bolivia) Na základě výše uvedeného lze říci, že na *celostátní úrovni byla opozice fragmentovaná a nespojila se v jednu silnou stranu*, která by mohla čelit Moralesovi a straně MAS ve volbách, a tak zvýšit pravděpodobnost jejich porážky ve volbách. Jediné, co opozici spojovalo, byla především neoblíbenost Moralesovi politiky, jako např. nesouhlas s novým znovuzvolením Moralese ve volbách roku 2019. Opozice proto *nebyla věrohodná*.

Opozice vyhrála ve volbách na místní úrovni ve městě El Alto a La Paz. Kandidáti v kampani prosazovali univerzitní vzdělání a moderní myšlenky. Opozice na místní úrovni se přiblížila kulturně a ideologicky původním obyvatelům, což dříve opozice nedělala. (El País 1. 4. 2015: La rebelión aimara que venció al líder indígena) Opozice byla vedena starou politickou elitou. (The Economist 20. 2. 2016: They think it's all Evo) Z uvedeného vyplývá, že opozice nebyla jasná, protože nevyměnila starou politickou elitu za nové tváře, i když se na místní úrovni již přiblížila v politickém programu zájmům občanů.

Opoziční kandidáti za stranu UN v departamentu Beni byli prohlášeni za nezpůsobilé pro kandidaturu ve volbách a nemohli se proto účastnit regionálních voleb a voleb na místní úrovni. Volební rada vůči nim aplikovala *zákon z roku 2010, který zakazoval zveřejňovat průzkumy veřejného mínění bez povolení*. Opozice tento zákon považovala za protiústavní. (El País 21. 3. 2015: El tribunal electoral de Bolivia inhabilita a un opositor a Morales) Zákon přijala parlamentní provládní většina v roce 2010. (El País 29. 3. 2015: Las elecciones regionales bolivianas ponen en juego el poder de Morales) Na základě výše popsaného lze učinit závěr, že *zákon zasahoval do volebního práva a do politického práva. Zákon omezil opozici*, protože departament Beni byl opoziční departament.

ii. Kontrolní instituce

Kontrolní úřad kontrolující, aby všichni úředníci jednali v souladu se zákonem, obvinil ze zpronevěry vedoucí představitele Fondů pro původní obyvatele. Fond získával většinu peněz pro svou činnost z vývozu zemního plynu. (El País 6. 3. 2015: La corrupción salpica a los

indígenas bolivianos) Z uvedeného vyplývá, že *kontrolní úřad jakožto státní instituce kontroly byla nezávislá, protože obvinila stoupence Moralese z nezákonné činnosti.*

Debata ohledně prosazení znovuzvolení prezidenta byla obnovena poté, co promoralesova strana MAS utrpěla porážku v regionálních a obecních volbách, hlavně v oblastech, kde dříve strana MAS vyhrávala – v La Paz a El Alto. Pro změnu (*enmienda*) ústavního článku Ústavy 2009 s možností jednoho znovuzvolení byl třeba souhlas dvoutřetinové (2/3) většiny parlamentu a následné schválení občanů v referendu. (El País 27. 5. 2015: El partido de Evo Morales busca la reelección indefinida del presidente) Morales porušil dohodu s opoziční stranou PODEMOS, když usiloval o nové znovuzvolení. *Po oslabení postavení Cháveze ve volbách na místní úrovni, usiloval Chávez o zrušení omezení pro jeho znovuzvolení do prezidentského úřadu.*

Vláda Moralese od srpna roku 2015 vydávala varování proti sdělovacím prostředkům. Organizace novinářů takové kroky Moralese považovaly za pokus o zastrasování médií a zasahování do nezávislosti médií. Morales kritizoval novináře za to, že dávali velký prostor subjektům, které protestovaly proti vládě. Viceprezident uvedl, že se nebude udělovat státní reklama médiím, které se zabývají politikou, lžou a informují o všem. (El País 25. 8. 2015: El Gobierno boliviano choca con la prensa “que hace política”) Z výše uvedeného lze učinit závěr, že *Moralesova vláda svými výroky zasahovala do svobody slova a omezovala nezávislost médií.*

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Vláda měla méně peněz na státní výdaje a na investice, a to kvůli nižším zásobám zemního plynu a neexistenci nových investic do těžby zemního plynu, protože ceny zemního plynu na mezinárodní úrovni byly nízké a daně v Bolívii byly vysoké. Protože Bolívie měla málo peněz a méně investovala, tak tato situace mohla vést k nespokojenosti občanů – proto opozice v Santa Cruz a v La Paz mohla představovat nebezpečí pro vládu a mohla využít nižší podpory občanů vůči vládě. (The Economist 26. 1. 2015: Third time unlucky?) Z uvedeného vyplývá pro diplomovou práci, že *silu vlády byla mimo jiné závislá na cenách zemního plynu. Proto při nízkých cenách zemního plynu mohla opozice získat nové podporovatele.*

Morales, strana MAS a sociální skupiny začali vést kampaň v září roku 2015 usilující o změnu Ústavy 2009 a o umožnění neomezeného znovuzvolení. S tím vláda slíbila investovat v zemi (např. vláda slíbila do roku 2017 postavit více než 40 nemocnic). (El País 4. 9. 2015: Evo Morales inicia la carrera para una nueva reelección)

Morales, strana MAS a sociální skupiny začali vést kampaň v září roku 2015 usilující o změnu Ústavy 2009 a o umožnění neomezeného znovuzvolení. S tím **slíbila vláda investovat v Bolívii (např. vláda slíbila do roku 2017 postavit více než 40 nemocnic)**. (El País 4. 9. 2015: Evo Morales inicia la carrera para una nueva reelección) Podle uvedených informací lze říci, že se Morales snažil státním investováním získat podporu voličů pro svou politiku prosazující jeho znovuzvolení do prezidentského úřadu.

Extrémní chudoba za vlády Moralese klesla z 38 % na 17 %. (The Economist 20. 2. 2016: They think it's all Evo) V roce 2014 měla Bolívie ekonomiku s nejrychlejším růstem ze všech zemí Jižní Ameriky. (The Economist 26. 1. 2015: Third time unlucky?)

Vláda Moralese byla spojovaná s korupčními skandály. (The Economist 27. 2. 2016: Evo Morales's fall from grace)

iv. Mezinárodní organizace

Reportéři bez hranic reagovali na vyjádření vlády kritizující média, když *upozornili na nebezpečí, které mohlo představovat použití rozpočtu státních reklam na svobodu tisku*. (El País 25. 8. 2015: El Gobierno boliviano choca con la prensa “que hace política”)

b) Situace před referendem o změně Ústavy 2009 ze dne 21. 2. 2016

i. Kontrolní instituce

Přípravy na *první pokus částečné změny Ústavy 2009 začaly v roce 2015* a cílem bylo změnit čl.168 Ústavy 2009, který by umožnil prezidentovi *dvě bezprostřední znovuzvolení*. (The Economist 1. 10. 2015: The man who would be king) V září roku 2015 schválila komise poslanců a senátorů zákon o změně Ústavy 2009. (El País 23. 9. 2015: El referendo para la reelección de Evo Morales será en febrero de 2016) Poté parlament ratifikoval uvedený zákon dvoutřetinovou většinou přítomných členů v parlamentu. (The Economist 1. 10. 2015: The man who would be king)

Vláda oslabila nezávislost centrální banky. (The Economist 20. 2. 2016: They think it's all Evo)

Členové volební rady byli zvoleni většinovým hlasem strany MAS v parlamentu. (El País 23. 2. 2016: El resultado del referéndum mantiene en vilo a Bolivia) Z uvedeného vyplývá, že

volební rada nemusela být nezávislou kontrolní institucí, pokud její členy zvolila strana MAS v parlamentu.

c) Situace po referendu o změně Ústavy 2009 ze dne 21. 2. 2016

Dne 21. 2. 2016 se konalo *celostátní obligatorní referendum o změně Ústavy 2009*, ve kterém voliči odmítli dvě bezprostřední znovuzvolení prezidenta s 51 % hlasy. (Databáze volebních výsledků Election Guide, referendum o změně Ústavy 2009 týkající se znovuzvolení prezidenta, Bolívie v roce 2016)

i. Opozice

Různé skupiny řídicí intelektuály, novináře a osoby spojené s opozicí vyžadovaly, aby se naplnila vůle lidu vyjádřená v referendu, plnila se Ústava a aby Morales nevyžadoval být déle u moci (*continuismo*). Morales s jedenácti (11) lety u moci byl nejdéle vládnoucím prezidentem Bolívie. (El País 22. 2. 2017: Bolivia se polariza por el empeño de Morales en su reelección) Různé opoziční skupiny kritizovaly zájem Moralese být u moci déle, než umožňovala Ústava 2009.

Opozice byla jednotná a nebyla rozdělena několik týdnů. (El País 6. 3. 2016: La derrota de Evo) Opozice byla fragmentovaná. (The Economist 5. 1. 2017: Bolivia's president chafes against term limits) V roce 2016 po konání referenda, které odmítlo delší setrvání Moralese u moci, byla opozice jednotná. Poté v roce 2017 byla opozice fragmentovaná. Opozice nevydržela být po celou dobu jednotná a nespojila se, aby čelila společně Moralesovi, z toho důvodu nebyla opozice věrohodná.

ii. Kontrolní instituce

Podporovatelé Moralesovi vlády se pokusili podruhé prosadit, aby mohl Morales kandidovat v prezidentských volbách konaných v roce 2019 a ucházet se o čtvrté funkční období. Několik poslanců ze strany MAS předložili žádost Ústavnímu soudu, aby prohlásil nezákonnými několik článků Ústavy 2009, která omezovala znovuzvolení vedoucích zástupců na všech úrovních státu, mezi kterými se také nacházel úřad prezidenta. Hlavním argumentem poslanců ze strany MAS bylo, že ústavní omezení týkající se znovuzvolení prezidenta porušují základní ústavní právo všech občanů být volen. (El País 19. 9. 2017: El partido de

Evo Morales apela al Constitucional para habilitar su reelección) Strana MAS se mimo jiné odvolávala při své argumentaci na Americkou úmluvu o lidských právech, a to konkrétně na čl. 23 Úmluvy, který signatářským státům ukládal povinnost chránit základní lidská práva. (The Economist 1. 12. 2017: Evo Morales finds a way to run for re-election) *Morales a strana MAS nerespektovali Ústavu 2009, která stanovila, že bylo možné být znovuzvolen do prezidentského úřadu pouze jednou bezprostředně za sebou. Morales a strana MAS také nerespektovali vůli občanů, kteří se vyslovili v referendu v roce 2016 proti čtvrté kandidatuře Moralese. Nepovolení vícečetného znovuzvolení obecně bránilo zneužívání moci ze strany jakéhokoli prezidenta a chránilo demokratické principy.*

Dne 28. 11. 2017 rozhodl Ústavní soud, že čl. 168 Ústavy 2009 omezující prezidenta a další přímo zvolené zástupce ve vícečetném znovuzvolení do úřadu nebylo třeba brát v úvahu. Ústavní soud souhlasil, že znovuzvolení je základním právem občanů. Morales uvedl, že rozhodnutí Ústavního soudu zajistilo pokračování demokracie v zemi. (The Economist 1. 12. 2017: Evo Morales finds a way to run for re-election) *Z výše uvedeného vyplývá, že Ústavní soud rozhodl neústavně. Proto Ústavní soud nebyl nezávislý, měl totiž respektovat platná ustanovení Ústavy 2009 umožňující pouze jedno znovuzvolení prezidenta za sebou.*

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Parlament schválil kontroverzní zákon o pěstování koky, navyšující rozlohu pro pěstování koky z původních 12 000 hektarů na 22 000 hektarů. (El País 27. 2. 2017: Bolivia aumenta la extensión legal de cultivos de coca) Morales uvedeným zákonem *mohl získat větší oblibu mezi občany.*

iv. Mezinárodní organizace

Morales svolal do Bolívie mezinárodní konferenci vymezující se proti prezidentovi USA Donaldu Trumpovi (konference se účastnili např. prezident Ekvárodu Correa a viceprezident Nikaragui). Konference byla svolána za účelem vyjádření nesouhlasu s represivní migrační politikou prezidenta USA Trumpa. (El País 20. 6. 2017: Líderes de la izquierda latinoamericana se reúnen en Bolivia en una cumbre “anti-Trump”) Na základě uvedeného lze pro účely diplomové práce říci, že *svolaná mezinárodní konference se netýkala státních kontrolních institucí účastněných zemí.*

OPOZICE	KONTROLNÍ INSTITUCE	POSILOVÁNÍ PRAVOMOCÍ PREZIDENTA A EKONOMICKÝ STAV ZEMĚ	MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE, MEZINÁRODNÍ VZTAHY
<p>1) kritická – ANO/NE (opozice mohla vyjádřit větší aktivitu projevující její nesouhlas s vládní politikou) (opozice v parlamentu Beni protestovala proti zákonu, který prohlásil kandidáty z opozice strany UN nezpůsobilými pro kandidaturu v regionálních a obecních volbách; opozice kritizovala zájem vlády a prohlášení strany MAS prosadit znovuzvolení prezidenta Moralesse pro prezidentské volby v roce 2019; opoziční strany nevedly volební kampaň proti několika referendumům o autonomii komarých na místní úrovni. Jedinou volební kampaň prosazující schválení referend o autonomii na místní úrovni vedla vládní strana MAS)</p> <p>2) věrohodná – NE (na celostátní úrovni byla opozice rozdělena mezi převážně menší politické strany; žádání z těchto politických stran nemohla čelit Moralesovi a straně MAS na celostátní úrovni – na celostátní úrovni byla opozice fragmentovaná a nespojila se v jednu silnou stranu, která by mohla čelit Moralesovi a straně MAS ve volbách, a tak zvyšit pravděpodobnost jejich porážky ve volbách; opozice spojovací nesouhlas s prosazením právního neomezeného znovuzvolení prezidenta)</p> <p>3) jasná – NE (opozice vyhrála ve volbách na místní úrovni ve městě El Alto a La Paz, kandidát v kampani prosazoval univerzální vzdělání a moderní myšlenky; opozice na místní úrovni se přiblížila kulturně a ideologicky původním obyvatelům, což dříve opozice nedělala; opozice byla vedena stranou politickou elitou – opozice nebyla jasná, protože nevytvářela stranu politickou elitu za nové tváře, i když se na místní úrovni již přiblížila v politickém programu zájmem občanů)</p>	<p>12. 10. 2014 prezidentské volby a volby do parlamentu</p> <p>kontroli úřad kontrolující, aby všichni úředníci jednali v souladu se zákonem, obvinil ze zpronevěry vedoucí představitelé Fondu pro původní obyvatele. Fond získával většinu peněz pro svou činnost z vývozu zemního plynu. Kontrolní úřad jakožto státní instituce kontroly byla nezávislá, protože obvinila stoupence Moralesse z nezákonné činnosti.</p> <p>Debaty ohledně prosazení znovuzvolení prezidenta byla obnovena poté, co promaralossova strana MAS utrpěla porážku v regionálních a obecních volbách, hlavně v oblastech, kde dříve strana MAS vyhrávala – v La Paz a El Alto. Pro zmaření (<i>empearlo</i>) ústavního článku Ústavy 2009 s možností jednoho znovuzvolení byl třeba souhlas dvoutřetinové (2/3) většiny parlamentu a následně schválení občany v referendu. Morales pomáhal dohodou s opoziční stranou PODEMOS, když usiloval o nové znovuzvolení. Po oslabení postavení Chavez ve volbách na místní úrovni, usiloval Chavez o zrušení omezení pro jeho znovuzvolení do prezidentského úřadu.</p> <p>Vláda Moralesse od srpna roku 2015 vydávala varování proti sdělovacím prostředkům. Organizace novinářů takové kroky Moralesse považovaly za pokus o zastiřování médií a zasahování do nezávislosti médií. Morales kritizoval novinaře za to, že dávají velký prostor subjektům, které protestovaly proti vládě. Viceprezident uvedl, že se nebudou udělovat státní reklama médiím, které se zabývají politikou. Jdou a informují o všem. Moralesova vláda svými výtky zasahovala do svobody slova a omezovala nezávislost médií.</p>	<p>Vláda měla méně peněz na státní výdaje a na investice, a to kvůli nižším zásobám zemního plynu a neexistenci nových investic do těžby zemního plynu, protože ceny zemního plynu na mezinárodní úrovni byly nízké a dříve v Bolívii byly vysoké. Protože Bolívie měla málo peněz a méně investovala, tak tato situace mohla vést k nespokojenosti občanů – proto opozice v Santa Cruz a v La Paz mohla představovat nebezpečí pro vládu a mohla využít nižší podpory občanů vůči vládě. Síla vlády byla mimo jiné zavislá na cenách zemního plynu. Proto při nízkých cenách zemního plynu mohla opozice získat nové podporovatele.</p>	<p>Reportéři bez hranic reagovali na vyjádření vlády kritizující média, když upozornili na nebezpečí, které mohlo představovat použití rozpočtu státních reklam na svobodu tisku.</p> <p>Reportéři bez hranic reagovali na vyjádření vlády kritizující média, když upozornili na nebezpečí, které mohlo představovat použití rozpočtu státních reklam na svobodu tisku.</p>

situace před referendem o změně Ústavy 2009 ze dne 21. 2. 2016

Přípravy na první pokus částečně změny Ústavy 2009 začaly v roce 2015 a cílem bylo změnit čl. 168 Ústavy 2009, který by umožnil prezidentovi dvě bezprostřední znovuzvolení. V září roku 2015 schválila komise poslanců a senátorů zákon o změně Ústavy 2009. Poле parlament ratifikoval uveденý zákon dvouletovou většinou přítomných členů v parlamentu.

Vláda oslabila nezávislost centrální banky.

Členové volební rady byli zvoleni většinovým hlasem strany MAS v parlamentu. Z uvedenoho vyplývá, že volební rada nemusela být nezávislou kontrolní institucí, pokud její členy zvolila strana MAS v parlamentu.

21. 2. 2016 referendum o změně Ústavy 2009

1) kritická – ANO
(různé skupiny lidí: intelektuální, novináře a osoby spojené s opozicí vyžadovaly, aby se naplnila vůle lidu vyjádřená v referendu, plnila se Ústava a aby Morales nevyžadoval být děle u moci, Morales s jednateli (11) lely u moci byl nejdle vládnoucím prezidentem Bolivie, různé opoziční skupiny kritizovaly zájem Moralesa být u moci děle, než umožňovala Ústava 2009)

situace po referendu o změně Ústavy 2009 ze dne 21. 2. 2016

Několik poslanců ze strany MAS předložili žádost Ústavnímu soudu, aby prohlásil nezákonnými několik článků Ústavy 2009, která omezovala znovuzvolení vedoucích zástupců na všech úrovních státu, mezi kterými se také nacházel úřad prezidenta. Hlavním argumentem poslanců ze strany MAS bylo, že ústavní omezení týkající se znovuzvolení prezidenta porušují základní ústavní právo všech občanů být voleni. Strana MAS se mimo jiné odvolávala při své argumentaci na Americkou úmluvu o lidských právech, a to konkrétně na čl. 23 Úmluvy, který signatářským státům ukládá povinnost chránit základní lidská práva. Morales a strana MAS nespokojeni Ústavu 2009, která stanovila, že bylo možné být znovuzvoleni do prezidentského úřadu pouze jednou bezprostředně za sebou. Morales a strana MAS také nespokojeni vůči občanům, kteří se vyslovili v referendu v roce 2016 proti čtvrté kandidatuře Moralesa. Nepovolení vícečetného znovuzvolení obecně bránilo zneužívání moci ze strany jakéhokoli prezidenta a chránilo demokracie principy.

Parlament schválil kontroverzní zákon o pěstování koky, navýšující rožbu pro pěstování koky z pětadvaceti 12 000 hektarů na 22 000 hektarů. Morales uvedeným zákonem mohli získat větší odhbu mezi občany.

Morales svolal do Bolivie mezinárodní konferenci vymezující se proti prezidentovi USA Donaldu Trumpovi (konference se účastnili např. prezident Ekvádoru Correa a viceprezident Nikaragui). Konference byla svolána za účelem vyjádření nesouhlasu s represivní migracní politikou prezidenta USA Trumpa. Svolaná mezinárodní konference se nevykala státních kontrolních institucí účastnících zemi.

2) věrohodná – NE
(v roce 2016 po konání referenda, které odmítlo další sestvání Moralesa u moci, byla opozice jednotná, pole v roce 2017 byla opozice fragmentovaná – opozice nevdřžela být po celou dobu jednotná a nepojila se, aby šella společně Moralesovi, z toho důvodu nebyla opozice věrohodná)

7. První funkční období Correy

V Ekvádoru byl politický a ekonomický systém hluboce zpochybněn. Občanské protesty odstranily z prezidentského úřadu tři (3) prezidenty (posledním z nich byl prezident Lucio Gutiérrez v dubnu roku 2005). V Ekvádoru vládlo osm (8) prezidentů v průběhu deseti (10) let. Prezidenti se dostali k moci díky politickým aliancím, které se poté rozpadly. (El País 22. 11. 2006: Ecuador asiste al duelo entre el magnate Noboa y el populista Correa) *Politické strany* byly viděny jako pole působnosti pro podnikatelské zájmy jejich vůdců. *Soudy* byly viděny jako nástroje stejných oligarchů, kteří zpronevěřovali státní rozpočet a státem vlastněné společnost jako např. největší státní ropnou společnost Petroecuador. Podpora demokratických institucí v Ekvádoru byla jedna z nejnižších v Latinské Americe. (The Economist 12. 10. 2006: An enigmatic leftist rides into town)

a) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v roce 2006

Ekonom a bývalý ministr financí Rafael Correa, vůdce levicového *Hnutí Alianza PAIS*, představil svůj plán změny v kampani před prezidentskými a parlamentními volbami konanými v říjnu roku 2006. Chtěl odstranit „mafii“, která vládla v Ekvádoru od obnovení demokracie v roce 1979. Slíbil změnu skrz vytvoření ústavodárného shromáždění s plnými pravomocemi a slíbil odstranění diktatury polických stran. Podle Correy mělo ústavodárné shromáždění spíše posílit demokratické instituce, než je oslabit. Correa chtěl odpolitizovat soudy, provést hlubokou reformu vládních úřadů a zavést větší odpovědnost poslanců skrz změnu volebního systému. Correa nepředstavil za svou stranu kandidáty do parlamentu. (The Economist 12. 10. 2006: An enigmatic leftist rides into town) Correa chtěl do hloubky změnit politický systém, aby tisíce obyvatel Ekvádoru nemusely opouštět zemi, a změnit ekonomický systém, aby byl zrušen neoliberalismus. (El País 14. 10. 2006: No quiero un país opulento, sino que haya trabajo) Correa označoval tradiční politické strany za partidokracii, tj. vládu stran (*partidocracia*). (El País 16. 10. 2006: Noboa vence en la primera ronda a Correa, a pesar de lo vaticinado por las encuestas) Z uvedených informací lze učinit závěr, že Correa představoval *jasnou opozici vůči předchozí tradiční politice*: byl proti diktatuře politických stran, chtěl odpolitizovat soudy a měl zájem prosadit hlubokou reformu politického a ekonomického systému Ekvádoru.

Prezidentští kandidáti pro volby v roce 2006, Álvaro Noboa a Cynthia Viteri, prosazovali liberální myšlenky volného obchodu a investic. Noboa za stranu PRIAN byl

banánový podnikatel, byl považován za nejbohatšího muže Ekvádoru a vedl populistickou kampaň (rozdával trička v chudých oblastech, sliboval pracovní místa a bydlení). (The Economist 12. 10. 2006: An enigmatic leftist rides into town) Noboa kandidoval v prezidentských volbách potřetí. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2006) Kandidátka Viteri vypadala jako loutka Leóna Febrese Cordery, vůdce politické strany PSC, za kterou Viteri kandidovala. Další prezidentský kandidát, právník León Roldós, sdílel zájem Correy o sociální spravedlnost, nicméně na rozdíl od Correy neměl zájem o boj se „systémem“. (The Economist 12. 10. 2006: An enigmatic leftist rides into town) Prezidentský kandidát Gilmar Gutiérrez za stranu PSP, bývalý prezident Ekvádoru, prosazoval lepší zdravotní služby a vzdělání a slíbil přetvořit ekvádorské hospodářství. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2006) Noboa prohlásil prezidentské volby roku 2006 za volbu mezi komunistickým populismem Correy a svobodným podnikáním Noboy. (El País 13. 10. 2006: Las encuestas auguran una segunda vuelta en las elecciones presidenciales de Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že prezidentští kandidáti v porovnání s Correou *nebyli jasní*, protože neprosazovali rozchod s tehdejší politikou.

Vysoká politizace státních institucí bránila vytvářet jasnou a ucelenou politiku. (The Economist 15. 11. 2006: Noboa set for victory in Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že *zpolitizované státní instituce nemohly být nezávislé* ve svém rozhodování.

V prezidentské kampani se většina politiků, mezi nimi i prezidentský kandidát Correa, vyslovila *proti zóně volného obchodu s USA*. (The Economist 18. 5. 2006: Grabbing Occidental, The Economist 12. 10. 2006: An enigmatic leftist rides into town) Correa měl také zájem uzavřít vojenskou základnu USA v Ekvádoru. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2006) Prezidentské a parlamentní volby konající se roku 2006 byly *sledovány mezinárodním společenstvím*. (The Economist 12. 10. 2006: An enigmatic leftist rides into town) Z výše popsaného plyne, že *na mezinárodní úrovni nedocházelo k ovlivňování státních kontrolních institucí v Ekvádoru*.

b) Situace po volbách v roce 2006 a situace v parlamentu

Dne 15. 10. 2006 se konalo první kolo prezidentských voleb. Žádný z kandidátů nezískal v prvním kole 50 % hlasů voličů. Do druhého kola prezidentských voleb konajících se dne 26. 11. 2006 postoupili dva nejsilnější prezidentští kandidáti z prvního kola voleb: Alvaro Noboa za stranu PRIAN se ziskem 26 % hlasů voličů a Rafael Correa za *Hnutí*

Alianza PAIS se získala 22 % hlasů voličů. (Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, prezidentské volby Ekvádoru v roce 2006)

Dne 15. 10. 2006 se konaly volby do parlamentu. Nejsilnější politickou stranou se stala liberální PRIAN v čele s Alvarem Noboem (*Partido Renovador Institucional de Accion Nacional*, PRIAN) se získala 27 křesel z celkových 100 křesel. Politická strana PSP v čele s Gutiérrizem (*Partido Sociedad Patriótica 21 de Enero*, PSP) získala 23 křesel. Politická strana PSC v čele s Leonem Febresem (*Partido Social Cristiano*, PSC) získala 13 křesel. Politická strana Demokratická levice získala 13 křesel. Politická strana ID-RED získala 10 křesel. Politická strana MUPP v čele s Gilbertem Talahuaem (*Movimiento Unidad Plurinacional Pachakutik*, MUPP) získala 7 křesel. Zbytek křesel získaly menší strany. Correova strana Hnutí Alianza PAIS neměla zastoupení v parlamentu, protože nepředstavila své kandidáty v parlamentních volbách. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2006, Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2006 a Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2006)

Politický systém byl vysoce ideologicky a regionálně fragmentovaný a žádná politická strana nezískala většinu křesel v parlamentu. Noboova strana PRIAN získala nejvíce křesel a mohla se pokusit sestavit koalici spolu se stranami PSP a PSC, nicméně koalice by i tak byla nestabilní. (The Economist 15. 11. 2006: Noboa set for victory in Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že se opozice mohla spojit v parlamentu, a tak mohla být věrohodná, nicméně by nebyla opozicí stabilní.

Prezidentský kandidát Noboa považoval protikandidaturu Correy za boj mezi dvěma modely státu: Correa s orientací na komunismus, diktátorství a Kubu, Noboa s orientací na Španělsko, Chile, USA, svobodu, demokracii a blahobyť. (El País 16. 10. 2006: Correa y Noboa disputarán la segunda vuelta en Ecuador) Correu podpořily levicové strany. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2006) Z uvedeného vyplývá, že Correa byl věrohodný, protože se pro maximalizaci pravděpodobnosti jeho zvolení ve 2. kole prezidentských voleb spojily levicové strany.

Dne 26. 11. 2006 se konalo druhé kolo prezidentských voleb, ve kterém získal 56 % hlasů voličů Correa a stal se prezidentem Ekvádoru. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Ekvádoru v roce 2006, 2. kolo voleb) I když Noboa nevyhrál prezidentské volby, tak jeho politická strana PRIAN byla nejsilnější opoziční stranou v parlamentu.

Correa měl radikální názory, že by znovu vyjednal zahraniční dluh Ekvádoru (mimo jiné ve věci úroků z dluhů), nespolupracoval by s USA, dal by pod větší státní kontrolu průmysl přírodních zdrojů země, rozpustil by parlament (vytvořil by Ústavodárné shromáždění) a reformoval by ústavu země. Noboa ho označil za kopii venezuelského prezidenta Cháveze. (The Economist 15. 11. 2006: Noboa set for victory in Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že Correa představoval jasnou opozici vůči předchozí politice.

c) Situace před referendem o vytvoření Ústavodárného shromáždění v dubnu roku 2007

i. Opozice

Nově zvolený prezident Correa neměl podporu v parlamentu, pouze podporu od jiné parlamentní strany s několika křesly. (El País 22. 11. 2006: Ecuador asiste al duelo entre el magnate Noboa y el populista Correa) Opozice v parlamentu byla ochotná podpořit v parlamentu prospěšné návrhy Correy pro zemi. (El País 28. 11. 2006: Correa pide respeto a la democracia tras celebrar su victoria en Ecuador)

Opozice uvedla, že Ústavodárné shromáždění bude muset být svoláno se souhlasem parlamentu, jinak opozice nebude souhlasit s jeho svoláním pouze na základě referenda. (The Economist 14. 12. 2006: New broom, sweeping reforms)

V únoru roku 2007 došlo k politické krizi, když Correa vyhlásil jeho záměr konat referendum o vytvoření Ústavodárného shromáždění, které by vytvořilo novou ústavu. Parlament považoval svolání referenda Nejvyšším volebním soudem dne 1. 3. 2007 za neústavní. 57 poslanců podali odvolání k Ústavnímu soudu, protože podle poslanců vládou vytvořená pravidla týkající se referenda a schválená Nejvyšším volebním soudem nerespektovala podmínky schválené v parlamentu. (El País 9. 3. 2007: La reforma de la Constitución agudiza la crisis en Ecuador) Pravidla o svolání referenda obsahovala ustanovení, která dala plné pravomoci Ústavodárnému shromáždění a dala pravomoc Ústavodárnému shromáždění rozpustit parlament. (The Economist 20. 3. 2007: Ecuador's power struggle) Ti samí poslanci odhlasovali výměnu předsedy Nejvyššího volebního soudu (parlament měl pravomoc jmenovat předsedu Nejvyššího volebního soudu). Následně 57 poslanců, kteří byli proti konání referenda, byli odvoláni z funkce Nejvyšším volebním soudem dne 7. 3. 2007 - předseda volebního soudu aplikoval ústavní článek, který stanovil uplatnit sankci proti těm, kteří zasahovali do volebního procesu. Poslancům také byla

pozastavena na jeden (1) rok politická práva. (El País 9. 3. 2007: La reforma de la Constitución agudiza la crisis en Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že *opozice byla kritická vůči vládě*.

Odvolaní poslanci byli nahrazeni 21 novými poslanci. Dne 26. 3. 2007 57 odvolaných poslanců podalo stížnost Ústavnímu soudu, proto bylo pozastaveno odvolání 57 poslanců. (El País 27. 3. 2007: El Constitucional de Ecuador suspende la destitución de 57 diputados)

Odvolaní poslanci se obrátili na státní zastupitelství, aby podali obžalobu proti ministrovi vlády. (El País 29. 3. 2007: El presidente del Congreso de Ecuador suspende la destitución de 57 diputados)

57 odvolaných opozičních poslanců se sešlo a vytvořilo tzv. souběžný Parlament. (El País 11. 4. 2007: Correa asegura que dimitirá si los ecuatorianos rechazan la reforma constitucional)

Z výše uvedeného vyplývá, že *parlamentní opozice byla kritická* a jednala aktivně.

Opoziční strana PSP podporovala konání referenda o svolání Ústavodárného shromáždění. (The Economist 20. 3. 2007: Ecuador's power struggle) Opozice *nebyla věrohodná*, protože se nespojila, aby hlasovala proti konání referenda o ústavodárném shromáždění, když někteří opoziční poslanci podpořili návrh při hlasování v parlamentu.

Skupiny původních obyvatel, sociální hnutí, studenti a další stoupenci vlády bránili prosazení ústavní reformu, když protestovali v ulicích hlavního města Ekvádoru Quito a v dalších městech země. (El País 14. 3. 2007: El conflicto por la reforma de la Constitución pone en jaque a Ecuador) Opozice nebyla jasná, protože občané protestovali proti parlamentu a protestovali za prosazení ústavní reformy.

Opoziční politické strany v parlamentu byly široce zdiskreditované mezi občany, byly považovány za zkorumpované a byly obviňovány z přetrvávající nestability v zemi. (The Economist 20. 3. 2007: Ecuador's power struggle) Opozice nebyla jasná, protože občané považovali politickou opozici za zkorumpovanou.

ii. Kontrolní instituce

Dne 15. 1. 2007 se ujal Correa prezidentského úřadu a svolal referendum o vytvoření Ústavodárného shromáždění s úkolem napsat novou ústavu. (El País 16. 1. 2007: Correa promete una reforma política y la creación de un ministerio de la migración) Correa odmítl, že by chtěl rozpustit existující parlament. (El País 29. 11. 2006: Aquí no van a mandar ni Bush ni Chávez, sólo los ecuatorianos)

Vytvoření Ústavodárného shromáždění referendem muselo být schváleno volebním soudem. (The Economist 18. 1. 2007: Magical mystery tour) Dne 30. 1. 2007 byl parlament vyklizen kvůli přítomnosti tisíců protestujících (sociální hnutí, rolníci, studenti, členové různých levicových stran a stoupenci Correy) před parlamentem, kteří vyžadovali konání referenda o svolání Ústavodárného shromáždění. Opoziční většina tvořená 70 křesly z celkových 100 křesel zpochybnila ústavnost Correova návrhu. (El País 31. 1. 2007: La protesta de miles de simpatizantes del presidente Correa obliga a evacuar el Congreso de Ecuador) Correa podpořil protesty proti poslancům a uvedl, že vláda ručila za občanské protesty. Correa obvinil poslance a čtyři (4) členy Nejvyššího volebního soudu, že poškozovali bezpečnost státu. (El País 1. 2. 2007: Correa culpa a los diputados de la revuelta social en Ecuador) Dne 13. 2. 2007 parlament schválil svolání referenda o ústavodárném shromáždění 57 členy parlamentu z 58 přítomných členů. Ostatní poslanci opustili jednání, podle nich schválené referendum bylo protiústavní. (El País 14. 2. 2007: El Congreso de Ecuador da vía libre a la reforma constitucional del presidente Correa) Nicméně poslanci zakotvili do zákona ustanovení zakazující ústavodárnému shromáždění odvolat zvolené zástupce. (The Economist 15. 2. 2007: Debates and defaults) Z uvedeného plyne, že vláda a občanské protesty *vytvářeli nátlak na opozici a zasahovali do její nezávislosti* při rozhodování.

V únoru roku 2007 Nejvyšší volební soud projednal rozhodnutí parlamentu a nechal, aby se konalo referendum. Correa a jeho vláda varovali, že kdyby parlament a Nejvyšší volební soud nepovolili konání referenda, tak by byl jmenován ad hoc soud, aby zorganizoval referendum. (El País 14. 2. 2007: Los ecuatorianos votarán el próximo 15 de abril sobre la reforma constitucional) Z uvedených informací plyne, že Correa zasahoval do nezávislosti parlamentu a Nejvyššího volebního soudu. Correa by se zachoval autoritativně, pokud by jmenoval ad hoc soud.

Correa svolal všechny občany, aby se postavili parlamentu, který odmítal schválit jeho návrh ústavní reformy. (El País 13. 3. 2007: Correa convoca una marcha nacional contra el Congreso de Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že Correa vytvářel nátlak na opoziční parlament, a tak omezoval nezávislost parlamentu.

Vláda Correy napadla média (tisk), která vydala sdělení, že politická situace v zemi je nepřipustná. Na to Correa uvedl, že jediná nepřipustná byla politická, ekonomická a informační mafie v zemi. (El País 13. 3. 2007: Correa convoca una marcha nacional contra el Congreso de Ecuador) Z uvedeného plyne, že Correa zasahoval svým sdělením do *nezávislosti médií*.

Provládní politické strany dne 27. 3. 2007 probíraly možnost reorganizace Ústavního soudu. (El País 28. 3. 2007: La pugna judicial agudiza la crisis institucional en Ecuador) Z výše uvedeného lze vyvodit, že *provládní politické strany chtěly zasahovat do nezávislosti Ústavního soudu*, protože odložil odvolání 57 opozičních poslanců.

Dne 13. 3. 2007 se sešli dva (2) soudci Ústavního soudu se čtyřmi (4) odvolanými opozičními poslanci, mimo jiné probírali odvolání poslanců. (El País 28. 3. 2007: La pugna judicial agudiza la crisis institucional en Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že *opozice zasahovala do nezávislosti Ústavního soudu*, který měl být nestranný při svém rozhodování.

d) Situace po referendu o vytvoření Ústavodárného shromáždění v dubnu roku 2007

Dne 15. 4. 2007 se konalo referendum o svolání Ústavodárného shromáždění, ve kterém se voliči vyjádřili pro svolání 81 % hlasů. (Election Guide, referendu o svolání Ústavodárného národního shromáždění v dubnu 2007, Ekvádor) Ústavodárné národní shromáždění mělo ve své působnosti napsat novou ústavu Ekvádoru.

i. Opozice

Parlament odvolal ministra financí kvůli nabízení peněz třetím osobám. (The Economist 30. 8. 2007: A wannabe Chávez short of oil) Politická opozice byla aktivní a *kritická* vůči vládě.

Correa dokázal v parlamentu dostat některé poslance na svou stranu. Rozdělil stranu PSP, ze které se někteří poslanci stali stoupenci Correy. Strana PRIAN byla ještě více rozdělenou než strana PSP. (El País 11. 4. 2007: El presidente Correa toma las riendas del Congreso de Ecuador) Odvolaní poslanci byli dosazeni novými poslanci ze stejných opozičních politických stran, nicméně noví poslanci byli loajální Correoovi. (El País 16. 4. 2007: Los ecuatorianos respaldan la reforma constitucional para dar más poder a Correa) Z těchto informací plyne, že *opozice nebyla věrohodná*, protože nebyla jednotná.

4 poslanci z celkových 57 odvolaných poslanců odjeli z Ekvádoru, aby se vyhnuli případnému zatčení. (El País 25. 4. 2007: Ecuador convoca para el 30 de septiembre las elecciones a la Asamblea Constituyente)

Soudce nařídil ochrannou vazbu poslancům za přivlastnění funkcí 26 z 57 odvolaných poslanců, kterým Ústavní soud funkce navrátil. (El País 25. 4. 2007: Ecuador convoca para el

30 de septiembre las elecciones a la Asamblea Constituyente) Z uvedeného vyplývá, že byla omezovaná politická opozice.

ii. Kontrolní instituce

Correa měl zájem reformovat parlament, volební soud, státní zastupitelství, ekonomický model země a Centrální banku. (El País 17. 4. 2007: Los ecuatorianos dan al presidente Correa manos libres para reformar el Estado) Z toho plyne pro účely diplomové práce, že Correa měl zájem zasahovat do státních kontrolních institucí.

Ústavní soud rozhodl dne 23. 4. 2007 o navrácení poslaneckého úřadu 51 z 57 poslanců odvolaných Nejvyšším volebním soudem. (El País 24. 4. 2007: El Constitucional de Ecuador falla a favor de los diputados depuestos)

Změna ústavy Ekvádoru, která byla přijata v roce 1998 nebyla nejúčinnějším způsobem, jak čelit problémům běžných občanů. (The Economist 30. 8. 2007: A wannabe Chávez short of oil)

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Ministr financí dal vzniknout podezřením z úmyslné tržní manipulace kvůli zisku, když projednával plán s investory na získání peněz. Ministr financí také domlouval zákulisní politickou dohodu s předsedou parlamentu, tak jak to bývalo za starých politických časů. (El País 26. 7. 2007: Caught on camera) Parlament odvolal ministra financí. Correa poté udělil jiné ministerské křeslo odvolanému ministru financí. (The Economist 30. 8. 2007: A wannabe Chávez short of oil) Z těchto informací lze učinit závěr, že se vláda snažila získat větší politickou moc.

Občané Ekvádoru čelili nezaměstnanosti, nízké vzdělanosti a slabému zdravotnímu systému. (The Economist 30. 8. 2007: A wannabe Chávez short of oil)

Na rozdíl od Venezuely, Ekvádor měl skromný vývoz ropy. Produkce ropy klesala. (The Economist 30. 8. 2007: A wannabe Chávez short of oil)

e) Situace před volbami do Ústavodárného shromáždění v září roku 2007

i. Opozice

Zástupce ze strany UDC (*Unión Demócrata Cristiana*) uvedl, že se pokusí vytvořit opoziční blok s novými hnutími, ale ne s politickými stranami PRIAN a PSP. (El País 1. 10. 2007: Correa dirige a Ecuador hacia el "socialismo del siglo XXI" de inspiración chavista) Z toho lze vyvodit pro účely diplomové práce, že *opozice nebyla věrohodná*, protože vylučovala z opozičního bloku některé opoziční strany.

Opozice tvořená tradičními stranami představila pro volby v roce 2007 do Ústavodárného shromáždění kandidáty, kteří byli dříve ve volbách poraženi, a také kandidáty, kteří byli neoblíbení. Mnoho z jejich návrhů pro reformu byly převzaty z minulých volebních programů. (El País 29. 9. 2007: Correa da el último paso para tomar el control de Ecuador) Z výše uvedeného plyne, že *opozice nebyla jasná*, protože nezměnila politickou elitu a politický program.

Většina opozičních stran si pouze dělala starosti, aby „přežila“, a jen několik opozičních politických stran se snažily nabídnout voličům alternativu. Correa nabízel silný model státu, a ještě silnější prezidentský systém. (El País 1. 10. 2007: Correa dirige a Ecuador hacia el "socialismo del siglo XXI" de inspiración chavista) Z toho vyplývá, že politická opozice nebyla jasná, nenabídla jasný politický program.

ii. Kontrolní instituce

Correa a zástupci z jeho Hnutí Alianza PAIS byli pro znovuzvolení prezidenta a také pro prodloužení prezidentského mandátu ze čtyř (4) na pět (5) let. (El País 29. 9. 2007: Correa da el último paso para tomar el control de Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že Correa a jeho stoupenci měli *zájem na odstranění kontrol týkajících se prezidentského mandátu a počtu znovuzvolení*.

Correa a jeho zástupci z Hnutí Alianza PAIS uvedli, že pokud hnutí získá většinu v Ústavodárném shromáždění, tak rozpustí parlament a na jeho místo jmenují komisi, která bude mít legislativní pravomoci do té doby, než Ústavodárné shromáždění vytvoří novou ústavu. (El País 29. 9. 2007: Correa da el último paso para tomar el control de Ecuador) Hlavním úkolem legislativní komise by bylo přijímání důležitých zákonů, jako např. daňová reforma, reforma pravomocí, reforma veřejných společností nebo veřejného uzavírání smluv. Důvodem rozpuštění parlamentu bylo předejít vměšování jedné instituce do druhé. (El País 1. 10. 2007: Rafael Correa asegura que buscará el diálogo sin claudicaciones para elaborar una nueva Constitución) Uvedené informace znamenají pro účely diplomové práce, že Correa a

jeho stoupenci chtěli zrušit parlament a s tím i jeho kontrolní pravomoci vůči vládě Correy. Zároveň si chtěli přisvojit legislativní pravomoci parlamentu, a to bez konání voleb.

iii. Mezinárodní organizace

Volby do Ústavodárného shromáždění v zemi *kontrolovaly mezinárodní organizace OEA, Evropská unie a Carterovo centrum*. (El País 30. 9. 2007: Los ecuatorianos eligen hoy una Asamblea Constituyente) Lze učinit závěr, že mezinárodní společenství se zabývalo volbami, a ne státními kontrolními institucemi.

f) Situace po volbách do Ústavodárného shromáždění v září roku 2007

Dne 30. 9. 2007 se konaly volby do Ústavodárného národního shromáždění. Provládní Hnutí Alianza PAIS získalo 80 křesel z celkových 130 křesel, získalo tedy *většinu křesel*. Politická strana PSP v čele s bývalým prezidentským kandidátem Guitiérrezem získala 18 křesel. Politická strana PRIAN získala 8 křesel. Politická strana PSC získala 5 křesel. Zbytek křesel bylo rozděleno mezi menší strany. (Databáze volebních výsledků Election Guide, volby do Ústavodárného národního shromáždění, Ekvádoru v roce 2007, Databáze volebních výsledků Base de Datos Políticos de las Américas, volby do Ústavodárného národního shromáždění, Ekvádoru v roce 2007) Hnutí Alianza PAIS bylo středolevicovou koalicí. (The Economist 8. 5. 2008: Going nowhere)

i. Opozice

Parlament se rozhodl hájit existenci parlamentu a oznámil, že podá žalobu na Correu k mezinárodním orgánům za jeho snahu rozpustit parlament. (El País 4. 10. 2007: El Congreso de Ecuador denunciará a Correa por querer disolver la Cámara) Z uvedených informací vyplývá, že parlamentní opozice byla kritická vůči vládnímu jednání.

ii. Kontrolní instituce

Po výhře Hnutí Alianza PAIS v Ústavodárném shromáždění vyzvalo poslance parlamentu, aby se vzdali svých funkcí nebo aby vyhlásili přerušování zasedání parlamentu na 180 dní. (El País 4. 10. 2007: El Congreso de Ecuador denunciará a Correa por querer

disolver la Cámara) Z výše uvedeného plyne, že Hnutí Alianza PAIS zasahovala do nezávislosti parlamentu.

Ústavodárné shromáždění začalo své zasedání dne 29. 11. 2007.

Correa využil většiny v Ústavodárném shromáždění k rozpuštění parlamentu, kde měla opozice většinu. (The Economist 8. 5. 2008: Going nowhere) Lze říci, že tímto krokem Correa zrušil parlament jako jednu ze státních kontrolních institucí.

Vláda zasáhla ve dvou největších (2) televizních stanic v červenci roku 2008, desítky policistů zablokovaly přístup do televizních stanic. Televizní stanice měly sklony kritizovat vládu Correy. (El País 8. 7. 2008: El Gobierno de Ecuador interviene dos canales de televisión, The Economist 10. 7. 2008: Taking the headlines) Z uvedeného vyplývá, že Correa zasahoval do nezávislosti médií svobodně se vyjadřovat.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Correa podepsal v říjnu roku 2007 dekret, který změnil rozdělení mimořádných zisků, které získávaly ropné společnosti v Ekvádoru. Do té doby se dělily na polovinu mezi ropné společnosti a stát. Nově mělo jít 90 % zisku státu a 10 % zisku ropným společnostem. (El País 5. 10. 2007: Ecuador nacionaliza la renta extraordinaria del petróleo)

Correa pohrozil telekomunikačním společností v Ekvádoru, že musí zaplatit licenční poplatek, jinak musí opustit zemi. (El País 17. 2. 2008: Correa exige a Telefónica que pague la licencia o abandone Ecuador)

Correa měl prospěch z vysokých cen ropy, které využil ke zvýšení sociálních výdajů. Inflace vzrostla na 8,2 %. Ekonomický růst byl v roce 2007 2 %, což byl nejnižší růst z celé Latinské Ameriky. Došlo k poklesu soukromých investic, když Correa zrušil smlouvy se zahraničními ropnými společnostmi a odebral povolení k těžbě. (The Economist 8. 5. 2008: Going nowhere)

iv. Mezinárodní organizace

Parlament oznámil, že se obrátí na mezinárodní organizace, hlavně na Organizaci spojených národů (OSN) a OAS, aby odsoudili návrh mimo jiné Correy na rozpuštění parlamentu. (El País 4. 10. 2007: El Congreso de Ecuador denunciará a Correa por querer disolver la Cámara)

g) Situace před referendem o přijetí nové ústavy v září roku 2008

Ústavodárné shromáždění s provládní většinou dokončilo dne 19. 7. 2008 novou ústavu po osmi (8) měsících práce. Correa chtěl vytvořit „socialismus 21. století“. (El País 20. 7. 2008: La Asamblea Constituyente de Ecuador acaba la redacción de la Carta Magna) Poté dne 25. 7. 2008 Ústavodárné shromáždění schválilo novou ústavu. Ústava posilovala pravomoci prezidenta, především v ekonomických oblastech. Prezident měl ve svých rukou pravomoci, které dříve měla Centrální banka. Prezident měl také pravomoc vydávat dekrety se silou zákona v mimořádných událostech a měl pravomoc rozpustit parlament, pokud by bránil ve vykonávání Národního rozvojového plánu. Kromě moci výkonné a legislativní, Ústavodárné shromáždění získalo pravomoc jmenovat všechny ostatní moci. (El País 26. 7. 2008: La nueva Constitución de Ecuador refuerza los poderes de Correa) Ústava zakotvila pravidlo jednoho bezprostředního znovuzvolení prezidenta (čl. 144 Ústavy 2008). Délka prezidentského mandátu zůstala 4 roky, jak stanovila Ústava 1998. (čl. 144 Ústavy 2008, čl. 164 Ústava 1998). Correa uvedl, že nová ústava ukončila vládu stran (*partidocracia*), neoliberalismus a vládu ekonomické mafie. Jeho hlavním cílem bylo snížit konflikty mezi vládou a silným, ale fragmentovaným parlamentem. (The Economist 31. 7. 2008: The good life) Z uvedeného plyne, že Centrální banka měla omezené pravomoci na úkor prezidenta. Prezident a Ústavodárné shromáždění měli zvýšené pravomoci. Vláda mohla rozpustit parlament, tím byla snížena nezávislost parlamentu. Pravidlem bezprostředního znovuzvolení prezidenta byla odstraněna kontrola prezidenta, místo původního pravidla pouze jednoho zvolení. Bylo zasaženo do nezávislosti institucí, protože Ústavodárné shromáždění mohlo jmenovat ostatní složky státní moci kromě exekutivy a legislativy.

Stát měl větší kontrolu nad strategickými ekonomickými oblastmi jako energie, voda, telekomunikace a těžba. (El País 26. 7. 2008: La nueva Constitución de Ecuador refuerza los poderes de Correa)

h) Situace po referendu o schválení nové ústavy v září roku 2008

Dne 28. 9. 2008 se konalo referendum o schválení nové ústavy. Voliči se vyjádřili 69 % hlasy pro schválení nové ústavy vytvořené Ústavodárným shromážděním. (Databáze volebních výsledků Election Guide, referendum o schválení nové ústavy, Ekvádoru v roce 2008)

Nejvyšší soud o 31 soudcích měl být zmenšen na nový 21-členný Národní soud. Někteří soudci pohrozili, že opustí zemi. (The Economist 2. 10. 2008: In good faith) Z uvedeného plyne, že zmenšením Nejvyššího soudu mělo být zasahováno do jeho nezávislosti.

Venezuela a Ekvádor měli zájem vytvořit společnou měnovou zónu, nicméně členové regionální organizace ALBA Honduras, Nikaragua, Bolívie, Kuba a Dominika byli proti. Členské země chtěly spíše vytvořit prostor osvobozený od dolaru. Na summitu zemí ALBA žádal Correa o podporu v jeho rozhodnutí neplatit zahraniční dluh Ekvádoru. (El País 26. 11. 2008: Los países del ALBA pretenden crear un "espacio liberado del dólar") Z uvedeného vyplývá, že regionální organizace ALBA se nezabývala státními kontrolními institucemi, ale měnovou politikou.

i) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v dubnu roku 2009

i. Opozice

Před prezidentskými a parlamentními volbami konajícími se v dubnu roku 2009 byla opozice fragmentovaná. V porovnání s volbami v roce 2006 byli opoziční kandidáti neobvykle slabí – strany PSC a ID (*Izquierda Democrática*) nepředstavily své kandidáty pro prezidentské volby. (The Economist 17. 4. 2009: Poised for re-election) Pro účely diplomové práce lze říci, že *opozice nebyla věrohodná*, protože se nespojila před volbami, aby maximalizovala pravděpodobnost porážky Correy. Opozice byla rozdělená.

Ve volbách kandidovali Noboa a bývalý prezident Gutiérrez (mezi lety 2003 až 2005). Oba kandidáti kandidovali i v předešlých prezidentských volbách. (The Economist 17. 4. 2009: Poised for re-election) Z uvedeného vyplývá, že *opozice nebyla jasná*, protože nedošlo k obměně politické elity.

Correa čelil opozici tvořenou původními obyvateli, odbory a skupinami pro životní prostředí. (The Economist 17. 4. 2009: Poised for re-election) Z toho plyne, že Correa čelil také nepolitické opozici.

ii. Kontrolní instituce

Před prezidentskými a parlamentními volbami v dubnu roku 2009 vláda oficiálně označila reklamy za veřejnou službu, ale šlo o pro-correovo zobrazování podobné televizním

reklamám. Intenzivní využívání reklam veřejné služby s reklamami oficiální kampaně bylo podnětem k uložení dvou pokut od volební rady. Volební rada také pohrozila, že Correovi pozastaví jeho pravidelné sobotní a televizní vysílání. (The Economist 17. 4. 2009: Poised for re-election) Z uvedeného plyne, že volební rada byla nezávislá, když vykonávala své pravomoci vůči vládě Correy.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Chudoba k Ekvádoru klesla z 52 % v roce 1999 na 35 % v roce 2008, a to hlavně díky růstu ceny ropy, která byla hlavním vývozním artiklem v Ekvádoru. (The Economist 23. 4. 2009: Revolution! Please give generously)

SITUACE ZA ÚČINNOSTI ÚSTAVY Z ROKU 1998		KONTROLNÍ INSTITUCE		POSILOVÁNÍ PRAVOMOCÍ PREZIDENTA A EKONOMICKÝ STAV ZEMĚ		MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE, MEZINÁRODNÍ VZTAHY	
3) jasná – NE (prezidentská kandidátní v porovnání s Correou nebyli jasní, protože nepropozovali rozchod s tehdejší politikou)	situace před prezidentskými a parlamentními volbami v roce 2006	Vysoká politizace státních institucí bránila vyvíjet jasnou a ucelenou politiku. Zpolitizované státní instituce nemohly být nezávislé ve svém rozhodování.					V prezidentské kampani se většina politiků, mezi nimi i prezidentský kandidát Correa, vyslovila proti zóně volného obchodu s USA . Correa měl také zájem uzavřít vojenskou záhladnu USA v Ekvádoru .
CORREA 3) jasná – ANO (Correa představoval jasnou opozici vůči předchozí politice) (Correa byl proti diktaře politikých stran, chtěl odpolitizovat soudy a měl zájem prosadit hlubokou reformu politického a ekonomického systému Ekvádoru)	15. 10. 2006 volby do parlamentu, 15. 10. 2006 první kolo prezidentských voleb, 26. 11. 2006 druhé kolo prezidentských voleb						Prezidentské a parlamentní volby konají se roku 2006 byly sledovány mezinárodním společenstvím. Na mezinárodní úrovni nedocházelo k ověřování státních kontrolních institucí v Ekvádoru.
2) věrohodná – NE (se opozice mohla spojit v parlamentu, a tak mohla být věrohodná, nicméně by nebyla opozicí státní)							
CORREA 2) věrohodná – ANO (Correa podpořili levičové strany před 2. kolem prezidentských voleb) 3) jasná – ANO (Correa představoval jasnou opozici vůči předchozí politice) (Correa měl radikální názory, že by znovu vyjednal zhrančení dluh Ekvádoru, nespokojen byl s USA, dal by pod větší státní kontrolu přimysel přírodních zdrojů země, rozpusl by parlament (vyvořil by Ústavodárné shromáždění) a refořmoval by ústavu země)	situace po volbách v roce 2006 a situace v parlamentu						
1) kritická – ANO (opozice uvedla, že Ústavodárné shromáždění bude muset být svoláno se souhlasem parlamentu, jinak opozice nebude souhlasit s jeho svoláním pouze na základě referenda), (parlament považoval svolání referenda Nejvyšším volebním soudem dne 1. 3. 2007 za neústavní), (dne 26. 3. 2007 57 odvolaných poslanců podala stížnost Ústavovému soudu, proto bylo pozastaveno odvolání 57 poslanců), (odvolání poslanci se obrátili na státní zastupitelství, aby podali obžalobu proti ministru vlády), (57 odvolaných opozičních poslanců se sešlo a vytvořilo tzv. souběžný Parlament)	situace před referendem o vytvoření Ústavodárného shromáždění v dubnu roku 2007	Dne 15. 1. 2007 se ujal Correa prezidentského úřadu a svolal referendum o vytvoření Ústavodárného shromáždění s úkolem napsat novou ústavu .					
2) věrohodná – NE (opozice <i>nebyla věrohodná</i> , protože se nespojila, aby hlasovala proti konání referenda o ústavodárném shromáždění, když někteří opoziční poslanci podpořili návrh při hlasování v parlamentu)		30. 1. 2007 byl parlament vyklizen kvůli přítomnosti tisíců protestujících (sociální hnutí, rolníci, studenti, členové různých levičových stran a stoupenci Correy) před parlamentem, kteří vyžadovali konání referenda o svolání Ústavodárného shromáždění. Opoziční většina tvořena 70 křesly z celkových 100 křesel zpochybnila ústavnost Correeva návrhu. Correa podpořil protesty proti poslancům a uvedl, že vláda ručila za občanské protesty. Vláda a občanské protesty vytvářeli nátlak na opozici a zasahovali do její nezávislosti při rozhodování .					
3) jasná – NE		V únoru roku 2007 Nejvyšší volební soud projednal rozhodnutí parlamentu a nechal, aby se konalo referendum. Correa a jeho vláda varovali, že kdyby parlament a Nejvyšší volební soud nepovolili konání referenda, tak by byl jmenován ad hoc soud, aby zorganizoval referendum. Correa zasahoval do nezávislosti					

<p>(skupiny původních obyvatel, sociální hnuti, studenti a další stoupenci vlády bránili prosazení ústavní reformy, když protestovali v ulicích hlavního města Ekvádoru Quito a v dalších městech země).</p> <p>(opozitní politické strany v parlamentu byly široce zdiskreditované mezi občany, byly považovány za zkorumpované a byly obviňovány z přetvářajících nesabílů v zemi)</p>	<p>parlamentu a Nejvyššího volebního soudu. Correa by se zachoval autoritativně, pokud by jmenoval ad hoc soud</p> <p>Correa zvolal všechny občany, aby se postavili parlamentu, který odmítal schválit jeho návrh ústavní reformy. Correa vyřadil nátlak na opozitní parlament, a tak omezil nezávislost parlamentu při projednávání návrhu.</p> <p>Vláda Correy napadla média (tisk), která vydala sdělení, že politická situace v zemi je nepřipustná. Na to Correa uvedl, že jediná nepřipustná byla politická, ekonomická a informační mafie v zemi. Correa zasahoval svým sdělením do nezávislosti médií.</p> <p>Provládní politické strany dne 27. 3. 2007 probíraly možnost reorganizace Ústavního soudu. Provládní politické strany chtěly zasahovat do nezávislosti Ústavního soudu, protože odložili odvolání 57 opozitních poslanců.</p> <p>Dne 13. 3. 2007 se sešli dva (2) soudci Ústavního soudu se čtyřmi (4) odvolanými opozitními poslanci, mimo jiné probírali odvolání poslanců. Opozice zasahovala do nezávislosti Ústavního soudu, který měl být nestranný při svém rozhodování.</p>
<p>15. 4. 2007 referendum o vytvoření ústavodárného shromáždění</p>	
<p>1) kritická - ANO (parlament odvolal ministra financí kvůli nabízení peněz třetím osobám)</p> <p>2) věrohodná - NE (Correa dokázal v parlamentu dosáhnout některé poslance na svou stranu, rozdělil stranu PSP, ze které se někteří poslanci stali stoupenci Correy, strana PRLAN byla ještě více rozdělena než strana PSP), (odvolání poslanci byli dosazení novými poslanci ze stejných opozitních politických stran, nicméně noví poslanci byli loajální Correyvi)</p> <p>4 poslanci z celkových 57 odvolaných poslanců odešli z Ekvádoru, aby se vyhnuli případnému zatčení.</p> <p>Soudce nařídil ochrannou vazbu poslancům za přivlastnění funkce 26 z 57 odvolaných poslanců, kterým Ústavní soud funkce navrátil. Byla omezená politická opozice.</p>	<p>situace po referendu o vytvoření Ústavodárného shromáždění v dubnu roku 2007</p> <p>Correa měl zájem reformovat parlament, volební soud, sítní zaspjičelství, ekonomický model země a Centrální banku. Correa měl zájem zasahovat do státních kontrolních institucí.</p> <p>Ústavní soud rozhodl dne 23. 4. 2007 o navrácení poslaneckého úřadu 51 poslancům z celkových 57 poslanců odvolaných Nejvyšším volebním soudem.</p> <p>Změna ústavy Ekvádoru, která byla přijata v roce 1998 nebyla nejdůležitějším způsobem, jak čelit problémům běžných občanů.</p>
<p>2) věrohodná - NE (zástupce ze strany UDC (<i>Unión Democrata Cristiana</i>) uvedl, že se pokusí vytvořit opozitní blok s novými hnuty, ale ne s politickými stranami. PRLAN a PSP – opozice nebyla věrohodná, protože vytkovala z opozitního bloku některé opozitní strany)</p>	<p>Correa a zástupci z jeho Hnutí Alianza PAIS byli pro znovuzvolení prezidenta a také pro prodloužení prezidentského mandátu ze čtyř (4) na pět (5) let. Correa a jeho stoupenci měli zájem na odstranění kontrol výkajících se prezidentského mandátu a počtu znovuzvolení.</p>
<p>3) jasná - NE (opozice ivořená tradicemi stranami představitel pro volby v roce 2007 do Ústavodárného shromáždění kandidáři, kteří byli dříve ve volbách poraženi, a také kandidáři, kteří byli neobháněni, mnoho z jejich návrhů pro reformu byly převzaty z minulých volebních programů – opozice nezměnila politickou elitu a politický program).</p>	<p>Correa a jeho zástupci z Hnutí Alianza PAIS uvedli, že pokud hnutí získá většinu v Ústavodárném shromáždění, tak rozpustí parlament a na jeho místo jmenují komisí, která bude mít legislativní pravomoci do té doby, než Ústavodárné shromáždění vytvoří novou ústavu. Hlavním úkolem legislativní komise by bylo přijetí důležitých zákonů, jako např. daňová reforma, reforma pravomoci, reforma veřejných společností nebo veřejného uzavírání smluv.</p>
<p>situace před volbami do Ústavodárného shromáždění v září roku 2007</p>	<p>Občané Ekvádoru čelili nezaměstnanosti, nízké vzdělanosti a slabému zdravotnímu systému.</p> <p>Na rozdíl od Venezuely, Ekvádor měl skromný vývoz ropy. Produkce ropy klesala</p>
<p>Volby do Ústavodárného shromáždění v zemi kontrolovaly mezinárodní organizace OEA, Evropská unie a Carterovo centrum. Mezinárodní společnosti se zabývaly volbami, a ne státními kontrolními institucemi.</p>	

<p>(většina opozičních stran si pouze dělala starosti, aby „přežila“, a jen několik opozičních politických stran se snažily nabídnout voličům alternativu. Correa nabízel silný model státu, a ještě silnější prezidentský systém – politická opozice nebyla jasná, nenabídlas jasný politický program)</p>	<p>Důvodem rozpuštění parlamentu bylo předelit vněšování jedné instituce do druhé. Correa a jeho stoupenci chtěli zrušit parlament a s tím i jeho kontrolní pravomoci vůči vládě Correy. Zároveň si chtěli přivolit legislativní pravomoci parlamentu, a to bez konání voleb.</p>
<p>30. 9. 2007 volby do Ústavodárného národního shromáždění</p>	<p>Correa podepsal v říjnu roku 2007 dekret, který změnil rozdělení mimořádných zisků, které získávaly ropné společnosti v Ekvádoru. Do té doby se dělily na polovinu mezi ropné společnosti a stát. Nově mělo jít 90 % zisku státu a 10 % zisku ropným společnostem.</p> <p>Correa prohlásil telekomunikačním společnostem v Ekvádoru, že musí zaplatit licenční poplatky, jinak musí opustit zemi.</p> <p>Correa měl prospěch z vysokých cen ropy, které využil ke zvýšení sociálních výdajů. Inflace vzrostla na 8,2 %, Ekonomický růst byl v roce 2007 2 %, což byl nejnižší růst z celé Latinské Ameriky. Došlo k poklesu soukromých investic, když Correa zrušil smlouvy se zahraničními ropnými společnostmi a odebral povolení k těžbě.</p> <p>Parlament oznámil, že se obrátí na mezinárodní organizace, hlavně na Organizaci spojených národů (OSN) a OAS, aby odsoudili návrh mimo jiné Correy na rozpuštění parlamentu.</p>
<p>1) kritická – ANO (parlament se rozhodl hájit existenci parlamentu a oznámil, že podá žalobu na Correu k mezinárodním orgánům za jeho snahu rozpustit parlamentem)</p>	<p>Ústavodárné shromáždění začalo své zasedání dne 29. 11. 2007.</p> <p>Correa v roce 2008 využil většiny v Ústavodárném shromáždění k rozpuštění parlamentu, kde měla opozice většinu. Correa zrušil parlament jako jednu ze státních kontrolních institucí.</p> <p>Vláda zaslala ve dvou největších (2) televizních stanic v červenci roku 2008, desítky polštářů zabíjokovaly přístup do televizních stanic. Televizní stanice měly sklony kritizovat vládu Correy. Correa zashoval do nezávislosti médií svobodně se vyjadřovat.</p> <p>Ústavodárné shromáždění s prohlášení většinou dokončilo dne 19. 7. 2008 novou ústavu po osmi (8) měsících práce. Correa chtěl vytvořit „socialismus 21. století“. Počte dne 25. 7. 2008 Ústavodárné shromáždění schválilo novou ústavu. Ústava posilovala pravomoci prezidenta, především v ekonomických oblastech. Prezident měl ve svých rukou pravomoci, které dříve měla Centrální banka. Prezident měl také pravomoc vydávat dekrety se silou zákona v mimořádných událostech a měl pravomoc rozpustit parlament, pokud by bránil ve vykonávání Národního rozvojového plánu. Ústava zakotvila pravidlo jednoho bezprostředního znovuzvolení prezidenta. Kromě moci vykonat a legislativní, Ústavodárné shromáždění získalo pravomoc jmenovat všechny ostatní moci. Correa uvedl, že nová ústava ukončila vládu stran <i>partidoesocialista</i>, neoliberalismus a vládu ekonomické mafie. Jeho hlavním cílem bylo snížit konflikty mezi vládou a silnými, ale fragmentovanými parlamentem. Centrální banka měla omezené pravomoci na úkor prezidenta. Prezident a Ústavodárné shromáždění měli zvýšené pravomoci. Vláda mohla rozpustit parlament, tím byla snížena nezávislost parlamentu. Pravidlem bezprostředního znovuzvolení prezidenta byla odstraněna kontrola prezidenta, místo původního pravidla pouze jednoho zvolení. Bylo zasaženo do nezávislosti institucí, protože Ústavodárné shromáždění mohlo jmenovat ostatní složky státní moci kromě exekutivy a legislativy.</p> <p>Stát měl větší kontrolu nad strategickými ekonomickými oblastmi jako energie, voda, telekomunikace a těžba.</p>
<p>28. 9. 2008 referendum o schválení nové ústavy</p>	<p>Venezuela a Ekvádor měli zájem vytvořit společnou měnovou zónu, nicméně členové regionální organizace ALBA Honduras, Nikaragua, Bolívie, Kuba a Dominika byli</p>
<p>Dne 28. 9. 2008 se konalo referendum o schválení nové ústavy. Voliči se vyjádřili 69 % hlasy pro schválení nové ústavy vytvořené Ústavodárným shromážděním.</p>	<p>situace před referendem o přijetí nové ústavy v září roku 2008</p> <p>situace po referendu o schválení nové ústavy v září roku 2008</p>

<p>2) věrohodná – NE (před prezidentskými a parlamentními volbami konajícími se v dubnu roku 2009 byla opozice fragmentovaná) (v porovnání s volbami v roce 2006 byli opoziční kandidáti neobvykle slabí – strany PSC a ID (<i>Izquierda Democrática</i>) nepředstavily své kandidáty pro prezidentské volby)</p> <p>3) jasná – NE (ve volbách kandidovali Noboa a bývalý prezident Gutiérrez (mezi lety 2003 a až 2005), oba kandidáti kandidovali i v předšlých prezidentských volbách - opozice nebyla jasná, protože nedošlo k oživení politické elity)</p> <p>Correa čelil také nepolitické opozici tvořenou pátovými obyvateli, odbory a skupinami pro životní prostředí.</p>	<p>situace před prezidentskými a parlamentními volbami v dubnu roku 2009</p> <p>Před prezidentskými a parlamentními volbami v dubnu roku 2009 vláda oficiálně označila reklamní za veřejnou službu, ale šlo o pro-corrupce zobrazování podobné televizním reklamám. Intenzivní využívání reklam veřejné služby s reklamami oficiální kampaně bylo podnětem k uložení dvou pokut od volební rady. Volební rada také pohrozila, že Correovi pozastaví jeho pravidelné sobotní a televizní vysílání. Volební rada byla nezávislá, když vykonávala své pravomoci vůči vládě Correy.</p>	<p>proti. Členské země chtěly spíše vytvořit prostor osvobozený od dolaru. Na summitu zemi ALBA žádal Correa o podporu v jeho rozhodnutí neplatit zahraniční dluh Ekvádoru. Regionální organizace ALBA se nezabývala státními kontrolními institucemi, ale měnovou politikou.</p> <p>Chudoba k Ekvádoru klesla z 52 % v roce 1999 na 35 % v roce 2008, a to hlavně díky růstu ceny ropy, která byla hlavním vývozním artiklem v Ekvádoru.</p>
<p>26. 4. 2009 prezidentské a parlamentní volby</p>		

8. Druhé funkční období Correy

a) Situace po volbách v dubnu roku 2009 a situace v parlamentu

V prezidentských volbách konaných dne 26. 4. 2009 vyhrál v prvním kole Correa se ziskem 51 % hlasů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Ekvádoru v roce 2009)

V parlamentních volbách vyhrála Correova strana Aliance PAIS 59 křesel z celkových 124 křesel. Strana PSP získala 19 křesel. Strana PSC získala 11 křesel. Strana PRIAN získala 7 křesel. Zbytek křesel si rozdělily menší politické strany. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2009 a Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2009) Correa nabídl spolupráci parlamentním stranám kromě strany PSP Gutiérreze a strany PRIAN Noboty. (El País 28. 4. 2009: *Vía libre para la revolución de Correa*) Z uvedených výsledků parlamentních voleb vyplývá, že Correova strana nezískala většinu křesel v parlamentu, proto se Correa musel snažit spolupracovat s parlamentními stranami pro prosazení své politiky v parlamentu.

i. Opozice

Z níže uvedených informací vyplývá, že politická i nepolitická opozice byla kritická vůči vládě Correy. Correa čelil také kritice ze své vlastní strany Aliance PAIS. Nepolitickou opozici v Ekvádoru tvořily tyto skupiny: učitelé, studenti, skupiny původních obyvatel a policisté. Také média kritizovala Correu, proto Correa omezoval média jako nestátní kontrolní instituci.

Unie učitelů a federace studentů protestovaly proti vládním reformám vzdělávacího systému. (The Economist 20. 8. 2009: *Correa's curriculum*)

Skupiny původních obyvatel protestovaly proti zákonu o vodě, protože vláda chtěla vytvořit nový centrální úřad, který by přerozděloval vodu. Protesty neměly sílu odstranit Correu z prezidentského úřadu. (The Economist 1. 10. 2009: *Correa and the golden ponchos*) Vůdci skupin původních obyvatel se mezi sebou hádali a politická strana Pachakutik zastupující původní obyvatele v parlamentu měla pouze pár křesel v parlamentu. (The Economist 15. 7. 2010: *Spearheading dissent*) Politická strana Pachkutik měla čtyři (4) křesla v parlamentu. (Databáze volebních výsledků PARLINE, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2009)

Prezidentova strana Alianza PAIS se dohodla s opozicí, návrh zákona o médiích byl proto zmírněn. (The Economist 14. 1. 2010: Smile turns to frown)

Skupiny původních obyvatel protestovaly proti Correově politice týkající se těžby přírodních zdrojů, protože těžba znečišťovala životní prostředí. (The Economist 15. 7. 2010: Spearheading dissent)

Policisté protestovali proti novému zákonu o veřejných službách, který vedl ke ztrátě některých platových výhod. (El País 1. 10. 2010: Una revuelta policial contra Correa pone a Ecuador al borde del caos) Šlo o nejnásilnější protest od svržení prezidenta Gutiérreze z prezidentského úřadu v roce 2005. Nicméně většina armády podporovala Correu. (El País 1. 10. 2010: La policía se rebela contra Rafael Correa) Correa obvinil policisty z plánování státního převratu a z toho, že byli oklamáni opozičními politickými stranami. (The Economist 1. 10. 2010: A strike against democracy) Nakonec Correa ustoupil a platy policistům a vojákům zvedl. (El País 6. 10. 2010: La crisis desafía la revolución de Correa)

Vůdce nejsilnější opoziční strany v parlamentu Gutiérrez kritizoval Correu za jeho politický styl vlády, kterou označil za vládu násilnickou, zkorumpovanou, zneužívající svou moc a porušující občanská práva. Gutiérrez žádal vypsaní předčasných prezidentských voleb. (El País 1. 10. 2010: La policía se rebela contra Rafael Correa)

Opozice v parlamentu byla kritická, protože přehlasovala některá prezidentská veta Correy v parlamentu. (The Economist 1. 10. 2010: A strike against democracy)

Prezident se pokusil prosadit v parlamentu program šetření, proti kterému byli někteří poslanci z prezidentovi strany. (El País 2. 10. 2010: Motín antidemocrático)

Correa čelil kritice ze své strany Aliance PAIS kvůli plánu zvýšit důchody. (The Economist 7. 10. 2010: A strike against democracy)

Politik Gutiérrez z nejsilnější opoziční strany PSP v parlamentu uvedl, že bude vést opozici, ale nebylo jasné, jaké strany vystupující proti Correovi přijmou jeho vedení. Opozice byla stále rozdělená. Opozice neměla společnou politiku ani strategii. (El País 28. 4. 2009: Vía libre para la revolución de Correa) Opozice byla slabá a fragmentovaná. (El País 2. 10. 2010: Motín antidemocrático) Z uvedeného vyplývá pro účely diplomové práce, že opozice nebyla věrohodná.

ii. Kontrolní instituce

Correa vystupoval proti médiím. Úřady začaly proces kontroly vysílacích licencí rádií a televizí. Účinky kontrol byly promítnuty do autocenzury médií. (El País 7. 9. 2009: La prensa estorba al eje bolivariano) Z těchto informací lze říci, že Correa zasahoval do nezávislosti médií jako nestátních kontrolních institucí, a tím omezoval média v kritice vládní politiky Correy.

Correa prohlásil média za „nejhoršího nepřítele“. Návrh zákona o médiích, který zasahoval do svobody slova, vyvolal protesty. Návrh zákona byl zmírněn poté, co se prezidentova strana dohodla s opozičními vůdci. (The Economist 14. 1. 2010: Smile turns to frown) Lze říci, že Correa stále zasahoval do nezávislosti médií, a tím také do práva na svobodu slova.

Correa pohrozil poslancům, že rozpustí parlament, protože některá prezidentova veta byla přehlasována v parlamentu. (The Economist 1. 10. 2010: A strike against democracy) Prezident také pohrozil, že by poté *vládl s pomocí dekretů* do konání předčasných voleb. (El País 2. 10. 2010: Motín antidemocrático) Z uvedeného vyplývá, že Correa zasahoval do nezávislosti parlamentu a legislativního procesu, ve kterém měl Correa menšinové zastoupení své strany Aliance PAIS.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Z níže uvedených informací lze vyvodit závěr, že Correa nečelil příznivé ekonomické budoucnosti, protože produkce ropy klesla a Ekvádor měl vyšší výdaje. Nové smlouvy s ropnými společnostmi znamenaly úbytek investic v zemi.

Produkce ropy klesla o 4,9 % kvůli hrozbě proti zahraničním společnostem, které omezily v Ekvádoru investice. (The Economist 14. 1. 2010: Smile turns to frown)

Ekvádor měl vyšší výdaje, než jaké vyprodukoval. (El País 6. 10. 2010: La crisis desafía la revolución de Correa)

V roce 2010 Correa podepsal nové smlouvy se zahraničními firmami těžící ropu. Stát z těžby získal 70 % až 80 %, nicméně vláda musela souhlasit s nižšími investicemi společností v Ekvádoru. Pár společností, např. brazilská společnost Petrobras, opustili Ekvádor. (The Economist 29. 11. 2010: If it ain't broke...)

iv. Mezinárodní organizace

V roce 2009 se Ekvádor stal členem regionální organizace ALBA. V roce 2009 Correa neobnovil povolení USA zůstat v ekvádorské letecké základně Manta. (El País 1. 12. 2010: Ecuador: deriva del reformismo) Ekvádor se stal z podnětu Venezuely spojencem Iránu. (El País 1. 12. 2010: Ecuador: deriva del reformismo) Venezuelská vláda v čele s Chávezem podporovala Ekvádor, např. vojenskou výbavou. (El País 30. 9. 2009: Ecuador acepta la donación de seis cazas de Venezuela) Z těchto informací vyplývá pro účely diplomové práce, že Correa byl spojencem Cháveze a pojila je mimo jiné stejná ideologie, obchodní a obranné vztahy.

V průběhu policejních protestů proti zákonu o veřejných službách se Correa těšil podpoře mezinárodního společenství (Španělska, USA a zemí organizace OAS). (El País 1. 10. 2010: La policía se rebela contra Rafael Correa) Většina prezidentů 12 členských států regionální organizace UNASUR odsoudila násilné protesty v hlavním městě Quito. Státy přijaly konkrétní opatření, aby zamezily státním převratům v regionu (mezi nimi např. uzavření hranic a přerušování letecké dopravy, obchodu a dodávek energie). Podpora UNASUR měla větší konkrétní dopad než reakce organizace OAS. (El País 6. 10. 2010: Sudamérica deja fuera de juego a la OEA) Z uvedeného vyplývá, že regionální organizace UNASUR byla flexibilnější než mezinárodní organizace OAS, která nepřijala viditelná opatření chránící demokracii v Ekvádoru. Tato opatření se ale netýkala státních kontrolních institucí.

b) Situace před konáním referenda o 10 otázkách v květnu roku 2011

i. Opozice

Opozice kritizovala svolání referenda o 10 otázkách. Podle opozice Correa chtěl kontrolovat soudní systém a omezit svobodu tisku skrz zřízení rady regulující média. Právník a bývalý hlasatel televize a opoziční politik podali v únoru roku 2011 žalobu proti referendu Meziamerickému soudu pro lidská práva ve Washingtonu. (El País 16. 2. 2011: Correa recibe luz verde para convocar un nuevo referéndum en Ecuador) Z daných informací plyne, že *opozice byla kritická*.

ii. Kontrolní instituce

V únoru roku 2011 Correa svolal ústavní referendum. *Ústavní soud schválil 10 otázek referenda.* (El País 16. 2. 2011: Correa recibe luz verde para convocar un nuevo referéndum en Ecuador) Bývalý prezident Meziamerického soudu pro lidská práva ve Washingtonu uvedl, že referendum bylo špatně naformulované, mělo jasný záměr omezit lidská práva a svobody a narušilo důležitou rovnováhu státních mocí. (The Economist 25. 2. 2011: A cure worse than the disease) Z toho je možné vyvodit, že Ústavní soud nebyl nezávislý, když schválil 10 otázek referenda.

Nezávislá komise kontrolující veřejné smlouvy, které vyhrál bratr prezidenta Correy, zjistila, že Correa věděl o obchodu, který stál státní pokladnu minimálně 140 milionů dolarů. Zástupce ministra vnitra se skrýval před žalobami z pašování. (The Economist 7. 4. 2011: A new scalp) Z uvedené lze vyvodit závěr, že *kontrolní komise byla nezávislá při svém rozhodování o státních zakázkách.*

Correa využíval své právo veta k přepisování zákonů. (The Economist 9. 2. 2013: The man with the mighty microphone) Lze říci pro účely diplomové práce, že prezidentovo právo veta s pojené s přepisováním zákonů omezovalo moc parlamentu, kde měl prezident menšinu.

iii. Mezinárodní organizace

Bývalý prezident Meziamerického soudu pro lidská práva ve Washingtonu uvedl, že referendum bylo špatně naformulované, mělo jasný záměr omezit lidská práva a svobody a narušilo důležitou rovnováhu státních mocí. (The Economist 25. 2. 2011: A cure worse than the disease)

c) Situace po konání referenda o 10 otázkách v květnu roku 2011

V referendu konaném dne 7. 5. 2011 se voliči vyjádřili kladně ve všech deseti (10) otázkách. Referendum stanovilo otázky týkající se mimo jiné státních kontrolních institucí. (Databáze volebních výsledků Election Guide, referendum o 10 otázkách, Ekvádor v roce 2011)

i. Opozice

Novinářské organizace a politická strana Movimiento Alianza Libertad podaly žaloby o neústavnosti zákona zakazující sdělovacím prostředkům přímou nebo nepřímou reklamu

kandidátovi v průběhu volební kampaně nebo vyjádření volebních preferencí. Podle stěžovatelů by textem zákona mohla být zakázána celá novinářská práce. (El País 7. 2. 2012: Correa aprueba una ley que restringe al periodismo en época electoral) Z uvedeného vyplývá, že *opozice kritizovala činnost vlády*.

Correa čelil stávkám svolaných *hlavní organizací původních obyvatel CONAIE (Confederación de Nacionalidades Indígenas del Ecuador)*. Původní obyvatelé odmítali těžební politiku vlády a požadovali schválení zákonů regulujících využívání vody a přerozdělující půdu. Původní obyvatelé byli *podporováni organizacemi učitelů a studentů a také politickou opozicí*. Organizace CONAIE požadovala, aby vláda konzultovala s původními obyvateli těžební projekty tak, jak stanovila Ústava 2008. Organizaci CONAIE také znepokojovalo znečišťování řek a přemísťování komunit původních obyvatel. (El País 8. 3. 2012: La mayor organización indígena de Ecuador se moviliza contra Correa) Lze říci, že nepolitická i politická *opozice byla kritická*.

I když oblíbenost Correy klesala, tak fragmentovaná opozice nabízela malou alternativu. (The Economist 17. 11. 2011: Ecuador - The world in figures) Z uvedeného lze vyvodit závěr, že *politická opozice nebyla věrohodná*.

Původní obyvatelé hráli důležitou roli při pádu prezidentů Abdaláha Bucarama (1997) a Jamila Mahuada (2000), nicméně jejich organizace byla oslabena účastí ve vládě také sesazeného prezidenta Lucia Gutiérreze Na počátku vlády Correy organizace původních obyvatel CONAIE podporovala vládu Correy, ale poté se od něho distancovala, když se hnutí původních obyvatel snažilo vyřešit své vnitřní rozdělení. (El País 8. 3. 2012: La mayor organización indígena de Ecuador se moviliza contra Correa) Z toho vyplývá, že opoziční hnutí původních obyvatel nebylo věrohodné a nemohlo dosáhnout sesazení Correy jako u předchozích prezidentů.

Opozice nebyla schopná představit nové věrohodné vůdce. (El País 8. 5. 2011: Correa avanza con su revolución ciudadana en Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že *politická opozice nebyla jasná*, když neměla nové politické elity, které by mohly nahradit Correu v prezidentském úřadu.

Ekvádorská nezávislá média se chovala jako politická opozice vůči Correovi. (The Economist 30. 7. 2011: Lèse-presidente) Z uvedeného plyne, že *média nahrazovala slabou politickou opozicí*.

ii. Kontrolní instituce

Odsouhlasenými otázkami v referendu měla vzniknout rada regulující média, na základě zákona přijatého v parlamentu, měla být vytvořena komise měnící strukturu soudního systému a dále měla být vytvořena soudcovská rada kontrolující soudní moc. Correa chtěl jmenovat soudce Národního soudu na základě předchozího výběru nezávislé skupiny a jmenovaných členy vlády a parlamentem. Referendum také počítalo s novými limity ve vlastnictví bank a mediálních společností. (El País 16. 2. 2011: Correa recibe luz verde para convocar un nuevo referéndum en Ecuador) Lze shrnout pro účely diplomové práce, že uvedené změny odsouhlasené v referendu měly zvýšit moc prezidenta nad nezávislými státními kontrolními institucemi.

Soudní reforma vedla k tomu, že Correa dosadil do soudů loajální soudce. (The Economist 9. 2. 2013: The man with the mighty microphone) Uvedeným krokem Correy lze učinit závěr, že soudci nebyli nezávislí a Correa zasáhl do soudní moci.

Correa vyhrál soudní spor proti ředitelům novin. Dva dny před vynesením rozsudku byl původní soudce nahrazen novým soudcem. Nový soudce musel přečíst 5 000 stran spisu a napsal šedesáti (60) stránkové rozhodnutí. Ředitelé novin byli odsouzeni na tři (3) roky vězení. (The Economist 22. 7. 2011: A chill descends) Na základě výše uvedeného lze říci, že bylo zasaženo do nezávislosti soudu.

Correa vydal sdělení, kde kritizoval velké novinové společnosti v Ekvádoru. Correa vyhlásil nulovou toleranci lžím. (El País 10. 8. 2011: Rafael Correa recrudescerá su enfrentamiento con la prensa) Z toho vyplývá, že Correa stále zasahoval do nezávislosti médií jako nestátní kontrolní instituce. Tím Correa také zasáhl do práva na svobodu slova a omezil nepolitickou opozici, do které média spadala.

Žaloby podané Correou proti novinovým společnostem vzbudily pochybnosti ohledně nezávislosti soudů. Došlo ke změnám soudců v průběhu soudního řízení a také některá rozhodnutí byla přijata rychle. (El País 1. 10. 2011: La dudosa justicia de Correa) Národní soud v únoru roku 2012 vydal odsuzující rozhodnutí proti největším novinám v Ekvádoru, *El Universo*, za urážky vůči Correovi. Zapisovatelka soudce uvedla, že rozhodnutí prvního stupně bylo údajně napsané advokátem Correy a ne soudcem, který rozhodnutí podepsal. (El País 16. 2. 2012: La justicia de Ecuador respalda a Correa en su batalla contra el diario 'El Universo') Z uvedených informací plyne, že Národní soud nebyl nezávislý.

Correa obžaloval dva novináře, kteří byli autory knihy *Velký bratr (El Gran Hermano)* a požadoval po nich odškodnění ve výši 10 milionů dolarů. V knize bylo odhaleno pozadí milionových smluv mezi státem a společností údajně napojenou na bratra prezidenta Correy. (El País 1. 10. 2011: La dudosa justicia de Correa) V roce 2012 byli novináři odsouzeni každý

k náhradě škody Correovi ve výši 1 milión dolarů. (El País 7. 2. 2012: Correa aprueba una ley que restringe al periodismo en época electoral) Lze říci, že uvedeným rozhodnutím bylo zasaženo do nezávislosti médií a do práva na svobodu slova.

Vláda předložila parlamentu návrhy zákonů regulující sdělovací prostředky a svobodu slova. (El País 4. 11. 2011: Un tejido legal para regular a la prensa en Ecuador) Z uvedené informace plyne, že vláda a Correa stále měli zájem omezovat nezávislost médií, která považovali za silnou opozici.

V únoru roku 2012 vstoupil v platnost zákon zakazující sdělovacím prostředkům přímou nebo nepřímou reklamu určitému kandidátovi v průběhu volební kampaně nebo vyjádření volebních preferencí. (El País 7. 2. 2012: Correa aprueba una ley que restringe al periodismo en época electoral) Lze říci, že zákon omezil média v nezávislosti a právo svobody slova.

Vláda uzavřela 19 radiových a televizních stanic. V červenci roku 2012 úředníci a policie zabavili počítače časopisu z toho důvodu, že podle ministra práce časopis nesplnil zákon vyžadující zaměstnat hendikepované osoby. Časopis uvedl, že ministerstvo odmítlo zaregistrovat smlouvy hendikepovaných osob. (The Economist 25. 8. 2012: An Ecuadorean history of the world) Tato informace svědčí o omezování médií v její činnosti ze strany vlády.

Correa za své vlády vytvořil silná vládní média. (The Economist 9. 2. 2013: The man with the mighty microphone) Z uvedeného vyplývá, že Correa ovlivňoval nezávislost médií.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Ekvádor zažíval *rychlý ekonomický růst navýšený díky růstu světových cen ropy* o 163 % v porovnání s rokem 2007. Země měla nové nebo opravené silnice, mosty a zdravotní zařízení. (The Economist 3. 3. 2012: The media and the mouth)

iv. Mezinárodní organizace

Z níže uvedených informací vyplývá pro diplomovou práci, že se Mezinárodní organizace vyjadřovaly k omezování médií a k omezování svobody slova v Ekvádoru. Mezinárodní organizace přijaly konkrétní opatření omezující ekvádorskou vládu v jejím omezování svobody slova a v omezování práv původních obyvatel. Státy regionální organizace ALBA prosazovaly reformu Meziamerického systému lidských práv – tím chtěly omezit kontrolní pravomoc mezinárodních organizací vůči politickým krokům jejich vlád.

Mezinárodní organizace rozhodovaly v konkrétních případech zasahujících do kontrolních institucí, nicméně se nevyjadřovaly ke státním kontrolním institucím a nesnažily se hlouběji o jejich zlepšování.

Meziamerická komise lidských práv uvedla, že rozhodnutí odsuzující na tři (3) roky ředitele novin bylo proti regionální svobodě slova a povede k samocenzuře. (The Economist 22. 7. 2011: A chill descends)

Mezinárodní organizace, např. Výbor pro ochranu novinářů, uvedly, že rozhodnutí odsuzující noviny *El Universo* přestane motivovat novináře k vyšetřování mocných politiků a rozhodnutí představovalo vážný krok zpět pro demokracii v Ekvádoru. (El País 16. 2. 2012: Los jueces dan la razón a Correa en su batalla contra la prensa)

Meziamerická komise lidských práv přijala žádost advokátů novin. V únoru roku 2012 Meziamerická komise lidských práv žádala ekvádorskou vládu, aby se nevykonalo odsouzení novinářů novin *El Universo*. Komise uvedla, že zasáhla, aby zaručila právo na svobodu slova. (El País 22. 2. 2012: Un órgano de la OEA pide a Ecuador la suspensión del fallo contra 'El Universo') Poté Correa prominul trest odsouzeným novinářům a prominul novinám *El Universo* zaplatit 40 milionů dolarů. (The Economist 3. 3. 2012: The media and the mouth)

Prezidenti Bolívie, Ekvádoru a Venezuely kritizovali činnost Meziamerické komise lidských práv a vyžadovali velké změny, které by zajistily nestrannost a transparentnost komise. Země jako např. Kolumbie a Kostarika hájili komisi, která podle nich měla zachovat svůj autonomní a mezinárodní charakter. (El País 6. 6. 2012: El eje bolivariano ataca la Comisión Interamericana de Derechos Humanos)

Meziamerický soud pro lidská práva rozhodl, že ekvádorská vláda porušila práva původních obyvatel na předchozí konzultaci, komunální vlastnictví a kulturní identitu, když vláda udělila povolení energetickému projektu. Velké investice nebyly legální, dokud nebyly projednány s původními obyvateli. Soud udělil vládě např. povinnost zaplatit škodu dotčeným původním obyvatelům. (The Economist 28. 7. 2012: Cowboys and Indians) Soud nařídil ekvádorskému státu povinnost konzultovat s dotčenou komunitou, pokud mělo dojít k aktivitě nebo projektu těžby přírodních zdrojů na jejich území. (El País 9. 8. 2012: Censura a Ecuador por un contrato de extracción en tierra indígena) Z uvedeného vyplývá, že v konkrétním případě rozhodnutí mezinárodního orgánu omezilo ekvádorskou vládu v jejím jednání.

Mezinárodní organizace OAS byla rozdělena před reformou Meziamerické komise lidských práv. Členské země regionální organizace ALBA vyžadovaly změnu v Meziamerickém systému lidských práv. (El País 7. 12. 2012: La OEA, dividida ante la

reforma de su órgano de derechos humanos) Correa chtěl omezit pravomoci mezinárodního orgánu kontrolující média. (The Economist 9. 2. 2013: The man with the mighty microphone)

d) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v únoru roku 2013

i. Opozice

Proti Correovi se v prezidentských volbách postavilo sedm (7) prezidentských kandidátů. (El País 12. 2. 2013: El ‘Correazo’) Opozice nepředstavila alternativního vůdce, který by byl věrohodný. (El País 14. 2. 2013: Rafael Correa se prepara para obtener un nuevo mandato con más poder que nunca) Z výše uvedeného vyplývá, že *opozice nebyla věrohodná*, protože se nedokázala spojit za jednoho silného prezidentského kandidáta, který by čelil ve volbách Correovi.

Prezidentským kandidátem pro volby konající se v únoru roku 2013 byl bankéř Guillermo Lasso a bývalý prezident Ekvádoru mezi lety 2003 až 2005, Lucio Gutiérrez. (The Economist 9. 2. 2013: The man with the mighty microphone) Prezidentští kandidáti kandidující proti Correovi vedli slabou volební kampaň. (El País 12. 2. 2013: El ‘Correazo’) Žádný z kandidátů nevysvětlil voličům v termínech ekonomiky nebo svobody, proč by neměli volit Correu. (El País 14. 2. 2013: Rafael Correa se prepara para obtener un nuevo mandato con más poder que nunca) Z uvedeného vyplývá, že *opozice nebyla jasná*, protože nenabídla voličům alternativní volební program. Prezidentský kandidát Gutiérrez byl již prezidentem a kandidoval v předchozích prezidentských volbách, ve kterých neuspěl.

ii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Correa, stejně jako venezuelský prezident Chávez, *použil bohaté naleziště ropy k financování voličsky vítězným sociálním výdajům*. (The Economist 21. 11. 2012: Rafael Correa-2013 in person)

OPOZICE

26. 4. 2009
 prezidentské a
 parlamentní volby

KONTROLNÍ INSTITUCE

POSILOVÁNÍ PRAVOMOCÍ PREZIDENTA A
 EKONOMICKÝ STAV ZEMĚ

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE, MEZINÁRODNÍ VZTAHY

1) kritická – ANO
 (unité učitelé a federace studentů profesovali proti vládním reformám vzdělávacího systému).

(skupiny původních obyvatel profesovali proti zákonu o vodě, protože vláda chtěla vytvořit nový centrální úřad, který by přerozděloval vodu, profesy neměli sílu odstranit Correu z prezidentského úřadu),
 (prezidentova strana **Alianza PAIS** se **dohodla s opozicí**, návrh zákona o médiích byl proto zmírněn).

(skupiny **původních obyvatel** profesovali proti Corroevě politice (když se těžba přírodních zdrojů, protože těžba znečišťovala životní prostředí).

(politické profesovali proti novému zákonu o veřejných službách, který vedl ke ztrátě některých platových výhod).

(vodce nejsilnější opozice strany v parlamentu Gutiérrez kritizoval Correu za jeho politický styl vlády, kterou označil za vládu násilníků, zkorumpovanou, zneužívající svou moc a porušující občanská práva; Gutiérrez žádal výsádni předčasných prezidentských voleb).

(opozice v parlamentu byla kritická, protože přehlasovala některá prezidentská veta Correy v parlamentu).
 (prezident se pokusil prosadit v parlamentu program šetření, **proti kterému byli někteří poslanci z prezidentské strany**).
 (Correa **čelil kritice ze své strany Aliance PAIS** kvůli plánu zvýšit důchody)

2) věrohodná – NE
 (politik Gutiérrez z nejsilnější opozice strany PSP v parlamentu uvedl, že bude vést opozici, ale nebylo jasné, jaké strany vystupující proti Corrovi přijmou jeho vedení; opozice byla stále rozdělená; opozice neměla společnou politiku ani strategii; opozice byla slabá a fragmentovaná)

situace po volbách v dubnu roku 2009 a situace v parlamentu

Correa vystupoval proti médiím. Úřady začaly proces kontroly vysílacích licencí rádií a televizí. Účinky kontroly byly promítnuty do autocenzury médií. **Correa zasahoval do nezávislosti médií jako nestátních kontrolních institucí, a tím omezoval média v kritice vládní politiky Correy.**

Correa prohlásil média za „nejhroššího nepřítel“. Návrh zákona o médiích, který zasahoval do svobody slova, vyzval protesty. Návrh zákona byl zmrtněn poté, co se prezidentská strana dohodla s opozičními vůdci: **Correa stále zasahoval do nezávislosti médií, a tím také do práva na svobodu slova.**

Correa **prohvořil posláním, že rozpusť parlament**, protože některá prezidentská veta byla přehlasována v parlamentu. Prezident také pohrozil, že by poté vládu s pomocí dekretů do konání předčasných voleb **Correa zasahoval do nezávislosti parlamentu a legislativního procesu, ve kterém má Correa menšinové zastoupení své strany Aliance PAIS.**

1) kritická – ANO
 (opozice kritizovala svolání referenda o 10 otázkách – podle opozice Correa chtěl kontrolovat soudní systém a omezit svobodu tisku skrz zřízení rady regulující média; právník a bývalý hlasatel televize a opoziční politik podal v únoru roku 2011 žalobu proti referendu Mezzamerického soudu pro lidská práva ve Washingtonu)

situace před referendem o 10 otázkách v květnu roku 2011

V únoru roku 2011 Correa svolal úsavní referendum. **Úsavní soud schválil 10 otázek referenda.** Bývalý prezident Mezzamerického soudu pro lidská práva ve Washingtonu uvedl, že referendum bylo špatně naformulované, mělo jasný záměr omezit lidská práva a svobody a namísto důležitou rovnováhu státních mocí. Úsavní soud nebyl nezávislý, když schválil 10 otázek referenda.

Nezávislá komise kontroloující veřejné smlouvy, které vyzval bratr prezidenta Correy, zjistila, že Correa věděl o obchodu, který stál státní pokladnu minimálně 140 milionů dolarů. Zásunec ministra vnitra se skrýval před žalobami z pašování. **Kontrolní komise byla nezávislá při svém rozhodování o státních zakázkách.**

Produktce ropy klesla o 4,9 % kvůli hrozbě proti zahraničním společnostem, které omezily v Ekvádoru investice.

Ekvádor měl vyšší výdaje, než jaké vyprodukoval.

V roce 2010 Correa podepsal nové smlouvy se zahraničními firmami těžící ropy. Stát z těžby získal 70 % až 80 %, menší vláda musela souhlasit s nižšími investicemi společnosti v Ekvádoru. Par opustili Ekvádor.

V roce 2009 se Ekvádor stal členem regionální organizace ALBA. V roce 2009 Correa neobnovil povolání USA zůstat v ekvádorské letecké základně Manta.

Ekvádor se stal z podnětu Venezuely spojencem Iranu.

Venezuelská vláda v čele s Chávezem podporovala Ekvádor, například vojenskou výpravou.

V průběhu policejních protestů proti zákonu o veřejných službách se Correa těšil podpoře mezinárodního společenství (Španělska, USA a zemi organizace OAS). Většina prezidentů 12 členských států regionální organizace UNASUR odsoudila násilné protesty v hlavním městě Quito. Státy přijaly konkrétní opatření, aby zamezily státním převratům v regionu (mezi nimi například uzavření hranic a přerušení letecké dopravy, obchodu a dodávek energie). Podpora UNASUR měla větší konkrétní dopad než reakce organizace OAS. Regionální organizace UNASUR byla flexibilnější než mezinárodní organizace OAS, která nepřijala viditelná opatření chránící demokracii v Ekvádoru. Tato opatření se ale nečkala státních kontrolních institucí.

Bývalý prezident Mezzamerického soudu pro lidská práva ve Washingtonu uvedl, že referendum bylo špatně naformulované, mělo jasný záměr omezit lidská práva a svobody a namísto důležitou rovnováhu státních mocí.

Correa využíval své právo veta k přepřisování zákonů. Prezidentovo právo veta s pojetím s přepřisováním zákonů omezovalo moc parlamentu, kde měl prezident menšímu.

Odsouhlasení otázkami v referendu měla vzniknout rada regulující média, na základě zákona přijatého v parlamentu, měla být vytvořena komise měnící strukturu soudního systému a dále měla být vytvořena soudcovská rada kontrolující soudní moc. Correa chtěl jmenovat soudce Národního soudu na základě předchozího výběru nezávislé skupiny a jmenovaných členy vlády a parlamentem. Referendum také poclalo s novými limity ve vlastnictví bank a mediálních společností. Uvedené změny odsouhlasené v referendu měly zvýšit moc prezidenta nad nezávislými státními kontrolními institucemi.

Soudní reforma vedla k tomu, že Correa dosadil do soudů loajální soudce. **Soudci nebyli nezávislí a Correa zaslhl do soudní moci.**

Correa vyhrál soudní spor proti ledtělím novin. Dva dny před vynesením rozsudku byl původní soudce nahrazen novým soudcem. Nový soudce musel přičíst 5 000 stran spisu a napsal sedesátí (60) stránkové rozhodnutí. Ředitele novin byli odsouzeni na tři (3) roky vězení. **Bylo zasaženo do nezávislosti soudů.**

Correa vydal stáčení, kde kritizoval velké novinyové společnosti v Ekvádoru. Correa vyhlásil nulovou toleranci lžím. Correa stále zasažoval do nezávislosti médií jako nestátní kontrolní instituce. Tim Correa také zaslhl do práva na svobodu slova a omezil nepolitickou opozici, do které média spadala.

Zaloby podané Correu proti novinovým společnostem vzbudily pochybnosti ohledně nezávislosti soudů. Došlo ke změněmu soudců v průběhu soudního řízení a také některá rozhodnutí byla přijata rychle. Národní soud v únoru roku 2012 vydal odsuzující rozhodnutí proti největším novinám v Ekvádoru, *El Universo*, za útržky vůči Correovi. Zapsovatelka soudce uvedla, že rozhodnutí prvního stupně bylo údajně napsané advokátem Correo a ne soudcem, který rozhodnutí podepsal. **Národní soud nebyl nezávislý.**

Correa obžaloval dva novináře, kteří byli autory knihy Velký bratr (*El Gran Hermano*) a požadoval po nich odškodnění ve výši 10 milionů dolarů. V knize bylo odkryto pozadí miliónových smluv mezi státem a společností údajně napojenou na bratra prezidenta Correo. V roce 2012 byli novináři odsouzeni každý k náhradě škody Correo ve výši 1 milión dolarů. **Rozhodnutím bylo zasaženo do nezávislosti médií a do práva na svobodu**

1) **Kritická - ANO**
(novinářské organizace a politická strana *Movimiento Alianza Libertad* podaly žaloby o neustávnosti zákona zakazující sledovacím prostředkům přímou nebo nepřímou reklamu kandidátovi v průběhu volební kampaně nebo vyjádření volebních preferencí; podle stěžovatelů by textem zákona mohla být zakázána celá novinářská práce).
(Correa čelil stávkám svolaných **hlavní organizací původních obyvatel CONAIE**, původní obyvatelé byli **podporováni organizacemi učitelů a studentů a také politickou opozicí**)

2) **verohodná - NE**
(i když oblibenost Correo klesla, tak fragmentování opozice nabrzela malou alternativu).
(původní obyvatelé hráli důležitou roli při padu prezidentu Abdalaha Bucarama (1997) a Jamla Mahada (2000), nicméně jejich organizace byla oslabena úcasi ve vládě také sesazeného prezidenta Lucia Gutiérreze - opozitní hnutí původních obyvatel nebylo verohodné a nemohlo dosáhnout sesazení Correo jako u předchozích prezidentů)

3) **jasná - NE**
(opozice nebyla schopná předskvit nové verohodné vůdce - politická opozice neměla nové politické elity, které by mohly nahradit Correu v prezidentském úřadu)

Ekvádorská nezávislá média se chovala jako politická opozice vůči Correo - **média nahrazovala stáhou politickou opozici**.

situace po referendu
o 10 otázkách v
květnu 2011

Ekvádor zažíval rychlý ekonomický růst navýšený díky růstu světových cen ropy o 163 % v porovnání s rokem 2007. Země měla nové nebo opravené silnice, mosy a zdravotní zařízení.

Mezinárodní organizace, např. Výbor pro ochranu novinářů, uvedly, že rozhodnutí odsuzující noviny *El Universo* přestane motivovat novináře k vyšetřování nových politiků a rozhodnutí představovalo vážný krok zpět pro demokracii v Ekvádoru.

Meziamerická komise lidských práv přijala žádost advokátů novin. V únoru roku 2012 Meziamerická komise lidských práv žádala ekvádorskou vládu, aby se nevykomlo odsouzení novinářů novin *El Universo*. Komise uvedla, že zaslhla, aby zaručila právo na svobodu slova. Po té Correa promínil trest odsouzeným novinářům a promínil novinám *El Universo* zaplatit 40 milionů dolarů.

Prezidentní Bolívie, Ekvádoru a Venezuely kritizovali činnost Meziamerické komise lidských práv a vyžadovali velké změny, které by zajistily nesrannost a transparentnost komise. Země jako např. Kolumbie a Kostarika hájili komisi, která podle nich měla zachovávat svůj autonomní a mezinárodní charakter.

Meziamerický soud pro lidská práva rozhodl, že ekvádorská vláda porušila práva původních obyvatel na předchozí konzultaci, komunální vlastnictví a kulturní identitu, když vláda udělila povolení energetickému projektu. V konkrétním případě rozhodnutí mezinárodního orgánu omezilo ekvádorskou vládu v jejím jednání.

Mezinárodní organizace OAS byla rozklétena před reformou Meziamerické komise lidských práv. Členské země regionální organizace ALBA vyžadovaly změnu v „Meziamerickém systému lidských práv. Correa chtěl omezit pravomoci mezinárodního orgánu kontrolující média.

slova.

Vláda předložila parlamentu návrhy zákona regulující sdělovací prostředky a svobodu slova. Vláda a Correa stále měli zájem omezovat nezávislost médií, která považovali za silnou opozici.

V únoru roku 2012 vystoupil v platnost zákon zakazující sdělovacím prostředkům přímou nebo nepřímou reklamu určitým kandidátovi v průběhu volební kampaně nebo vyjádření volebních preferencí. Zákon omezil média v nezávislosti a právo svobody slova.

Vláda uzavřela 19 radiových a televizních stanic.

V červenci roku 2012 úředníci a policie zabavili počítače časopisu z toho důvodu, že podle ministra práce časopis nesplnil zákon vyžadující zaměstnat hendikepované osoby. Časopis uvedl, že ministerstvo odmítlo zaregistrovat smlouvy hendikepovaných osob. Docházelo k omezení médií v její činnosti.

Correa za své vlády vytvořil silná vládní média. Correa ovlivňoval nezávislost médií.

2) věrohodná – NE

(proti Corrovi se v prezidentských volbách postavilo 7 prezidentských kandidátů, opozice nepředstavila alternativního vůdce, který by byl věrohodný - opozice se nedokázala spojit za jednoho silného prezidentského kandidáta, který by čelil ve volbách Corrovi)

3) jasná – NE

(prezidentským kandidátem pro volby konající se v únoru roku 2013 byl bankéř Guillermo Lasso a bývalý prezident Ekvádoru mezi lety 2003 až 2005. Lucio Gutiérrez, prezidentský kandidát kandidující proti Corrovi vedl slabou volební kampaň, žádny z kandidátů neovysvětlili voličům v termínech ekonomiky nebo svobody, proč by neměli volit Correa – opozice neměla voličům alternativní volební program; prezidentský kandidát Gutiérrez byl již prezidentem a kandidoval v předchozích prezidentských volbách, ve kterých neuspěl.

situace před
prezidentskými a
parlamentními
volbami v únoru
roku 2013

Correa, stejně jako venezuelský prezident Chávez, použil bohaté zdroje k financování
volebního vítězstvím sociálním výdajům.

17. 2. 2013
prezidentské volby
a volby do
parlamentu

9. Třetí funkční období Correy

a) Situace po volbách v únoru roku 2013 a situace v parlamentu

V prezidentských volbách konaných dne 17. 2. 2013 vyhrál v prvním kole prezidentský úřad Correa se ziskem nadpoloviční většiny hlasů – 51 % hlasů. Na druhém místě se umístil bankéř Lasso ze strany CREO se ziskem 22 % hlasů. Ostatní prezidentští kandidáti získali pod 4 % hlasů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby v Ekvádoru v roce 2013)

V parlamentních volbách konaných ten samý den jako prezidentské volby, 17. 2. 2013, vyhrála Correova strana Aliance PAIS 91 křesel z celkových 137 křesel. Lassova strana CREO získala v parlamentu 12 křesel a stala se tak nejsilnější opoziční stranou. Strana PSC získala 6 křesel. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby v Ekvádoru v roce 2013) Z uvedených výsledků vyplývá, že se Correa těšil poprvé za svou vládu parlamentní většině, proto strana nepotřebovala podporu žádné další strany k prosazení zákonů v parlamentu.

i. Opozice

Z níže uvedených informací vyplývá, že opozice politická i nepolitická byla kritická vůči vládě Correy. Ve svém třetím funkčním období Correa čelil opozici ze strany politiků, médií, občanů, občanských sdružení, odborů, původních obyvatel, doktorů, studentů, levice vymezující se proti Correovi a střední třídy. Correa současně omezoval politickou kritiku a kritiku ze strany médií, jak vyplývá z informací uvedených dále o kontrolních institucích, resp. o médiích.

Opozice kritizovala zákon o komunikaci omezující média. (El País 14. 6. 2013: Correa crea el delito de “linchamiento mediático” para controlar a la prensa) V září roku 2013 šedesát (60) občanů podalo žalobu o neústavnosti zákona k Ústavnímu soudu. (El País 1. 2. 2014: Ecuador impone su primera sanción por la polémica ley de medios)

Correa vždy považoval média za politickou opozici než za sdělovací prostředky. (El País 26. 6. 2013: Ecuador, del ‘correísmo’ al ‘correazo’)

Různá sdružení podala žalobu k Ústavnímu soudu o neústavnosti předpisu regulující svobodu sdružování v Ekvádoru, který vydal Correa svým dekretem č. 16. (El País 28. 10. 2013: Indígenas de Ecuador denuncian en EE UU la norma de libre asociación de Correa)

Původní obyvatelé svolání hlavní organizací původních obyvatel CONAIE protestovali proti tomu, že vláda se nezabývala jejich dřívějšími požadavky. Původní obyvatelé také protestovali za zrušení vodního zákona, dále byli proti zákonu o půdě, o kterém se jednalo v parlamentu, a byli proti neomezenému znovuzvolení prezidenta. (El País 31. 7. 2015: Una facción del indigenismo en Ecuador se levanta contra Correa)

V srpnu roku 2015 protestovali odbory, původní obyvatelé, doktoři, studenti, levice vymezující se proti Correovi a střední třída. (El País 19. 8. 2015: ¿La venezuelanización de Ecuador?)

Občané Ekvádoru protestovali za odmítnutí ústavních změn (*enmiendas*), z jehož celkových 16 návrhů byli občané nejvíce proti návrhu o neomezeném znovuzvolení prezidenta. Další ústavní změny se týkaly práv a svobod občanů Ekvádoru, které podle některých názorů neměly být schváleny v parlamentu, ale skrz referendum. (El País 30. 11. 2015: Las enmiendas constitucionales en Ecuador)

Z níže uvedených informací lze vyvodit, že Correa omezoval politickou opozici skrz soudní stíhání.

Státní zástupce a policie vstoupila do domu opozičního politika Clévera Jiménez a vykonali rozhodnutí vydané Národním soudem, který nařídil zabavení všech dokumentů a elektroniky sloužící jako důkazní prostředky vztahující se k probíhajícímu vyšetřování státního zastupitelství. Ani zúčastněné osoby, ani veřejnost neměli informace, o jakých skutcích se vedlo vyšetřování. Jiménez se stal podezřelým ze špionáže, když odhalil část vnitřních sdělení vlády a obvinil vládu ze skrývání informací. (El País 28. 12. 2013: El Gobierno ecuatoriano investiga espionaje y sospecha de la oposición)

Correa vyhrál další soud mimo jiné proti poslanci parlamentu ze strany Pachakutik, Cléveru Jiménezovi vyvolaný kvůli urážkám vůči Correovi. Jiménez byl mimo jiné odsouzen k 18 měsícům vězení. (El País 23. 3. 2014: Correa gana una batalla judicial a sus adversarios políticos)

Opozice byla fragmentovaná a rozdělená. (El País 16. 7. 2014: La muerte lenta de la democracia en Venezuela y Ecuador) Lze říci, že opozice nebyla věrohodná.

Correa čelil čtvrtým týden občanským nepokojům kvůli návrhům zákonů zvyšující některé daně. Opoziční politici jako Nebot a Lasso se spojili a žádali odstoupení Correy. (El País 2. 7. 2015: Rafael Correa dice que Ecuador enfrenta un golpe de Estado blando) Z uvedených informací lze stanovit, že politická opozice byla určitou dobu věrohodná, když se

dokázala spojit v průběhu občanských nepokojů, při kterých opoziční politici Nebot a Lasso žádali odstoupení Correy.

ii. Kontrolní instituce

Correa skrz dekret č. 16 ze dne 4. 6. 2013 schválil předpis regulující svobodu sdružování v Ekvádoru. Předpis se týkal pravomocí kontrolovat a rozpustit uskupení v případě, že zasáhne do veřejného pořádku nebo bude mít vliv na veřejný mír. Nevládní organizace musela mít pro své vytvoření a činnost povolení vládního úředníka. Correa vydal dekret v době, kdy původní obyvatelé bránili oblast Yasuní, ohroženou plánem na přidělení povolení k těžbě ropy. (El País 28. 10. 2013: Indígenas de Ecuador denuncian en EE UU la norma de libre asociación de Correa) Z toho lze vyvodit závěr, že uvedený předpis vydaný Correu zasahoval do práva občanů svobodně se sdružovat.

Provládní většina v parlamentu schválila zákon o komunikaci. Zákon nebyl po čtyři (4) roky schválen parlamentem. Zákon vytvořil nový delikt tzv. „mediální lynčování“ ze strany médií definovaný jako *šíření informace přímo nebo prostřednictvím třetích stran, která by byla vytvořena na základě dohody a opakovaně zveřejňována prostřednictvím jednoho nebo více komunikačních prostředků za účelem opovrhování fyzickou nebo právníckou osobou nebo snížení její veřejné důvěryhodnosti*. Tento delikt měl zabránit novinářům, aby zasahovali do důstojnosti osob. Zákon také počítal s vytvořením speciální kontrolní instituce s pravomocí ukládat sankce. Předseda instituce byl jmenován poradní radou z kandidátů představených prezidentem. (El País 14. 6. 2013: Correa crea el delito de “linchamiento mediático” para controlar a la prensa) Z uvedených informací je možné učinit závěr, že novým zákonem bylo zasaženo do svobody slova a nezávislosti médií, vedoucí k autocenzuře médií. Tím také byla omezována kritika médií jako opozičního aktéra.

V říjnu roku 2013 Correa v programu vysílání uvedl ve vztahu k zákonu o komunikaci, že noviny jsou povinny zveřejňovat zprávy týkající se veřejného zájmu. V programu Correa dále napadal kritická média a nutil je k nápravě. Pokud by se nenapravila, tak Correa vyhrožoval médiím, že např. bude zahájeno vyšetřování proti médiím nebo se povede soudní řízení s vysokými náhradami škod. (El País 7. 10. 2013: El uso político de la justicia) Tyto informace lze považovat za omezování nezávislosti médií a omezování kritiky médií.

Většina nových soudců vybraných novým systémem výběru soudců od dob ústavní reformy přijaté v referendu o 10 otázkách byli bývalí úředníci vlády, příbuzní úředníků nebo

soudci, kteří byli zapojeni do kontroverzních rozhodnutí ve prospěch zájmů vlády. (El País 7. 10. 2013: El uso político de la justicia) Z uvedeného lze vyvodit, že bylo zasaženo do nezávislosti soudů ze strany vlády.

V roce 2013 bylo zaznamenáno 174 útoků proti novinářům a sdělovacím prostředkům. Většina útoků byla provedena státními úředníky a státní mocí. (El País 23. 1. 2014: El caricaturista Bonil, primer señalado por la Ley de Comunicación de Ecuador) Z uvedeného vyplývá, že soustavně docházelo k omezování nezávislosti médií a s tím i k omezování kritiky médií, jakožto opozičního aktéra.

Sedm (7) měsíců po schválení zákona o komunikaci byl zákon poprvé aplikován. Karikaturista Xavier Bonilla musel skládat účty za svou práci před kontrolní institucí vytvořenou zákonem. (El País 23. 1. 2014: El caricaturista Bonil, primer señalado por la Ley de Comunicación de Ecuador) Předseda kontrolní instituce vydal rozhodnutí, kde byly mimo jiné potrestány noviny *El Universo*, protože publikovaly obrázek. (El País 1. 2. 2014: Ecuador impone su primera sanción por la polémica ley de medios) Na základě toho lze učinit závěr, že v praxi zákon o komunikaci omezil nezávislost médií, svobodu slova a opozici, jejíž součástí byla média.

Correa se rozhodl navrhnout reformu Ústavy 2008 pro prosazení neomezeného znovuzvolení prezidenta i přesto, že několikrát uvedl, že se nebude snažit o další setrvání u moci. Correa se takto rozhodl, protože podle něho přicházely těžké časy pro jeho Občanskou revoluci (*Revolución Ciudadana*). (El País 31. 5. 2014: Correa busca la reelección indefinida) Ústavní soud rozhodl, že změna Ústavy 2008 nevyžadovala svolání referenda, ale bylo třeba změnu schválit parlamentem. (El País 1. 11. 2014: El Constitucional ecuatoriano da luz verde a la reelección indefinida) Z toho vyplývá, že Correa měl zájem odstranit kontrolní mechanismus vztahující se k prezidentskému zvolení.

Stát kontroloval většinu médií. (El País 28. 7. 2014: La guerra de Rafael Correa con los medios) Na základě těchto informací lze vyvodit, že média nebyla plně nezávislá, když většina médií byla pod kontrolou státu.

V srpnu roku 2014 ekvádorská vláda uzavřela noviny *Hoy*. (The Economist 11. 12. 2014: The power of the cursor) Z toho vyplývá pro účely diplomové práce, že Correova vláda stále zasahovala do nezávislosti médií.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Průměrný roční ekonomický růst Ekvádoru byly 4 %, nezaměstnanost byla pod 5 % a snížilo se procento občanů žijících pod prahem chudoby ze 45 % na 25 %. Ekonomický úspěch Ekvádoru byl dosažen veřejnými investicemi hlavně do infrastruktury (stavba mostů, silnic, vodních elektráren a těžebních zařízení). Ekvádor měl vysoký dluh, proto vláda požádala Čínu o 1 500 milionů dolarů. (El País 19. 10. 2014: La segunda revolución de Rafael Correa)

iv. Mezinárodní organizace

Mezinárodní organizace OAS se téměř dva (2) roky nemohla shodnout na podobě reformy svého systému chránícího lidská práva. Neshody panovaly např. ohledně financování Meziamerického systému lidských práv. (El País 22. 3. 2013: La OEA debate el fin de la reforma de su sistema de derechos humanos) Correa byl proti tomu, že USA financovaly Meziamerickou komisi pro lidská práva a že měla sídlo ve Washingtonu, USA, i když USA nepodepsaly Úmluvu. (El País 27. 3. 2015: La 'metida de mano' en la Corte Interamericana) Z uvedeného lze vyvodit, že se Correa snažil zasahovat do mezinárodního systému lidských práv, který kriticky sledoval stav lidských práv v Ekvádoru.

Speciální rada pro svobodu slova spadající pod OAS varovala před zákonem o komunikaci, který podle rady znamenal omezení svobody slova a tisku. (El País 28. 6. 2013: Un órgano de la OEA denuncia la ley de Comunicación de Ecuador) Z těchto informací lze vyvodit závěr, že speciální instituce mezinárodní organizace OAS kritizovala vztahy mezi vládou a médií v Ekvádoru.

Prezidenti Correa a Morales chtěli změnit sídlo mezinárodní organizace OSN, která měla sídlo u New Yorku, USA. V opačném případě by zvážili setrvání v organizaci. (El País 3. 10. 2013: Ecuador y Bolivia quieren un cambio de sede de la ONU)

Correa se pokusil kontrolovat Meziamerický soud pro lidská práva, když se ucházel o místo soudce Patricio Pazmiño, který byl loajální vůči Correovi jako soudce Ústavního soudu v Ekvádoru. Pro občany Ekvádoru představoval Meziamerický soud pro lidská práva možnost, jak se bránit proti soudním rozhodnutím vydaných v Ekvádoru. (El País 27. 3. 2015: La 'metida de mano' en la Corte Interamericana) Pazmiño byl zvolen soudcem Meziamerického soudu pro lidská práva. (El País 17. 6. 2015: Ecuador logra tener un juez en la Corte Interamericana de Derechos Humanos) Z toho lze vyvodit, že se Correa snažil ovlivnit rozhodování Meziamerického soudu pro lidská práva ve svůj prospěch.

b) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v únoru roku 2017, situace po volbách

O prezidentský úřad se ucházel místo Correy Lenín Moreno. Voličům slíbil mírnější *correísmo*. Moreno lákal voliče na výhody pro chudé ve výši 150 dolarů měsíčně, zvýšení důchodů a bydlení pro všechny. (El País 21. 2. 2017: What to expect from Ecuador's elections)

V prezidentských volbách konaných dne 19. 2. 2017 v prvním kole žádný z prezidentských kandidátů nezískal nad 50 % hlasů. Do druhého prezidentského kola postoupili dva nejsilnější kandidáti: Moreno a Lasso. Ve druhém kole prezidentských voleb konaných dne 2. 4. 2017 vyhrál pokračovatel Correovi politiky Moreno, který získal 51 % hlasů. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Ekvádoru v roce 2017, 1. a 2. kolo voleb)

V parlamentních volbách konaných dne 19. 2. 2017 získala Correova strana Aliance PAIS 74 křesel z celkových 137 křesel, tedy získala většinu křesel. Aliance CREO-SUMA získala 34 křesel a strana PSC získala 15 křesel. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby Ekvádoru v roce 2017)

i. Opozice

Žádný opoziční politik nevypadal jako silný soupeř pro prezidentské volby konající se v únoru roku 2017. (The Economist 19. 11. 2015: Wily Correa)

Bylo několik prezidentských kandidátů, např. konzervativní bankéř Lasso kandidující za stranu CREO již v předchozích prezidentských volbách roku 2013, Viteri již kandidující v prezidentských volbách pro rok 2006 za středopravicovou stranu PSC a Paco Moncayo nominovaný levicovou koalici vystupující proti Correovi, který byl bývalým starostou hlavního města Quito. (El País 3. 1. 2017: La campaña electoral comienza en Ecuador con Lenín Moreno a la cabeza, El País 21. 2. 2017: What to expect from Ecuador's elections) Z výše popsaného můžeme učinit závěr, že opozice nebyla věrohodná, protože se nespojila za jediného kandidáta, aby bojovala proti pokračovateli Correovi politiky.

Opozice v kampani měla heslo změny. (El País 3. 1. 2017: La campaña electoral comienza en Ecuador con Lenín Moreno a la cabeza) Opoziční kandidáti slibovali napravit většinu Correovi vykonané politiky. Kandidáti souhlasili s napravením soudní nezávislosti, s posílením lidských práv a s omezením rozpočtového schodku. (El País 21. 2. 2017: What to

expect from Ecuador's elections) Z uvedených informací pro účely diplomové práce můžeme říci, že opozice nebyla jasná, protože byla anticorreovská. Navíc kandidáti Lasso a Viteri kandidovali v minulých prezidentských volbách, a to neúspěšně.

ii. Kontrolní instituce

V listopadu roku 2015 Correa sdělil, že kdokoli, kdo byl již dvakrát zvolen do svého úřadu, by neměl kandidovat v dalších volbách. Změny Ústavy 2008, o kterých měl hlasovat parlament, zahrnovaly také udělení pravomoci vládě k dalšímu omezení médií, a odebrání pravomocí generálnímu inspektorovi týkající se auditu vládních financí. Tehdejší generální kontrolor vládních financí považoval změnu za krok zpět. (The Economist 19. 11. 2015: Wily Correa) Parlament schválil změny Ústavy 2008 zahrnující také možnost neomezeného znovuzvolení pro volené úřady. Mezi dalšími přijatými ústavními změnami bylo omezení pravomocí rad na místní úrovni v oblasti zdraví a vzdělání. Z celkových 16 ústavních změn byla parlamentem zamítnuta změna, která měla rozšířit pravomoci ombudsmana. (El País 4. 12. 2015: Correa aparca de momento su reelección) Z uvedených informací vyplývá, že za pomoci parlamentu došlo schválenou ústavní změnou k omezení nezávislosti médií, omezení pravomocí generálního kontrolora státních peněz, byla odstraněna kontrola vztahující se ke znovuzvolení státních volených úřadů včetně prezidentského úřadu a byly omezeny pravomoci na místní úrovni vůči centru. Zájem o posilování centra a omezování státních kontrolních institucí byl viděn v odmítnutí posílit pravomoci ombudsmana, jakožto státního kontrolního orgánu.

Vláda Correy také zasahovala do digitálních práv (např. Twitter a internet) občanů Ekvádoru skrz cenzuru a vládní pronásledování. (El País 24. 12. 2015: Rafael Correa: El enemigo de internet) Z výše popsaného lze vyvodit, že byla dále omezována nezávislost médií - internetu, a tím i byla omezována kritika médií, jakožto opozice vůči Correevi.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Correa se rozhodl nekandidovat pro další čtvrtý prezidentský úřad v období, kdy ekvádorská ekonomika poprvé zažívala pokles mimo jiné kvůli nízkým cenám ropy. (El País 3. 1. 2017: Correa dejará la presidencia de Ecuador con la economía en rojo)

TŘETÍ FUNKČNÍ OBDOBÍ PREZIDENTA CORREY: ZVOLEN DNE 17.2.2013 (v úřadě ode dne 24.5.2013 do května 2017)

OPOZICE

17. 2. 2013
prezidentské volby a
volby do parlamentu

KONTROLNÍ INSTITUCE

POSILOVÁNÍ PRÁVOMOCÍ PREZIDENTA A
EKONOMICKÝ STAV ZEMĚMEZINÁRODNÍ VZTAHY, MEZINÁRODNÍ
ORGANIZACE

1) kritická – ANO
(opozice kritizovala zákon o komunikaci omezující média; v září roku 2013 60 občanů podalo žalobu o neústavnosti zákona k Ústavnímu soudu).

(Correa vždy považoval média za politickou opozici než za sdělovací prostředky).

(**ruzná sdružení** podala žalobu k Ústavnímu soudu o neústavnosti předpisu regulující svobodu sdružování v Ekvádoru, který vydal Correa svým dekretem č. 16).

(**přivodní obyvatelé** svolali hlavní organizaci přivodních obyvatel CONAVE, protestovali proti tomu, že vláda se nezabývala jejich dřívějšími požadavky; přivodní obyvatelé také protestovali za zrušení vodního zákona, dále byli proti zákonu o půdě, o kterém se jednalo v parlamentu, a byli proti neomezenému znovuzvolení prezidenta).

(v srpnu roku 2015 protestovali **odboři, přivodní obyvatelé, doktoři, studenti, levice** vymezující se proti Corrovi a **střední třída**).

(**občané** Ekvádoru protestovali za odmítnutí ústavních změn (*emendas*)). Z pěti set celkových 16 návrhů byli občané nejvíce proti návrhu o neomezeném znovuzvolení prezidenta; další ústavní změny se týkaly práv a svobod občanů Ekvádoru, které podle některých názorů neměly být schváleny v parlamentu, ale skrz referendum)

Correa omezoval politickou opozici skrz soudní síňání. Státní zástupce a policie vstoupila do domu opozičního politika Clevera Jimenezze a vykonali rozhodnutí vydané Národním soudem, který nařídil zabavení všech dokumentů a elektroniky sloužící jako důkazní prostředky vztahující se k probíhajícímu vyšetřování státního zasnupitelství.

Correa vyhrál další soud mimo jiné proti poslanci parlamentu ze strany Pachakutik, Cleveru Jimenezovi vyvolaný kvůli urážkám vůči Corrovi; Jimenez byl mimo jiné odsouzen k 18 měsícům vězení.

2) věrohodná – NE/ANO
(opozice byla fragmentována a rozdělena)
(Correa čelil tvrdým úderům občanským nepokojům kvůli návrhům zákona zvyšující některé daně; opoziční politici jako Nebou a Lasso se spojili a žádali odstoupení Correy)

Correa skrz dekret č. 16 ze dne 4. 6. 2013 schválil předpis regulující svobodu sdružování v Ekvádoru. Předpis se týkal pravomoci kontrolovat a rozpustit uskupení v případě, že zasáhne do veřejného pořádku nebo bude mít vliv na veřejný mír. Nevládní organizace musela mít pro své vytvoření a činnost povolení vládního úředníka. **Uvedený předpis vydány Corroem zasahoval do práva občanů svobodně se sdružovat.**

Provládní většina v parlamentu schválila zákon o komunikaci. Tento dekret měl zabránit novinářům, aby zasahovali do distopnosti osob. Zákon také počítal s vytvořením speciální kontrolní instituce spravovací ukládat sankce. Předseda instituce byl jmenován poradní radou z kandidátů představených prezidentem. **Novým zákonem bylo zasaženo do svobody slova a nezávislosti médií, vedoucí k autocenzuře médií. Tím také byla omezena kritika médií jako opozičního aktéra.**

V říjnu roku 2013 Correa v programu vysílání uvedl ve vztahu k zákonu o komunikaci, že noviny jsou povinny zveřejňovat zprávy týkající se veřejného zájmu. V programu Correa dále napadal kritická média a našel je k naprávě. Pokud by se neopravila, tak Correa vyhrožoval médiím, že např. bude zahájeno vyšetřování proti médiím nebo se povede soudní řízení s vysokými náhradami škod. **Correa omezoval nezávislost médií a omezoval kritiku médií.**

Většina nových soudců vybraných novým systémem výběru soudců od dob ústavní reformy přijaté v referendu o 10 otázkách byli bývalí úředníci vlády, příbuzní úředníci nebo soudci, kteří byli zapojeni do kontroverzních rozhodnutí ve prospěch zájmu vlády. **Vybráním soudců bylo zasaženo do nezávislosti soudů ze strany vlády.**

V roce 2013 bylo zaznamenáno 174 útoků proti novinářům a sdělovacím prostředkům. Většina útoků byla provedena státními úředníky a státní mocí. **Soustavně docházelo k omezování nezávislosti médií a stím i k omezování kritiky médií, jakožto opozičního aktéra.**

7 měsíců po schválení zákona o komunikaci byl zákon poprvé aplikován. Karikaturista Xavier Bonilla musel

Mezinárodní organizace OAS se téměř dva (2) roky nemohla shodnout na podobě reformy svého systému chránícího lidská práva. Nesledy panovaly např. ohledně financování Mezinárodního systému lidských práv. Correa byl proti tomu, že USA financovaly Mezinárodní komisi pro lidská práva a že měla sídlo ve Washingtonu, USA, i když USA nepodepsaly Úmluvu. **Correa se snažil zasahovat do mezinárodního systému lidských práv, který kriticky sledoval stav lidských práv v Ekvádoru.**

Speciální rada pro svobodu slova spadající pod OAS varovala před zákonem o komunikaci, který podle rady znamenal omezení svobody slova a tisku. **Speciální instituce mezinárodní organizace OAS kritizovala vztahy mezi vládou a médii v Ekvádoru.**

Prezidenti Correa a Morales chtěli změnit sídlo mezinárodní organizace OSN, která měla sídlo u New Yorku, USA. **V opatřeném přepadě by zvrátili setrvání v organizaci.**

Correa se pokusil kontrolovat Mezinárodní soud pro lidská práva, když se ucházel o místo soudce Patricia Pazmiño, který byl loajální vůči Corrovi jako soudce Ústavního soudu v Ekvádoru. Pro občany Ekvádoru předstíval Mezinárodní soud pro lidská práva možnost, jak se bránit proti soudním rozhodnutím vydaných v Ekvádoru. Pazmiño byl zvolen soudcem Mezinárodního soudu pro lidská práva. **Correa se snažil ovlivnit rozhodování Mezinárodního soudu pro lidská práva ve svůj prospěch.**

<p>2) věrohodná - NE (žádný opozitní politik nespadal jako silný soupeř pro prezidentské volby, kamaliet se v únoru roku 2017).</p> <p>(bylo několik prezidentských kandidátů, např. konzervativní bankéř Lasso kandidující za stranu CREO již v předchozích prezidentských volbách roku 2013. Vieri již kandidující v prezidentských volbách pro rok 2006 za středopravicovou stranu PSC a Paco Moncayo nominovaný leviceovou koalici vystupující proti Correovi, který byl bývalým starostou hlavního města Quito - opozice nebyla věrohodná, protože se nespojila za jediné kandidáta, aby bojovala proti pokračovatelům Correovi politiky)</p>	<p>skládat účty za svou práci před kontrolní institucí vyvořenou zákonem. Předseda kontrolní instituce vydal rozhodnutí, kde byly mimo jiné postěžány noviny <i>El Universo</i>, protože publikovaly obřezek. V praxi zákon o komunikaci omezi nezávislost médií, svobodu slova a opozici, jejíž součástí byla média.</p> <p>Correa se rozhodl navrhnout reformu Úsary 2008 pro prosazení neomezeného znovuzvolení prezidenta 1 přeso, že nechtěl uvést, že se nebude snažit o další setrvání u moci. Correa se takto rozhodl, protože podle něho přicházely těžké časy pro jeho Občanskou revoluci (<i>Revolución Ciudadana</i>). Correa měl zájem odstranit kontrolní mechanismus vztahující se k prezidentskému zvolení.</p> <p>Stát kontroloval většinu médií. Média nebyla plně nezávislá, když většina médií byla pod kontrolou státu.</p> <p>V srpnu roku 2014 ekvádorská vláda uzavřela noviny <i>Hoy</i>. Correoova vláda stále zasahovala do nezávislosti médií.</p>
<p>3) jasná - NE (opozice v kampani měla heslo změny; opozitní kandidáti slibovali napravit většímu Correoovi vykonané politiky. Kandidáti souhlasili s napravením soudu, nezávislosti, s posílením lidských práv a s omezením rozpočtového schodku. - opozice nebyla jasná, protože byla anticorreoovská, kandidáti Lasso a Vieri kandidovali v minulých prezidentských volbách, a to neúspěšně)</p>	<p>situace před prezidentskými a parlamentními volbami v únoru roku 2017, situace po volbách</p> <p>Za pomoci parlamentu došlo schválenou ústavní změnou k omezení nezávislosti médií, omezení pravomocí generálního kontrolora státních peněz, byla odstraněna kontrola vztahující se ke znovuzvolení státních volebních úřadů včetně prezidentského úřadu a byly omezeny pravomoci na místní úrovni vůči centru. Zájem o posílení centra a omezení státních kontrolních institucí byl viděn v odmiutí posílit pravomoci ombudsmana, jakožto státního kontrolního orgánu.</p> <p>Vláda Correy také zasahovala do digitálních práv (např. Twitter a internet) občanů Ekvádoru skrz cenzuru a vládní pronásledování. Byla dále omezoována nezávislost médií - internetu, a tím i byla omezoována kritika médií, jakožto opozice vůči Correoovi.</p> <p>Correa se rozhodl nekandidovat pro další čtvrtý prezidentský úřad v období, kdy ekvádorská ekonomika poprvé zazívala pokles mimo jiné kvůli nízkým cenám ropy.</p>
<p>19. 2. 2017 volby do parlamentu a první kolo prezidentských voleb, 2. 4. 2017 druhé kolo prezidentských voleb</p>	

10. První funkční období Ortegy

a) Situace před prezidentskými a parlamentními volbami v listopadu roku 2006

Vláda prezidenta Enrique Bolaňose ze strany PLC mezi lety 2002 a 2007 čelila v parlamentu kombinaci různých spojení mezi levicovými poslanci FSLN, pravicovými liberály strany PLC a frakcí pravicových liberálů strany PLC loajální prezidentovi Bolaňosovi. (El País 14. 7. 2005: Searching for a new combo) Provlání strana PLC a poslanci strany FSLN drželi dohromady 90 křesel v parlamentu (47 a 43 křesel) z celkových 92 křesel.

Prezident Bolaños ze strany PLC inicioval zatčení bývalého prezidenta Alemána kvůli korupci (Alemán předsedal straně PLC). Alemán poté vyloučil Bolaňose ze strany PLC. Alemán se spojil s Ortegou v parlamentu. (El País 14. 7. 2005: Searching for a new combo) Alemánovi byla odejmuta imunita před trestním stíháním, když poslanci za stranu FSLN a devět (9) poslanců loajální Bolaňosovi ze strany PLC mu hlasováním imunitu odejmuli. (El País 11. 11. 2004: In the shadow of the caudillos) Alemán byl obviněn z krádeže více než 100 milionů dolarů v průběhu svého prezidentského úřadu mezi lety 1997 až 2001. (El País 26. 9. 2005: Nicaragua, ¿sandinista?) V roce 2003 byl Alemán odsouzen ke 20 letům vězení. (El País 5. 5. 2006: EE UU teme la 'chavización' de Nicaragua)

Později proti Bolaňosovi poslanci ze stran FSLN a PLC podali obžaloby z korupce za použití několika milionů dolarů na nelegální financování jeho prezidentské kampaně. (El País 11. 11. 2004: In the shadow of the caudillos)

V prezidentských volbách konaných dne 5. 11. 2006 vyhrál již v 1. kole Ortega ze strany FSLN (*Frente Sandinista de Liberación Nacional*) se ziskem 38 % hlasů. Za ním se umístil prezidentský kandidát Montealegre za stranu ALN (*Alianza Liberal Nicaraguense*) se ziskem 29 % hlasů, prezidentský kandidát Rizo za stranu PLC (*Partido Liberal Constitucionalista*) se ziskem 26 % hlasů a prezidentský kandidát Jarquín za stranu MRS (*Movimiento Renovador Sandinista*) získal 6 %. (Databáze volebních výsledků Election Guide, prezidentské volby Nikaraguy v roce 2006)

V parlamentních volbách Ortegova strana FSLN získala 38 křesel z celkových 90 křesel. Opoziční strana PLC získala 25 křesel, opoziční strana ALN získala 22 křesel a opoziční strana MRS získala 5 křesel. (Databáze volebních výsledků Election Guide, parlamentní volby Nikaraguy v roce 2006)

i. Opozice

Herty Lewites byl členem strany FSLN a Eduardo Montealegre byl členem strany PLC, šlo o rebelující politiky. Poté založili každý svou stranu: Lewites založil stranu MRS a Montealegre založil stranu ALN. Nové strany MRS a ALN považujeme pro účely diplomové práce za kritické a jasné, protože chtěly vytvořit alternaci vůči stranám PLC a FSLN.

Na základě níže uvedených informací je možné učinit závěr, že opozice nebyla věrohodná, protože se nespojila v žádném okamžiku před prezidentskými volbami, aby mohla maximalizovat porážku Ortegy, když již z voleb na místní úrovni konaných v roce 2004 vyplývaly rostoucí preference Ortegy a strany FSLN u voličů.

V obecních volbách konaných v roce 2004 Ortegová strana FSLN získala silnější postavení díky *rozdělené pravici*, když vyhrála ve více než 70 zastupitelstvech z celkových 152 zastupitelstev. V obecních volbách konaných v roce 2000 měla Ortegová strana FSLN 52 zastupitelstev. (El País 9. 11. 2004: Los sandinistas ganan las elecciones municipales en Nicaragua)

Herty Lewites byl členem strany FSLN a Eduardo Montealegre byl členem strany PLC, šlo o rebelující politiky. Pokud by se oba outsideri spojili (Lewites jako prezidentský kandidát a Montealegre jako jeho viceprezident), tak by podle volebního průzkumu získali 68 % hlasů voličů a vyhráli by prezidentské volby. (El País 14. 7. 2005: Searching for a new combo) Lewites byl v březnu roku 2005 vyhozen ze strany FSLN kvůli oponování prezidentské kandidatuře Ortegy. Nová strana MRS byla tvořena těmi členy, kteří odešli ze strany FSLN. Lewites zemřel v červenci roku 2006, byl prezidentským kandidátem za stranu MRS (*Movimiento Renovador Sandinista*). (El País 3. 7. 2006: Fallece Herty Lewites, disidente sandinista y candidato a la presidencia de Nicaragua) Novým kandidátem za levicovou stranu MRS byl místo Lewitese kandidát Edmundo Jarquín.

Americký velvyslanec USA v Nikaraguy, Paul Trivelli vyzval konzervativní strany PLC a ALN, aby se spojily za jediného prezidentského kandidáta pro volby v listopadu roku 2006 proti Ortegově ze strany FSLN. Velvyslanec také poradil straně PLC, aby se oddělila od jejího vůdce Alemána, který byl odsouzen ke 20 letům vězení. Nicméně strana PLC již v té době před pár měsíci navrhla straně ALN mít společného kandidáta, to ale strana ALN odmítla. (El País 5. 5. 2006: EE UU teme la 'chavización' de Nicaragua)

Pravice byla rozdělena před prezidentskými volbami konanými v listopadu roku 2006, kvůli zkorumpovanému předsedovi liberální strany PLC Alemánovi. (El País 12. 1. 2007: Ortega combina pragmatismo y chavismo en su segunda presidencia de Nicaragua) Za stranu PLC kandidoval José Rizo a za stranu ALN Montealegre. (The Economist 6. 7. 2006: An

untimely death) Stranu PLC stále řídil její předseda Alemán z domácího vězení. (El País 14. 9. 2006: Daniel Ortega acusa a la OEA de intentar "desprestigiar" las elecciones nicaragüenses)

Voliči v Nikaragui ve volbách nevolili proti tradičním politickým stranám, jako tomu bylo u voličů ve Venezuele v roce 1998, Bolívii v roce 2005 a Ekvádoru v roce 2006. Voliči ani většinou nepodpořili politické strany, které stály mimo dohodu, kterou uzavřeli mezi sebou Alemán a Ortega mezi lety 1999 a 2000 – FSLN a PLC totiž získaly dohromady v prezidentských volbách 65 %. (El País 15. 1. 2007: Segunda presidencia de Ortega)

K vítězství Ortegy v prezidentských volbách konaných v roce 2006 vedly tři hlavní důvody vedle problémů sociálních, politických a ekonomických: 1) silný pravicový blok nepostavil ve volbách 2006 společného prezidentského kandidáta, proto došlo k rozdělení protisandinistického hlasu mezi dvě pravicové strany PLC (Partido Liberal Constitucionalista) a ALN (Alianza Liberal Nicaragüense); 2) došlo k vnitřní organizační a programové změně Ortegovy strany FSLN, která se přeměnila z revolučního marxistického hnutí v sociálně demokratickou populistickou stranu snažící se oslovit co nejvíce voličů i z konzervativních kruhů (např. se Ortega vyslovil být proti rozvodům a být pro náboženskou výchovu ve školách) a 3) k vítězství vedla také změna prezidentského volebního systému během vlády prezidenta Alemána po dohodě s Ortegovou stranou FSLN (ke zvolení prezidentem v prvním kole voleb stačilo získat 40% hlasů nebo 35% hlasů, pokud mezi prvním a druhým kandidátem byl rozdíl alespoň 5% hlasů). (Kouba 2008: 169-172) Pokud by nebyl změněn prezidentský volební systém, tak by Ortega v roce 2006 s 38 % hlasy v prvním kole nezvítězil (původní volební pravidlo totiž vyžadovalo k vítězství alespoň 40 % hlasů). Pak by se muselo konat druhé kolo voleb, které by Ortega pravděpodobně prohrál kvůli převaze pravice ve společnosti. Ortega tedy nevyhrál volby v roce 2006 kvůli nárůstu podpory sandinistům. (Kouba 2016: 48) Na základě uvedených informací lze uvést pro účely diplomové práce, že Ortegová FSLN byla jasnou politickou stranou, když se přeměnila z revolučního marxistického hnutí v sociálně demokratickou populistickou stranu. Strana byla věrohodná, protože se snažila oslovit co nejvíce voličů i z konzervativních kruhů díky spolupráci s církví. Dále o věrohodnosti FSLN svědčil Ortegov viceprezident pro roky 2007 až 2012, kterým byl Jaime Morales – bankéř, bývalý odpůrce sandinistů (bývalý stoupenec *contra*) a bývalý ministr ve vládě prezidenta Alemána. Co se týká liberální strany PLC, tak ji nelze považovat za věrohodnou a jasnou opozici, protože nezměnila svůj politický program, ani nezměnila předsedu své strany, kterým byl Alemán.

Vítězství Ortegy nebylo ani zapříčiněno obrácením občanů Nikaraguy doleva, protože levice a pravice získala relativně podobný počet hlasů (44 % Ortega s Jarquínem a 55 % Montealegre s Rizem). (The Economist 8. 11. 2006: The old leader returns)

ii. Kontrolní instituce

Ortega za dobu své vlády od roku 2006 nemusel svolat a skrz Ústavodárné shromáždění přijmout novou ústavu, protože ústava byla vyhlášena v roce 1987, a to právě v období první vlády Ortegy za existence sandinistického režimu.

Na konci roku 1999 a na začátku roku 2000 uzavřel tehdejší prezident Arnaldo Alemán ze strany PLC dohodu o rozdělení moci s Ortegou z parlamentní opoziční strany FSLN. Ortega získal podíl ve hlavních státních institucích a Alemán tak zastavil stávky a demonstrace za své vlády. Součástí dohody byly následující body: 1) přepsání volebního zákona, podle kterého byly posíleny dvě nejsilnější strany PLC a FSLN, pro menší politické strany bylo těžší se dostat podle volebních pravidel do parlamentu, 2) každý měl dané množství pro jmenování zástupců do volební rady, Nejvyššího soudu a kontrolního úřadu a 3) udělili si parlamentní křesla na doživotí jako bývalí prezidenti, součástí byla imunita před trestním stíháním. (El País 11. 11. 2004: In the shadow of the caudillos, El País 29. 10. 2006: Nicaragua, la revolución hecha pedazos, The Economist 2. 11. 2006: Who's afraid of Daniel Ortega?) Uvedené body vypovídají o tom, že Alemán a Ortega omezili politickou soutěž, dosadili do volební rady, Nejvyššího soudu a kontrolního úřadu osoby loajální, takže tyto státní kontrolní instituce nebyly nezávislé, a ztížili své případné trestní stíhání.

Za vlády prezidenta Bolaňose ze strany PLC se spojil v parlamentu proti Bolaňosovi předseda strany PLC a bývalý prezident Alemán s Ortegou ze strany FSLN. Společně v parlamentu prosadili ústavní změny omezující prezidentovy pravomoci. Proto všechna jmenování vyžadovala schválení parlamentem. (El País 14. 7. 2005: Searching for a new combo) Z uvedeného vyplývá, že parlamentní strany omezili pravomoc prezidenta.

Soudní moc byla zpolitizovaná. (El País 12. 6. 2007: Protesta de Nicaragua por un informe de EE UU sobre terrorismo) Z toho plyne, že soudy nebyly nezávislými státními kontrolními institucemi.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

80 % obyvatel Nikaraguy žilo z méně než 2 dolarů na den. (El País 26. 9. 2005: Nicaragua, ¿sandinista?)

Došlo ke snížení rozpočtového schodku a inflace byla více méně stabilizovaná. (El País 29. 10. 2006: Nicaragua, la revolución hecha pedazos)

iv. Mezinárodní organizace

V roce 2004 se Nikaragua stala členem obchodní dohody DR-CAFTA s cílem vytvořit zónu volného obchodu. (The Economist 4. 8. 2005: Nothing's free in this world)

b) Situace po prezidentských a parlamentních volbách v roce 2006, situace v parlamentu

i. Opozice

Z níže uvedených informací lze pro účely diplomové práce shrnout, že opozice byla kritická. Opozice byla tvořena také politiky ze strany PLC a z řad bývalých členů strany FSLN, dále opozici tvořily nepolitická aktéři jako obyvatelé Nikaraguy, civilní organizace, sociální hnutí, média a později také církev. Opozice činila aktivní kroky proti vládě Ortegy.

Opozice obvinila Ortegu z porušování ústavy a zákonů kvůli cestování s rodinou na oficiální zahraniční cesty vlády, kam s ním cestovali jeho manželka, jejich osm dětí, vnuci a další osoby. (El País 3. 6. 2008: Ortega, presidente por teléfono)

Tisíce obyvatel Nikaraguy protestovali v hlavním městě Managua za obranu demokracie a za odstoupení Ortegy. Protestující byli svoláni civilní organizací (*Coordinadora Civil*) zaštiťující 600 nevládních organizací. Protestů se účastnili aktivisté lidských práv, feministická hnutí, skupiny různé ideologie, intelektuálové a další. Protestovali také proti diktatuře, chudobě, korupci a dohodě mezi Ortegou a Alemánem, kterou si rozdělili státní instituce. (El País 18. 7. 2008: Miles de nicaragüenses exigen la renuncia de Ortega)

Ortega čelil opozici ze strany bývalých členů strany FSLN, médií a ze strany sociálních hnutí. (El País 18. 10. 2008: La deriva autoritaria de Ortega)

Opozice kritizovala volební radu, protože nepovolila mezinárodní pozorování voleb na místní úrovni konaných v roce 2008. (El País 10. 11. 2008: Daniel Ortega, a examen en las municipales) V obecních volbách strana FSLN získala 105 z celkových 146 úřadů starostů. V hlavním městě Managua vyhrál sandinistický kandidát se ziskem 223 389 hlasů oproti

202 752 hlasů opozičního kandidáta Montealegreho. (El País 22. 11. 2008: La justicia de Nicaragua da el triunfo electoral al sandinismo) Strana PLC neuznala volební výsledky a volby považovala za podvodné. Volební orgán sledující volby v zemi, *Ética y Transparencia*, požádal vládu a volební autority, aby předložili skutečné výsledky voleb. (El País 11. 11. 2008: Los sandinistas logran la mayoría de las alcaldías en las elecciones locales de Nicaragua) Také církev se přidala ke kritice voleb a žádala nové sčítání voleb. (El País 13. 11. 2008: La Iglesia se suma a las denuncias de fraude en Nicaragua)

Parlamentní opozice trvala na neuznání volebních výsledků na místní úrovni a oznámila, že svolá parlamentní jednání, aby jednala o návrhu, který by vyhlásil volby za neplatné. Na to Ortega rozhodl o vyhlášení platnosti místních voleb a jejich výsledků skrz dekret. (El País 22. 11. 2008: La justicia de Nicaragua da el triunfo electoral al sandinismo)

Opoziční poslanci v parlamentu byli kritičtí, protože neschválili rozpočet pro rok 2009 a půjčky na ozdravení ekonomiky země. Proortegova strana nezískala 47 hlasů pro konání parlamentního jednání a pro schválení důležitých zákonů jako např. rozpočtu. Opozice se totiž odmítla účastnit jednání jako forma nátlaku na vládu, aby vláda vyslovila volby na místní úrovni konající se v listopadu roku 2008 za neplatné. (El País 19. 12. 2008: Nicaragua, sin presupuesto)

Opoziční poslanci kritizovali osvobození od trestu bývalého prezidenta Alemána. (El País 16. 1. 2009: Ortega libera al ex presidente Alemán y busca la reelección indefinida)

Zpočátku měl Ortega dobré vztahy s církví (byl prosazen zákon úplně zakazující potraty). (El País 11. 10. 2007: Ortega's crab dance) Vztah vlády Ortegy s církví se zhoršil kvůli volebnímu podvodu při obecních volbách v roce 2008. Dále církev kritizovala používání náboženských symbolů vládou. (El País 7. 5. 2009: Guerra abierta entre Daniel Ortega y la Iglesia católica)

Parlamentní opozice předložila parlamentu dne 21. 10. 2009 návrh zákona o zrušení rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 504 umožňující kandidaturu Ortegy v dalších volbách. Parlamentní opozice rozhodnutí Nejvyššího soudu považovala za protizákonné, protože zákony byly podle opozice podřízeny Ústavě 1987 a nebyly platné žádné zákony, smlouvy, rozhodnutí a nařízení, která by byly v rozporu s Ústavou 1987 nebo by měnily její ustanovení. Dále politická opozice považovala rozhodnutí Nejvyššího soudu za protizákonné, protože rozhodnutí Nejvyššího soudu narušovalo pravomoci parlamentu jako první moci státu. Opoziční poslanci při své argumentaci vycházeli také z ustanovení Meziamerické demokratické charty, která byla podle nich porušena rozhodnutím Nejvyššího soudu. Dále opoziční poslanci argumentovali tím, že ústavy předcházející Ústavě 1987 nedovolovaly

bezprostřední znovuzvolení prezidenta, a předložili několik rozhodnutí Nejvyššího soudu o ústavní povaze ústavních reforem a o pravidlu nedovolující znovuzvolení obsaženém v ústavní reformě 1995 Ústavy 1987. (Návrh zákona ze dne 21. 10. 2004 o zrušení rozhodnutí nejvyššího soudu č. 504)

Současně do aktivní činnosti politické i nepolitické opozice zasahovala Ortegová vláda, jak vyplývá z níže popsaného.

Opoziční strany MRS a PC (*Partido Conservador*) byly zrušeny volební radou před obecními volbami konanými v roce 2008 kvůli nesplnění volebních požadavků. (El País 5. 6. 2008: EE UU y la UE critican la ilegalización de dos partidos en Nicaragua)

Několik desítek osob čelilo soudním řízením, mezi nimi bývalý člen strany PLC Montealegre a bývalý prezident ze strany PLC Enrique Bolaños. (El País 18. 10. 2008: La deriva autoritaria de Ortega)

Poslanec, který podpořil žalobu proti korupci Ortegoví vlády byl svévolně zbaven poslaneckého křesla. (El País 18. 10. 2008: ¿Sociedad civil o sociedad servil?) Došlo k omezení politické opozice, když byl poslanec svévolně zbaven poslaneckého křesla.

Hlavní protivník Ortegy, Montealegre, čelil obžalobám z účasti na vydání bankovních dluhopisů, které zadlužily Nikaragou o více než 400 milionů dolarů mezi lety 2000 až 2001. Montealegre uvedl, že soudní řízení bylo politickým pronásledováním, které ho mělo odstranit z politiky. (El País 23. 6. 2009: Daniel Ortega enjuicia a su principal rival)

Z níže uvedených informací vyplývá, že politická opozice v parlamentu nebyla zpočátku věrohodná, protože strana PLC, jíž stále předsedal Alemán, nevyloučila spolupráci s Ortegou. Ve zmírňování trestu Alemánovi bylo možné vidět to, že Ortega hledal spojence. Politická opozice se spojila při konání místních voleb konaných v roce 2008 za kandidáta Montealegreho kandidujícího na úřad starosty hlavního města Managua za stranu ALN. Opozice byla jasná v případě Montealegreho kandidatury za stranu ALN v místních volbách v roce 2008, Montealegre se dříve oddělil ze strany PLC.

Mezi pravicovými stranami v parlamentu PLC a ALN panovalo napětí, protože obě strany bojovaly, aby byly druhou silou v parlamentu. (The Economist 16. 11. 2006: El final del recuento de votos en Nicaragua confirma el triunfo de Ortega) Alemán byl stále předseda politické strany PLC. (El País 12. 1. 2007: Ortega combina pragmatismo y chavismo en su segunda presidencia de Nicaragua)

Ortegova strana FSLN a strana PLC si v parlamentu zajistily legislativní kontrolu. Stranu ALN a MRS odmítly. (El País 15. 1. 2007: Segunda presidencia de Ortega)

Alemán odmítl, že by měl dohodu s Ortegou, nicméně nově přijatý zákon snížil odsouzení Alemána z 20 na 5 let, jeho domácí vězení bylo zmírněno a nově zahrnovalo celou Nikaraguu. (El País 11. 10. 2007: Ortega's crab dance)

Bývalý prezidentský kandidát Montealegre kandidoval na post starosty hlavního města Managuy v místních volbách konaných v roce 2008. Kandidoval proti Alexisovi Arguellovi za stranu FSLN. Montealegre kandidoval za stranu ALN spojenou s PLC, měl podporu bývalých členů strany FSLN, sociálních organizací, studentů a náboženských skupin. (El País 8. 11. 2008: La tensión y la desconfianza marcan las elecciones municipales de Nicaragua)

Opoziční poslanci v parlamentu neschválili rozpočet pro rok 2009 a půjčky na ozdravení ekonomiky země. (El País 19. 12. 2008: Nicaragua, sin presupuesto)

Ortegova strana FSLN nezískala potřebných 56 hlasů pro prosazení reformy čl. 147 Ústavy 1987 v parlamentu. (El País 21. 10. 2009: El Tribunal Supremo de Nicaragua da vía libre a la reelección de Ortega)

ii. Kontrolní instituce

Z analýzy kontrolních institucí níže uvedených vyplývá, že Ortégova vláda omezovala nezávislost kontrolních institucí.

Manželka Ortegy, Rosario Murillo, stála v čele Rad občanské moci (*Consejos del Poder Ciudadano*) vytvořených v roce 2007, jakožto institucí přímé demokracie. Podle kritiků rady ničily demokratické instituce. (El País 5. 6. 2008: Inglorious) Z uvedeného je možné vyvodit, že rady řízené z centra zasahovaly do decentralizace a do institucí na místní úrovni.

Volební rada zrušila opoziční politické strany MRS a PC (*Partido Conservador*) před místními volbami konanými v listopadu roku 2008, protože podle volební rady politické strany nesplnily volební požadavky. (El País 5. 6. 2008: EE UU y la UE critican la ilegalización de dos partidos en Nicaragua) Z uvedeného plyne, že volební rada nebyla nezávislá, protože zrušila politické strany bez možnosti předchozí nápravy.

V červnu roku 2007 byl novináři v televizním programu ukázán první velký případ korupce Ortégovy vlády: milionové vydírání ze strany sekretariátu vládní strany FSLN. Státní zastupitelství nechalo korupční případ bez potrestání. Naopak podnikatel, který oznámil vydírání ze strany sekretariátu byl odsouzen za urážky a pomluvy. (El País 18. 10. 2008:

¿Sociedad civil o sociedad servil?) Uvedené informace svědčí o tom, že státní zastupitelství nebylo nezávislé.

Vláda útočila na občanské organizace jako např. CINCO (*Centro de Investigación de la Comunicación*) a MAM (*Movimiento Autónomo de Mujeres*). (El País 18. 10. 2008: ¿Sociedad civil o sociedad servil?) Na základě toho je možné říci, že vláda zasahovala do nezávislosti občanských organizací.

Ortega rozhodl o prohlášení platnosti místních voleb z roku 2008 a jejich výsledků skrz dekret, resp. Ortega svým dekretem přikázal volební radě, aby prohlásila volební výsledky za platné. (El País 22. 11. 2008: La justicia de Nicaragua da el triunfo electoral al sandinismo, El País 12. 1. 2009: El 'decretazo' de Ortega) Z výše uvedeného lze vyvodit, že Ortega zasahoval do pravomoci volební rady. Volební rada nebyla nezávislá, protože existovaly pochybnosti o transparentnosti voleb na místní úrovni. Volební rada nekontrolovala zákonnost voleb.

Schválení nového rozpočtu přerušili opoziční poslanci v parlamentu. Ortega vydal dekret nařizující ministerstvu financí zahrnout do rozpočtu změny nařízené Ortegou. (El País 12. 1. 2009: Ortega gobierna a golpe de decreto, El País 12. 1. 2009: El 'decretazo' de Ortega) Z uvedeného vyplývá, že Ortega zasahoval do pravomoci parlamentu.

Nejvyšší soud osvobodil bývalého prezidenta Alemána, který si odpykával trest odnětí svobody. Podle některých názorů plné osvobození Alemána mělo spojitost se zájmem Ortegy prosadit pravidlo neomezeného znovuzvolení. (El País 16. 1. 2009: Ortega libera al ex presidente Alemán y busca la reelección indefinida) Na základě těchto informací lze říci, že Nejvyšší soud nebyl nezávislý, protože osvobodil odsouzeného bývalého prezidenta Alemána.

Soudce, který předsedal soudu u obviněného hlavního protivníka Ortegy, Montealegreho, natočila televizní stanice několikrát vycházet ze sekretariátu Ortegovy strany FSLN. Podle Montealegreho byl státní zástupce rodinným příslušníkem asistenta organizace strany FSLN. (El País 23. 6. 2009: Daniel Ortega enjuicia a su principal rival) Z uvedených informací lze pro účely diplomové práce uvést, že soudce a státní zástupce nebyli nezávislí představitelé státních kontrolních institucí.

Spolu s Montealegrem byl obviněn novinář Jaime Chamorro ze spolčení s Montealegrem. (El País 23. 6. 2009: Daniel Ortega enjuicia a su principal rival) Strach médií z vládních výhrůžek vedl některá média k autocenzuře. (El País 21. 7. 2009: Las tristezas de Nicaragua) Z výše popsaného plyne, že vláda omezovala nezávislost médií.

Opozice obviňovala Ortegu ze svévolného spravování venezuelské finanční pomoci, kdy v roce 2008 přijatých 300 milionů dolarů nebylo zahrnuto do státního rozpočtu země. Finance spravovala autonomní občanská organizace vytvořená Ortegou, která byla řízená správcem

financí strany FSLN. (El País 26. 8. 2009: La oligarquía orteguista) Na základě výše uvedeného lze uvést, že státní rozpočet byl spravován nezákonně.

Nejvyšší soud v Nikaragui měl šest (6) soudců ze strany PLC a osm (8) soudců ze strany FSLN. (El País 21. 10. 2009: El Tribunal Supremo de Nicaragua da vía libre a la reelección de Ortega) Z uvedeného vyplývá, že Nejvyšší soud byl zpolitizovaný a nebyl nezávislou státní kontrolní institucí.

Ortega se rozhodl obrátit na Nejvyšší soud poté, co strana FSLN v parlamentu nezískala potřebných 56 hlasů pro prosazení reformy čl. 147 skrz parlament. Soudce vycházel z rozhodnutí Nejvyššího soudu v Kostarice, který schválil druhé funkční období prezidentovi Óscarovi Ariasovi. Nejvyšší soud nařídil volební radě, aby umožnila Ortegovi kandidaturu pro nadcházející prezidentské volby v roce 2011, i když byl již dvakrát prezidentem. Ústavní senát hlasoval všemi šesti (6) hlasy pro změnu čl. 147. Hlasy byly od šesti (6) soudců loajální straně FSLN. Senát byl složen ze tří (3) soudců loajálních vládní straně FSLN a ze tří (3) soudců loajálních straně PLC. Nicméně v době hlasování tři (3) soudci loajální straně PLC nebyli přítomni, tak byli nahrazeni soudci loajálními Ortegově straně FSLN. Soudci vyhlásili čl. 147 za neaplikovatelný. (El País 21. 10. 2009: El Tribunal Supremo de Nicaragua da vía libre a la reelección de Ortega) Podle čl. 147 písm. a) Ústavy 1987, nemohl být prezidentským kandidátem ten, kdo vykonával předtím prezidentský úřad, nebo ten, kdo byl již dvakrát prezidentem. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu navrhovatelé stížnosti požadovali *uplatnit ústavní princip rovnosti všech občanů před zákonem a nepoužít princip volebního zákazu pro prezidenta, viceprezidenta, starostu a zástupce starosty obce*. Podle navrhovatelů žádosti se v případě čl. 147 jednalo o *nerovnost před zákonem, když se zákaz bezprostředního znovuzvolení nevztahoval na členy parlamentu, poslance Středoamerického parlamentu (Parlamento Centroamericano) a další veřejné funkcionáře volené v přímé a nepřímé volbě*. Nejvyšší soud vyhověl stížnosti navrhovatelů, protože omezení volby vycházející z článků 147 a 178 porušovala princip rovnosti v zákoně a před zákonem vlastní jak lidu, tak veřejným mocím, které nebyly Ústavou 1987 přijaté Ústavodárným národním shromážděním, ale odvozenou ústavodárnou mocí skrz zákon částečné ústavní reformy 1995. *Proto ústavodárce částečné ústavní reformy 1995 nemohl jít nad rámec toho, co stanovil původní ústavodárce a vytvořit omezení, ne rozšíření, které porušovalo základní ústavní principy jako právo volit a být volen*. Rozhodnutí nezrušilo ústavní články omezující zvolení ani nezreformovalo Ústavu 1987, ale prohlásilo články za neaplikovatelné, protože vytvořily překážku bránící výkonu práva na rovnost a na účast na politickém, ekonomickém a sociálním životě. *Rozhodnutí Nejvyššího soudu povolilo navrhovatelům ucházet se o veřejné úřady ve*

volbách roku 2011 a 2012. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nikaraguy č. 504 ze dne 19. 10. 2009) Z uvedených informací lze vyvodit, že Nejvyšší soud nebyl nezávislou státní kontrolní institucí, protože rozhodl ve prospěch Ortegy, a to kontroverzním způsobem za dosazení tří (3) soudců loajálních Ortegovi. I když Nejvyšší soud uvedl, že nezměnil ani nereformoval Ústavu 1987, tak čl. 147 nebyl tak nejednoznačný, aby musel být vykládán Nejvyšším soudem. Pouze parlament měl pravomoc rozhodovat o změně nebo reformě ústavy. Ortega docílil neaplikaci kontrolního mechanismu zakotveného v Ústavě 1987, který neumožňoval více jak dvě (2) prezidentská funkční období.

iii. Posilování pravomocí prezidenta a ekonomický stav země

Ortegova vláda zrušila povolení firmě geotermální těžby z USA v Nikaragui. (El País 21. 11. 2008: Enemigos políticos, socios comerciales)

iv. Mezinárodní organizace

Z níže uvedených informací týkající se mezinárodních organizací a mezinárodních vztahů vyplývá, že mezinárodní organizace neovlivňovaly nikaraguyské kontrolní instituce.

Po vítězství Ortegy v prezidentských volbách vyjádřily USA svou podporu nové vládě pouze v případě závazku vlády k dodržování demokracie v zemi. (El País 8. 11. 2006: El sandinista Daniel Ortega gana las elecciones en Nicaragua y evita una segunda vuelta)

Ortega vyhlásil začlenění země do regionální organizace ALBA. (El País 11. 1. 2007: El sandinista Daniel Ortega vuelve al poder en Nicaragua tras 17 años)

Při uvedení Ortegy do prezidentského úřadu slíbil venezuelský prezident Chávez velkou pomoc Nikaragui zahrnující mimo jiné levnou ropu a peníze ke stavbě dodávek energií, ke stavbě bydlení pro chudé obyvatele a ke zlepšení zdravotnictví a vzdělání. (The Economist 11. 1. 2007: Twixt Washington and Caracas)

USA kritizovaly politické podmínky, které existovaly během kampaně voleb na místní úrovni konající se v roce 2008, které nevedly ke svobodným a spravedlivým volbám. (El País 11. 11. 2008: Los sandinistas logran la mayoría de las alcaldías en las elecciones locales de Nicaragua) Ortegova vláda odmítla mezinárodního prostředníka představujícího organizací OAS v konfliktu týkající se obvinění z podvodu v místních volbách. (El País 16. 11. 2008: Nicaragua rechaza la mediación internacional)

USA, Evropská unie a mezinárodní finanční organizace oznámily pozastavit finanční pomoc Nikaragui do té doby, než dojde k vyřešení problému spojeného s údajnými podvody při místních volbách. (El País 19. 12. 2008: Nicaragua, sin presupuesto)

Parlament Evropské unie schválil v prosinci roku 2008 rezoluci, ve které odsoudil situaci občanských práv, demokracie a aktivit ve prospěch lidských práv v zemi, a také odsoudil netransparentnost místních voleb. (El País 19. 12. 2008: Nicaragua, sin presupuesto)

K rozhodnutí Nejvyššího soudu o znovuzvolení z roku 2009 vydal usnesení Evropský parlament dne 25. 11. 2009, kterým odsoudil změny Ústavy 1987 porušující ústavní pořádek země. Evropský parlament vyzval k dodržování ústavní reformy Ústavy 1987 z roku 1995 zakazující bezprostřední znovuzvolení prezidenta. Evropský parlament uvedl, že se Ortega protiprávně snažil příslušné ustanovení obejít, aby mohl v roce 2011 podruhé kandidovat. Podle Evropského parlamentu bylo vyhlášení změny ústavního článku v pravomoci pouze zákonodárné moci, tuto pravomoc nebylo možné připsat soudům a tehdejší vládní strana FSLN neměla potřebnou dvoutřetinovou většinu; zasedání Nejvyššího soudu k rozhodnutí č. 504 ze dne 19. 10. 2009 proběhlo v noci, aniž by byli přítomni tři ze šesti příslušných soudců, kteří nebyli přizváni a byli nahrazeni třemi sandinistickými soudci, kteří prohlásili jednomyslně čl. 147 Ústavy za nevynutitelný. Evropský parlament zdůraznil, že v rámci jednání o dohodě o přidružení mezi Evropskou unií a zeměmi Střední Ameriky musí Nikaragua dodržovat zásady právního státu, demokracie a lidských práv. (Usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. 11. 2009 k otázce znovuzvolení v Nikaraguy)

<p>pozorování voleb na místní úrovni komaných v roce 2008, strana PLC neuznala volební výsledky a volby považovala za podvodné; volební orgán sledující volby v zemi, <i>Ética y Transparencia</i>, požádal vládu a volební autority, aby předložili skutečné výsledky voleb; také církve se přidala ke kritice voleb a žádala nové sčítání hlasů).</p> <p>(parlamentní opozice trvala na neuznání volebních výsledků na místní úrovni a oznamila, že svolá parlamentní jednání, aby jednala o návrhu, který by vyhlásil volby za neplatné),</p> <p>(opoziční poslanci v parlamentu byli kritičtí, protože neschválili rozpočet pro rok 2009 a pušky na ozdravení ekonomiky země),</p> <p>(opoziční poslanci kritizovali osvobození od trestu bývalého prezidenta Alemána).</p> <p>(církve kritizovala používání náboženských symbolů vládou),</p> <p>(parlamentní opozice předložila parlamentu dne 21. 10. 2009 návrh zákona o zrušení rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 504 umožňující kandidaturu Ortegy v dalších volbách),</p> <p>Opoziční strany MRS a PC (<i>Partido Conservador</i>) byly zrušeny volební radou před obecními volbami komanými v roce 2008 kvůli nespěnění volebních požadavků.</p> <p>Několik desítek osob čelilo soudním řízením, mezi nimi bývalý člen strany PLC Montalegre a bývalý prezident ze strany PLC Enrique Bolaños.</p> <p>Poslanec, který podpořil žalobu proti korupci Ortegovy vlády byl svévolně zhaben poslaneckého křesla - došlo tím k omezení politické opozice.</p> <p>Hlavní protivník Ortegy, Montalegre, čelil obžalobám z účasti na vydání bankovních dluhopisů, které zadlužily Nikaraguu o více než 400 milionů dolarů mezi lety 2000 až 2001.</p> <p>Spolu s Montalegrem byl obviněn novinář Jaime Chamorro ze společen s Montalegrem.</p> <p>2) věrohodná – NE/ANO</p> <p>(mezi pravotočnými stranami v parlamentu PLC a ALN panovalo napětí, protože obě strany bojovaly, aby byly druhou silou v parlamentu),</p> <p>(Ortegova strana FSLN a strana PLC si v parlamentu zajistily legislativní kontrolu, stranu ALN a MRS odmítly),</p> <p>(Aleman odmítl, že by měl dohodou s Ortegom, nicméně nové přijaté zákon snížil odsouzení Alemána z 20 na 5 let, jeho domáci vězení bylo zrušeno a nové zahrnovo celou Nikaraguu),</p> <p>(bývalý prezidentský kandidát Montalegre kandidoval na post starosty hlavního města Managuy v místních volbách komaných v roce 2008, Montalegre kandidoval za stranu ALN, spojenou s PLC, měl podporu bývalých členů strany FSLN, sociálních organizací, studentů a náboženských skupin),</p> <p>(opoziční poslanci v parlamentu neschválili rozpočet pro rok 2009 a pušky na ozdravení ekonomiky země),</p> <p>(Ortegova strana FSLN nezískala potřebných 56 hlasů pro prosazení reformy č. 147 Ústavy 1987 v parlamentu)</p>	<p>V červnu roku 2007 byl novináři v televizním programu ukázán první velký případ korupce Ortegovy vlády: milionové vydrápaní ze strany sekretariátu vládní strany FSLN. Státní zastupitelství nechal korupční případ bez potrestání. Naopak podnikatel, který oznámení vydrápaní ze strany sekretariátu byl odsouzen za urážky a pomlavy. Poslanec, který podpořil žalobu proti korupci byl svévolně zhaben poslaneckého křesla. Státní zastupitelství nebylo nezávislé.</p> <p>Vláda utvořila na občanské organizace jako např. CINCO (<i>Centro de Investigación de la Comunicación</i>) a MAM (<i>Movimiento Autonomo de Mujeres</i>). Vláda zaskoňovala do nezávislosti občanských organizací.</p> <p>Ortega rozhodl o prohlášení platnosti místních voleb z roku 2008 a jejich výsledků skrz dekrét, resp. Ortega svým dekretem přikázal volební radě, aby prohlásila volební výsledky za platné. Ortega zaskoňoval do pravomoci volební rady. Volební rada nebyla nezávislá, protože existovaly pochybnosti o transparentnosti voleb na místní úrovni. Volební rada nekontrolovala zákonnost voleb.</p> <p>Schválení nového rozpočtu přerušili opoziční poslanci v parlamentu. Ortega vydal dekrét nahřuzující ministerstvu financí zahrnout do rozpočtu změny nahřuzené Ortegom. Ortega zaskoňoval do pravomoci parlamentu.</p> <p>Nejvyšší soud osvobodil bývalého prezidenta Alemána, který si odpykával trest odnětí svobody. Podle některých názorů plně osvobození Alemána mělo spojitost se zájmem Ortegy prosadit pravděle neomezeného znovuzvolení. Nejvyšší soud nebyl nezávislý, protože osvobodil odsouzeného bývalého prezidenta Alemána.</p> <p>Soudce, který předsedal soudu u obviněného hlavního protivníka Ortegy, Montalegreho, natočila televízní samice nekolikrát vycházet ze sekretariátu Ortegovy strany FSLN. Podle Montalegreho byl státní zástupce rodným příslušníkem asistenta organizace strany FSLN. Soudce a státní zástupce nebyli nezávislí představitelé státních kontrolních institucí.</p> <p>Spolu s Montalegrem byl obviněn novinář Jaime Chamorro ze společen s Montalegrem. Vláda omezovala nezávislost médií.</p> <p>Strach médií z vládních výhrůžek vedl některá média k autocenzuře. Vláda omezovala nezávislost médií.</p> <p>Opozice obviňovala Ortegou ze svévolného spravování venezuelské finanční pomoci, kdy v roce 2008 přijatých 300 milionů dolarů nebylo zahrnuto do státního rozpočtu země. Finance spravovala autonomní občanská organizace vytvořená Ortegom, která byla řízená správcem finanční strany FSLN. Státní rozpočet byl spravován nezákonně.</p>
	<p>během kampaně voleb na místní úrovni komaných se v roce 2008, které nevedly ke svévolnému a spravováním volbám. Ortegova vláda odmítla mezinárodního prošetřovacího představitelství organizaci OAS v konfliktu týkající se obvinění z podvodu v místních volbách.</p> <p>USA, Evropská unie a mezinárodní finanční organizace oznámily pozastavit finanční pomoc Nikaraguu do té doby, než dojde k vyřešení problému spojeného s údajnými podvodny při místních volbách.</p> <p>Parlament Evropské unie schválil v prosinci roku 2008 rezoluci, ve které odsoudil situaci občanských práv, demokracie a aktivní ve prospěch lidských práv v zemi, a také odsoudil netransparentnost místních voleb.</p> <p>K rozhodnutí Nejvyššího soudu o znovuzvolení z roku 2009 vydal usnesení Evropský parlament dne 25. 11. 2009, kterým odsoudil změny Ústavy 1987 porušující ústavní pořádek země. Evropský parlament vyzval k dodržování ústavní reformy Ústavy 1987 z roku 1995 zakazující bezprostřední znovuzvolení prezidenta. Evropský parlament uvedl, že se Ortega protiprávně snažil přislusně ustanovení obelit, aby mohl v roce 2011 podat kandidaturu. Podle Evropského parlamentu bylo vyhlášení změny ústavního článku v pravomoci pouze zákonodárné moci, tuto pravomoc nebylo možné připsat soudům a tehdejší vládní strana FSLN neměla potřebnou dvoutrifonnou většinu; zasedání Nejvyššího soudu k rozhodnutí č. 504 ze dne 19. 10. 2009 proběhlo v noci, aniž by byli přítomni tři ze šesti příslušných soudců, kteří nebyli přizváni a byli nahrazeni třemi sandinistickými soudci, kteří prohlásili jednomyslně č. 147 Ústavy za nevyhnutelný. Evropský parlament zdůraznil, že v rámci jednání o dohodě o přidružení mezi Evropskou unií a zeměmi střední Ameriky musí Nikaraguu dodržovat zásady právního státu, demokracie a lidských práv.</p>

3) jasná – ANO
(opozice byla jasná v případě Montcallegreho kandidatury za stranu ALN v místních volbách v roce 2008 v hlavním městě Managua, Montcallegre se dříve oddělil ze strany PLC)

Nejvyšší soud v Nikaragui měl šest (6) soudců ze strany PLC a osm (8) soudců ze strany FSLN. Nejvyšší soud byl **zpolitizovaný a nebyl nezávislou státní kontrolní institucí.**

Ortega se rozhodl obrátit na Nejvyšší soud poté, co strana FSLN v parlamentu nezískala potřebných 56 hlasů pro prosazení reformy čl. 147 skrz parlament. Soudce vycházel z rozhodnutí Nejvyššího soudu v Kostarice, který schválil druhé funkční období prezidentovi Oscarovi Ariasovi. Nejvyšší soud nařídil volební radě, aby umožnila Ortegovi kandidaturu pro nadcházející prezidentské volby v roce 2011, i když byl již dvakrát prezidentem. Ústavu i senát hlasovali všemi šesti (6) hlasy pro zmešání čl. 147. Hlasy byly od šesti (6) soudců loajální straně FSLN. Rozhodnutí nezrušilo ustanovení články omezuující zvolení ani nezreformovalo Ústavu 1987, ale prohlásilo články za neaplikovatelné, protože vytvořily překážku bránící výkonu práva na rovnost a na účast na politickém, ekonomickém a sociálním životě. **Rozhodnutí Nejvyššího soudu povolilo navrhovatelům ucházet se o veřejné úřady ve volbách roku 2011 a 2012.** Nejvyšší soud nebyl nezávislou státní kontrolní institucí, protože rozhodl ve prospěch Ortegy, a to kontroverzním způsobem za dosazení tří (3) soudců loajálních Ortegovi. I když Nejvyšší soud uvedl, že nezměnil ani nerekformoval Ústavu 1987, tak čl. 147 nebyl tak nejednoznačný, aby musel být vykládán Nejvyšším soudem. Pouze parlament měl **právnou moc rozhodovat o změně nebo reformě ústavy.** Ortega docílil neaplikaci kontrolního mechanismu zakotveného v Ústavě 1987, který neumožňoval více jak dvě (2) prezidentská funkční období.

6. 11. 2011 prezidentské a parlamentní volby

11. Srovnání získaných dat v rámci jedné země a mezi čtyřmi zeměmi navzájem

a) Venezuela

V prvním funkčním období Cháveze byla opozice slabá a státní kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se tedy potvrdila. Politická opozice nebyla silnou opozicí, i když měla většinu v obou komorách parlamentu. Politická opozice byla kritická vůči nově přijaté Ústavě 1999 a vůči účelově dosazeným členům do státních kontrolních institucí. Politická opozice nevyužila většinu svých členů v obou komorách parlamentu a nebojovala s procházevými politiky v parlamentu. Po celou dobu vlády Cháveze byla opozice nevěrohodná a nejasná, protože se nespojila za jednoho opozičního kandidáta, aby mohla čelit Chávezovi, nevyměnila politickou elitu a nezměnila politický program.

Katolická církev byla novou nepolitickou opozicí v prvním funkčním období Cháveze. Katolická církev např. vyjednávala s Ústavodárným národním shromážděním, aby se mohl sejít parlament.

V prvním funkčním období Cháveze byly kontrolní instituce omezovány a oslabovány Chávezem, parlamentem a Ústavodárným národním shromážděním. Nejčastěji byly odebírány pravomoci parlamentu a do soudů byly dosazovány loajální soudci s Chávezem - nicméně i přesto se v praxi při rozhodování projevil Nejvyšší soud a ombudsman jako nezávislé státní kontrolní instituce. Novou Ústavu 1999 schválilo Ústavodárné národní shromáždění a následně ji přijali občané v referendu. Chávez získal prvním zmocňovacím zákonem přijatým v parlamentu legislativní pravomoci (mohl vydávat dekrety se silou zákona), a tak obešel legislativní proces v parlamentu, kde měla opozice většinu. Mandát prezidenta byl novou Ústavou 1999 prodloužen z 5 na 6 let a bylo zakotveno pravidlo jednoho bezprostředního znovuzvolení prezidenta místo původního pravidla znovuzvolení prezidenta až po uplynutí 5-ti let.

V prvním funkčním období Cháveze nedocházelo na mezinárodním poli k významným událostem. Mezinárodní organizace tedy neovlivňovaly kontrolní instituce ve Venezuele.

Lze učinit závěr pro první funkční období Cháveze, že *i když měli procházevovi politici menšinové zastoupení v parlamentu, tak i přesto docházelo k omezování kontrolních institucí.*

Ve druhém funkčním období Cháveze byla opozice slabá a kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se v tomto případě také potvrdila. Politická opozice byla kritická až do parlamentních voleb v prosinci roku 2005, kdy se skoro polovina politické opozice (mezi ní i největší opoziční strany AD a COPEI) rozhodla neúčastnit se parlamentních voleb. Opozice nebyla věrohodná až do prezidentských voleb konaných v prosinci roku 2006, protože ji do té doby chyběl sjednocující politický vůdce, byla nestabilní s dílčími zájmy a bez společného programu, neúspěšně uskutečnila státní převrat vlády Cháveze a volební úspěchy Cháveze ji znevěrohodnily. Politická opozice nebyla jasná až do prezidentských voleb konajících se v prosinci roku 2006, protože opozice stále neměla jasný program, média byla často slyšet hlasitěji než politickou opozici a nesoustředila se na kampaň týkající se referenda o odvolání Cháveze.

Aktivně proti vládě Cháveze vystupovala vedle politické opozice také nepolitická opozice tvořená odborovou organizací CTV, podnikatelským sdružením Fedecamaras, některými členy armády, médii a dalšími skupinami.

Chávez omezoval politickou a nepolitickou opozici v její kritice, což v jeho prvním funkčním období nečinil.

Ve druhém funkčním období Cháveze byly kontrolní instituce (státní i nestátní v případě médií) omezovány v průběhu celého funkčního období. Nejčastěji byly omezovány tyto instituce: Nejvyšší soud, volební rada a média pravděpodobně z toho důvodu, že Nejvyšší soud a volební rada při své rozhodovací činnosti vykonávaly nezávislou kontrolní pravomoc, a média byla hlasitým a aktivním kritikem Cháveze, která také stála v čele státního převratu (puče) směřovaného vůči vládě Cháveze.

Ve druhém funkčním období Chávez na mezinárodní úrovni uzavíral dohody ohledně levného prodeje ropy např. s Kubou a se zeměmi Střední Ameriky. Mezinárodní organizace a zahraniční státy se vyjádřily být proti reformování odborů ve Venezuele. Organizace OAS neměla vliv na navrácení Cháveze zpět k moci po vykonaném státním převratu (puči) a nepomohla znovunastolit demokracii ve Venezuele. Jednání organizace OAS s Venezuelou se týkala např. navázání dialogu mezi vládou a opozicí. Z výše uvedeného lze učinit závěr, že *mezinárodní organizace neměly vliv na stav kontrolních institucí ve Venezuele.*

Ve třetím funkčním období Cháveze byla opozice slabá a kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se v tomto případě znovu potvrdila. Chávez vedle politické opozice čelil také nové opozici z řad studentského hnutí a některých původních podporovatelů Cháveze. Chávez dále omezoval a oslaboval opozici.

Ve třetím funkčním období Cháveze byly z kontrolních institucí omezovány nejčastěji pravomoci parlamentu, orgány na místní úrovni (decentralizace) a média.

Ve třetím funkčním období Cháveze nevytvářely mezinárodní organizace přímý nátlak na politické kroky Cháveze, kterými omezoval kontrolní instituce, ani nevytvářely přímý nátlak na ochranu demokracie, a to pravděpodobně kvůli vlivu venezuelské ropy ve světě. Mezinárodní organizace pouze informovaly o stavu státních kontrolních institucí a vykonávaly kontrolu týkající se volebního procesu. Organizace ALBA byla ideologickou organizací a ve své institucionalizaci se nerozvinula, ani nevytvořila konkrétní politiku. Z výše popsaného vyplývá, že *mezinárodní organizace neměly vliv na státní kontrolní instituce ve Venezuele.*

Pro ověření druhé hypotézy stanovené diplomovou prací byly rozhodující tři konkrétní období v průběhu celé vlády Cháveze: období před prezidentskými volbami v prosinci roku 2006 (druhé funkční období Cháveze), období po parlamentních volbách v září roku 2010 (třetí funkční období Cháveze) a období před prezidentskými volbami v říjnu roku 2012 (třetí funkční období Cháveze).

V období před prezidentskými volbami 2006 a 2012 byla opozice silná, tj. byla současně kritická, věrohodná a jasná. Je proto otázkou, jaký vliv měla silná opozice na kontrolní instituce, tj. jaký existoval vztah mezi těmito dvěma proměnnými. Z hlediska kontrolních institucí, před prezidentskými volbami 2006 zvolil parlament nové pětičlenné vedení volební rady, z toho byli čtyři členové stoupenci Cháveze. Před prezidentskými volbami v prosinci roku 2006 byly v parlamentu *dvě třetiny (2/3)* křesel stoupenců Cháveze. Před prezidentskými volbami 2012 byly vládní budovy a internet plné volebních plakátů podporující Cháveze, což porušovalo volební zákon. Vláda mohla sledovat, koho státní zaměstnanci volili v prezidentských volbách. Popsané vládní aktivity porušovaly volební právo. Před prezidentskými volbami 2012 měli stoupenci Cháveze v parlamentu *většinu* křesel. Z uvedeného vyplývá, že *druhá hypotéza stanovená diplomovou prací byla vyvrácena, protože silná opozice neměla vliv na posilování kontrolních institucí, protože v popsáných událostech k takovému posilování nedošlo, a naopak kontrolní instituce a opozice byly omezovány.*

Před a po parlamentních volbách v září roku 2010 Chávez nečelil silné opozici. Po těchto volbách Chávez *ztratil dvě třetiny (2/3)* křesel v parlamentu a nově získal “pouze” *většinu* křesel. V době, než zasedl nově zvolený parlament, byla rychle přijata reforma vnitřního řádu parlamentu. Parlament se měl nově scházet jen čtyři dny v měsíci. Všechny parlamentní komise byly nově kontrolovány vládou. Projevy v parlamentu na jakékoli téma

byly omezeny na 15 minut na jednoho poslance. Projevy byly přenášeny pouze vládními televizními kanály s možností omezit názory opozice. Členové parlamentu nemohli změnit politickou stranu pod hrozbou ztráty jejich parlamentního křesla. Tato opatření umožňovala umlčet opoziční hlasy a zpochybňovala loajalitu některých stoupenců Cháveze, kteří opustili v minulosti stranu PSUV. Než se sešel nově zvolený parlament v lednu 2011, tak odcházející parlament jmenoval několik soudců Nejvyššího soudu, kterým končilo funkční období, i když tyto soudce měl jmenovat až nově zvolený parlament. Všichni soudci Nejvyššího soudu byli stoupenci Cháveze. V prosinci roku 2010 byla reforma vysílacího a telekomunikačního zákona rozšířena na internet a mobilní telefony. Jejím účelem bylo omezit šíření informací, které byly kritické vůči vládě tak, že přenašeč zprávy byl odpovědný za její obsah. V nově zvoleném parlamentu měli stoupenci Cháveze jen polovinu křesel, proto by se museli v novém parlamentu dohodnout s opozicí. Podle čl. 265 Ústavy 1999 mohli být odvoláni soudci Nejvyššího soudu ze své funkce na základě dvou třetinové (2/3) většiny parlamentu. Podle čl. 296 Ústavy 1999 byli členové volební rady jmenováni parlamentem dvou třetinovou (2/3) většinou svých členů po předchozím výběru občanskou společností, právníckou a politologickou fakultou a občanskou mocí; odvolat členy volební rady bylo možné parlamentem s předchozím vyjádřením Nejvyššího soudu. Parlament mohl dvoutřetinovou (2/3) většinou schválit návrh ústavní reformy (čl. 343 Ústavy 1999), jmenovat generálního státního zástupce (čl. 284 Ústavy 1999) a svolat Ústavodárné národní shromáždění (čl. 348 Ústavy 1999). Z těchto informací týkající se období po parlamentních volbách konajících se v září roku 2010 lze učinit závěr, že *za existence slabé opozice ve spojitosti se ztrátou provládní ústavní dvoutřetinové (2/3) většiny v parlamentu (kdy Chávez měl mít v dalším parlamentním období jen většinu křesel), docházelo ze strany vlády k intenzivnějšímu omezování kontrolních institucí a především politické i nepolitické opozice.*

Chávez ve všech třech vládních obdobích zvyšoval svou politickou moc (omezováním opozice, omezováním kontrolních institucí a dalšími kroky) a ekonomickou moc (znárodnováním hospodářsky významných podniků).

OPOZICE, PARLAMENT A MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE VE VENEZUELE

	Opozice	Noví opoziční aktéři	Parlament		Ústavodárné národní shromáždění	Státní kontrolní instituce	Hypotéza
			Dolní komora	Senát			
1. funkční období Cháveze	slabá	nepolitická opozice katolická církev	volby 1998: menšina prochávezeva	volby 1998: menšina prochávezeva	2/3 většina prochávezeva	omezování	1. hypotéza potvrzena
2. funkční období Cháveze	slabá	nepolitická opozice odbory CTV,	volby 2000: většina prochávezeva (téměř 2/3 většina)			omezování	1. hypotéza potvrzena

	slabá	podnikatelé sdružení ve Fedecamaras, někteří členové armády, média a další	volby 2005: 2/3 většina procházejova		omezování	<p>2. hypotéza nepotvrzena</p> <p>3. hypotéza: mezinárodní organizace neměly vliv na státní kontrolní instituce</p>
3. funkční období Cháveze	slabá	studentské hnutí, někteří původní podporovatelé Cháveze	volby 2010: většina procházejova		omezování	<p>1. hypotéza potvrzena</p> <p>2. hypotéza nepotvrzena</p> <p>3. hypotéza: mezinárodní organizace neměly vliv na státní kontrolní instituce</p>

KONTROLNÍ INSTITUCE VE VENZUELE	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Parlament		-- první zmočovací zákon, P, CH -- finance ze stabilizačního fondu, CH -- státní rozpočet, CH X ÚNS	-- tzv. malý parlament ÚNS	-- druhý zmočovací zákon, P, CH								-- změněn volební zákon (nahodnocení výsledků pro nejistější stranu) P	-- parlamentní komise kontrolovány vládou -- projev omezeny na 15 minut a přerušeny pouze vládními TV		
Senát		X nová Ústava 1999 ÚNS													
Ústavodárné národní shromáždění (ÚNS)		+ na úkor zákonodárné soudní moci ÚNS													
Ústava 1961		X nová Ústava 1999 ÚNS													
Nejvyšší soud		* X ÚNS	-- dosazení loajálních osob ÚNS * BN		* BN -- vyhrožování V	* BN -- skrývání mikrofony -- navýšen počet soudců				I NN			-- jmenování loajálních osob vládou		
První soud pro administrativní spory						* BN									
Obecné soudy			-- soudci dočasně nebo trvale zbaveni funkce i jmenování nových soudců		-- nařizení ignorovat soudní rozhodnutí CH							-- vyvořena Soudní komise ovládaná vládou CH	-- většina soudců mohla být odvolána		
Mandát prezidenta		+ mandát z 5 na 6 let bezprostřední znovuzvolení (msto až po 5 letech) Ústava 1999 ÚNS								-- reformou Ústavy 1999 z roku 2007 měl možnost prezident být neomezeně znovuzvolen, z 6					

			* BN																		
Media			-- vyhrožování odebráním vysílací licence CH																		
Stávky, protesty, demonstrace				-- dekrét zakazující demonstrace CH																	
Stabilizační fond	O vláda Caldery				-- reforma trestního zákoníku a zákon o terorismu																
Soudní krizový výbor		X UNS, místo něho vznikla nová Komise pro řinování a restrukturizaci soudního systému																			

0 vznik nové kontrolní instituce
X zrušení kontrolní instituce
-- oslabení/omezení kontrolní instituce
+ navýšení pravomoci kontrolní instituce
* při rozhodování byla nezávislá kontrolní instituce (BN)
! v praxi média kontrolní instituce malé kontrolní pravomoci/v praxi (při rozhodování) nebyla nezávislá (NN)
P oslabeno/omezeno skrz parlament
CH/V oslabeno/omezeno skrz Chavez/Vládu

b) Bolívie

V prvním funkčním období Moralese byla opozice slabá a státní kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se tedy potvrdila. Opozice po celou dobu kritizovala politiku Moralese. Opozice nebyla věrohodná. Na národní úrovni opozice nespolečovala, když se nespojila za jednoho prezidentského kandidáta, aby maximalizovala pravděpodobnost, že porazí Moralese v dalších prezidentských volbách. Nebo se politické strany místo prezidentských voleb soustředily na volby na regionální úrovni. Opozice nebyla jasná, protože politické strany byly viděny jako zkorumpované a prospěchářské a neexistoval jiný národní vůdce, který by mohl nahradit Moralese. Politické strany byly spojeny s tradiční politickou elitou a jejich program neznamenal rozchod se *status quo*.

Morales čelil po prvních prezidentských a parlamentních volbách v roce 2005 opozici různého charakteru: politické, opozici regionálních politiků, ekonomické, společenské a etnické (centralizace vs. decentralizace, znárodnění vs. ochrana zahraničních investic, původní obyvatelé vs. bílí a mestici, chudé západní regiony vs. bohaté východní regiony). Morales čelil stávkám původních obyvatel. Opoziční subjekt Občanský výbor pro Santa Cruz podporovaný podnikateli a odbory stál v čele kampaně za autonomii departamentů. V té době Občanský výbor pro Santa Cruz představoval nejsilnější opozici vůči Moralesovi.

V prvním funkčním období Moralese byl z kontrolních institucí nejčastěji omezován parlament v rámci legislativních pravomocí, nezávislost soudců a existovaly konflikty mezi centrem a departamenty (centralizace vs. decentralizace). Nová Ústava 2009 byla přijata v Ústavodárném shromáždění většinou hlasů provládní strany MAS, i když podle původních hlasovacích pravidel měla být nová ústava přijata dvoutřetinovou (2/3) většinou, tedy i na základě konzultace s politickou opozicí. Poté byla nová ústava schválena občany v referendu. Ústavní soud, Nejvyšší soud a volební rada byly zatím v praxi nezávislé při svém rozhodování.

Mezinárodní organizace se zabývaly otázkami politiky, ekonomie, obchodu a obrany. Organizace UNASUR měla zájem zprostředkovat jednání mezi vládou a opozicí. Z uvedeného lze učinit závěr, že *mezinárodní organizace neovlivňovaly kontrolní instituce*.

Ve druhém funkčním období Moralese byla opozice slabá a kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se proto také potvrdila. Opozice byla po celou dobu kritická. Opozice nebyla věrohodná, ani jasná. Opozici chybělo vedení, opozice nebyla organizovaná, neměla stejné názory a byla složená z různých skupin. Opoziční skupiny spolu nespolečovaly. Opozice neměla konkrétní program, který by prosazovala.

Morales čelil politické opozici, i nepolitickým a neparlamentním skupinám tvořených církví, oligarchií, odborovou organizací COP, některými civilními skupinami a sociálními hnutími původních obyvatel. Opozice byla za vlády Moralese omezována při své kritice vlády, ve své aktivitě a ve svých pravomocech.

Ve druhém volebním období Moralese byly nejviditelněji omezovány soudy. Také byla omezována média, jakožto nestátní kontrolní instituce.

Mezinárodní organizace neměly vliv na kontrolní instituce v zemi. Ani nedocházelo k ochraně demokracie v zemi, protože OAS po změně bolívijské Ústavy 2009 ústavním výkladem v roce 2013, která umožnila Moralesovi třetí zvolení do prezidentského úřadu, neaplikovala své demokratické ustanovení chránící demokracii v čl. 3 a násl. Charty OAS. Generální tajemník OAS José Miguel Insulza uvedl, že Stálý výbor OAS neměl pravomoc prozkoumávat rozhodnutí Ústavního soudu v Bolívii.

Ve třetím funkčním období Moralese byla opozice slabá a kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se znovu potvrdila. Opozice byla kritická, nicméně nebyla věrohodná, ani jasná. Na celostátní úrovni byla opozice fragmentovaná hlavně mezi menší politické strany a nespojila se v jednu silnou opoziční stranu, která by mohla ve volbách čelit Moralesovi. Opozice nevyměnila starou politickou elitu za nové tváře, i když se na místní úrovni již přiblížila v politickém programu zájmům občanů.

Státní kontrolní instituce ve třetím funkčním období Moralese byly stále oslabovány (např. volební rada a média) a došlo k prosazení pravidla druhého znovuzvolení Moralese díky parlamentu a rozhodnutí Ústavního soudu.

Ve třetím funkčním období Moralese Reportéři bez hranic reagovali na vyjádření vlády kritizující média, když upozornili na nebezpečí, které mohlo představovat použití rozpočtu státních reklam na svobodu tisku. *Toto vyjádření od mezinárodní organizace ale nemělo přímý vliv na kontrolní instituce v Bolívii.*

V průběhu všech vládních období Morales omezoval opozici a zvyšoval svou moc.

OPOZICE, PARLAMENT A MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE V BOLÍVII

	Opozice	Noví opoziční aktéři	Parlament		Ústavodárné shromáždění	Státní kontrolní instituce	Hypotéza
			Dolní komora	Senát			
1. funkční období Moralese	slabá	opozice politická, regionální, ekonomická, společenská a etnická hnutí Občanský výbor pro Santa Cruz podporované	volby 2005: většina promoralesova	volby 2005: menšina promoralesova	většina promoralesova	omezování	1. hypotéza potvrzena 3. hypotéza mezinárodní organizace neměly vliv na státní kontrolní instituce

		podnikateli a odbory původní obyvatelé občanské stávky					
2. funkční období Morales	slabá	církev, oligarchie, odbory COP, některé civilní skupiny a sociální hnutí původních obyvatel	volby 2009: 2/3 většina promoralesova	volby 2009: 2/3 většina promoralesova		omezování	1. hypotéza potvrzena 3. hypotéza mezinárodní organizace neměly vliv na státní kontrolní instituce
3. funkční období Morales	slabá		volby 2014: 2/3 většina promoralesova	volby 2014: 2/3 většina promoralesova		omezování	1. hypotéza potvrzena 3. hypotéza mezinárodní organizace neměly vliv na státní kontrolní instituce

KONTROLNÍ INSTITUCE V ROLI VII	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	
Parlament	-- zřetím prosadit volební pravidla zaručující provládní zisk 2/3 křesel V	-- protest stoupenci Moralesa proti neseřívání návrhu zákonu v senátu		+ v Ústavě 2009 byla možnost rozšířit práva parlamentu zákonem	-- zneužívání legislativní pravomoci: schválen zákon požadující odvolání z úřadu v případě pouhého podání obžaloby					-- v parlamentu schváleno pravidlo dvou znovuzvolení za sebou, v roce 2016 ho voliči odmítli v referendu			
Ústavodárné shromáždění	-- záměra hlasovacích pravidel, kdy byla potřeba většina hlasů ke schválení nové ústavy, MAS	+ nová ústava byla schválena bez přítomnosti opozice											
Ústavní soud	* -- velké snížení platů soudců	* -- vyhrůžování, že by soudci měli být odvoláni, M -- politický process proti soudcům, P			-- parlament udělil Moralesovi dočasně jmenovat soudce -- nevyřizování sporů kvůli obněně soudců	-- soudci zvoleni lidem		-- vložení Ústavy 2009, že aktuální mandát Moralesa nebyl jeho druhý mandát, ale první	-- odvolání dvou soudců				I rozhodnutí, že se Morales může ucházet o dvě znovuzvolení, P
Nevyšší soud	-- velké snížení platů soudců			-- pozastavená funkce předsedy soudu -- vedení politického procesu proti soudcům	-- parlament udělil Moralesovi dočasně jmenovat soudce	-- soudci zvoleni lidem							
Obecné soudy	-- velké snížení platů soudců		-- kritika soudů, V			-- soudci zvoleni lidem							
Nevyšší volební soud													
Mandát prezidenta	+ zájem prosadit jedno bezprostřední znovuzvolení M									+ Morales porušil dohodu s opozicí stranou PODEMOS, když usiloval o nové znovuzvolení			
Volební rada			*	*							-- volba nových členů, P		
Státní zástupce				I									

c) Ekvádor

V prvním funkčním období Correy byla opozice slabá a státní kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se tedy potvrdila. Politická opozice byla po celou dobu prvního funkčního období kritická, nicméně nebyla věrohodná a jasná. Parlamentní opozice aktivně vystupovala proti politickým krokům Correy a vlády, např. dne 26. 3. 2007 57 odvolaných poslanců podalo stížnost Ústavnímu soudu a parlament odvolal ministra financí kvůli nabízení peněz třetím osobám. Parlamentní opozice nebyla věrohodná, protože se politická opozice nespojila v parlamentu, když někteří poslanci z opozičních stran přešli na stranu Correy – politické strany byly roztrženy. Politická opozice také vylučovala z opozičního bloku některé opoziční strany (např. UDC nechtěla jednat s PRIAN a PSP). Parlamentní opozice nebyla jasná, protože neprosadila rozchod s tehdejší politikou (na rozdíl od Correy). Dále opoziční parlamentní strany byly široce zdiskreditované mezi občany, byly považovány za zkorumpované a byly obviňovány z přetrvávající nestability v zemi.

Correa za své vlády nečelil silné nepolitické opozici tvořené původními obyvateli, odbory a skupinami pro životní prostředí. Correa omezoval opozici parlamentní i opozici nepolitickou.

Státní kontrolní instituce v prvním funkčním období Correy byly omezovány ve své nezávislosti. Nová Ústava 2008 omezovala kontrolní instituce ve svých pravomocích, např. Centrální banku a parlament. Nejvíce byl omezován parlament, který byl za existence Ústavodárného shromáždění zrušen. Novou Ústavou 2008 došlo k prosazení pravidla jednoho (1) bezprostředního znovuzvolení prezidenta. Kontrolní instituce byly omezovány činností Correy, vlády, procorreovy strany Hnutí Alianza PAIS a Ústavodárného shromáždění.

Mezinárodní organizace se v prvním funkčním období Correy nezabývaly ovlivňováním státních kontrolních institucí v Ekvádoru. Regionální organizace ALBA se věnovala např. měnové politice.

Ve druhém funkčním období Correy byla opozice slabá a státní kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se také potvrdila. Opozice politická byla slabá – po celou dobu vlády Correy nebyla věrohodná ani jasná. Politická opozice se nespojila v parlamentu před prezidentskými volbami konanými v roce 2013. Politická opozice nenabídla voličům věrohodného politika, který mohl nahradit v prezidentské funkci Correu. Politická opozice nenabídla voličům alternativní volební program.

Nepolitická opozice byla tvořena médii, učiteli, studenty, původními obyvateli a policisty. Correa také čelil kritice od některých politiků ze své strany Aliance PAIS. Correa

omezoval ve svém druhém funkčním období média, což svědčilo o jejich hlasité kritice vůči Correovi. Lze říci, že nepolitická opozice tvořená médii byla silná, proto jí Correa tolik omezoval v její činnosti. Naopak opozice skupin původních obyvatel byla slabá, protože byla vnitřně nejdenotná. I z toho důvodu původní obyvatelé nemohli svými protesty Correu, jako odstranily z prezidentkého úřadu prezidenty vládnoucí před Correu.

Kontrolní instituce byly ve druhém volebním období Correy omezovány při nezávislém rozhodování soudů (došlo k reformě soudnictví, existovala větší kontrola soudů, byli dosazováni loajální soudci vůči vládě Correy) a v nezávislosti médií (Correa kritizoval činnost médií, proti médiím byla vedena soudní řízení a nárhy zákonů omezovaly činnost médií).

I když měl Correa menšinové zastoupení své strany Aliance PAIS v parlamentu ve svém prvním a druhém funkčním období, tak i přesto docházelo k omezování kontrolních institucí.

Mezinárodní organizace kontrolovaly vládní činnost Ekvádoru v oblasti dodržování svobody slova. Ekvádor se musel některým rozhodnutím mezinárodních orgánů podřít. Nicméně mezinárodní kontrola médií nevedla k posilování nezávislosti médií v Ekvádoru, protože média byla nadále omezována. *Platnost třetí hypotézy byla proto vyvrácena, protože mezinárodní organizace neovlivnily státní kontrolní instituce, resp. na média v Ekvádoru.* Naopak rozhodování Meziamerického systému lidských práv vedlo k tomu, že členské státy regionální organizace ALBA (Venezuela, Bolívie, Ekvádor a Nikaragua) chtěly reformovat tento mezinárodní systém. *Correa měl zájem omezit pravomoci mezinárodního orgánu kontrolující média.*

Ve třetím funkčním období Correy byla opozice slabá a kontrolní instituce byly omezovány. První hypotéza se znovu potvrdila. Politická i nepolitická opozice byla kritická vůči vládě Correy. Ve svém třetím funkčním období Correa čelil opozici ze strany politiků, médií, občanů, občanských sdružení, odborů, původních obyvatel, doktorů, studentů, levice vymezující se proti Correovi a střední třídy. Correa omezoval politickou kritiku a kritiku ze strany médií např. zastrašováním a soudními řízeními. Opozice nebyla věrohodná, protože byla fragmentovaná. Opozice se hlavně před prezidentskými a parlamentními volbami nespojila za společného kandidáta, který by čelil Correovi ve volbách. Opozice nebyla jasná, protože nedošlo ke změně politických elit a politického programu. Politici jako např. Lasso a Viteri kandidující v předešlých prezidentských volbách kandidovali znovu v prezidentských volbách v roce 2017. Kandidáti prosazovali v politickém programu hlavně anticorreismus.

Kontrolní instituce byly omezovány v průběhu třetího funkčního období Correy. Především byla omezována nezávislost médií, jakožto nestátní kontrolní instituce. Díky parlamentu, ve kterém se těšil Correa většinou, byla schválena změna Ústavy 2008, bylo prosazeno pravidlo neomezeného znovuzvolení prezidenta, byla omezena decentralizace a byly omezeny pravomoci státního kontrolora. Většina soudců byla kvůli systému jmenování soudců loajální Correovi.

Ve třetím funkčním období Correy mezinárodní organizace neovlivnily stav kontrolních institucí v Ekvádoru, i když kritizovaly např. stav médií v zemi. Correa se snažil zasahovat do mezinárodních organizací např. tím, že chtěl změny v mezinárodních kontrolních institucích a byl dosazen do Meziamerického soudu pro lidská práva ekvádorský soudce.

OPOZICE, PARLAMENT A MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE V EKVÁDORU

	Opozice	Noví opoziční aktéři	Parlament	Ústavodárné shromáždění	Státní kontrolní instituce	Hypotéza
1. funkční období Correy	slabá	nepolitická opozice původní obyvatelé, odbory a skupiny pro životní prostředí	volby 2006: menšina procorreova	volby 2007: většina procorreova	omezování	1. hypotéza potvrzena 3. hypotéza mezinárodní organizace neměly vliv na státní kontrolní instituce
2. funkční období Correy	slabá	opozice: média, učitelé, studenti, původní obyvatelé, policisté, politici z procorreovy strany Aliance PAIS	volby 2009: menšina procorreova		omezování	1. hypotéza potvrzena 3. hypotéza nebyla potvrzena
3. funkční období Correy	slabá	opozice: politici, média, občané, občanská sdružení, odbory, původní obyvatelé, doktoři, studenti, levice vymezující se proti Correovi a střední třída	volby 2013: většina procorreova		omezování	1. hypotéza potvrzena 3. hypotéza: mezinárodní organizace neměly vliv na státní kontrolní instituce

KONTROLNÍ INSTITUCE V EKVÁDORU	07	08	09	09	10	11	12	13	13	14	15	16	17
Parlament	-- občanské protesty podporované vládou pro konání referenda o svolání Úst. shrom. -- C vyhržoval vyvořením ad hoc soudu, pokud nebude prosazeno referendum	X zrušen parlament ÚS, C -- skrz novou ústavu mohli C vydávat dekrety se silou zákona v mimofádných událostech -- skrz novou ústavu měl C pravomoc rozpustit parlament			-- hrozba, že dojde k rozpustění parlamentu, C -- hrozba, že dojde k vládě pomocí dekretů, C			-- využívaní práva prezidenta k přepisování zákonů, C veta					
Ústavní soud	-- možnost reorganizace soudu -- ze strany OPOZICE	+ pravomoc jmenovat státní mocí kromě exekutivy a legislativy				I nezasáhl v 10 otázkách referenda							
Nejvyšší soud		-- měl být zmenšen na nový 21-členný Národní soud			-- návrh zákona	-- na základě referenda Correa chtěl jmenovat soudce Národního soudu I odsuzující rozhodnutí proti médií po zrušení soudu			-- Correa dosáhl loajální soudeci na soudní reformy				
Nejvyšší volební soud/ Národní soud podle Ústavy 2008	-- C vyhržoval vyvořením ad hoc soudu, pokud nebude prosazeno referendum												
Obecné soudy									-- vybraní soudci loajální vládě, C				

d) Nikaragua

Ortega za dobu své druhé vlády od roku 2007 nemusel svolat a skrz Ústavodárné shromáždění přijmout novou ústavu, protože ústava byla vyhlášena v roce 1987, a to v *období první vlády Ortegy za existence sandinistického režimu*. Když se Ortega dostal podruhé k moci v roce 2007 za existence demokratického režimu, tak již měl dosazené loajální osoby v důležitých státních kontrolních institucích (Nejvyšší soud, volební rada a finanční kontrolor) na základě dohody o rozdělení moci z období vlády prezidenta Alemána. Také na základě jejich dohody byl změněn volební systém v neprospěch menších politických stran.

Ve druhém funkčním období Ortegy mezi lety 2007 až 2011 byla opozice silná a kontrolní instituce byly intenzivněji omezovány. Druhá hypotéza se tedy nepotvrdila, protože tato hypotéza naopak předpokládala, že kontrolní instituce budou posilovány v případě existence silné opozice. Politická opozice v parlamentu nebyla zpočátku věrohodná, protože strana PLC, jíž stále předsedal Alemán, nevyloučila spolupráci s Ortegou. Ve zmírňování trestu Alemánovi bylo možné vidět to, že Ortega hledal spojence. Politická opozice se spojila před konáním místních voleb konaných v roce 2008 za kandidáta Montealegreho kandidujícího na úřad starosty hlavního města Managua za stranu ALN spojenou s PLC, a s podporou bývalých členů strany FSLN, sociálních organizací, studentů a náboženských skupin.

Kritika netransparentnosti místních voleb v roce 2008 vedla dále ke spojení opozice politické i nepolitické: církve se začala vymezovat proti Ortegovi, poslanci v parlamentu uvedli, že budou jednat o návrhu, který vyhlásí volby za neplatné, poslanci v parlamentu neschválili rozpočet pro rok 2009 a další zákony a v průběhu roku 2009 se parlamentní opozice spojila, když Ortegova strana FSLN nezískala v parlamentu potřebný počet hlasů pro prosazení reformy čl. 147 Ústavy 1987, který zakazoval více než dvě funkční období prezidenta.

Politickou opozici bylo možné považovat za silnou, když byla kritická, věrohodná (spojila se za jednoho opozičního politika Montealegreho před konáním místních voleb v roce 2008) a jasná (Montealegre byl předsedou nové strany ALN, Montealegre se dříve oddělil ze strany PLC).

I přes existenci silné opozice Ortega omezoval kontrolní instituce: 1) Ortega svým dekretem přikázal volební radě, aby vyhlásila volební výsledky místních voleb konaných v roce 2008 za platné, 2) Ortega prosadil rozpočet pro rok 2009 dekretem, ve kterém nařídil ministerstvu financí zahrnout do rozpočtu změny navržené Ortegou, 3) Montealegre čelil obžalobám z údajné účasti na vydání bankovních dluhopisů, které zadlužily Nikaraguu a 4)

Nejvyšší soud změnil svým rozhodnutím čl. 147 Ústavy 1987, když na návrh rozhodl o neaplikovatelnosti zákazu znovuzvolení prezidenta – rozhodnutí Nejvyššího soudu otevřelo cestu Ortegově k jeho třetímu zvolení prezidentem ve volbách konaných v roce 2011.

Ortega za své vlády mezi lety 2007 až 2011 čelil take nepolitické opozici z řad občanů v průběhu protestů, občanských organizací, bývalých členů strany FSLN, médií a církve. Současně Ortega omezoval kritiku opozice, když podával na opoziční představitele obžaloby, vedl proti nim soudní řízení nebo opozici zastrašoval.

Za druhé vlády Ortegy byly jemu loajální osoby dosazovány do soudů a státních zastupitelství. Bylo obcházeno rozhodování parlamentu o státním rozpočtu Ortegovým dekretem. Nejvyšší soud se v praxi neukázal být nezávislým soudem, protože osvobodil odsouzeného bývalého prezidenta Alemána a rozhodl o neaplikaci ústavního zákazu vícečetného znovuzvolení prezidenta. Volební rada nebyla nezávislá, protože její členové byli loajální Ortegově a v praxi volební rada rozhodla o zrušení dvou politických stran před místními volbami konanými v roce 2008. Bylo dále zasahováno do nezávislosti médií, byla omezována pravomoc v rámci decentralizace a občanské organizace čelily vládním útokům.

I když měl Ortega menšinové zastoupení své strany FSLN v parlamentu při svém druhém funkčním období mezi lety 2007 až 2011, tak i přesto docházelo k omezování kontrolních institucí.

Mezinárodní organizace neovlivňovaly kontrolní instituce Nikaraguy. K rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2009 ohledně znovuzvolení prezidenta se pouze Evropský parlament vyjádřil. Jeho vyjádření nezabránilo kandidatuře Ortegy v prezidentských volbách pro rok 2011. Mezinárodní organizace nemohly vnutit svou mediaci vedoucí k vyřešení konfliktu mezi Ortegovou vládou a opozicí kvůli nedodržení volebních pravidel v průběhu voleb na místní úrovni konaných v roce 2008.

OPOZICE, PARLAMENT A MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE V NIKARAGUI

	Opozice	Noví opoziční aktéři	Parlament	Ústavodárné shromáždění	Státní kontrolní instituce	Hypotéza
období před				rok 1987 nová ústava	omezování	
2. funkční období Ortegy mezi lety 2007 až 2011	silná	opozice: občané, občanské organizace, bývalí členové strany FSLN, média a církve	volby 2006: menšina proortegova		omezování	2. hypotéza nepotvrzena 3. hypotéza mezinárodní organizace neměly vliv na kontrolní instituce

STÁTNÍ KONTROLNÍ INSTITUCE V NIKARAGUI	období před	07	08	09	10	11
Parlament	-- přepsání volebního zákona v neprospěch menších stran (dohoda)			-- na základě dekretu O ministerstvo změnilo rozpočet		

	mezi Alemánem a Ortegou) + prezidentova jmenování vyžadovala schválení parlamentem					
Nová ústava	nová ústava z roku 1987					
Nejvyšší soud	-- dosazení loajálních osob (dohoda mezi Alemánem a Ortegou)			! osvobodil Alemána -- soudci loajální Ortegovi a Alemánovi ! rozhodl o neaplikaci ústavního zákazu prezidentova vícečletého znovuzvolení		
Obecné soudy, speciální soudy	-- soudní moc byla zpolitizovaná			-- soudce nebyl nezávislý		
Mandát prezidenta				-- Nejvyšší soud rozhodl o neaplikaci pravidla zakazující znovuzvolení		
Volební rada	-- dosazení loajálních osob (dohoda mezi Alemánem a Ortegou)		! nebyla nezávislá, zrušila politické strany -- nekontrolovala zákonnost místních voleb			
Státní zástupce		! nebyla řešena údajná korupce vlády		-- státní zástupce nebyl nezávislý		
Centrální banka						
Finanční kontrolor	-- dosazení loajálních osob (dohoda mezi Alemánem a Ortegou)					
Státní rozpočet				-- na základě dekretu O ministerstvo změnilo rozpočet -- do státního rozpočtu nebyly zahrnuty získané finance		
Decentralizace		-- vytvořeny rady občanské moci řízené z centra				
Ombudsman						
Média				-- obviněn novinář Jaime Chamorro ze spolčení s Monteleagrem -- strach z vládních výhrůžek vedl k autocenzuře		
Stávky, protesty, demonstrace			-- útoky na občanské organizace, V			

o vznik nové kontrolní instituce
x zrušení kontrolní instituce
-- oslabení/omezení kontrolní instituce
+ navýšení pravomoci kontrolní instituce
* při rozhodování byla nezávislá kontrolní instituce (BN)
! v praxi měla kontrolní instituce malé kontrolní pravomoci/v praxi (při rozhodování) nebyla nezávislá (NN)
P oslabeno/omezeno skrz parlament
O/V oslabeno/omezeno skrz Ortegou/vládu

e) Srovnání dat mezi zeměmi navzájem

Před zvolením Cháveze, Moralese a Correy vládly ve Venezuele, Bolívii a Ekvádoru po dlouhou dobu pravicové strany, které čelily nepříznivé ekonomické a sociální situaci. Občané chtěli změnu. Prezidenti Chávez, Morales a Correa založili nová politická uskupení, nebyli napojeni na tradiční politickou strukturu a sami představovali kritickou, věrohodnou a jasnou opozici vůči „starému režimu“. Poté co se dostali Chávez, Morales a Correa k moci, tak využili princip svrchovanosti lidu a formou referenda za využití ústavodárného shromáždění změnili tehdejší ústavní rámec a přijali novou ústavu, která vytvořila nové instituce a znamenala rozchod s tradičním politickým systémem existujícím před jejich zvolením. Lze říci, že parlament byl první kontrolní orgán, který chtěli prezidenti Chávez, Morales a Correa nahradit novým parlamentem, také proto svolali na počátku své první vlády ústavodárné shromáždění. Chávez a Morales byli proti zkorumpovaným politikům, Correa byl proti diktatuře politických stran. Prezidenti nebyli proti demokracii a naopak uváděli, že ústavodárné shromáždění mělo posílit demokratické instituce spíše, než je oslabit.

V Nikaragui před druhým zvolením Ortegy také vládla dlouhou dobu pravice. Ekonomický stav země nebyl špatný, nicméně v zemi existovala velká chudoba. Za “staré” strany bylo možné považovat Alemánovu stranu PLC a Ortegovu stranu FSLN. Za vlády Alemána došlo ke spojení Alemánovy strany PLC a Ortegovy strany FSLN a díky jejich dohodě byly změněny volební pravidla, mimo jiné díky kterým Ortega vyhrál prezidentský úřad v roce 2006. Vítězství Ortegy v prezidentských volbách nebylo zapříčiněno obrácením občanů Nikaraguy doleva, protože levice a pravice získala relativně podobný počet hlasů (44 % Ortega s Jarquínem a 55 % Montealegre s Rizem).

Ortegová strana FSLN se stala před volbami v roce 2006 jasnou politickou stranou, když se přeměnila z revolučního marxistického hnutí v sociálně demokratickou populistickou stranu. Strana byla věrohodná, protože se snažila oslovit co nejvíce voličů i z konzervativních kruhů díky spolupráci s církví. Dále o věrohodnosti FSLN svědčil Ortegov viceprezident pro roky 2007 až 2012, kterým byl Jaime Morales – bankéř, bývalý odpůrce sandinistů (bývalý stoupenec *contra*) a bývalý ministr ve vládě prezidenta Alemána. V Nikaragui jasnou opozici tvořily také nové strany MRS a ALN vymezující se proti “starým” stranám PLC a FSLN. Naopak “stará” liberální strana PLC se na rozdíl od FSLN nezměnila (např. nezměnila svůj politický program, ani nezměnila předsedu své strany, kterým byl Alemán).

Diplomová práce ukázala, že ve zkoumaných funkčních obdobích prezidentů byla politická opozice slabá (kromě dvou specifických období v průběhu vlády Cháveze a ve druhém funkčním období Ortegy v době od volební kampaně pro místní volby konající se v roce 2008). Opozice se především nespojila za jednoho kandidáta a nezměnila svůj program anebo politickou elitu. Z politické a nepolitické opozice kritizovala Cháveze především média, Correu kritizovala hlavně média, Moralese kritizovali regionální politici a aktivní občanská hnutí a Ortegu kritizovali bývalí sandinisté a média.

Diplomová práce ukázala, že i přes existenci i neexistenci silné opozice byly ve všech čtyřech (4) zkoumaných zemích omezovány státní i nestátní kontrolní instituce – především parlament, soudy, volební rada, média a byly odstraňovány kontroly ve vztahu ke znovuzvolení prezidenta. Média současně hrála důležitou roli nepolitické opozice kritizující prezidenty a často v kritice nahrazovala politickou opozici. V zemích byly rušeny staré kontrolní instituce, byly oslabovány nebo omezovány existující kontrolní instituce a při rozhodování nebyly kontrolní instituce nezávislé kvůli dosazování loajálních prezidentových stoupenců. *Při omezování kontrolních institucí spolu spolupracovali prezident, vláda a parlament. Parlament a ústavodárné shromáždění v prvním volebním období Cháveze, Moralese a Correy pomáhaly omezovat kontrolní instituce, tedy naplňovaly vládní politiku.*

Některé země měly svá specifika: ve Venezuele byl ve velkém měřítku omezován parlament, v Bolívii byly omezovány regionální departamenty a v Ekvádoru byla omezována ve velkém měřítku média.

I když prezidenti Chávez a Correa v určitých obdobích své vlády čelili menšinovému zastoupení své strany v parlamentu, tak i přesto omezovali kontrolní instituce.

Ve zkoumaných zemích byla omezováním kontrolních institucí odstraňována horizontální odpovědnost, proto existovala slabá nebo žádná horizontální odpovědnost státních funkcionářů. Demokracie se v každé zkoumané zemi snížila kvůli trvalému omezování kontrolních institucí. Proto lze Venezuelu, Bolívii, Ekvádor a Nikaraguu za vlády zkoumaných prezidentů označit za delegativní demokracie. Až vědecký výzkum by dokázal blíže určit, zda se země za vlády Cháveze, Moralese, Correy a Ortegy blížily autoritativním režimům nebo se autoritativními režimy staly, a od jakého okamžiku.

Chávez, Morales, Correa a Ortega byli levicovými populistickými prezidenty. Využívali státní peníze na financování své sociální politiky. Venezuela a Ekvádor měly ropu a Bolívie měla zemní plyn. Nikaragua neměla nerostné bohatství v tak velkém měřítku jako Venezuela, Ekvádor a Bolívie. Ortega proto na sociální politiku využíval nejvíce finance,

kteřé získal od Cháveze. Ortega měl také pravicové rysy, když byl např. orientovaný pro podnikatele. Podnikatelé tvořili důležitou součást nikaragujské ekonomiky.

Chávez, Morales a Correa zdědili zhoršenou ekonomickou a sociální situaci v zemi. Znáródňováním strategických podniků se snažili prezidentí vylepšit ekonomickou situaci v zemi. Navíc *Morales a Correa získávali finanční pomoc od Cháveze. Za vlády tří (3) prezidentů došlo ke zlepšení ekonomické situace pouze, když byly ceny nerostných surovin vysoké na mezinárodním trhu. Chávez, Morales a Correa zlepšili sociální situaci (chudobu) v zemi díky financování sociálních programů z nerostného bohatství země. Když by nebyly ceny nerostných surovin vysoké, tak by se Chávez, Morales a Correa nedokázali vypořádat s ekonomickou a sociální krizí ve svých zemích.* Naopak Ortega nezdědil velké ekonomické problémy od předchozích vlád, ale v zemi přetrvávaly sociální problémy, protože byla velká chudoba. Ortega neprosazoval politiku znáródňování podniků a neměl peníze z nerostných surovin, proto byl ve velkém měřítku závislý na finanční pomoci od Cháveze. V případě Ortegy lze říci, že *bez finanční pomoci od Cháveze by se nedokázal vypořádat se sociální krizí v zemi. Lze tedy říci, že teorie O'Donnella týkající se vlivu institucionalizace na úroveň demokracie a způsob vypořádání se s ekonomickou a sociální krizí v zemi byla potvrzena na příkladech vlád Cháveze, Moralese, Correy a Ortegy.*

Mezinárodní organizace neměly vliv na kontrolní instituce ve čtyřech (4) zkoumaných zemích. Mezinárodní organizace často vydávaly kritická sdělení o situaci v zemích. Vyjímkou bylo *rozhodnutí mezinárodního orgánu příkazující Ekvádoru zrušit rozhodnutí zasahující do nezávislosti médií – ale toto rozhodnutí nezabránilo pokračování omezování médií v zemi. Naopak členské státy regionální organizace ALBA měly zájem omezit mezinárodní systém lidských práv a navíc do Meziamerického soudu pro lidská práva byl zvolen ekvádorský soudce, takže mohlo dojít k ovlivňování mezinárodního soudu zevnitř.*

Venezuela, Bolívie, Ekvádor a Nikaragua byly členy regionální organizace ALBA, kterou založil Chávez s Fidelem Castrem. ALBA byla především ideologickou organizací a ve své institucionalizaci se nerozvinula, ani nevytvořila konkrétní politiku. *ALBA proto přímo neovlivňovala kontrolní instituce v zemích.*

S prezidenty Chávezem, Moralesem a Correu se vázal plebiscitní výkon vlády (za jejich vlády občané hlasovali v četných referendech).

Všichni čtyři (4) prezidentí prodlužovali svá úřední období odstraňováním omezení volebních pravidel stanovených pro úřad prezidenta. K odstraňování omezení volebních pravidel docházelo několika způsoby: 1) za pomoci nové ústavy napsané a přijaté v ústavodárném shromáždění a následně schválené v národním referendu, ve které bylo

zakotveno nové volební pravidlo, 2) díky svolání národního referenda anebo 3) na základě rozhodnutí nejvyššího soudu v zemi. Delším setrváním u moci všichni čtyři (4) prezidenti konsolidovali omezování kontrolních institucí a omezování politické i nepolitické opozice. Jak ukázal nepovedený státní převrat (puč) na Cháveze ve Venezuele, tak byla pro všechny čtyři (4) prezidenty důležitá podpora armády pro udržení se u moci.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo ověřit příčinný vztah dvou nezávisle proměnných (politické soutěže a regionálních/mezinárodních organizací) a jedné závisle proměnné (kontrolních institucí) v latinskoamerickém prostředí v období vlád prezidentů Huga Cháveze mezi lety 1998 až 2012 (Venezuela), Eva Moralese mezi lety 2006 až 2017 (Bolívie), Rafaela Correy mezi lety 2007 až 2017 (Ekvádor) a Daniela Ortegy mezi lety 2007 až 2011 (Nikaragua). Diplomová práce zkoumala deset (10) funkčních období prezidentů.

Konkrétně diplomová práce ověřovala platnost tří hypotéz vycházejících z teorie politoložky Anny Grzymala-Busse: 1) silná opozice (dynamická politická soutěž) mezi parlamentními stranami vede k vytváření anebo posilování kontrolních institucí, 2) neexistence silné opozice (dynamické politické soutěže) mezi parlamentními stranami vede k tomu, že nejsou vytvářeny nové kontrolní instituce, jsou odstraňovány a oslabovány již existující kontrolní instituce, a 3) vliv regionální organizace ALBA/jiné regionální či mezinárodní organizace na vytváření nebo nevytváření kontrolních institucí.

Dále bylo cílem diplomové práce ověřit teorii politologa Guillerma O'Donnella, a to, jak se institucionalizace demokratického systému či naopak neinstitutionalizace delegativní demokracie dokáže nebo nedokáže vypořádat s ekonomickou a sociální krizí v zemi.

V jednotlivých funkčních obdobích prezidentů jsme zkoumali: slabost nebo silnost opozice (na základě kritérií kritiky, věrohodnosti a jasnosti opozice), omezování nebo posilování kontrolních institucí, posilování pravomocí prezidenta (např. politikou znárodňování), ekonomický a sociální stav země a vliv regionálních/mezinárodních organizací na kontrolní instituce. V průběhu funkčních období prezidentů jsme také sledovali aktéry nepolitické opozice, činnost nepolitické opozice a omezování politické i nepolitické opozice vládou a dalšími aktéry. U kontrolních institucí byla sledována především jejich činnost a fungování v praxi. Z toho důvodu u kontrolních institucí nebylo zkoumáno jejich postavení a pravomoci pouze z ústav a zákonů.

Z diachronního a synchronního srovnání získaných dat jsme došli k následujícím závěrům pro latinskoamerické prostředí. První hypotéza byla potvrzena, protože opozice byla v zemích slabá, a proto byly kontrolní instituce omezovány. Platnost druhé hypotézy byla vyvrácena, protože za existence slabé opozice docházelo ze strany vlády a dalších aktérů k intenzivnějšímu omezování kontrolních institucí. Mezinárodní organizace nevytvářely tlak na posilování kontrolních institucí ve zkoumaných zemích Latinské Ameriky. Pouze v jednom případě Meziamerická komise lidských práv přijala žádost advokátů ekvádorských novin.

Komise měla vliv na následné prominutí trestu ekvádorským médiím. Poté členské státy regionální organizace ALBA vyžadovaly změnu v Meziamerickém systému lidských práv, Correa chtěl omezit pravomoci mezinárodního orgánu kontrolujícího média a byl zvolen ekvádorský soudce do Meziamerického soudu pro lidská práva. Došlo tedy naopak k tomu, že omezování médií nebylo zastaveno v Ekvádoru a Correa se snažil zasahovat do mezinárodního systému ochrany lidských práv a ochrany médií. Předpoklad třetí hypotézy byl také vyvrácen.

Teorie O'Donnella byla potvrzena, protože ve zkoumaných zemích byla omezováním kontrolních institucí odstraňována horizontální odpovědnost, proto se v každé zkoumané zemi snížila demokracie. Venezuely, Bolívií, Ekvádor a Nikaraguu za vlády zkoumaných prezidentů bylo možné považovat za delegativní demokracie. Když by nebyly ceny nerostných surovin vysoké, tak by se Chávez, Morales a Correa nedokázali vypořádat s ekonomickou a sociální krizí zděděnou od svých politických předchůdců. V případě Ortegy lze říci, že bez finanční pomoci od Cháveze by se nedokázal vypořádat se sociální krizí v zemi.

Diplomová práce dospěla k novým zajímavým zjištěním. Prezidenti omezovali parlamentní a neparlamentní opozici v kritice činnosti jejich vlád. Dále při omezování kontrolních institucí spolu spolupracovali prezident, vláda a parlament. Parlament a ústavodárné shromáždění v prvním volebním období Cháveze, Moralese a Correy pomáhaly omezovat kontrolní instituce, tedy naplňovaly vládní politiku. Následně bylo zjištěno, že i když prezidenti Chávez a Correa v určitých obdobích své vlády čelili menšinovému zastoupení své strany v parlamentu, tak i přesto omezovali kontrolní instituce.

Na závěr lze říci, že v diplomové práci bylo dosaženo stanovených cílů z úvodu diplomové práce. Jiný vědecký výzkum by mohl blíže určit, zda se země za vlády Cháveze, Moralese, Correy a Ortegy blížily autoritativním režimům nebo se autoritativními režimy staly, a od jakého okamžiku.

Literatura

Prameny

Bolivijská ústava z roku 1967 s reformami do roku 2005. Dostupné na: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Bolivia/consboliv2005.html> (29. 11. 2018)

Bolivijská ústava z roku 2009. Dostupné na: https://www.vicpresidencia.gob.bo/IMG/pdf/ncpe_cep.pdf (29. 11. 2018)

Deklarace Río skupiny o situaci ve Venezuele z 12. dubna 2002. Dostupná na: <https://www.emol.com/noticias/internacional/2002/04/12/82987/declaracion-del-grupo-de-rio-sobre-situacion-de-venezuela.html> (7. 11. 2018)

Dekret č. 3 ze dne 2. února 1999. Gaceta oficial de la República de Venezuela. Dostupné na: <http://servicio.bc.uc.edu.ve/derecho/revista/idc22/22-27.pdf> (7. 11. 2018)

Dekret o znárodnění č. 28071 ze dne 1. 5. 2006. Dostupné na: <http://www.sinpermiso.info/textos/decreto-de-nacionalizacin-de-los-hidrocarburos-texto-ntegro> (13. 11. 2018)

Dokument Pět motorů Bolívarské revoluce z roku 2007. Dostupné na: <http://motoresconstituyentes.blogspot.com/2007/07/5-motores-constituyentes-de-la.html> (7. 11. 2018)

Návrh zákona ze dne 21. 10. 2004 o zrušení rozhodnutí nejvyššího soudu č. 504 v Nikaraguy. Dostupné na: <http://legislacion.asamblea.gob.ni/SILEG/Iniciativas.nsf/0/bc255293dc31013f0625765d0077859e?OpenDocument&ExpandSection=1> (1. 3. 2019)

Politická databáze Ameriky: Ekvádorská ústava z roku 1998. Dostupná na: (<http://pdba.georgetown.edu/constitutions/Ecuador/ecuador98.html>)

Politická databáze Ameriky: Ekvádorská ústava z roku 2008. Dostupná na: (<http://pdba.georgetown.edu/constitutions/ecuador/ecuador08.html>)

Politická databáze Ameriky: Nikaraguyská ústava z roku 1987. Dostupná na: (<http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Nica/nica05.html>)

Politická databáze Ameriky: Venezuelská ústava z roku 1961. Dostupná na: (<http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Venezuela/ven1961.html>)

Politická databáze Ameriky: Venezuelská ústava z roku 1999. Dostupná na: (<http://pdba.georgetown.edu/constitutions/venezuela/ven1999.html>)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nikaraguy č. 504 ze dne 19. 10. 2009. Dostupné na: <http://enlaceacademico.ucr.ac.cr/sites/default/files/publicaciones/20091022-SENTENCIA-504-2009.pdf> (1. 3. 2019)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Venezuely. 1999. *Sentencia de la Corte Suprema de Venezuela sobre decreto de Asamblea Constituyente, que contiene la regulacion de las funciones del poder legislativo*. *Ius et Praxis* 5, č. 2, 459-491. Dostupné na: <https://www.redalyc.org/pdf/197/19750217.pdf> (7. 11. 2018)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 1999. Dostupné na: <https://temasdederechouv.es.tl/Supraconstitucionalidad.htm> (7. 11. 2018)

Speziální zákon o svolání Ústavodárného shromáždění (Ley especial de convocatoria a la Asamblea Constituyente), Bolívie, 6. 3. 2006. Dostupné na: <https://www.lexivox.org/norms/BO-L-3364.html> (29. 11. 2018)

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. 11. 2009 k otázce znovuzvolení v Nikaraguy. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P7-RC-2009-0174+0+DOC+XML+V0//CS> (1. 3. 2019)

Základní zákon č. 37.942 z 20. 5. 2004 o Nejvyšším soudu Venezuely. Dostupná na: http://www.oas.org/juridico/spanish/mesicic2_ven_anexo_44_sp.pdf (7. 11. 2018)

Zákon č. 3728 měnící Ley especial de convocatoria a la Asamblea Constituyente, 4. 8. 2006. Dostupné na: <https://www.lexivox.org/norms/BO-L-3728.html> (29. 11. 2018)

Zákon ze dne 6. 3. 2006 svolávající národní referendum závazné pro Ústavodárné shromáždění týkající se autonomie departamentů. Dostupné na: <http://www.lexivox.org/norms/BO-L-3365.xhtml> (29. 11. 2018)

Databáze

Databáze parlamentních volebních výsledků: *PARLINE*. Dostupné na: (<http://archive.ipu.org/parline-e/parlinesearch.asp>) (7. 11. 2018)

Databáze prezidentských a parlamentních volebních výsledků: *Base de Datos Políticos de las Américas*. Dostupné na: (<http://pdba.georgetown.edu>) (7. 11. 2018)

Databáze prezidentských a parlamentních volebních výsledků: *Election Guide*. Dostupné na: (<http://www.electionguide.org>) (7. 11. 2018)

Odborná literatura

Ballivián, Salvador Romero. 2006. „Análisis de la elección presidencial de 2005 en Bolivia.“ *América Latina Hoy* 43, 31-61.

Brewer-Carías, Allan. 2007. *Estudio sobre el Proyecto de reforma constitucional 2007*. Dostupné na: http://allanbrewercarias.net/Content/449725d9-f1cb-474b-8ab2-41efb849fea3/Content/Brewer-Carias.%20Estudio%20sobre%20LA%20REFORMA%20CONSTITUCIONAL%20Venezuela.%20Nov.%202007%20_doc._.pdf (7. 11. 2018)

Brewer-Carías, Allan. 2008. "El juez constitucional vs. la supremacía constitucional." *Revista Iberoamericana de Derecho Procesal Constitucional*, č. 9. Dostupné na: <http://www.corteidh.or.cr/tablas/r25290.pdf> (7. 11. 2018)

Brewer-Carías, Allan. 2017. *La inconstitucional convocatoria de una asamblea nacional constituyente en fraude a la voluntad popular*. Panamá: Lightning Source. Dostupné na: <http://allanbrewercarias.net/site/wp-content/uploads/2017/06/BREWER-CARIAS-LA-INCONSTITUCIONAL-CONVOCATORIA-AN-CONSTITUYENTE-JUNIO-2017-FINAL.pdf> (7. 11. 2018)

Brewer-Carías, Allan. 2017. *La inconstitucional convocatoria de una Asamblea Nacional Constituyente en fraude a la voluntad popular*. Editorial Jurídica Venezolana International Dostupné na: <http://allanbrewercarias.net/site/wp-content/uploads/2017/06/BREWER-CARIAS-LA-INCONSTITUCIONAL-CONVOCATORIA-AN-CONSTITUYENTE-JUNIO-2017-FINAL.pdf> (7. 11. 2018)

Buitrago, Miguel. 2010. „Civil Society, Social Protest, and Presidential Breakdowns in Bolivia.“ In: *Presidential Breakdowns in Latin America*. Eds. Llanos M. a Marsteintredet L. New York: Palgrave Macmillan, 91-107.

Coppedge, J. Michael. 2002. *Venezuela: Popular Sovereignty versus Liberal Democracy*. Working Paper 294, Kellogg Institute. Dostupné na: https://kellogg.nd.edu/sites/default/files/old_files/documents/294_0.pdf (7. 11. 2018)

Franchini, Matías. 2007. Asamblea Constituyente en Bolivia: Génesis, evolución y conflict en el cambio. *Centro para la apertura y el desarrollo de América Latina*, 5. 6. 2007. Dostupné na: https://www.cadal.org/documentos/documento_74.pdf (13. 11. 2018)

Grzymala-Busse, Anna. 2006. „The Discreet Charm of Formal Institutions: Postcommunist Party Competition and State Oversight.“ *Comparative Political Studies* 39, č. 3, 271-300.

Kouba, Karel. 2016. *Personalizace voleb a demokracie v Latinské Americe*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Kouba, Karel. 2008. „The 2006 Elections in Nicaragua: Does the Sandinista Return to Power Threaten Nicaragua's Democracy?“ In: *Election Year 2006: Latin America at the Crossroads*. Pavlína Springerová, Lenka Špičánová, Jan Němec a kol. Praha: AMO, 165-185.

Kouba, Karel. 2010a. „Metody a výzkumný proces v politologii.“ In: *Úvod do politologie*. Eds. Pavla Dočekalová a Kamil Švec. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 31-49.

Kouba, Karel. 2010b. „Prezidentské, poloprezidentské a parlamentní systémy demokracie.“ In: *Úvod do politologie*. Eds. Pavla Dočekalová a Kamil Švec. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 119-139.

Levitsky, Steven a Roberts, Kenneth. 2011. „Latin America's „Left Turn““. In: *The Resurgence of the Latin American Left*. Eds. Steven Levitsky a Kenneth Roberts. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1-28.

Lijphart, Arend. 1971. „Comparative Politics and the Comparative Method.“ *The American Political Science Review* 65, č.3, 682-693.

Madrid, Raúl. 2006. *The rise of ethno-populism in Latin America: The Bolivian Case*. Příspěvek přednesený v American Political Science Association: Philadelphia 2006. Dostupné na: <https://www.vanderbilt.edu/lapop/bolivia/2004-ethnopolulism.pdf> (29. 11. 2018)

Molina, E. José a Pérez, Carmen. 1998. “Evolution of the Party System in Venezuela, 1946-1993.” *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 40, č. 2, 1-26.

Molina, E. José. 2002. “The Presidential and Parliamentary Elections of the Bolivarian Revolution in Venezuela: Change and Continuity (1998-2000).” *Bulletin of Latin American Research* 21, č. 2, 219-247.

O'Donnell, Guillermo. 1994. „Delegative Democracy.“ *Journal of Democracy* 5, č. 2, 55-69.
O'Donnell, Guillermo. 1998. *Horizontal Accountability and New Polyarchies*. Working Paper 253, Kellogg Institute. Dostupné na: https://kellogg.nd.edu/sites/default/files/.../documents/253_0.pdf (21. 4. 2018).

Panizza, Francisco. 2009. „Nuevas izquierdas y democracia en América Latina“. *Revista Cidob D'Afers Internacionals* 85-86, 75-88.

Rochlin, James. 2007. “Latin America's Left Turn and the New Strategic Landscape: the case of Bolivia.” *Third World Quarterly* 28, č. 7, 1327-1342.

Santos Villarreal, Mario Santos. 2009. Referéndum Constitucional de Venezuela 2009. *Comisión bicameral del Sistema de bibliotecas*, Mexico 15. 2. 2009. Dostupné na: <http://www.diputados.gob.mx/sedia/sia/spe/SPE-ISS-05-09.pdf> (7. 11. 2018)

Singer, Matthew a Morrison, Kevin. 2004. „The 2002 presidential and parliamentary elections in Bolivia.“ *Electoral Studies* 23, 143-182.

Springerová, Pavlína. 2007. „Bolívijská pravice.“ *Cevro Revue*, č. 3. Dostupné na: <http://virtually.cz/archiv.php?art=14081> (21. 11. 2018).

Springerová, Pavlína. 2008a. “Bolívie na pokraji rozpadu?” *Mezinárodní politika*, č. 6, 30-31.
Springerová, Pavlína. 2008b. "Presidential Elections in Bolivia 2005: Elección de combate." In: *Election Year 2006: Latin America at the Crossroads*. Pavlína Springerová, Lenka Špičánová, Jan Němec a kol. Praha: AMO, 135–153.

Van Cott, Donna Lee. 2000. “Party System Development and Indigenous Populations in Latin America.” *Party Politics* 6, č. 2, 155-174.

Venezuela

1. úřední období Cháveze

The Economist. 1998. “It's all Chavez.” 2. července 1998. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1998/07/02/its-all-chavez> (7. 11. 2018).

The Economist. 1998. "Closing the gap." 10. října 1998. Dostupné na: <https://www.economist.com/special-report/2011/11/26/closing-the-gap> (7. 11. 2018)

The Economist. 1998. "The colonel rides on." 12. listopadu 1998. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1998/11/12/the-colonel-rides-on> (7. 11. 2018)

The Economist. 1998. "Pick your Chavez." 19. listopadu 1998. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1998/11/19/pick-your-chavez> (7. 11. 2018)

The Economist. 1998. "A message from the people." 10. prosince 1998. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1998/12/10/a-message-from-the-people> (7. 11. 2018)

The Economist. 1999. "Chavez hits the ground running." 14. ledna 1999. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1999/01/14/chavez-hits-the-ground-running> (7. 11. 2018)

The Economist. 1999. "Chavez rules." 29. dubna 1999. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1999/04/29/chavez-rules?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (7. 11. 2018)

The Economist. 1999. "The Chavez enigma." 3. června 1999. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1999/06/03/the-chavez-enigma> (7. 11. 2018)

The Economist. 1999. "Chavez cleans the slate." 29. července 1999. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1999/07/29/chavez-cleans-the-slate> (7. 11. 2018)

The Economist. 1999. "Chavez's blank cheque." 29. července 1999. Dostupné na: <https://www.economist.com/leaders/1999/07/29/chavez-blank-cheque> (7. 11. 2018)

The Economist. 1999. "Chavez's power grab." 26. srpna 1999. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1999/08/26/chavez-power-grab> (7. 11. 2018)

The Economist. 1999. "Chavez's fast track." 23. září 1999. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1999/09/23/chavez-fast-track> (7. 11. 2018)

The Economist. 1999. "Chavez's muddled new world." 18. listopadu 1999. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/1999/11/18/chavez-muddled-new-world> (7. 11. 2018)

The Economist. 2000. "Unchecked, unbalance." 3. února 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/02/03/unchecked-unbalanced> (7. 11. 2018)

The Economist. 2000. "The opponent." 13. dubna 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/04/13/the-opponent> (7. 11. 2018)

The Economist. 2000. "Chavez, God and the voters." 18. května 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/05/18/chavez-god-and-the-voters> (7. 11. 2018)

The Economist. 2000. "A non-voting fiasco in Venezuela." 1. června 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/06/01/a-non-voting-fiasco-in-venezuela> (7. 11. 2018)

The Economist. 2000. "Sunk." 6. července 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/07/06/sunk> (7. 11. 2018)

2. úřední období Cháveze

The Economist. 2000. "Chavez of Arabia." 17. srpna 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/08/17/chavez-of-arabia> (7. 11. 2018)

The Economist. 2000. "Venezuela on a gusher." 28. září 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/09/28/venezuela-on-a-gusher> (7. 11. 2018)

The Economist. 2000. "Workers' paradise?" 2. listopadu 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/11/02/workers-paradise> (7. 11. 2018)

The Economist. 2000. "Enabled president, disabled citizens." 16. listopadu 2000. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2000/11/16/enabled-president-disabled-citizens?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (7. 11. 2018)

The Economist. 2001. "Threats lurk around Chavez." 8. listopadu 2001. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2001/11/08/threats-lurk-around-chavez> (7. 11. 2018)

The Economist. 2001. "To the barricades." 22. listopadu 2001. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2001/11/22/to-the-barricades> (7. 11. 2018)

The Economist. 2001. "Birth of the counter-revolution." 13. prosince 2001. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2001/12/13/birth-of-the-counter-revolution> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Towards the endgame." 11. dubna 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/04/11/towards-the-endgame> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Coup and counter-coup." 16. dubna 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/unknown/2002/04/16/coup-and-counter-coup> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "After the coup, the reckoning." 18. dubna 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/04/18/after-the-coup-the-reckoning> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Chavez redux." 18. dubna 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/leaders/2002/04/18/chavez-redux> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Chavez at bay." 2. května 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/05/02/chavez-at-bay> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Weathering the storm." 25. července 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/07/25/weathering-the-storm> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Chavez and the judges." 15. srpna 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/08/15/chavez-and-the-judges> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "A tragic and dangerous stalemate." 10. října 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/10/10/a-tragic-and-dangerous-stalemate> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Desperate causes." 31. října 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/10/31/desperate-causes> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Double games." 14. listopadu 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/11/14/double-games> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "The chaos party." 21. listopadu 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/11/21/the-chaos-party> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "When push comes to shove." 5. prosince 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/12/05/when-push-comes-to-shove> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Amazing shrinking president." 12. prosince 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/12/12/amazing-shrinking-president> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "Trench warfare." 19. prosince 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2002/12/19/trench-warfare> (7. 11. 2018)

The Economist. 2002. "The pressure mounts on Chavez." 20. prosince 2002. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2002/12/10/the-pressure-mounts-on-chavez> (7. 11. 2018)

The Economist. 2003. "A divided country self-destructs." 16. ledna 2003. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2003/01/16/a-divided-country-self-destructs> (7. 11. 2018)

The Economist. 2003. "No end to the pain." 6. února 2003. Dostupné na: <https://www.economist.com/leaders/2003/02/06/no-end-to-the-pain> (7. 11. 2018)

The Economist. 2003. "Chávez rides high, for now." 17. dubna 2003. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2003/04/17/chavez-rides-high-for-now> (7. 11. 2018)

The Economist. 2003. "Stoning the messenger." 22. května 2003. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2003/05/22/stoning-the-messenger> (7. 11. 2018)

The Economist. 2003. "Agreeing to disagree." 5. června 2003. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2003/06/05/agreeing-to-disagree> (7. 11. 2018)

The Economist. 2003. "Another Cuba?" 10. července 2003. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2003/07/10/another-cuba> (7. 11. 2018)

The Economist. 2003. "With us or against us?" 11. září 2003. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2003/09/11/with-us-or-against-us> (7. 11. 2018)

The Economist. 2003. "No justice" 20. listopadu 2003. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2003/11/20/no-justice> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "Smash and grab" 15. ledna 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2004/01/15/smash-and-grab> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "Kafka in Caracas" 26. února 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2004/02/26/kafka-in-caracas> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "Regime change or bust." 11. března 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2004/03/11/regime-change-or-bust> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "Chávez administers the last rites to the rule of law." 13. května 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2004/05/13/chavez-administers-the-last-rites-to-the-rule-of-law> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "Recalling Chávez." 9. června 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2004/06/09/recalling-chavez> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "Chávez's mission to get out the vote." 8. července 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2004/07/08/chavez-s-mission-to-get-out-the-vote> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "An unappetising choice." 12. srpna 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2004/08/12/an-unappetising-choice> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "Twice bitten, thrice lucky." 19. srpna 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2004/08/19/twice-bitten-thrice-lucky> (7. 11. 2018)

The Economist. 2004. "Red tide rising" 4. listopadu 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2004/11/04/red-tide-rising> (7. 11. 2018)

The Economist. 2005. "Inciting self-censorship." 10. března 2005. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2005/03/10/inciting-self-censorship> (7. 11. 2018)

The Economist. 2005. "Oil, missions and a chat show." 12. května 2005. Dostupné na: <https://www.economist.com/special-report/2005/05/12/oil-missions-and-a-chat-show> (7. 11. 2018)

The Economist. 2005. "To vote or not?" 14. července 2005. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2005/07/14/to-vote-or-not> (7. 11. 2018)

The Economist. 2005. "Technical hitch, political stand-off." 1. prosince 2005. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2005/12/01/technical-hitch-political-stand-off> (7. 11. 2018)

The Economist. 2006. "Farewell to the aperture petrolera." 5. dubna 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2006/04/05/farewell-to-the-apertura-petrolera> (7. 11. 2018)

The Economist. 2006. "Damned whatever they do." 20. července 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/07/20/damned-whatever-they-do> (7. 11. 2018)

The Economist. 2006. "The opposition finds a leader." 17. srpna 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/08/17/the-opposition-finds-a-leader> (7. 11. 2018)

The Economist. 2006. "The Man from Maracaibo." 9. listopadu 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/11/09/the-man-from-maracaibo> (7. 11. 2018)

3. úřední období Cháveze

The Economist. 2007. "The second coming." 10. ledna 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/01/10/the-second-coming> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "With Marx, Lenin and Jesus Christ." 11. ledna 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/01/11/with-marx-lenin-and-jesus-christ> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "Scarcity amid abundance." 12. dubna 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/04/12/scarcity-amid-abundance> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "Chávez changes channels." 29. května 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/05/29/chavez-changes-channels> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "An opposition gagged." 31. května 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/05/31/an-opposition-gagged> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "Freedom of the press in Venezuela." 31. května 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/leaders/2007/05/31/pulling-the-plug?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "Making socialism official." 1. listopadu 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/11/01/making-socialism-official> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "Challenging Chávez-for-life." 15. listopadu 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/11/15/challenging-chavez-for-life> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "The beginning of the end for Hugo Chávez." 6. prosince 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/leaders/2007/12/06/the-beginning-of-the-end-for-hugo-chavez> (7. 11. 2018)

The Economist. 2007. "The wind goes out of the revolution." 6. prosince 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/briefing/2007/12/06/the-wind-goes-out-of-the-revolution> (7. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Chávez slows to a trot." 10. ledna 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/01/10/chavez-slows-to-a-trot> (7. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Hugo Chávez's latest assault." 9. dubna 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2008/04/09/hugo-chavez-s-latest-assault>. (7. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Grabbing the bank." 5. srpna 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2008/08/05/grabbing-the-bank> (7. 11. 2018)

The Economist. 2008. "The autocrat of Caracas." 7. srpna 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/08/07/the-autocrat-of-caracas> (7. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Venezuela's elections." 9. října 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2008/10/09/venezuelas-elections> (7. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Venezuela's opposition makes progress." 25. listopadu 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2008/11/25/venezuelas-opposition-makes-progress> (7. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Checked, but not halted." 27. listopadu. 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/11/27/checked-but-not-halted> (7. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Socialism with cheap oil." 30. prosince 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/12/30/socialism-with-cheap-oil> (7. 11. 2018)

The Economist. 2009. "Oblivious to the coming storm." 5. února 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/02/05/oblivious-to-the-coming-storm> (7. 11. 2018)

The Economist. 2009. "A firmer grip on power." 16. února 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/02/16/a-firmer-grip-on-power> (7. 11. 2018)

The Economist. 2009. "Chávez for ever?" 19. února 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/02/19/chavez-for-ever> (7. 11. 2018)

The Economist. 2009. "Revolutionary justice." 8. dubna 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/04/08/revolutionary-justice> (7. 11. 2018)

The Economist. 2009. "Socialism v labour." 7. května 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/05/07/socialism-v-labour> (7. 11. 2018)

The Economist. 2009. "Chávez's bugbear." 25. června 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/06/25/chavez-s-bugbear> (7. 11. 2018)

The Economist. 2009. "Switched off." 6. srpna 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/08/06/switched-off> (7. 11. 2018)

The Economist. 2009. “Venecuba”, a single nation.” 11. února 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/02/11/venecuba-a-single-nation> (7. 11. 2018)

The Economist. 2010. “Feeling the heat.” 13. května 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/briefing/2010/05/13/feeling-the-heat> (7. 11. 2018)

The Economist. 2010. “Commune-ism.” 15. července 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/07/15/commune-ism> (7. 11. 2018)

The Economist. 2010. “Chávez grapples with a 50/50 nation.” 23. září 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/09/23/chavez-grapples-with-a-50/50-nation> (7. 11. 2018)

The Economist. 2010. “Towards state socialism.” 18. listopadu 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/11/18/towards-state-socialism> (7. 11. 2018)

The Economist. 2010. “A coup against the constitution.” 28. 12. 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/12/28/a-coup-against-the-constitution> (7. 11. 2018)

The Economist. 2011. “Criminals or dissidents?” 17. února 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2011/02/17/criminals-or-dissidents> (7. 11. 2018)

The Economist. 2010. “A Caribbean Tripoli?” 7. dubna 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2011/04/07/a-caribbean-tripoli> (7. 11. 2018)

The Economist. 2010. “Troubles on two fronts.” 16. června 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2011/06/16/troubles-on-two-fronts> (7. 11. 2018)

The Economist. 2011. “The game’s afoot.” 24. září 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2011/09/24/the-games-afoot> (7. 11. 2018)

The Economist. 2012. “Mano a mano.” 11. února 2012. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2012/02/11/mano-a-mano> (7. 11. 2018)

The Economist. 2012. “Hugo’s last hurrah” 16. června 2012. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2012/06/16/hugos-last-hurrah> (7. 11. 2018)

The Economist. 2012. “The autocrat and the ballot box.” 29. září 2012. Dostupné na: <https://www.economist.com/briefing/2012/09/29/the-autocrat-and-the-ballot-box> (7. 11. 2018)

El País. 2014. “El ocaso del Alba.” 13. prosince 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/12/13/actualidad/1418491835_596490.html (13. 11. 2018)

Bolívie

1. úřední období Moralese

The Economist. 2005. "A leftist landslide in the Andes." 20. prosince 2005. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2005/12/20/a-leftist-landslide-in-the-andes> (13. 11. 2018)

El País. 2005. "Hay que revisar los contratos de las petroleras. Son nulos e ilegales." 21. prosince 2005. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2005/12/21/portada/1135119606_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2005. "Castro recibe a Evo Morales en Cuba como un "compañero" contra el imperialismo." 31. prosince 2005. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2005/12/31/internacional/1135983605_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2005. "Bush es el único terrorista." 31. prosince 2005. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2005/12/31/internacional/1135983604_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Fidel Castro y Evo Morales sellan una alianza en La Habana." 2. ledna 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/01/02/internacional/1136156415_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Evo Morales se incorpora a la alianza "antiimperialista" de Chávez y Castro." 4. ledna 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/01/04/internacional/1136329203_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Morales ofrece colaboración para tranquilizar a las empresas españolas." 5. ledna 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/01/05/espana/1136415603_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Morales firma ocho acuerdos con Chávez en su primer día como presidente." 24. ledna 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/01/24/portada/1138057202_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2006. "Evo ready or not." 26. ledna 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/01/26/evo-ready-or-not> (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Bolivia afronta el fin del centralismo." 10 března 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/03/10/internacional/1141945216_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Evo Morales destituye al líder parlamentario de su partido por corrupción." 20. dubna 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/04/20/internacional/1145484011_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Evo Morales nacionaliza por decreto el petróleo y el gas de Bolivia." 2. května 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/05/02/internacional/1146520803_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Alba' de América." 3. května 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/05/03/internacional/1146607208_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Hugo Chávez envía abogados y técnicos." 3. května 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/05/03/internacional/1146607201_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2006. "Oil and hauteur." 4. května 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/leaders/2006/05/04/oil-and-hauteur> (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Evo Morales declara la guerra a los latifundios improductivos en Bolivia." 10. května 2006. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2006/05/10/actualidad/1147212002_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "El Constitucional de Bolivia anula la detención de los ejecutivos de Repsol." 10. května 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/05/10/economia/1147212010_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2006. "Dreams and realities." 18. května 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/05/18/dreams-and-realities> (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Evo Morales ya piensa en la reelección en Bolivia." 25. května 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/05/25/internacional/1148508011_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Evo Morales repartirá 2,5 millones de hectáreas entre indígenas bolivianos." 5. června 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/06/05/internacional/1149458404_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Morales presenta un plan de 10.000 millones para combatir la pobreza." 19. června 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/06/19/internacional/1150668012_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "El Gobierno de Bolivia anuncia la nacionalización de otras seis empresas." 20. června 2006. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2006/06/20/actualidad/1150754401_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2006. "A revolution faces the voters." 29. června 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/06/29/a-revolution-faces-the-voters> (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Las regiones más ricas apuestan por la autonomía." 3. července 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/07/03/internacional/1151877608_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Bolivia apoya la Constituyente que definirá la "refundación" del país." 3. července 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/07/03/internacional/1151877609_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2006. "The Venezuelan connection." 6. července 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/07/06/the-venezuelan-connection> (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Bolivia aumenta la presión sobre Repsol con la retirada de una concesión." 26. srpna 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/08/26/economia/1156543206_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Evo Morales cambia las reglas y dota a la Asamblea Constituyente de poderes absolutos." 2. září 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/09/02/internacional/1157148013_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Las protestas sociales vuelven con fuerza a las calles de Bolivia." 2. září 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/09/02/internacional/1157148011_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "La oposición boliviana se moviliza contra el Gobierno de Morales." 4. září 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/09/04/internacional/1157320811_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "La oposición boliviana pide protección internacional en la Asamblea Constituyente." 5. září 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/09/05/internacional/1157407215_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Cuatro provincias de Bolivia amenazan con rechazar la nueva Constitución." 6. října 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/10/06/internacional/1160085614_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Morales prepara la nacionalización de la minería en Bolivia." 27. Října 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/10/27/economia/1161900001_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2006. "Fear and mistrust." 23. listopadu 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/11/23/fear-and-mistrust> (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Seis de los nueve gobernadores bolivianos rompen relaciones con Evo Morales." 20. listopadu 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/11/20/internacional/1163977215_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2006. "Morales the bountiful." 13. prosince 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/12/13/morales-the-bountiful> (13. 11. 2018)

El País. 2006. "Cuatro regiones de Bolivia ultiman un estatuto conjunto de autonomía." 18. prosince 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/12/18/internacional/1166396413_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Evo Morales acata las exigencias de la oposición para la Constituyente." 11. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/01/11/internacional/1168470018_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Al menos dos muertos y 70 heridos en el conflicto de la región boliviana de Cochabamba." 12. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/01/12/actualidad/1168556402_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Evo Morales pide poder revocar a los cargos electos en un referéndum." 14. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/01/14/internacional/1168729212_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Evo Morales, un año después." 23. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/01/23/internacional/1169506817_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "EE UU reduce un 40% la ayuda para combatir la droga en los Andes." 12. února 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/02/12/internacional/1171234813_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "La milicia indígena de Morales." 19. února 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/02/19/internacional/1171839616_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Evo Morales nacionaliza los activos en Bolivia de Telecom Italia." 4. dubna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/04/04/economia/1175637614_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2007. "Friends, not clones país." 7. června 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/06/07/friends-not-clones> (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Morales nacionalizará los ferrocarriles de Bolivia, en manos chilenas y estadounidenses." 17. července 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/07/17/actualidad/1184623202_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "El intento de Morales de controlar el Constitucional desata una crisis política." 23. srpna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/08/23/internacional/1187820011_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "La crisis política en Bolivia deriva en la suspensión de la Asamblea Constituyente." 24. srpna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/08/24/internacional/1187906413_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Seis de las nueve provincias de Bolivia convocan huelgas generales." 25. srpna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/08/25/internacional/1187992809_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Los diputados de Bolivia, a propuesta de Morales, eliminan la subvención a los partidos en época electoral." 21. září 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/09/21/actualidad/1190325604_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Protesta de simpatizantes de Evo Morales por el bloqueo de leyes en el Senado boliviano." 21. listopadu 2007. Dostupné na:

https://elpais.com/internacional/2007/11/21/actualidad/1195599622_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Evo Morales plantea un plebiscito sobre su continuidad en el poder." 7. prosince 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/12/07/internacional/1196982004_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2007. "Evo Morales logra que sus fieles voten la nueva Constitución en sólo 16 horas." 10. prosince 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/12/10/internacional/1197241202_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2007. "Double or quits." 13. prosince 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/12/13/double-or-quits?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (13. 11. 2018)

The Economist. 2007. "Bolivia's breaking point?." 14. prosince 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2007/12/14/bolivias-breaking-point> (13. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Once more to the brink." 24. dubna 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/04/24/once-more-to-the-brink> (13. 11. 2018)

El País. 2008. "Bolivia 'confederal'." 6. května 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/05/06/opinion/1210024802_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Battle by referendum." 8. května 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/05/08/battle-by-referendum> (13. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Speak fraternally but carry a stick." 29. května 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/05/29/speak-fraternally-but-carry-a-stick> (13. 11. 2018)

El País. 2008. "Constitucional de Bolivia frena la consulta de Evo Morales." 24. července 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/07/24/internacional/1216850408_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2008. "Evo's big win." 14. srpna 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/08/14/evos-big-win> (13. 11. 2018)

El País. 2008. "Las autoridades electorales de Bolivia suspenden la consulta constitucional." 2. září 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/09/02/actualidad/1220306409_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2008. "Evo Morales y la oposición negocian para poner fin al conflicto boliviano." 18. září 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/09/18/internacional/1221688811_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2008. "Now put it back together." 18. září 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/09/18/now-put-it-back-together> (13. 11. 2018)

El País. 2008. “Acuerdo en Bolivia sobre el referéndum constitucional.” 21. října 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/10/21/internacional/1224540011_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2008. “Morales desoye a la justicia y prolonga la detención de un gobernador rebelde.” 28. října 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/10/28/actualidad/1225148407_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2009. “Las constituciones deben limitar al poder. Y eso no pasa aquí.” 23. ledna 2009. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2009/01/23/internacional/1232665211_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2009. “La hoja de coca entra en campaña.” 29. července 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/07/29/actualidad/1248818402_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2009. “Hacia un nuevo Estado.” 8. srpna 2009. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2009/08/08/opinion/1249682403_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2009. “Headed for re-election.” 10. září 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2009/09/10/headed-for-re-election> (13. 11. 2018)

El País. 2009. “Evo inicia el camino a su reelección.” 7. října 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/10/07/actualidad/1254866403_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2009. “Una coalición opositora presenta siete denuncias contra la campaña de Evo Morales.” 15. října 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/10/15/actualidad/1255557608_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2009. “Conflicto de poderes en la campaña boliviana.” 13. listopadu 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/11/13/actualidad/1258066802_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2009. “Evo sticks.” 7. prosince 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/12/07/evo-sticks> (13. 11. 2018)

2. úřední období Moralese

El País. 2009. “Morales promete no usar su mayoría parlamentaria comu un “rodillo” contra sus rivales.” 8. prosince 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/12/08/actualidad/1260226811_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2009. “The explosive apex of Evo’s power.” 10. prosince 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/12/10/the-explosive-apex-of-evos-power> (13. 11. 2018)

El País. 2010. "Morales elabora una legislación para controlar el poder judicial de Bolivia." 2. února 2010. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2010/02/06/actualidad/1265410803_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2010. "Morales emprende la reforma del poder judicial con 18 nombramientos." 19. února 2010. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2010/02/19/actualidad/1266534003_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2010. "Bolivia nacionaliza tres empresas eléctricas." 1. května 2010. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2010/05/01/actualidad/1272664806_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2010. "El principal sindicato boliviano declara la huelga general contra Morales." 5. května 2010. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2010/05/05/actualidad/1273010401_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2010. "Power grab." 6. května 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/05/06/power-grab> (13. 11. 2018)

El País. 2010. "La oposición boliviana retrasa pero no frena la ley que puede inhabilitar gobernadores." 25. května 2010. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2010/05/25/actualidad/1274738401_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2010. "Los diputados bolivianos aprueban el proyecto de ley judicial por consenso." 9. června 2010. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2010/06/09/actualidad/1276034403_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2010. "Morales admite por primera vez que sus cocaleros destinan coca al narcotráfico." 17. října 2010. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2010/10/17/actualidad/1287266401_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2010. "El Ejército boliviano se subordina a la ideología del Gobierno de Morales." 16. listopadu 2010. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2010/11/16/internacional/1289862010_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2010. "Evo Morales retrocede ante las protestas." 30. listopadu 2010. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2010/12/30/internacional/1293663602_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2011. "Fuel on the fire." 1. ledna 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2011/01/06/fuel-on-the-fire> (13. 11. 2018)

El País. 2011. "Los principales aliados de Morales lideran una huelga que paraliza Bolivia." 19. února 2011. Dostupné na:

https://elpais.com/internacional/2011/02/19/actualidad/1298070001_850215.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2011. "The calle gets restive." 3. března 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2011/03/03/the-calle-gets-restive> (13. 11. 2018)

El País. 2011. "Los límites de Evo." 29. září 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/09/28/actualidad/1317230683_603509.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2011. "Road rage." 1. října 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2011/10/01/road-rage> (13. 11. 2018)

El País. 2011. "El Gobierno de Evo Morales arremete contra la marcha indígena y la prensa Evo." 3. října 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/10/03/actualidad/1317669250_938543.html (13. 11. 2018)

El País. 2011. "Morales organiza unas elecciones para controlar la cúpula judicial en Bolivia." 12. října 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/10/12/actualidad/1318402613_464387.html (13. 11. 2018)

El País. 2011. "Bolivia: Una elección o una línea divisoria?" 31. října 2011. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2011/10/31/opinion/1320015604_850215.html (13. 11. 2018)

El País. 2011. "Un gobernador boliviano denuncia la "aniquilación de la oposición." 18. prosince 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/12/18/actualidad/1324173160_796379.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2012. "Rough justice." 7. ledna 2012. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2012/01/07/rough-justice> (7. 11. 2018)

El País. 2012. "La caída de popularidad obliga a Morales a buscar el consenso político." 16. ledna 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/01/16/actualidad/1326750014_973465.html (13. 11. 2018)

El País. 2012. "Evo Morales nacionaliza la filial de Red Eléctrica de España en Bolivia." 1. května 2012. Dostupné na: https://elpais.com/economia/2012/05/01/actualidad/1335887717_799794.html (13. 11. 2018)

El País. 2012. "Oleada de nacionalizaciones." 1. května 2012. Dostupné na: https://elpais.com/economia/2012/05/01/actualidad/1335894471_504436.html (13. 11. 2018)

El País. 2012. "El eje bolivariano ataca la Comisión Interamericana de Derechos Humanos." 6. června 2012. Dostupné na:

https://elpais.com/internacional/2012/06/06/actualidad/1338964029_280541.html (13. 11. 2018)

El País. 2012. "El eje bolivariano ataca la Comisión Interamericana de Derechos Humanos." 6. června 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/06/06/actualidad/1338964029_280541.html (13. 11. 2018)

El País. 2012. "La Iglesia, oposición en Sudamérica." 3. srpna 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/08/03/actualidad/1344007108_431382.html (13. 11. 2018)

El País. 2013. "El ALBA afronta aislado la reforma del sistema de derechos humanos de la OEA." 21. 3. 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/03/21/actualidad/1363822960_046935.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "Morales inicia campaña por la reelección en medio de conflictos sociales." 18. 5. 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/05/18/actualidad/1368886162_158700.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "Bolivia promulga la ley que permite a Morales concurrir a un tercer mandato." 21. května 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/05/21/actualidad/1369108728_349707.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "La cúpula judicial de Bolivia defiende que Morales pueda ser reelegido otra vez." 23. května 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/05/22/actualidad/1369258754_142487.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "Evo Morales no tiene un mandato, tiene una misión." 25. května 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/05/25/actualidad/1369436652_644598.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "Morales se aproxima a los católicos al comenzar su campaña electoral." 7. září 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/09/07/actualidad/1378505482_585219.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "Intelectuales y políticos desencantados retan a Morales con un nuevo partido." 13. září 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/09/12/actualidad/1379010740_581697.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "Evo Morales convoca elecciones en Bolivia para octubre de 2014." 24. září 2013. Dostupné na:

https://elpais.com/internacional/2013/09/24/actualidad/1379984463_667709.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "El censo pone en entredicho el discurso indigenista de Morales." 20. října 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/10/17/actualidad/1382033417_458091.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "Hay cierta connivencia internacional ante la violación de derechos en Bolivia." 7. listopadu 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/11/07/actualidad/1383844840_945515.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "La UE indica que en Bolivia hay un excedente de cultivo de hoja de coca." 15. listopadu 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/11/15/actualidad/1384474215_112362.html (7. 11. 2018)

El País. 2013. "El defensor del Pueblo advierte del auge de la violencia en Bolivia." 23. prosince 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/12/23/actualidad/1387832227_427868.html (7. 11. 2018)

El País. 2014. "Morales busca afianzar la economía boliviana." 4. ledna 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/01/03/actualidad/1388777283_608755.html (7. 11. 2018)

El País. 2014. "La justicia del miedo." 1. dubna 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/04/01/actualidad/1396313192_411524.html (7. 11. 2018)

El País. 2014. "Bolivia celebrará sus elecciones presidenciales el 12 de octubre." 1. května 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/05/01/actualidad/1398900416_770756.html (7. 11. 2018)

El País. 2014. "El Tribunal Electoral de Bolivia corrige la nueva distribución de escaños." 15. května 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/05/15/actualidad/1400105632_993470.html (7. 11. 2018)

El País. 2014. "La policía boliviana echa un pulso al Gobierno y reclama más ingresos." 7. července 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/07/06/actualidad/1404675646_367859.html (7. 11. 2018)

El País. 2014. "Evo Morales no tiene rival." 28. července 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/07/28/actualidad/1406564096_566898.html (7. 11. 2018)

El País. 2014. "Bolivia suspende a dos magistradas del Constitucional que detuvieron una ley." 30. července 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/07/30/actualidad/1406733535_345999.html (7. 11. 2018)

El País. 2014. "La oposición boliviana confía en el 'efecto Neves'." 11. října 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/10/11/actualidad/1412991380_153085.html (7. 11. 2018)

The Economist. 2014. "Happily Evo after." 11. října 2014. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2014/10/11/happily-evo-after> (7. 11. 2018)

El País. 2014. "Bolivia decide si da un cheque en blanco a Evo Morales." 12. října 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/10/12/actualidad/1413070202_577807.html (7. 11. 2018)

3. úřední období Moralese

El País. 2015. "Morales plantea un referéndum para reformar la justicia." 6. ledna 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/01/06/actualidad/1420562338_573519.html (7. 11. 2018)

The Economist. 2015. "Third time unlucky?." 26. ledna 2015. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2015/01/26/third-time-unlucky> (13. 11. 2018)

El País. 2015. "La corrupción salpica a los indígenas bolivianos." 6. března 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/03/05/actualidad/1425593284_385755.html (13. 11. 2018)

El País. 2015. "El tribunal electoral de Bolivia inhabilita a un opositor a Morales." 21. března 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/03/21/actualidad/1426898691_617985.html (13. 11. 2018)

El País. 2015. "Las elecciones regionales bolivianas ponen en juego el poder de Morales." 29. března 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/03/29/actualidad/1427596632_772801.html (13. 11. 2018)

El País. 2015. "La rebelión aimara que venció al líder indígena." 1. dubna 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/03/31/actualidad/1427836558_976440.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2015. "No, MAS." 11. dubna 2015. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2015/04/11/no-mas> (13. 11. 2018)

El País. 2015. "El partido de Evo Morales busca la reelección indefinida del presidente." 27. května 2015. Dostupné na:

https://elpais.com/internacional/2015/05/27/actualidad/1432692413_721831.html (13. 11. 2018)

El País. 2015. "El Gobierno boliviano choca con la prensa "que hace política"." 25. srpna 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/08/25/actualidad/1440530945_293950.html (13. 11. 2018)

El País. 2015. "Evo Morales inicia la carrera para una nueva reelección." 4. září 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/09/03/actualidad/1441316310_613170.html (13. 11. 2018)

El País. 2015. "Comienza el proceso para la reelección indefinida en Bolivia." 8. září 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/09/07/actualidad/1441658221_156953.html (13. 11. 2018)

El País. 2015. "Los bolivianos votarán sobre la autonomía en cinco regiones." 18. září 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/09/18/actualidad/1442528446_637751.html (13. 11. 2018)

El País. 2015. "El referendo para la reelección de Evo Morales será en febrero de 2016." 23. září 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/09/23/actualidad/1442963394_926641.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2015. "The man who would be king." 1. října 2015. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2015/10/01/the-man-who-would-be-king> (13. 11. 2018)

The Economist. 2016. "They think it's all Evo." 20. února 2016. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2016/02/20/they-think-its-all-evo> (13. 11. 2018)

El País. 2016. "El resultado del referéndum mantiene en vilo a Bolivia." 23. února 2016. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2016/02/23/america/1456255178_469310.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2016. "Evo Morales's fall from grace." 27. února 2016. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2016/02/27/evo-moraless-fall-from-grace> (13. 11. 2018)

El País. 2016. "La derrota de Evo." 6. března 2016. Dostupné na: https://elpais.com/elpais/2016/03/03/opinion/1457026147_040257.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2017. "Bolivia's president chafes against term limits." 5. ledna 2017. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2017/01/05/bolivias-president-chafes-against-term-limits> (13. 11. 2018)

El País. 2017. "Bolivia se polariza por el empeño de Morales en su reelección." 22. února 2017. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2017/02/21/america/1487715867_889043.html (13. 11. 2018)

El País. 2017. "Bolivia aumenta la extensión legal de cultivos de coca." 27. února 2017. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2017/02/26/actualidad/1488144444_618630.html (13. 11. 2018)

El País. 2017. "Líderes de la izquierda latinoamericana se reúnen en Bolivia en una cumbre "anti-Trump". 20. června 2017. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2017/06/20/america/1497914805_116835.html (13. 11. 2018)

El País. 2017. "El partido de Evo Morales apela al Constitucional para habilitar su reelección." 19. září 2017. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2017/09/19/america/1505788990_604991.html (13. 11. 2018)

The Economist. 2017. "Evo Morales finds a way to run for re-election." 1. prosince 2017. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2017/12/01/evo-morales-finds-a-way-to-run-for-re-election> (13. 11. 2018)

Ekvádor

1. úřední období Correa

The Economist. 2006. "Grabbing Occidental." 18. května 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/05/18/grabbing-occidental> (28. 1. 2019)

The Economist. 2006. "An enigmatic leftist rides into town." 12. října 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/10/12/an-enigmatic-leftist-rides-into-town> (28. 1. 2019)

El País. 2006. "Las encuestas auguran una segunda vuelta en las elecciones presidenciales de Ecuador." 13. října 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/10/13/internacional/1160690413_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2006. "No quiero un país opulento, sino que haya trabajo." 14. října 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/10/14/internacional/1160776813_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2006. "Correa y Noboa disputarán la segunda vuelta en Ecuador." 16. října 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/10/16/internacional/1160949605_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2006. "Noboa vence en la primera ronda a Correa, a pesar de lo vaticinado por las encuestas." 16. října 2006. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2006/10/16/actualidad/1160949601_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2006. "El magnate Álvaro Noboa gana la primera vuelta de las presidenciales de Ecuador." 17. října 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/10/17/internacional/1161036004_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2006. "Noboa set for victory in Ecuador." 15. listopadu 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2006/11/15/noboa-set-for-victory-in-ecuador> (28. 1. 2019)

El País. 2006. "Ecuador asiste al duelo entre el magnate Noboa y el populista Correa." 22. listopadu 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/11/22/internacional/1164150014_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2006. "Correa pide respeto a la democracia tras celebrar su victoria en Ecuador." 28. listopadu 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/11/28/internacional/1164668420_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2006. "Aquí no van a mandar ni Bush ni Chávez, sólo los ecuatorianos." 29. listopadu 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/11/29/internacional/1164754816_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2006. "New broom, sweeping reforms." 14. prosince 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2006/12/14/new-broom-sweeping-reforms> (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Correa promete una reforma política y la creación de un ministerio de la migración." 16. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/01/16/internacional/1168902021_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2007. "Magical mystery tour." 18. ledna 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/01/18/magical-mystery-tour> (28. 1. 2019)

El País. 2007. "La protesta de miles de simpatizantes del presidente Correa obliga a evacuar el Congreso de Ecuador." 31. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/01/31/internacional/1170198010_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Correa culpa a los diputados de la revuelta social en Ecuador." 1. února 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/10/04/actualidad/1191448814_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "El Congreso de Ecuador da vía libre a la reforma constitucional del presidente Correa." 14. února 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/02/14/internacional/1171407615_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Los ecuatorianos votarán el próximo 15 de abril sobre la reforma constitucional." 14. února 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/02/14/actualidad/1171407603_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Debates and defaults." 15. února 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/02/15/debates-and-defaults> (28. 1. 2019)

El País. 2007. "La reforma de la Constitución agudiza la crisis en Ecuador." 9. března 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/03/09/internacional/1173394816_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Correa convoca una marcha nacional contra el Congreso de Ecuador." 13. března 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/03/13/internacional/1173740415_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "El conflicto por la reforma de la Constitución pone en jaque a Ecuador." 14. března 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/03/14/internacional/1173826808_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Correa v Congress." 15. března 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/03/15/correa-v-congress> (28. 1. 2019)

The Economist. 2007. "Ecuador's power struggle." 20. března 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2007/03/20/ecuadors-power-struggle> (28. 1. 2019)

El País. 2007. "La pugna judicial agudiza la crisis institucional en Ecuador." 28. března 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/03/28/internacional/1175032817_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Correa convoca una marcha nacional contra el Congreso de Ecuador." 27. března 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/03/27/internacional/1174946421_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "El presidente del Congreso de Ecuador suspende la destitución de 57 diputados." 29. března 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/03/29/actualidad/1175119201_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "El presidente Correa toma las riendas del Congreso de Ecuador." 11. dubna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/04/11/internacional/1176242417_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Correa asegura que dimitirá si los ecuatorianos rechazan la reforma constitucional." 11. dubna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/04/11/actualidad/1176242402_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Los ecuatorianos respaldan la reforma constitucional para dar más poder a Correa." 16. dubna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/04/16/internacional/1176674405_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Los ecuatorianos dan al presidente Correa manos libres para reformar el Estado." 17. dubna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/04/17/internacional/1176760806_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "El Constitucional de Ecuador falla a favor de los diputados depuestos." 24. dubna 2007.

El País. 2007. "Ecuador convoca para el 30 de septiembre las elecciones a la Asamblea Constituyente." 24. dubna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/04/25/actualidad/1177452004_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Caught on camera." 26. července 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/07/26/caught-on-camera> (28. 1. 2019)

The Economist. 2007. "A wannabe Chávez short of oil." 30. srpna 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/08/30/a-wannabe-chavez-short-of-oil> (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Correa da el último paso para tomar el control de Ecuador." 29. září 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/09/29/internacional/1191016814_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Los ecuatorianos eligen hoy una Asamblea Constituyente." 30. září 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/09/30/actualidad/1191103207_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Correa dirige a Ecuador hacia el "socialismo del siglo XXI" de inspiración chavista." 1. října 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/10/01/internacional/1191189611_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Rafael Correa asegura que buscará el diálogo sin claudicaciones para elaborar una nueva Constitución." 1. října 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/10/01/actualidad/1191189602_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "El Congreso de Ecuador denunciará a Correa por querer disolver la Cámara." 4. října 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/10/04/actualidad/1191448814_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2007. "Ecuador nacionaliza la renta extraordinaria del petróleo." 5. října 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/10/05/economia/1191535218_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2008. "Correa exige a Telefónica que pague la licencia o abandone Ecuador." 17. února 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/02/17/economia/1203202804_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2008. "Going nowhere." 8. května 2008. Dostupné na: <https://www.economist-com.libproxy.smu.edu.sg/the-americas/2008/05/08/going-nowhere> (28. 1. 2019)

El País. 2008. "El Gobierno de Ecuador interviene dos canales de televisión." 8. července 2008. Dostupné na:

https://elpais.com/internacional/2008/07/08/actualidad/1215468013_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2008. "Taking the headlines." 10. července 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/07/10/taking-the-headlines> (28. 1. 2019)

El País. 2008. "La Asamblea Constituyente de Ecuador acaba la redacción de la Carta Magna." 20. července 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/07/20/actualidad/1216504801_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2008. "La nueva Constitución de Ecuador refuerza los poderes de Correa." 26. července 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/07/26/internacional/1217023205_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2008. "The good life." 31. července 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/07/31/the-good-life> (28. 1. 2019)

The Economist. 2008. "In good faith." 2. října 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/10/02/in-good-faith> (28. 1. 2019)

El País. 2008. "Los países del ALBA pretenden crear un "espacio liberado del dólar"." 26. listopadu 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/11/27/actualidad/1227740402_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2009. "Poised for re-election." 17. dubna 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2009/04/17/poised-for-re-election> (28. 1. 2019)

The Economist. 2009. "Revolution! Please give generously." 23. dubna 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/04/23/revolution-please-give-generously> (28. 1. 2019)

2. úřední období Correy

El País. 2009. "Vía libre para la revolución de Correa." 28. dubna 2009. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2009/04/28/internacional/1240869601_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2009. "Correa's curriculum." 20. srpna 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/08/20/correas-curriculum> (28. 1. 2019)

El País. 2009. "La prensa estorba al eje bolivariano." 7. září 2009. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2009/09/07/internacional/1252274402_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2009. "Ecuador acepta la donación de seis cazas de Venezuela." 30. září 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/09/30/actualidad/1254261602_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2009. "Correa and the golden ponchos." 1. října 2009. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2009/10/01/correa-and-the-golden-ponchos> (28. 1. 2019)

The Economist. 2010. "Smile turns to frown." 14. ledna 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/01/14/smile-turns-to-frown> (28. 1. 2019)

The Economist. 2010. "Spearheading dissent." 15. července 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/07/15/spearheading-dissent> (28. 1. 2019)

El País. 2010. "Una revuelta policial contra Correa pone a Ecuador al borde del caos." 1. října 2010. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2010/10/01/portada/1285884004_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2010. "La policía se rebela contra Rafael Correa." 1. října 2010. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2010/10/01/internacional/1285884001_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2010. "A strike against democracy." 1. října 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/americas-view/2010/09/30/a-strike-against-democracy> (28. 1. 2019)

El País. 2010. "Motín antidemocrático." 2. října 2010. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2010/10/02/opinion/1285970401_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2010. "Sudamérica deja fuera de juego a la OEA." 6. října 2010. (28. 1. 2019)

El País. 2010. "La crisis desafía la revolución de Correa." 6. října 2010. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2010/10/06/internacional/1286316002_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2010. "A strike against democracy." 7. října 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2010/10/07/a-strike-against-democracy> (28. 1. 2019)

The Economist. 2010. "If it ain't broke..." 29. listopadu 2010. Dostupné na: <https://www.economist.com/americas-view/2010/11/29/if-it-aint-broke> (28. 1. 2019)

El País. 2010. "Ecuador: deriva del reformismo." 1. prosince 2010. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2010/12/01/actualidad/1291158052_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2011. "Correa recibe luz verde para convocar un nuevo referéndum en Ecuador." 16. února 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/02/16/actualidad/1297810823_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2011. "A cure worse than the disease." 25. února 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/americas-view/2011/02/25/a-cure-worse-than-the-disease> (28. 1. 2019)

The Economist. 2011. "A new scalp." 7. dubna 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/americas-view/2011/04/07/a-new-scalp> (28. 1. 2019)

The Economist. 2011. "Correa avanza con su revolución ciudadana en Ecuador." 8. května 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/05/08/actualidad/1304805601_850215.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2011. "A chill descends." 22. července 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/americas-view/2011/07/22/a-chill-descends> (28. 1. 2019)

The Economist. 2011. "Lèse-presidente." 30. července 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2011/07/30/lese-presidente> (28. 1. 2019)

El País. 2011. "Rafael Correa recrudece su enfrentamiento con la prensa." 10. srpna 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/08/10/actualidad/1312927216_850215.html (28. 1. 2019)

El País. 2011. "La dudosa justicia de Correa." 1. října 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/09/27/actualidad/1317127956_744597.html (28. 1. 2019)

El País. 2011. "Un tejido legal para regular a la prensa en Ecuador." 4. listopadu 2011. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2011/11/04/actualidad/1320414736_658338.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2011. "Ecuador - The world in figures." 17. listopadu 2011. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2011/11/17/ecuador?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (28. 1. 2019)

El País. 2012. "Correa aprueba una ley que restringe al periodismo en época electoral." 7. února 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/02/07/actualidad/1328641556_164867.html (28. 1. 2019)

El País. 2012. "La justicia de Ecuador respalda a Correa en su batalla contra el diario 'El Universo'." 16. února 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/02/15/actualidad/1329285187_747274.html (28. 1. 2019)

El País. 2012. "Los jueces dan la razón a Correa en su batalla contra la prensa." 16. února 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/02/16/actualidad/1329381990_671058.html (28. 1. 2019)

El País. 2012. "Un órgano de la OEA pide a Ecuador la suspensión del fallo contra 'El Universo'." 22. února 2012. Dostupné na:

https://elpais.com/internacional/2012/02/22/actualidad/1329893386_476286.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2012. "The media and the mouth." 3. března 2012. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2012/03/03/the-media-and-the-mouth> (28. 1. 2019)

El País. 2012. "La mayor organización indígena de Ecuador se moviliza contra Correa." 8. března 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/03/08/actualidad/1331190707_452752.html (28. 1. 2019)

El País. 2012. "El eje bolivariano ataca la Comisión Interamericana de Derechos Humanos." 6. června 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/06/06/actualidad/1338964029_280541.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2012. "Cowboys and Indians." 28. července 2012. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2012/07/28/cowboys-and-indians> (28. 1. 2019)

El País. 2012. "Censura a Ecuador por un contrato de extracción en tierra indígena." 9. srpna 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/08/09/actualidad/1344546763_500362.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2012. "An Ecuadorean history of the world." 25. srpna 2012. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2012/08/25/an-ecuadorean-history-of-the-world> (28. 1. 2019)

El País. 2012. "La OEA, dividida ante la reforma de su órgano de derechos humanos." 7. prosince 2012. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2012/12/07/actualidad/1354913762_239436.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2012. "Rafael Correa-2013 in person." 21. listopadu 2012. Dostupné na: <https://www.economist.com/news/2012/11/21/rafael-correa> (28. 1. 2019)

The Economist. 2013. "The man with the mighty microphone." 9. února 2013. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2013/02/09/the-man-with-the-mighty-microphone> (28. 1. 2019)

El País. 2013. "El 'Correazo'." 12. února 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/02/12/actualidad/1360684535_166536.html (28. 1. 2019)

El País. 2013. "Rafael Correa se prepara para obtener un nuevo mandato con más poder que nunca." 14. února 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/02/14/actualidad/1360841027_838553.html (28. 1. 2019)

3. úřední období Correy

El País. 2013. “La OEA debate el fin de la reforma de su sistema de derechos humanos.” 22. března 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/03/21/actualidad/1363895995_817153.html (28. 1. 2019)

El País. 2013. “Ecuador, del ‘correísmo’ al ‘correazo’.” 26. června 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/06/26/actualidad/1372212270_642371.html (28. 1. 2019)

El País. 2013. “Un órgano de la OEA denuncia la ley de Comunicación de Ecuador.” 28. června 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/06/28/actualidad/1372455080_852611.html (28. 1. 2019)

El País. 2013. “Ecuador y Bolivia quieren un cambio de sede de la ONU.” 3. října 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/10/03/actualidad/1380823515_625345.html (28. 1. 2019)

El País. 2013. “Indígenas de Ecuador denuncian en EE UU la norma de libre asociación de Correa.” 28. října 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/10/28/actualidad/1383000281_117532.html (28. 1. 2019)

El País. 2013. “El Gobierno ecuatoriano investiga espionaje y sospecha de la oposición.” 28. prosince 2013. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2013/12/28/actualidad/1388241254_244927.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “El caricaturista Bonil, primer señalado por la Ley de Comunicación de Ecuador.” 23. ledna 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/01/23/actualidad/1390452426_870042.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “Ecuador impone su primera sanción por la polémica ley de medios.” 1. února 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/02/01/actualidad/1391213015_645373.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “Correa gana una batalla judicial a sus adversarios políticos.” 23. března 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/03/23/actualidad/1395550490_047666.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “Correa busca la reelección indefinida.” 31. května 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/05/30/actualidad/1401487011_686482.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “La muerte lenta de la democracia en Venezuela y Ecuador.” 16. července 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/07/16/actualidad/1405535351_884769.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “La guerra de Rafael Correa con los medios.” 28. července 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/07/28/actualidad/1406570174_961006.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “La segunda revolución de Rafael Correa.” 19. října 2014. Dostupné na: https://elpais.com/economia/2014/10/16/actualidad/1413481767_709274.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “El Constitucional ecuatoriano da luz verde a la reelección indefinida.” 1. listopadu 2014. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/11/01/actualidad/1414813478_090370.html (28. 1. 2019)

El País. 2014. “The power of the cursor.” 11. prosince 2014. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2014/12/11/the-power-of-the-cursor?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (28. 1. 2019)

El País. 2015. “La ‘metida de mano’ en la Corte Interamericana.” 27. března 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/03/27/actualidad/1427489273_484360.html (28. 1. 2019)

El País. 2015. “Ecuador logra tener un juez en la Corte Interamericana de Derechos Humanos.” 17. června 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/06/17/actualidad/1434509340_643423.html (28. 1. 2019)

El País. 2015. “Rafael Correa dice que Ecuador enfrenta un golpe de Estado blando.” 2. července 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/07/02/actualidad/1435809448_280378.html (28. 1. 2019)

El País. 2015. “Una facción del indigenismo en Ecuador se levanta contra Correa.” 31. července 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/07/31/actualidad/1438302292_183383.html (28. 1. 2019)

El País. 2015. “¿La venezuelanización de Ecuador?” 19. srpna 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/08/19/actualidad/1439997517_001644.html (28. 1. 2019)

El País. 2015. “Las enmiendas constitucionales en Ecuador.” 30. listopadu 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/11/30/actualidad/1448917675_427547.html (28. 1. 2019)

The Economist. 2015. “Wily Correa.” 19. listopadu 2015. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2015/11/19/wily-correa> (28. 1. 2019)

El País. 2015. "Correa aparca de momento su reelección." 4. prosince 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/12/04/actualidad/1449198214_486743.html (28. 1. 2019)

El País. 2015. "Rafael Correa: El enemigo de internet." 24. prosince 2015. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2015/12/24/actualidad/1450986192_051011.html (28. 1. 2019)

El País. 2017. "Correa dejará la presidencia de Ecuador con la economía en rojo." 3. ledna 2017. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2017/01/02/america/1483396886_501840.html (28. 1. 2019)

El País. 2017. "La campaña electoral comienza en Ecuador con Lenín Moreno a la cabeza." 3. ledna 2017. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2017/01/02/america/1483397520_477922.html (28. 1. 2019)

El País. 2017. "What to expect from Ecuador's elections." 21. února 2017. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2017/02/18/what-to-expect-from-ecuadors-elections> (28. 1. 2019)

Nikaragua

1. úřední období Ortegy

El País. 2004. "Los sandinistas ganan las elecciones municipales en Nicaragua." 9. listopadu 2004. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2004/11/09/internacional/1099954817_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2004. "In the shadow of the caudillos." 11. listopadu 2004. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2004/11/11/in-the-shadow-of-the-caudillos> (1. 3. 2019)

The Economist. 2005. "Searching for a new combo." 14. července 2005. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2005/07/14/searching-for-a-new-combo?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (1. 3. 2019)

The Economist. 2005. "Nothing's free in this world." 4. srpna 2005. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2005/08/04/nothings-free-in-this-world?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (1. 3. 2019)

El País. 2005. "Nicaragua, ¿sandinista?" 26. září 2005. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2005/09/26/paisvasco/1127763602_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2006. "EE UU teme la 'chavización' de Nicaragua." 5. května 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/05/05/internacional/1146780016_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2006. "Fallece Herty Lewites, disidente sandinista y candidato a la presidencia de Nicaragua." 3. července 2006. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2006/07/03/actualidad/1151877605_850215.html (1. 3. 2019)

The Economist. 2006. "An untimely death." 6. července 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/07/06/an-untimely-death?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (1. 3. 2019)

El País. 2006. "Daniel Ortega acusa a la OEA de intentar "desprestigiar" las elecciones nicaragüenses." 14. září 2006. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2006/09/14/actualidad/1158184803_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2006. "Nicaragua, la revolución hecha pedazos." 29. října 2006. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2006/10/29/domingo/1162093956_850215.html (1. 3. 2019)

The Economist. 2006. "Who's afraid of Daniel Ortega?." 2. listopadu 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/11/02/whos-afraid-of-daniel-ortega> (1. 3. 2019)

El País. 2006. "El sandinista Daniel Ortega gana las elecciones en Nicaragua y evita una segunda vuelta." 8. listopadu 2006. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2006/11/08/actualidad/1162940407_850215.html (1. 3. 2019)

The Economist. 2006. "The old leader returns." 8. listopadu 2006. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2006/11/08/the-old-leader-returns?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (1. 3. 2019)

El País. 2006. "El final del recuento de votos en Nicaragua confirma el triunfo de Ortega." 16. listopadu 2006. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2006/11/16/actualidad/1163631601_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2007. "El sandinista Daniel Ortega vuelve al poder en Nicaragua tras 17 años." 11. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/01/11/actualidad/1168470003_850215.html (1. 3. 2019)

The Economist. 2007. "Twixt Washington and Caracas." 11. ledna 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/01/11/twixt-washington-and-caracas> (1. 3. 2019)

El País. 2007. "Ortega combina pragmatismo y chavismo en su segunda presidencia de Nicaragua." 12. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/01/12/internacional/1168556422_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2007. "Segunda presidencia de Ortega." 15. ledna 2007. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2007/01/15/opinion/1168815605_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2007. "Protesta de Nicaragua por un informe de EE UU sobre terrorismo." 12. června 2007. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2007/06/12/actualidad/1181599204_850215.html (1. 3. 2019)

The Economist. 2007. "Ortega's crab dance." 11. října 2007. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2007/10/11/ortegas-crab-dance?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (1. 3. 2019)

El País. 2008. "Ortega, presidente por teléfono." 3. června 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/06/03/actualidad/1212444005_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "Inglorious." 5. června 2008. Dostupné na: <https://www.economist.com/the-americas/2008/06/05/inglorious> (1. 3. 2019)

El País. 2008. "EE UU y la UE critican la ilegalización de dos partidos en Nicaragua." 13. června 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/06/13/actualidad/1213308001_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "Miles de nicaragüenses exigen la renuncia de Ortega." 18. července 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/07/18/internacional/1216332002_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "¿Sociedad civil o sociedad servil?" 18. října 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/10/18/internacional/1224280805_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "La deriva autoritaria de Ortega." 18. října 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/10/18/internacional/1224280804_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "La tensión y la desconfianza marcan las elecciones municipales de Nicaragua." 8. listopadu 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/11/08/actualidad/1226098803_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "Daniel Ortega, a examen en las municipales." 10. listopad 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/11/10/actualidad/1226271601_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "Los sandinistas logran la mayoría de las alcaldías en las elecciones locales de Nicaragua." 11. listopadu 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/11/11/actualidad/1226358014_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "La Iglesia se suma a las denuncias de fraude en Nicaragua." 13. listopadu 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/11/13/internacional/1226530806_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "Nicaragua rechaza la mediación internacional." 16. listopadu 2008. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2008/11/16/internacional/1226790004_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "Enemigos políticos, socios comerciales." 21. listopadu 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/11/21/actualidad/1227222002_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. "La justicia de Nicaragua da el triunfo electoral al sandinismo." 22. listopadu 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/11/22/actualidad/1227308404_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2008. “Nicaragua, sin presupuesto.” 19. prosince 2008. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2008/12/19/actualidad/1229641201_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2009. “Ortega gobierna a golpe de decreto.” 12. ledna 2009. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2009/01/12/internacional/1231714807_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2009. “El 'decretazo' de Ortega.” 12. ledna 2009. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2009/01/12/opinion/1231714801_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2009. “Ortega libera al ex presidente Alemán y busca la reelección indefinida.” 16. ledna 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/01/16/actualidad/1232060414_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2009. “Guerra abierta entre Daniel Ortega y la Iglesia católica.” 7. května 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/05/07/actualidad/1241647201_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2009. “Daniel Ortega enjuicia a su principal rival.” 23. června 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/06/23/actualidad/1245708002_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2009. “Las tristezas de Nicaragua.” 21. července 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/07/21/actualidad/1248127202_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2009. “La oligarquía orteguista.” 26. srpna 2009. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2009/08/26/actualidad/1251237603_850215.html (1. 3. 2019)

El País. 2009. “El Tribunal Supremo de Nicaragua da vía libre a la reelección de Ortega.” 21. října 2009. Dostupné na: https://elpais.com/diario/2009/10/21/internacional/1256076010_850215.html (1. 3. 2019)